

V.2.0 PROJEKT DO KONSULTACJI

STRATEGII ROZWOJU GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE NA LATA 2023–2033

Dobrzyniewo Duże, 2023r.

autorstwo rozdziałów 1-7 i 10-13, skład i opracowanie szaty graficznej, redakcja źródeł

dr hab. Andrzej Sztando, prof. UEW

www.sztando.com | andrzej@sztando.com

autorstwo rozdziałów 8-9

EKOD Urbanistyka Łukasz Kowalski

80-227 Gdańsk | ul. Do Studzienki 29A | pracownia.ekod@gmail.com

Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże

16-002 Dobrzyniewo Duże | ul. Białostocka 25

tel. +48 857428155 | fax. +48857197147

dobrzyniewo.pl | kancelaria@dobrzyniewo.pl

Tabela 1. Skrótów nazw dokumentów wykonawczych zastosowane w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyń Duże na lata 2023-2033

skrót	pełna nazwa dokumentu
GPOD 2024-2028	Gminny Program Osłony „Posilek dla Dzieci i Młodzieży” na lata 2024-2028”
GPOL 2023-2025	Gminny Program Osłony w Zakresie Zmniejszenia Wydatków Poniesionych na Leki Przez Mieszkańców Gminy Dobrzyń Duże na lata 2023-2025
GPR 2018	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dobrzyń Duże z 2018 r.
GPZK	Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego dla Gminy Dobrzyń Duże
PEE 2020-2030	Program Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Gminy Dobrzyń Duże na lata 2020-2030
PEO 2020-2030	Program Edukacji Obywatelskiej Mieszkańców Gminy Dobrzyń Duże na lata 2020-2030
PGMZ 2021-2025	Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobrzyń Duże na lata 2021-2025
PGMZ 2026-2030	Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobrzyń Duże na lata 2026-2030
PLPPG 2020-2030	Program Lokalnej Polityki i Promocji Gospodarczej Gminy Dobrzyń Duże na lata 2020-2030
PLPPG 2024-2033	Program Lokalnej Polityki i Promocji Gospodarczej Gminy Dobrzyń Duże na lata 2024-2033
POBZ I	programy opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Dobrzyń Duże (roczne)
POŚ 2021-2024	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyń Duże na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028
POŚ 2025-2028	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyń Duże na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2032
POŚ 2029-2032	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyń Duże na lata 2029-2032 z perspektywą do roku 2036
POZ 2021-2024	Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Dobrzyń Duże na lata 2021-2024
POZ IV	gminne programy opieki nad zabytkami Gminy Dobrzyń Duże (czteroletnie)
PPPR 2021-2030	Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Dobrzyń Duże na lata 2021-2030
PPRPA I	gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii (roczne)
PRD 2024-2033	Program Rozwoju Dróg Gminy Dobrzyń Duże na lata 2024-2033
PROG 2024-2033	Program Rozwoju Oświaty Gminy Dobrzyń Duże na lata 2024-2033”
PRPFTR 2020-2030	Program Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyń Duże na lata 2020-2030
PRWK 2020-2025	Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanaliza-

	cyjnych Będących w Posiadaniu Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2025
PRWK 2026-2030	Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych Będących w Posiadaniu Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2026-2030
PUA 2011	Plan Usuwania Azbestu z Terenu Gminy Dobrzyniewo Duże z 2011 r.
PWEU 2014	Lokalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży na Terenie Gminy Dobrzyniewo Duże z 2014 r.
PWOP I	programy współpracy Gminy Dobrzyniewo Duże z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (roczne)
PWR 2022-2024	Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Dobrzyniewo Duże na lata 2022-2024
PWR III	gminne programy wspierania rodziny w Gminie Dobrzyniewo Duże (trzyletnie)
PWZN 2023-2025	Plan Wykorzystania Zasobu Nieruchomości Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2025
PWZN III	plany wykorzystania zasobu nieruchomości Gminy Dobrzyniewo Duże na lata (trzyletnie)
PZMMB 2035	Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2035
SRGDD 2020-2030	Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 (Strategia poprzednia)
SRPS 2023-2030	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2030
SUKZP	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże
WPF	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Dobrzyniewo Duże
ZPZ 2040	Założenia do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dobrzyniewo Duże w perspektywie do 2040

Tabela 2. Pozostałe skróty i terminy zastosowane w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033

skrót	pełna nazwa dokumentu
ARP	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.
DULICP	decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego
DWZZT	decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
KPP	koncepcja programowo-przestrzenna
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
MOFOWMB	Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku
MPZP	miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego
OSI	obszar strategicznej interwencji wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

PAIH	Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.
PSR 2020	Powszechny Spis Rolny 2020
PSR 2030	Powszechny Spis Rolny 2030 (prawdopodobny, regulacje ONZ)
PZPMOFOWMB	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku
PZPWP	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego
SBOF	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego
SR BOF 2030	Strategia Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku
SRWP 2030	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
UTO	rower lub inne urządzenie transportu osobistego napędzane siłą mięśni wykorzystującej je osoby, albo bezemisyjnym silnikiem o małej mocy

SPIS TREŚCI

1. WNIOSKI Z DIAGNOZY	8
1.1. PODSTAWA, STRUKTURA I ZNACZENIE WNIOSKÓW	8
1.2. WNIOSKI DOTYCZĄCE SFERY SPOŁECZNEJ.....	9
1.3. WNIOSKI DOTYCZĄCE SFERY GOSPODARCZEJ	15
1.4. WNIOSKI DOTYCZĄCE SFERY PRZESTRZENNEJ.....	21
2. MISJA GMINY	27
3. WIZJA ROZWOJU GMINY	28
4. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM I PRZESTRZENNYM	34
4.1. ISTOTA I STRUKTURA CELÓW STRATEGICZNYCH	34
4.2. CEL STRATEGICZNY ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM (S1): WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW PRZEZ AKTYWNOŚĆ OSOBISTĄ I INTEGRACJĘ SPOŁECZNĄ W WARUNKACH DOBREJ DOSTĘPNOŚCI DO NOWOCZESNEJ, LOKALNEJ I SUBREGIONALNEJ INFRASTRUKTURY ORAZ USŁUG PUBLICZNYCH	35
4.3. CEL STRATEGICZNY ROZWOJU W WYMIARZE GOSPODARCZYM (S2): DYNAMICZNA GOSPODARKA INTEGRUJĄCA KAPITAŁ ZEWNĘTRZNY I LOKALNĄ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ ZE STRATEGICZNYM POŁOŻENIEM I DOSTĘPNĄ INFRASTRUKTURĄ, A TAKŻE Z LOKALNYMI ZASOBAMI NATURALNYMI I KAPITAŁEM LUDZKIM, SPOŁECZNYM I KULTUROWYM, DOPEŁNIANA NOWOCZESNYM ROLNICTWEM.	37
4.4. CEL STRATEGICZNY ROZWOJU W WYMIARZE PRZESTRZENNYM (S3): ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE PRZESTRZENI ORAZ DZIEDZICTWA ŚRODOWISKOWEGO GMINY DLA JEJ ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W OPARCIU O ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI I GOSPODARKI LOKALNEJ ORAZ SAMORZĄDOWĄ, KREATYWNĄ, NOWOCZESNĄ POLITYKĘ ROZWOJU.....	38
5. CELE OPERACYJNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM I PRZESTRZENNYM	40
5.1. ISTOTA I STRUKTURA CELÓW OPERACYJNYCH.....	40
5.2. CELE OPERACYJNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM	42
5.3. CELE OPERACYJNE ROZWOJU W WYMIARZE GOSPODARCZYM	54
5.4. CELE OPERACYJNE ROZWOJU W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	62
6. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH	72
7. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA	115
8. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY	157
9. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE	159
10. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	163
11. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	171
11.1. PODMIOTY REALIZUJĄCE STRATEGIĘ	171
11.2. ZESPÓŁ DS. WDRAŻANIA STRATEGII	173
11.3. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	177
11.4. EWALUACJA I SPRAWOZDANIA Z REALIZACJI STRATEGII	182

12.	RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	184
13.	SPÓJNOŚĆ SRGDD 2023-2033	196
13.1.	SPÓJNOŚĆ SRGDD 2023-2033 ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO 2030.....	196
13.2.	SPÓJNOŚĆ SRGDD 2023-2033 STRATEGIĄ ROZWOJU BIAŁOSTOCKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO DO 2030 ROKU	202
13.3.	SPÓJNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI	209
	SPIS TABEL.....	210
	SPIS RYSUNKÓW	212

V.2.0 PROJEKT DO KONSULTACJI

1. Wnioski z diagnozy

1.1. Podstawa, struktura i znaczenie wniosków

Zgodnie z art. 3. ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572), strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 oraz z 2022 r. poz. 1079 i 1846), przygotowanej na potrzeby tej strategii. Artykuł ten stanowi, że podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju [...] przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Dobrzyniewo Duże, na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 została przygotowana w grudniu 2022 r. i objęła:

- diagnozę społeczną, gospodarczą i przestrzenną sytuacji wewnętrznej gminy,
- diagnozę społecznych, gospodarczych i przestrzennych opinii i oczekiwań mieszkańców,
- diagnozę społecznych, gospodarczych i przestrzennych ponadlokalnych relacji waloryzacji, animacji, supresji i deprecjacji gminy,
- wyniki analizy strategicznej SWOT Plus w podziale na społeczne, gospodarcze i przestrzenne.

Zawarte w dalszych rozdziałach wnioski są wnioskami z tej Diagnozy.

Spójnie ze strukturą Diagnozy, a także z ustawowymi wymaganiami dotyczącymi struktury SRGDD 2023-2033, wnioski z diagnozy zostały podzielone na 3 niżej opisane części.

Pierwsza część wniosków dotyczy **sfery społecznej Gminy Dobrzyniewo Duże** tzn.: społecznego oddziaływania na nią Białegostoku oraz aglomeracji białostockiej, jej demografii i migracji, seniorów, dzieci i młodzieży, zasobów mieszkaniowych, opieki żłobkowej, opieki i wychowania przedszkolnego, szkolnictwa podstawowego ponadpodstawowego (poza gminą), ochrony zdrowia, sportu i rekreacji ruchowej, kultury i sztuki, działalności bibliotecznej, dziedzictwa kulturowego, bezpieczeństwa i porządku publicznego, problemów i pomocy społecznej, niepełnosprawności i integracji społecznej, organizacji pozarządowych, usług społecznych oraz dialogu społecznego.

Część druga wniosków obejmuje **sferę gospodarczą Gminy Dobrzyniewo Duże**, w tym: gospodarcze oddziaływania na nią Białegostoku i aglomeracji białostockiej, lokalną działalność gospodarczą, aglomeracyjne funkcje rekreacyjno-turystyczne, handel, bezrobocie, rolnictwo, kopalnictwo i leśnictwo, wymagania infrastrukturalne, drogi i infrastrukturę okołodrogową, drogi rowerowe, komunikację publiczną, kolej, infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną, sieć i zasilanie elektroenergetyczne, transformację energetyczną, gazownictwo, ciepłownictwo i Internet.

Z kolei część trzecia prezentuje wnioski nt. **przestrzennej sfery Gminy Dobrzyniewo Duże** obejmujące sprawy: miejskiego obszaru funkcjonalnego Białegostoku w jego części dotyczącej gminy, obszarów strategicznej interwencji, gminnego zarządzania przestrzenią, obszarów problemowych, estetyki przestrzeni i krajobrazu, fauny i flory, prawnych form ochrony przyrody, problemów środowiskowych, odpadów komunalnych, przygotowania do zmian klimatycznych, a także odpadów samorządu gminy i finansów samorządowych.

Wnioski te, wraz z wiedzą w zakresie zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym, stanowiły podstawę budowy Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033.

1.2. Wnioski dotyczące sfery społecznej

Biorąc pod uwagę zidentyfikowaną sytuację gminy Dobrzyniewo Duże, sformułowano przedstawione niżej wnioski dotyczące jej sfery społecznej. Choć działalność samorządu gminy dotyczy wszystkich sfer rozwoju lokalnego, do grupy tej zaliczono również wnioski dotyczące wewnątrzorganizacyjnych, aspektów jej funkcjonowania. Samorząd jest bowiem formą organizacji społeczności lokalnej.

1. SPOŁECZNE ODDZIAŁYWANIA BIAŁEGOSTOKU I AGLOMERACJI BIAŁOSTOCKIEJ

Gmina Dobrzyniewo Duże sąsiaduje bezpośrednio z Białymstokiem i tworzy część aglomeracji białostockiej. W efekcie, **Białystok i jego pozostałe, aglomeracyjne otoczenie** bardzo silnie oddziaływały, oddziałują i nadal będą silnie oddziaływać na społeczną sferę rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, jak i samorządów z gminą sąsiadujących. Skutki tych relacji były, są i mogą być zróżnicowane, ale w dominującym zakresie mają charakter korzystny dla społeczności Gminy Dobrzyniewo Duże, przy czym ich skala i struktura w znaczącym stopniu zależy to od działań podejmowanych przez jej samorząd. Przykładowo, skala korzystania przez społeczność lokalną z usług społecznych świadczonych w Białymstoku, a nawet trwałego opuszczania gminy, zwłaszcza przez młodych mieszkańców, zależy od całkowitych kosztów finansowych, czasowych, organizacyjnych i środowiskowych ponoszonych na przejazdy z konkretnych lokalizacji w gminie do tego miasta, na co lokalny samorząd ma wpływ. Dla rozwoju społecznego Gminy Dobrzyniewo Duże należy zatem prorozwojowo kształtować jej relacje z Białymstokiem i aglomeracją białostocką.

2. DEMOGRAFIA I MIGRACJE

Liczba mieszkańców gminy najprawdopodobniej nadal będzie rosła, a głównym czynnikiem tego procesu najprawdopodobniej nadal będzie głównie migracja z Białegostoku. Stanowi to strategiczne wyzwanie w zakresie zapewnienia całej społeczności lokalnej usług publicznych, infrastruktury technicznej oraz warunków przestrzenno-środowiskowych na satysfakcjonującym poziomie, przy jednoczesnej świadomości oczekiwań ukształtowanych w okresie, gdy wielu z nich mieszkało w Białymstoku.

Należy dążyć do poprawy **struktury demograficznej ludności**, w szczególności poprzez ograniczanie motywów trwałej emigracji mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym i wczesnym produkcyjnym, a także poprzez tworzenie warunków sprzyjających przyrostowi naturalnemu miejscowych ludności.

Wraz z rosyjską inwazją na Ukrainę, na teren gminy napłynęli uchodźcy z Ukrainy. Ich liczba następnie spadła, ale prawdopodobieństwo analogicznych, **uchodźczych fal migracyjnych**, w tym z udziałem obywateli Białorusi, jest istotne. Potencjalne, lokalne skutki są wielowymiarowe. Z jednej strony, może to wypełnić braki na subregionalnym rynku pracy stymulując rozwój gospodarczy, a jednocześnie napędzić popyt konsumpcyjny. Z drugiej natomiast stworzy wyzwania dla jednostek organizacyjnych gminy, problemy w zakresie porządku oraz bezpieczeństwa i napięcia społeczne. Powyższe implikuje konieczność dokonania odpowiednich, technicznych i organizacyjnych przygotowań, w tym o charakterze integracyjnym.

3. SENIORZY

Należy przygotować się do szybkiego wzrostu liczby i udziału **mieszkańców w wieku poprodukcyjnym**, w tym w szczególności do zaspokajania ich tradycyjnych oraz nowoczesnych potrzeb senioralnych, a także do angażowania ich w życie społeczne i gospodarcze wspólnoty lokalnej. Będzie to odzwierciedlenie i wzmocnienie trwającej już, głębokiej transformacji społeczno-kulturowego modelu seniora. Pozwoli nie tylko na podniesienie jakości i wydłużenie życia seniorów, ale także na prorozwojowe wykorzystanie ich zaangażowania i doświadczenia, jak również na zwiększenie efektywności wykorzystania środków kierowanych do nich i pozyskiwanych dla nich przez samorząd gminy.

4. DZIECI I MŁODZIEŻ

Bezprecedensowa specyfika cech współczesnych, młodych pokoleń, implikują konieczność intensyfikacji, a jednocześnie transformacji samorządowego zaangażowania w sprawy dzieci i młodzieży. Na pierwszy plan w tym zakresie wysuwa się konieczność zrównoważenia adaptacji do ich potrzeb i oczekiwań, w tym poprzez zwiększenie ich partycypacji publicznej, z kształtowaniem ich wiedzy, kompetencji, świadomości, refleksyjności i postaw, jak również budowaniem ich więzi kulturowych, integracji i tożsamości.

5. ZASOBY MIESZKANIOWE

Mieszkalnictwo na terenie gminy ma coraz bardziej rezydencjonalny charakter – stałemu wzrostowi ulegają wskaźniki charakteryzujące wyższy od przeciętnego standard zabudowy i zamieszkania. Należy spodziewać się kontynuacji tych procesów wskutek kontynuacji budownictwa jednorodzinnego, ale też szeregowego i nieintensywnego, jednorodzinnego, realizowanych głównie przez mieszkańców Białegostoku w ramach aglomeracyjnych procesów suburbanizacyjnych. Niemniej, duża część starszych obiektów mieszkalnych nadal charakteryzuje się dużą dekapitalizacją, energochłonnością, emisją zanieczyszczeń niskoemisyjnych oraz brakami infrastrukturalnymi. Nie wszyscy ich obecni właściciele, zwłaszcza w wieku senioralnym, są zdolni do poniesienia nakładów inwestycyjnych dla poprawy tej sytuacji.

6. OPIEKA ŻŁOBKOWA

Usługi żłobkowe (klubu dziecięcego) są świadczone na terenie gminy, ale w ilościowo ograniczonym zakresie i konieczne jest ich rozszerzenie. Jest to warunek nie tylko poprawienia poziomu przedprzedszkolnego przygotowania społeczno-edukacyjnego dzieci, ale również czynnik redukcji bezrobocia wśród kobiet i motywacji w zakresie posiadania dzieci.

7. OPIEKA I WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Dalszego rozwoju wymagają usługi **opieki i wychowania przedszkolnego**. Nie jest ono bowiem jedynie jednym z kolejnych, wymiarów wygody życia. Stanowi ono warunek aktywizacji zawodowej kobiet, rozwoju mikroprzedsiębiorczości, czynnik motywacyjny w zakresie zakładania rodziny, element transformacji roli społecznej seniorów, płaszczyznę podnoszenia poziomu wykształcenia ludności, inicjalny składnik budowy kapitału społecznego, a jednocześnie stymulator bezpieczeństwa oraz zdrowia społecznego.

8. SZKOLNICTWO PODSTAWOWE

Gmina prawidłowo realizuje **działalność oświatową**. Niemniej, gminne szkolnictwo podstawowe wymaga znaczących działań restrukturyzacyjno-rozwojowych, tak aby we właściwy sposób mogło zaspokoić rosnące potrzeby edukacyjne oraz osiągnąć optymalną ekonomiczną efektywność edukacji, a jednocześnie zagwarantować satysfakcjonujące zaspokojenie oczekiwań kadr oświatowych. W przeciwnym wypadku stanie się czynnikiem mocno hamującym niezbędne procesy inwestycyjne gminy nie zapewniając jednocześnie odpowiedniego standardu edukacji. Silnie spowolni to rozwój gminy w zakresie infrastruktury technicznej, kultury, sportu, rekreacji, komunikacji publicznej, gospodarki przestrzennej i przedsiębiorczości, a jednocześnie podważy zaufanie mieszkańców i przedsiębiorców do władz lokalnych.

9. SZKOLNICTWO PONADPODSTAWOWE

Na terenie gminy nie funkcjonują placówki szkolnictwa ponadpodstawowego, branżowe, średnie i wyższe. Mieszkańcy gminy korzystają najczęściej z takich placówek zlokalizowanych w Białymstoku, a w przypadku szkolnictwa wyższego także poza tym miastem, co zaspokaja potrzeby w przedmiotowym zakresie.

10. OCHRONA ZDROWIA

Położenie gminy w sąsiedztwie Białegostoku zapewnia jej mieszkańcom stosunkowo wysoką dostępność do wyspecjalizowanych **usług medycznych**. W związku z tym na terenie gminy możliwa jest koncentracja na akceptowalnym dostępie do usług podstawowych oraz wybranych specjalistycznych, najczęściej wykorzystywanych przez mieszkańców. Sytuacja ta najprawdopodobniej utrzyma się mimo zakładanego wzrostu liczby mieszkańców. Oznacza to, że samorząd gminy może i powinien angażować się przede wszystkim w prewencję i profilaktykę zdrowotną, a także wspierać dostępność ww. leczenia, wraz z diagnostyką i rehabilitacją.

11. SPORT I REKREACJA RUCHOWA

W gminie rośnie zaangażowanie w **sport i rekreację** ruchową, ale jednocześnie rośnie zapotrzebowanie na usługi i infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, co zwiększa potrzeby organizacyjno-inwestycyjne w tym zakresie. Ponadto, działań wymaga zwiększenie udziału kobiet w lokalnym sporcie i rekreacji ruchowej, a także osób starszych. Biorąc pod uwagę rosnące wyzwania w zakresie zdrowia społecznego oraz kapitału społecznego, sport i rekreację ruchową należy traktować jako jeden z głównych sposobów sprostania im.

12. KULTURA I SZTUKA

Utrzymanie dobrze funkcjonującej **kultury**, w sytuacji obserwowanego w gminie wzrostu zapotrzebowania na nią, wymaga zabezpieczenia niezbędnych do tego środków finansowych oraz zaplecza lokalowego i technicznego. Należy też pogłębiać politykę egalitarnego angażowania mieszkańców we współkreowanie kultury, ingerowania społeczności lokalnej poprzez kulturę, kulturalnej prewencji problemów społecznych oraz kulturowej stymulacji rozwoju gospodarczego, w szczególności komercyjnej turystyki i rekreacji. Tworzenie i dostarczanie kultury w postaci „produktów na półce” adresowanych do biernie konsumujących je mieszkańców powinno pełnić rolę uzupełniającą.

13. DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNA

Działalność biblioteczna prowadzona w gminie wymaga rozwoju z jednoczesnym jej przededefiniowaniem i unowocześnianiem jej struktury – zapotrzebowanie na tradycyjne wypożyczenia długookresowo maleje, a trend ten będzie się utrzymywał ze względu na zmiany techniczne, społeczne i kulturowe społeczeństwa. Transformacja tej działalności powinna zmierzać w kierunku tworzenia nowoczesnej, przyjaznej i atrakcyjnej dla mieszkańców ich sfery informacyjno-edukacyjnej, tak materialnej, jak i wirtualnej.

14. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Gmina Dobrzyniewo Duże posiada bogate materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, na które składają się obiekty historyczno-zabytkowe, w tym sakralne, cmentarne, archeologiczne, mieszkalne oraz codziennego użytku, a także tradycje zwyczajów, obyczajów, pieśni, kulinariów itp. Posiadają one istotny potencjał turystyczno-rekreacyjny, a także inny, w tym użytkowy, społeczny i gospodarczy. Stanowią i mogą stanowić również ważny nośnik tożsamości społeczności lokalnej, a więc także budulec jej kapitału społecznego, determinującego możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. Stan techniczny i stopień udokumentowania części z nich wymagają jednak działań. Oznacza to konieczność pogłębienia zaangażowania samorządu zarówno w ich ochronę, jak i w nadawanie im aktywnych funkcji gospodarczych, w tym turystyczno-rekreacyjnych, a także aktywnych funkcji społecznych, w tym edukacyjnych, integracyjnych, kulturalnych i innych.

15. BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY

Ze względu na wzrost wielowymiarowych **zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych** niezbędne jest zapewnienie wysokich zdolności organizacyjnych, kompetencyjnych i technicznych wszystkich, lokalnych i ponadlokalnych podmiotów odpowiadających za **bezpieczeństwo** na terenie gminy, a także sprawnej komunikacji, koordynacji i interoperacyjności ich działań. Niezbędne jest także podniesienie poziomu świadomości, motywacji i praktycznych umiejętności społeczności lokalnej oraz lokalnego biznesu w zakresie zapewniania i przywracania bezpieczeństwa własnego i publicznego. Aby to osiągnąć niezbędne jest wielowymiarowe zaangażowanie samorządu gminy. Choć poszczególne służby ponadlokalne prowadzą działania w skoordynowany między sobą sposób, to integracja ich działań z licznymi obszarami działalności samorządu gminy wymaga dużego zaangażowania tego ostatniego. Dotyczy to tak Urzędu Gminy, jak i jednostek organizacyjnych gminy. Ponadto w sytuacjach dużego, ponadlokalnego kryzysu, np. wojennego, uchodźczego, pandemicznego, czy związanego z klęską żywiołową, zaangażowanie ww. służb będzie rozproszone na dużym obszarze, co bardzo zwiększy wymagania wobec lokalnych zdolności samorządu gminy.

Duży wpływ na poziom bezpieczeństwa mieszkańców, podmiotów gospodarczych oraz osób okresowo korzystających z gminy (np. z jej walorów rekreacyjno-turystycznych), a także fauny i flory gminy będzie mieć także realizowane przez samorząd gminy planowanie przestrzenne. Chodzi tu przede wszystkim o bezpieczeństwo powodziowe, a także bezpieczeństwo wobec ruchów masowych zapewniane prezencją i odpowiednim kształtowaniem procesów zabudowy. Dotyczy to jednak także bezpieczeństwa pożarowego, epizootycznego i im podobnych.

Obok zagrożeń mających bezpośrednie źródła społeczne (np. przestępczość, zagrożenia komunikacyjne) społeczność, gospodarka oraz środowisko należy przygotować na **zagrożenia pochodzące z ponadlokalnych źródeł naturalnych**. W szczególności chodzi tu o – związane ze zmianami klimatycznymi – zagrożenia powodziowe, a także związane z silnym wiatrem, nawalnymi opadami atmosferycznymi oraz skrajnymi temperaturami. Pod uwagę należy brać także zagrożenia biotyczne i epizootyczne.

16. PROBLEMY SPOŁECZNE I POMOC SPOŁECZNA

Podobnie jak w całym kraju, tak i na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże występują zróżnicowane problemy społeczne. W związku z tym, zgodnie z ogólnokrajowymi przepisami prawa, samorząd gminy realizuje świadczenia i działania prewencyjne na rzecz osób oraz rodzin dotkniętych i zagrożonych m. in. ubóstwem, sieroctwem, bezdomnością, długotrwałą lub ciężką chorobą, przemocą w rodzinie, problemami macierzyństwa lub wielodzietności, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, trudnościami integracyjnymi (uchodźcy), alkoholizmem, narkomanią, zdarzeniami losowymi, klęskami itp., przy czym skala udzielanych na terenie gminy **świadczeń środowiskowej pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i dodatków mieszkaniowych maleje**. Rosną z kolei wyzwania w zakresie zagrożeń problemami społecznymi i to nie tylko o materialnym charakterze. Oznacza to, że pożądana jest kontynuacja zmian systemu pomocy społecznej polegająca na zwiększeniu udziału działań prewencyjnych i wykształcaniu zdolności konstruktywnego reagowania na zjawiska kryzysowe, takie jak np. napływ uchodźców, pandemie, kryzysy energetyczno-infrastrukturalne itp. Dotyczy to także upowszechniania proaktywnych postaw osobistych, społecznych i obywatelskich, integracji i samopomocy społecznej, ruchowej i kulturalnej aktywizacji ludności oraz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa publicznego. Dotyczy też reorientacji postrzegania pomocy społecznej przez beneficjentów jako systemu istniejącego dla bezterminowego udzielania im i ich rodzinom świadczeń, w postrzeganie go jako systemu istniejącego dla wyprowadzenia ich z sytuacji stanowiącej podstawę świadczeń – jeśli jest to możliwe, a jeśli tak, to na tyle na ile jest to możliwe. Ważna jest także redukcja uzależnień, zarówno znanych od dawna, tj. alkoholizm i uzależnienie od dymu tytoniowego, jak również stosunkowo nowych, jak np. uzależnienia od usług społecznościowych i rozrywkowych świadczo-nych poprzez urządzenia ekranowe oraz uzależnienie od substancji wdychanych w postaci aerozolu z wykorzystaniem tzw. e-papierosów.

17. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I INTEGRACJA

Samorząd gminy udziela w miarę możliwości wsparcia osobom niepełnosprawnym, co należy kontynuować i rozwijać dostosowując owo wsparcie do ich ewoluujących potrzeb. Głównym, problemem gminy wynikającym z niepełnosprawności pozostają jednak – podobnie jak w większości kraju – infrastrukturalne, prawne, organizacyjne i mentalne bariery społecznej oraz gospodarczej integracji osób niepełnosprawnych. Ich efektem jest wielowymiarowe wykluczenie osób niepełnosprawnych, w tym z rynku pracy, mikroprzedsiębiorczości, innowacyjności, kultury i rozrywki, sportu i rekreacji, działalności prospołecznej i prośrodowiskowej, aktywności obywatelskiej i innych. Wykluczenie to obniża ich jakość życia, pogłębia, rozszerza i wydłuża niepełnosprawność, zwiększa nakłady publiczne na udzielaną im pomoc i kompensację skutków ich niepełnosprawności, a także ogranicza wytwarzaną przez nich społeczną, gospodar-

czą i środowiskową wartość dodaną. Integracja to zatem główny, rozwojowy obszar działań samorządu gminy związanych ze zjawiskiem niepełnosprawności.

18. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Na terenie gminy funkcjonują organizacje pozarządowe a samorząd gminy prowadzi z nimi współpracę, przede wszystkim sformalizowaną rocznymi programami współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Aktywność pozarządowa mieszkańców to jeden z największych i najważniejszych potencjałów rozwojowych gminy. W celu zagwarantowania jej roli w osiągnięciu strategicznych celów społecznych, gospodarczych i przestrzennych gminy, udzielane jej samorządowe wsparcie powinno mierzalnie ukierunkowywać ją na te cele.

19. USŁUGI SPOŁECZNE

Biorąc pod uwagę spodziewany wzrost liczby ludności gminy, napływ inwestycji zewnętrznych oraz rozwój subregionalnych funkcji rekreacyjno-turystycznych gminy (będące zarówno wynikiem ponadlokalnych procesów i decyzji społeczno-gospodarczych, jak i intencyjnych działań władz gminy), a także wynikającego z tych zmian, pogłębiania społeczno-gospodarczej i przestrzennej integracji gminy z Białymstokiem, jako podstawowa misja samorządu gminy jawi się nadsyćnienie z infrastrukturą techniczną i społeczną oraz świadczonymi na ich bazie usługami, za permanentnie rosnącym na nie zapotrzebowaniem. W sytuacji gminy Dobrzyniewo Duże, w perspektywie najbliższych kilkunastu lat należy zatem mówić nie tyle o **nasyceniu ww. infrastrukturą i usługami** obserwowanego zapotrzebowania, ile o zapewnieniu możliwie niskiego i prorozwojowo zrównoważonego niedosytu, z jednoczesnym, co najmniej inicjalnym wchodzeniem samorządu w nowe obszary działalności, charakterystyczne dla wyższych etapów rozwoju jednostek terytorialnych (innowacyjność, kapitał społeczny, wyższe usługi, średnia i duża przedsiębiorczość, cyfryzacja itp.). Upraszczając, chodzi tu zatem o wystarczające nadsyćnienie w obszarach tradycyjnych z aktywowaniem działalności w obszarach nowych i nowoczesnych.

20. DIALOG SPOŁECZNY

Wymiana informacji między samorządem gminy, a społecznością lokalną jest prowadzona w oparciu o liczne, przewidziane prawem kanały komunikacji, jak: strona internetowa, biuletyn informacji publicznej, konsultacje projektów planów i programów, Młodzieżowa Rada Gminy, Rady Seniorów Gminy itp. Należy ją kontynuować w tym szerokim zakresie, ponieważ warunkuje nie tylko współtworzenie lokalnej polityki rozwoju, ale także szersze zrozumienie potrzeb rozwojowych całej społeczności gminy, częstszą i głębszą akceptację restrukturyzacyjnych decyzji władz, zwłaszcza wiążących się z redystrybucją samorządowego zaangażowania, a także częstszą i efektywniejszą partycypację społeczną we wdrażaniu przyjętej strategii rozwoju. Płytki, jedynie formalny dialog może prowadzić do zdominowania samorządowego zarządzania strategicznego rozwojem przez zarządzanie administracyjno-inkrementalne, w którym dominuje koncentracja na zadaniach obligatoryjnych i finansowanych grantowo oraz rozproszenie ograniczonych środków.

1.3. Wnioski dotyczące sfery gospodarczej

Biorąc pod uwagę zidentyfikowaną sytuację gminy Dobrzyniewo Duże, sformułowano poniższe wnioski dotyczące jej sfery gospodarczej. Choć infrastruktura techniczna i usługi świadczone na jej bazie wpływają na wszystkie sfery rozwoju lokalnego, do grupy tej zaliczono również wnioski jej dotyczące. W większości przypadków, tworzenie jej i zarządzanie nią jest bowiem domeną działalności gospodarczej lub działalności administracyjnej o cechach zbliżonych do takiej działalności.

21. GOSPODARCZE ODDZIAŁYWANIA BIAŁEGOSTOKU I AGLOMERACJI BIAŁOSTOCKIEJ

Gmina Dobrzyniewo Duże sąsiaduje bezpośrednio z Białymstokiem i tworzy część aglomeracji białostockiej. W efekcie, **Białystok i jego pozostałe, aglomeracyjne otoczenie** bardzo silnie oddziaływały, oddziałują i nadal będą silnie oddziaływać na gospodarczą sferę rozwoju gminy, jak i samorządów z nią sąsiadujących. Skutki tych relacji były, są i mogą być zróżnicowane, ale w dominującym zakresie mają charakter korzystny dla gospodarki Gminy Dobrzyniewo Duże, przy czym ich skala i struktura zależą częściowo od działań podejmowanych przez jej samorząd. Przykładowo, skala wykorzystania infrastruktury i usług turystyczno-rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże przez mieszkańców Białegostoku, częściowo zależą od całkowitych kosztów finansowych, czasowych, organizacyjnych i środowiskowych ponoszonych przez nich na dojazdy do konkretnych lokalizacji w gminie, a na te jej samorząd ma wpływ. Dla rozwoju gospodarczego Gminy Dobrzyniewo Duże należy zatem prorozwojowo kształtować jego relacje z Białymstokiem i aglomeracją białostocką.

22. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Działalność gospodarcza w gminie opiera się przede wszystkim na mikroprzedsiębiorstwach i małych przedsiębiorstwach prowadzonych głównie przez osoby fizyczne, a także wciąż nieliczną, ale rosnącą grupę średnich i dużych podmiotów gospodarczych. W nadchodzących latach, dzięki społeczno-gospodarczemu rozwojowi Białegostoku, rozwojowi infrastruktury komunikacyjnej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (w tym w szczególności drogi S19 „Via Carpatia”, drogi krajowej nr 65 i linii kolejowej nr 38 (E75) „Rail Baltica”) oraz głębokiej rekonfiguracji globalnych przepływów kapitału, pracy i wartości dodanej, należy się spodziewać napływu inwestycji zewnętrznych na teren aglomeracji białostockiej, w tym do gminy Dobrzyniewo Duże. Niemniej, dla wykorzystania tych trendów, gmina, obok wspierania drobnej przedsiębiorczości, powinna znacząco zwiększyć swoje zaangażowanie i zdolności w pozyskiwanie większych, gospodarczych inwestycji zewnętrznych. Za kluczowe należy tu uznać tworzenie stref inwestycyjnych o dobrym przygotowaniu prawno-przestrzennym oraz infrastrukturalnym. Ważne tu będą przedsiębiorstwa nowoczesne, kreatywne, innowacyjne, wytwarzające dużą wartość dodaną, głównie produkcyjne, ale też logistyczne i handlowo-usługowe. Należy to traktować jako podstawową drogę zapewnienia znaczących dochodów mieszkańcom i samorządowi gminy, a także jako ważną płaszczyznę rozwoju relacji kooperacyjnych istniejącego w gminie biznesu i podnoszenia innowacyjności gospodarki lokalnej. Zasadne jest przy tym specjalne stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości w branży turystyczno-rekreacyjnej oraz rolno-spożywczej, co wynika z bogactw w tym zakresie zasobów i możliwości gminy. Prowadzić także należy działania ukierunkowane na lokalne mikro-/małe firmy lokalne. W tym zakresie chodzi o powszechność przedsiębiorczości i przedsiębiorczych postaw, jej rezyliencję, adaptacyjność i nastawienie na rozwój.

23. AGLOMERACYJNE FUNKCJE TURYSTYCZNO-REKREACYJNE

Wskazane jest znacznie intensywniejsze niż obecnie wykorzystanie naturalnego i kulturowego **potencjału turystycznego** gminy z jednej strony jako zaplecza codziennej lub regularnej rekreacji mieszkańców, a z drugiej jako bazy przynajmniej częściowo skomercjalizowanej, cyklicznej turystyki i rekreacji przede wszystkim mieszkańców aglomeracji białostockiej. W chwili obecnej, mimo bogactwa walorów turystyczno-rekreacyjnych, zwłaszcza naturalnych, gmina nie posiada produktu turystycznego, a dochody społeczności lokalnej z ruchu turystyczno-rekreacyjnego są marginalne.

24. HANDEL

istnieje znaczący potencjał i możliwość rozwoju handlu w bezpośrednim sąsiedztwie Białego stoku. Może się on stać istotnym źródłem dochodów budżetowych gminy, a jednocześnie podnieść efektywność codziennych przepływów mieszkańców korzystających z miejsc pracy oraz usług w tym mieście.

25. BEZROBOCIE

Z punktu widzenia ilościowego **bezrobocie** nie jest obecnie poważnym problemem gminy. Niemniej, dla jego utrzymania na niskim poziomie niezbędna jest aktywność gminy w ramach lokalnej polityki gospodarczej, w szczególności w zakresie wspierania mikroprzedsiębiorstw i pozyskiwania inwestorów zewnętrznych. Problemem jest natomiast długotrwałość pozostawiania bez pracy obecnych bezrobotnych, które to zjawisko ma często źródło nie tyle w braku miejsc pracy, ile w zbyt małej motywacji do jej podjęcia na warunkach jakie są oferowane przez pracodawców za oferowane kwalifikacje, odpowiedzialność, kreatywność, wolę pracy itp. W związku z tym niezbędna jest współpraca samorządu gminy, we współpracy z partnerami powiatowym, biznesowymi, edukacyjnymi i innymi dla zrównoważenia lokalnego rynku pracy w tym zakresie. Duże znaczenie dla poziomu lokalnego bezrobocia będzie mieć też szeroko rozumiana jakość komunikacji publicznej łączącej wszystkie miejscowości gminy z Białymstokiem, a także infrastruktury technicznej służącej komunikacji indywidualnej, w tym nisko- lub zeroemisyjnej. Dla dostępności pracy zdalnej znaczenie będzie mieć natomiast szerokopasmowy dostęp do Internetu.

26. ROLNICTWO

Gmina posiada dobre warunki naturalne dla **działalności rolniczej**, ale stan lokalnego rolnictwa jest wysoce zróżnicowany. Obok średnich i dużych, komercyjnych gospodarstw rolnych, funkcjonują gospodarstwa małe, które nie zapewniają głównych dochodów ich użytkownikom, i których większościowy udział świadczy o dużym rozdrobieniu lokalnego rolnictwa. Jednocześnie w miejscowym rolnictwie następują zmiany strukturalne polegające na stopniowym wygaszaniu nierentownej, niskoskalowej działalności rolnej, wychodzeniu z niego zaangażowanej w nie części społeczności lokalnej, a także na koncentracji gruntów oraz na zmianach form użytkowania terenów i obiektów rolniczych na mieszkalne, czasem także handlowo-usługowe, magazynowe, czy produkcyjne. Jednocześnie wsie gminy stają się obszarami napływu nowych mieszkańców, którzy nie mają żadnych związków z rolnictwem, co z jednej strony tworzy wielofunkcyjność tych wsi i zwiększa w nich zapotrzebowanie na usługi społeczne, a z drugiej im-

plikuje konflikty przestrzenno-społeczne między sferą rolniczą i sferą mieszkalną, przyczynia się do pogorszenia stanu środowiska oraz degradacji krajobrazu.

W związku ze zmianami uwarunkowań ekonomicznych działalności rolnej, zmianami społecznymi, ekspansją migracyjną i inwestycyjną aglomeracji białostockiej oraz rozwojem na terenie i w bliskim sąsiedztwie gminy komunikacyjnej infrastruktury o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, należy się spodziewać kontynuacji przedstawionych wyżej procesów. Znaczenie rolnictwa dla gospodarki i społeczeństwa gminy będzie maleć na rzecz wzrostu funkcji pozarolniczych, miejskich. Oznacza to konieczność przyspieszonego rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej obsługującej dotychczasowe obszary koncentracji działalności rolniczej, doskonalenia polityki przestrzennej dla redukcji rozproszenia urbanistycznego i ww. konfliktów, redukcji śladu środowiskowego, a także rozszerzania usług komunikacji publicznej. Jednocześnie niezbędne jest wspieranie dalszej restrukturyzacji lokalnego rolnictwa, zwłaszcza jego koncentracji, technicyzacji i komercjalizacji, rozwoju intensywnych działów produkcji rolnej, lokalnego przetwórstwa produktów rolnych, lokalnego handlu produktami rolnymi, pochodnymi i pokrewnymi, rozwoju turystyki i rekreacji bazującej na kapitale i tradycjach rolniczych (w tym agroturystyki), a także zwiększania środowiskowego zrównoważenia lokalnego rolnictwa.

27. KOPALNICTWO I LEŚNICTWO

Zasoby naturalne do prostej eksploatacji i pozyskiwania, takie jak **kruszywa naturalne, surowców ilaste, drewno leśne**, należy traktować jako podstawy rozwoju jedynie uzupełniających funkcji gospodarczych gminy. Rozwój gospodarczy gminy powinien odbywać się w przede wszystkim w branżach bardziej zaawansowanych, zrównoważonych i innowacyjnych, o co najmniej przeciętnej wartości dodanej, stymulujących rozwój lokalnego kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego oraz zapewniających znaczące jednostkowe dochody mieszkańcom, podmiotom gospodarczym i budżetowi gminy.

28. WYMAGANIA INFRASTRUKTURALNE

Długookresowy dynamiczny rozwój napływowego **budownictwa jednorodzinnego** pociąga za sobą konieczność sprostania szybkiemu wzrostowi wymagań infrastrukturalnych, a jednocześnie oznacza konieczność aktywnego rozszerzania zakresu usług społecznych.

Potwierdzona inwestycjami indywidualnymi, atrakcyjność gminy jako miejsca zamieszkania uruchamia już zainteresowanie i **inwestycje deweloperskie**, których intensywność w najbliższych latach może znacząco wzrosnąć. Oznaczać to będzie nowy, jeszcze bardziej wymagający infrastrukturalnie i przestrzennie etap urbanizacji gminy oraz przyspieszenie redukcji jej cech wiejskich.

29. DROGI I INFRASTRUKTURA OKOŁODROGOWA

Gmina posiada rozbudowaną pod względem przestrzennym i ilościowym **infrastrukturę drogową i okołodrogową**, ale jej stan techniczny jest wysoce zróżnicowany, przez co dostrzegane są wyraźne zapóźnienia rozwojowe w tym zakresie. Oznacza to konieczność kontynuowania procesów inwestycyjnych w odniesieniu do dróg gminnych, a także lobbowania za i wspierania procesów inwestycyjnych na drogach powiatowych i krajowych przebiegających przez gminę. Drogi w gminie, niezależnie od tego w czym są zarządzone, stanowią przedmiot żywego

zainteresowania większości mieszkańców, ponieważ przesądzają jednocześnie m. in. o zagadnieniach bezpieczeństwa, wygody życia, efektywności wykorzystania czasu, atrakcyjności inwestycyjnej, zanieczyszczenia środowiska, estetyki przestrzeni, warunków działalności rolnej, dostępności do kultury, sztuki, sportu, rekreacji, służby zdrowia oraz edukacji.

30. DROGI ROWEROWE

Poziom rozwoju **dróg rowerowych** jest niski, co wymaga podjęcia szeregu możliwie szybkich działań inwestycyjnych. W związku z aglomeracyjnym położeniem gminy, drogi te należy traktować jako ważną część systemu codziennej komunikacji mieszkańców korzystających z miejsc pracy i edukacji w Białymstoku, a także jako jeden z warunków rozwoju subregionalnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy. Należy je traktować również jako istotny element działań na rzecz redukcji niskiej emisji i kształtowania proekologicznych postaw społeczności lokalnej.

31. KOMUNIKACJA PUBLICZNA

Wielowymiarowe i trwale wzrastające, głównie dzięki napływowemu osadnictwu, powiązania między gminą a Białymstokiem, zwłaszcza w obszarach pracy, edukacji, handlu i usług, implikują intensywne i wciąż wzrastające, codzienne, wahadłowe przepływy ludności – poza i na teren gminy. Co więcej, jest wysoce prawdopodobne, że zjawisko to będzie się w przewidywanej przyszłości pogłębiać. Dlatego, wysoce dostępna (kosztowo, czasowo, rozkładowo, technicznie, integracyjnie, multimodalnie itd.), nadążająca w swym rozwoju za rozwojem zapotrzebowania, **komunikacja publiczna**, w tym w szczególności z Białymstokiem, to krytyczny warunek rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, zaufania mieszkańców i przedsiębiorców do władz, a jednocześnie warunek zadowalającej redukcji negatywnego, środowiskowego oddziaływania dominującej dziś, tradycyjnej komunikacji indywidualnej. Konieczna jest zatem koncentracja skoordynowanych działań na rozwoju jej konkurencyjnych systemów, w tym współtworzonych z samorządami subregionu.

32. KOLEJ

Linia kolejowa nr 38 (E75 „Rail Baltica”) stanowi potencjalnie ważną oś komunikacji pasażerskiej, ale obecnie jej udział w tej komunikacji jest niewielki. Pasażerskie połączenia realizowane z jej wykorzystaniem należy zatem w większym stopniu wykorzystać w rozwoju lokalnej komunikacji publicznej, w tym przede wszystkim poprzez rozbudowę jej multimodalnej infrastruktury (parkingi przy przystankach kolejowych, prowadzące do nich drogi i ścieżki rowerowe itp.).

33. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Gmina Dobrzyniewo Duże posiada dobrze rozwiniętą **infrastrukturę wodociągową** ze znacznym zapasem naturalnych i technicznych możliwości zasilania odbiorców w wodę. W zakresie tej działalności należy zatem koncentrować się na nadążaniu z jej rozbudową za procesami urbanizacji, zapewnianiu wysokiej efektywności jej funkcjonowania, w tym energetycznej, a także na stymulowaniu oszczędnościowych, proekologicznych zachowań odbiorców.

34. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

W zakresie budowy **infrastruktury kanalizacji sanitarnej** gmina stoi przed bardzo poważnymi wyzwaniami. Ze względu na bardzo wysokie rozproszenie urbanistyczne i wysokie oraz wciąż rosnące ogólne koszty budowy tej infrastruktury oraz koszty jej eksploatacji w przeliczeniu na jednego użytkownika, tylko około połowa mieszkańców ma do niej dostęp. Choć w gminie funkcjonują liczne, przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz szczelne zbiorniki ścieków, to w najbliższych latach niezbędne będą duże inwestycje w omawianą infrastrukturę, ale ich realizacja będzie możliwa tylko przy wykorzystaniu zewnętrznych, bezzwrotnych źródeł finansowania.

35. SIĘĆ I ZASILANIE ELEKTROENERGETYCZNE

Podstawowa **sieć elektroenergetyczna** oraz towarzyszące jej urządzenia punktowe rozwinięte są w satysfakcjonującym stopniu, a tempo ich rozwoju zabezpiecza możliwości społeczno-gospodarczego rozwoju gminy. Kontynuując zabezpieczanie przez samorząd gminy prawno-przestrzennych warunków dalszego rozwoju tej infrastruktury, należy poszukiwać możliwości samodzielnego rozwijania i wspierania rozwoju elektroenergetyki opartej na źródłach odnawialnych, w tym w szczególności na energii słonecznej. W dalszym rozwoju sieć elektroenergetycznej należy zwrócić dodatkową uwagę na zabezpieczenie potrzeb inwestycji gospodarczych, tak aby za niski potencjał nie stał się barierą ich realizacji, a co za tym idzie barierą wzrostu bazy podatkowej budżetu gminy i budżetów gospodarstw domowych.

36. TRANSFORMACJA ENERGETYCZNA

W związku z wielowymiarowymi wyzwaniami polityki klimatycznej oraz konfliktów międzynarodowych, w tym w szczególności konflikty Rosji z Ukrainą, a pośrednio w krajami tzw. Zachodu, należy koncentrować samorządowe wysiłki na lokalnej **transformacji energetycznej**, stanowiącej integralną część procesów analogicznej transformacji krajowej, unijnej i globalnej. W przypadku gminy Dobrzyniewo Duże powinna ona objąć w szczególności poprawę efektywności wykorzystania wszystkich form energii, minimalizację lub zaprzestanie zużycia energii w miejscach i o czasie gdzie/gdy jest to zbędne, znaczące zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (szczególnie słonecznej i ciepłej, ale także biomasy, biogazu, wiatru), wzmocnienie technicznego i ekonomicznego bezpieczeństwa energetycznego, a także redukcję zanieczyszczeń generowanych na skutek wykorzystania energii. Kluczowe w tym zakresie będą miały nie tylko nakłady na służącą temu infrastrukturę i wyposażenie techniczne, ale również kultura energetyczna mieszkańców gminy oraz lokalnych podmiotów gospodarczych. Wskazane jest również wyznaczenie obszarów rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 KW.

37. GAZOWNICTWO

Należy wspierać dalszy rozwój **infrastruktury gazociągowej** traktując ją z jednej strony jako płaszczyznę wysiłków na rzecz ograniczenia niskiej emisji, natomiast z drugiej jako czynnik gospodarczej grawitacji gminy, który może przyczynić się do pozyskania inwestycji zewnętrznych.

38. CIEPŁOWNICTWO

Brak scentralizowanych **systemów ciepłych** pozostanie trwałą cechą gminy ze względu na jej urbanizacyjne rozproszenie oraz brak istniejących źródeł ciepła o dużej mocy. Niemniej, istnieje możliwość i potrzeba rozbudowy systemów lokalnych, zasilających zwarte grupy budynków mieszkalnych, z równoczesną modernizacją indywidualnych systemów grzewczych w kierunku zwiększenia ich efektywności energetycznej, zdolności do kumulacji energii cieplnej oraz udziału wykorzystywanych w nich odnawialnych źródeł energii, a także redukcji ich uciążliwości środowiskowej, zwłaszcza w zakresie niskiej emisji. W jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach samorządu gminy procesy te mają znaczenie nie tylko dla redukcji emisji i kosztów ich funkcjonowania, ale także wizerunkowe i promocyjno-edukacyjne.

39. INTERNET

Niezbędne jest dalsze rozbudowywanie **sieci teleinformatycznych** zapewniających szerokopasmowy dostęp do Internetu, co jest warunkiem atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz lokalnego upowszechniania telepracy zwłaszcza o charakterze hybrydowym. Jest to jeden z kluczowych warunków rozwoju szeregu nowoczesnych usług oraz zdalnej pracy zdalnej więc powinien pozostawać w sferze zainteresowania i interwencji samorządu gminy. Prócz tego, jego rolą będzie zapewnienie takiego dostępu wszystkim gminnym jednostkom dla zagwarantowania nowoczesnej komunikacji i zdalnego świadczenia nowoczesnych usług publicznych, w tym edukacyjnych, informacyjnych, administracyjnych, a także udzielanie wsparcia mieszkańcom w wychodzeniu z wykluczenia cyfrowego.

1.4. Wnioski dotyczące sfery przestrzennej

Biorąc pod uwagę zidentyfikowaną sytuację gminy Dobrzyniewo Duże, sformułowano przedstawione niżej wnioski dotyczące jego sfery przestrzennej. Kierując się standardową nomenklaturą nauki o gospodarce przestrzennej, a także standardami planowania strategicznego rozwoju lokalnego, do grupy tej zaliczono również wnioski dotyczące środowiska naturalnego, jego stanu i ochrony, a także zrównoważonego wykorzystania.

40. MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO BIAŁEGOSTOKU

W aktualnym **Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego** (PZPWP), przyjętym Uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. wyznaczony został **Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku** (MOFOWMB). Obejmuje on tzw. rdzeń obszaru, czyli Białystok, a także strefę podmiejską Białegostoku, w skład której wchodzi gminy: Dobrzyniewo Duże, Czarna Białostocka, Choroszcz, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków, Zabłudów, a także obszar zewnętrzny. MOFOWMB określono jako obszar o randze mniejszego regionu metropolitalnego Unii Europejskiej (wg typologii Komisji Europejskiej), dla którego przyjmuje się funkcje: „niektóre metropolitalne, węzła kształtującej się policentrycznej krajowej sieci metropolii, ośrodka pomostowego w relacjach z Białorusią oraz głównego stymulatora rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego”/ Jako wymagające rozwiązania przy współpracy zainteresowanych samorządów i administracji rządowej, a jednocześnie dotyczące gminy Dobrzyniewo Duże, problemy polityki przestrzennej występujące w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku, w PZPWP wskazano: (a) ochronę sanitarną Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 218 „Pradolina rzeki Supraśl” i jego projektowanego obszaru ochronnego w gminach Wasilków i Dobrzyniewo Duże; (b) ochronę ciągłości powiązań systemu przyrodniczego m. Białegostoku z regionalną siecią ekologiczną – doliną rzeki Supraśl w gminie Dobrzyniewo Duże oraz z lokalnymi systemami przyrodniczymi gmin podmiejskich; (c) ochronę lasów prywatnych w m. Białymstoku i gminach podmiejskich przed przeznaczaniem na cele nieleśne; (d) zapewnienie możliwości korzystania przez mieszkańców gmin podmiejskich z miejskiej infrastruktury Białegostoku, w tym: edukacji, ochrony zdrowia, kultury, wodnokanalizacyjnej, gospodarki odpadami oraz komunikacji zbiorowej itp.; (e) skoordynowane racjonalne planowanie i uzbrajanie terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej i produkcyjno-usługowej na kierunkach rozwoju urbanizacji Białegostoku w bliskiej strefie podmiejskiej; (f) ochronę korytarza przebiegu projektowanej drogi krajowej ekspresowej S19 „Via Carpatia” w obszarach gmin: Dobrzyniewo Duże, Choroszcz, Turośń Kościelna, Juchnowiec Kościelny, Zabłudów, oraz projektowanego odcinka drogi krajowej węzeł Sochonie – węzeł Dobrzyniewo; (g) koordynację modernizacji dróg wojewódzkich i powiatowych łączących miasto Białystok z układem dróg ekspresowych w gminach podmiejskich.

W PZPWP, dla MOFOWMB ustanowiono jego plan zagospodarowania przestrzennego uszczegóławiający ustalenia PZPWP (PZPMOFOWMB), w którym zawarto **strukturę funkcjonalno-przestrzenną zagospodarowania MOFOWB** i obszaru zewnętrznego. Wskazano w nim, że wspieranie modelowego rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej zagospodarowania MOFOWB stanowi jeden z celów polityki przestrzennej samorządu województwa

i samorządów tworzących go gmin. Określono też cel strategiczny i trzy cele szczegółowe polityki przestrzennej zagospodarowania MOFOWB. Celem strategicznym ustanowiono zrównoważony rozwój struktury funkcjonalno-przestrzennej MOFOWB i obszaru zewnętrznego oraz ich funkcji metropolitalnych i regionalnych, powiązań transportowych i energetycznych, sprzyjający wzmocnieniu konkurencyjności, kreowaniu atrakcyjnych miejsc pracy, poprawie warunków życia mieszkańców i ładowi przestrzennemu. Celami szczegółowymi uczyniono natomiast: (1) Tworzenie warunków przestrzennych wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności lokalizacyjnej MOFOWB i obszaru zewnętrznego, w zakresie infrastruktury ich funkcji regionalnych i metropolitalnych oraz zewnętrznych powiązań transportowych i energetycznych; (2) kształtowanie wysokiej jakości struktury przestrzennej zagospodarowania MOFOWB i obszaru zewnętrznego – o zrównoważonej, zwartej, niskoemisyjnej, bezpiecznej i efektywnej w funkcjonowaniu zabudowie sieci osadniczej; (3) wzrost jakości i atrakcyjności warunków życia w MOFOWB i obszaru zewnętrznego.

41. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże samorząd gminy nie wyznaczał dotychczas własnych obszarów strategicznej interwencji. Z kolei w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030) wyznaczono 6 obszarów strategicznej interwencji (OSI), spośród których dwa obejmują gminę: **Białystok i jego obszar funkcjonalny oraz obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne**. Oznacza to, że kierunki interwencji realizowanych na tym obszarze są zbieżne z celami, kierunkami działań, działaniami i instrumentami realizacji MOFOWB. Z punktu widzenia samorządu gminy oznacza to wzmocnienie znaczenia wyżej wymienionych elementów MOFOWB dla jego rozwoju oraz treści SRGDD 2023-2033.

42. GMINNE ZARZĄDZANIE PRZESTRZENIA

Krytycznym warunkiem zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy jest poprawa sytuacji w zakresie **zarządzania jej przestrzenią**. Kluczową rolę powinny tu pełnić nowe, odpowiadające na wyzwania, przed którymi stoi gmina, niezwłocznie opracowanie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, pokrywające cały obszar wskazany dla nich w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego powinny stanowić jedynie dodatkowe, uzupełniające instrument zarządzania przestrzenią gminy, stosowany jedynie w wyjątkowych przypadkach i jedynie na obszarach, dla których Studium nie przewidywało sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powyższe relacje między instrumentami głównymi (plan i studium), a uzupełniającymi (decyzje) należy zachować także w odniesieniu do nowych instrumentów zarządzania przestrzenią, które zgodnie z zapowiedziami ma wkrótce przynieść systemowa nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Rezygnacja z takiej polityki rozwoju przestrzennego gminy skutkować będzie dalszym, wieloletnim pogłębianiem się kosztów budowy i wykorzystania infrastruktury technicznej i społecznej gminy, powstrzymaniem się zewnętrznych podmiotów gospodarczych od inwestowania w gminie, obniżeniem jakości życia mieszkańców, a także niezrównoważeniem wykorzystania zasobów środowiska naturalnego. Ze względu na wielowymiarowe uzależnienie rozwoju społeczno-gospodarczego gminy i jej środowiska naturalnego od stanu jej

zagospodarowania przestrzennego, a także ze względu na jej obecne zagospodarowania przestrzenne i treść aktów prawa lokalnego w tym zakresie, poprawa zarządzania przestrzenią jest warunkiem satysfakcjonującego osiągnięcia niemal wszystkich jej celów strategicznych.

W warunkach istotnych problemów w zakresie planowania przestrzennego od dwóch dekad na terenie gminy mają miejsce intensywne **procesy budowlane**, które dotyczą przede wszystkim budynków mieszkalnych, jednorodzinnych. Należy spodziewać się, że w kolejnych latach procesy te nadal będą intensywne, przy czym większy udział niż dotąd będą miały w nim obiekty niemieszkalne, co zresztą powinno być intencją samorządu gminy pozyskującego inwestorów gospodarczych i zmierzającego do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy, w tym szczególnie komercyjnych. Podnosi to wymagania wobec planowania przestrzennego oraz zabezpieczenia infrastrukturalnego (technicznego i społecznego) na jeszcze wyższy poziom niż dotąd, co powinno być przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych.

Konsekwencją mających miejsce i oczekiwanych procesów społeczno-gospodarczych będzie dalszy wzrost **zapotrzebowania na tereny** dostępne dla różnych form urbanizacji, w tym mieszkalnictwa, produkcji, handlu oraz usług. Jeśli chodzi o mieszkalnictwo, to zgodnie z obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyńewo Duże możliwe jest wyznaczenie nowej zabudowy poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych oraz poza obszarami przeznaczonymi w planach miejscowych pod zabudowę, maksymalnie w ilości wynikającej z uzupełnionego bilansu, tj. ponad 330ha. W przypadku zabudowy o funkcji usługowej (w tym usług publicznych), zabudowy o funkcji rekreacyjnej, sportowej i turystycznej (w tym rekreacji indywidualnej) oraz zabudowy o funkcji produkcyjnej, produkcyjno-usługowej, magazynowej i składowej, wartości te wynoszą odpowiednio ponad 30ha, ponad 28 ha i blisko 80ha. Oznacza to, że gmina posiada możliwości przestrzenne rozwoju w nowych i dotychczasowych kierunkach społeczno-gospodarczych odchodząc od typowo wiejskich, rolniczych, tradycyjnych na rzecz miejskich, pozarolniczych i nowoczesnych. Niemniej, wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu na nowe formy zagospodarowania przestrzeni, w tym zwłaszcza ich zabudowy, a także kreując i stymulując te zapotrzebowania, należy intensywnie i konsekwentnie dążyć do podnoszenia koncentracji procesów urbanizacyjnych (zwiększania efektywności wykorzystania przestrzeni) dla redukcji wszystkich, wskazanych wcześniej negatywnych skutków obserwowanego dziś rozproszenia urbanizacyjnego gminy.

Niezbędne są daleko idące działania samorządu na rzecz poprawy **ładu przestrzennego** gminy, spójności przestrzeni, jej estetyki, efektywności wykorzystania, a także jej perspektywiczności, bezpieczeństwa oraz dostępności. Coraz wyższą rangę dla gminy będą mieć też ochronne funkcje gminnych instrumentów zarządzania przestrzenią wobec lasów i leśnej przestrzeni produkcyjnej, gleb i rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wód, powietrza, fauny i flory. Działania służące podnoszeniu lokalnych standardów w tym zakresie należy połączyć z nadawaniem centralnej miejscowości gminy, Dobrzyńewu Dużemu, elementów struktury przestrzennej charakterystycznych dla miast.

43. OBSZARY PROBLEMOWE

W związku z przestrzenną koncentracją powiązanych ze sobą problemów społecznych oraz gospodarczych i środowiskowych, lokalna polityka rozwoju społeczno-gospodarczego powinna obejmować wielowymiarowe **działania rewitalizacyjne** zorientowane i skoncentrowane przestrzennie. Powinny one dotyczyć aktywizacji zawodowej mieszkańców, redukcji przyczyn wykluczenia społecznie, rozwoju infrastruktury społecznej oraz komunikacyjnej, a także reedukacji zanieczyszczeń powietrza i wyrobów azbestowych.

44. ESTETYKA PRZESTRZENI I KRAJOBRAZ

Krajobraz Gminy Dobrzyniewo Duże współtworzony przez naturalne elementy przyrodnicze połączone z antropogenicznymi, a także układ przestrzenny samego gminy, to jedno z jego najważniejszych zasobów silnie wpływających na jakość życia mieszkańców i potencjał jego aglomeracyjnych funkcji, w tym zwłaszcza rekreacyjno-turystycznych. Ich ochrona to zatem zadanie priorytetowe. Jeśli chodzi o estetykę przestrzeni publicznych to ogólnie oceniana jest ona jako co najmniej zadowalająca, do czego wymiennie w ostatnich latach przyczyniły się inwestycje samorządu oraz prywatne, zwłaszcza w centrum gminy. Niemniej, poziom estetyki niektórych przestrzeni gminy jest wciąż dalece niezadowalający. Jej niedostatki wynikają przede wszystkim z dekapitalizacji i braków w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej. Jeśli chodzi o krajobraz, to w części podlegającej prawnej ochronie rezerwatów, parków krajobrazowych i obszarów Natura 2000 to ulega on stosunkowo niewielkim zmianom antropogenicznym. W pozostałej ulega ogólnie negatywnym zmianom jako wynik rozproszenia urbanizacyjnego i wymaga ochrony.

45. FAUNA I FLORA

Gmina posiada bogate, unikalne i cenne w skali krajowej oraz międzynarodowej **zasoby fauny i flory** oparte na rozwiniętej sieci hydrograficznej i sprzyjającej budowie geologicznej. Jednocześnie, ożywiona i nieożywiona przyroda to kluczowy zasób rozwojowy gminy, determinujący atrakcyjne warunki zamieszkania, dodatnią migrację, działalność rolniczą i potencjał turystyczno-rekreacyjny. Dlatego jej prawidłowa ochrona i umiejętne wykorzystanie ma znaczenie nie tylko lokalne, ale i dalece ponadlokalne. Przestrzenno-środowiskowa polityka rozwoju prowadzona przez władze lokalne powinna uwzględniać ten fakt poprzez możliwie szybkie wdrożenie rozwiązań zrównoważonych we wszystkich obszarach działalności samorządowej, a także poprzez promowanie i wspieranie aplikacji takich rozwiązań w lokalnym środowisku społecznym i gospodarczym. Ma to szczególne znaczenie również ze względu na wysoce prawdopodobną presję środowiskową wynikającą ze wzrostu liczby mieszkańców, przyrostu obiektów budowlanych, koncentracji i komercjalizacji rolnictwa, jak również wzrostu ruchu turystyczno-rekreacyjnego.

46. PRAWNE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Środowisko przyrodnicze gminy silnie determinuje jej obecne oraz potencjalne zagospodarowanie przestrzenne, a jednocześnie silnie różnicuje to zagospodarowanie (zmiennie warunki posadowienia, wody podziemne, obecność flory i fauny, nachylenie terenu itd.). Niemniej, z jednej strony przyczynia się już ono lub może przyczyniać do rozwoju społeczno-gospodarczych, zróżnicowanych funkcji użytkowych gminy (mieszkaniowej, rolniczej, produk-

cyjnej, usługowej, w tym rekreacyjno-turystycznej, handlowej, leśnej), a z drugiej ogranicza możliwości tego rozwoju w stosunkowo niewielkim stopniu. Ujmując to inaczej, obecne na terenie gminy **prawne formy ochrony przyrody**, zapewniają jej prawidłową ochronę, a jednocześnie nie zawężają obecnie w silny sposób potencjalnych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego. Ochrona zasobów leśnych i leśnej przestrzeni produkcyjnej powinna polegać na podtrzymaniu ekologicznej funkcji lasów i racjonalnej gospodarce leśnej. Obecnie nie planuje się także ustanowienia na terenie gminy nowych, prawnych form ochrony przyrody. Biorąc pod uwagę wyjątkowe, ponadlokalne znaczenie chronionych wartości środowiskowych, a jednocześnie potencjalną restrykcyjność wspomnianych form, sytuację strategiczną gminy w tym zakresie należy uznać za korzystną ze społeczno-gospodarczego punktu widzenia. Niemniej, w związku ze wzrostem szeroko rozumianej wartości poszczególnych składników środowiska naturalnego oraz tworzonych przez nie ekosystemów, należy się spodziewać rozszerzania zakresu przestrzennego i merytorycznego ponadlokalnych, prawnych form ochrony przyrody dotyczących poszczególnych części gminy oraz obszarów w jej bezpośrednim otoczeniu. Ze względu na spodziewany wzrost świadomości ekologicznej społeczności lokalnej, należy się także spodziewać wzrostu endogenicznej presji na prawną ochronę przyrody. Oba trendy należy uwzględnić podejmując obecne decyzje w zakresie kierunków rozwoju gminy, w tym w szczególności uwzględniając przyszłe, środowiskowe kryteria ich oceny, bilans potencjalnych korzyści i kosztów, a także możliwości ich przyszłej realizacji.

47. PROBLEMY ŚRODOWISKOWE

Interakcje sfery społecznej i gospodarczej gminy z jej środowiskiem naturalnym w wielu zakresach nie mają zrównoważonego charakteru. Dotyczy to m. in. wytwarzania i postępowania z odpadami, niskiego udziału odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny, niskiej emisji, miejscowych zanieczyszczeń wód, zachowań transportowych, termoizolacyjności budynków, wykorzystywanych źródeł energii, świadomości i motywacji ekologicznej mieszkańców oraz wielu innych aspektów. Niezbędna są zatem dalsze, kompleksowe działania równoważące, zapewniające wielowymiarową, prośrodowiskową transformację gminy. Jako priorytetowe należy wśród nich uznać działania skutkujące redukcją emisji zanieczyszczeń powietrza, gleb i wód, w tym redukcją wolumenu odpadów i optymalizacją postępowania z nimi.

48. ODPADY KOMUNALNE

Z punktu widzenia organizacyjno-prawnego, lokalne zasady i rozwiązania w zakresie gospodarki odpadowej są ogólnie rzecz biorąc satysfakcjonujące. Niemniej, zdarzają się przypadki przedostawania się odpadów komunalnych do środowiska w sposób niekontrolowany i negatywnie wpływający na jego stan. Dotyczy to np. zjawiska tzw. dzikich składowisk odpadów występujących na terenach leśnych lub rolnych, a także spalania ich w indywidualnych paleniskach. Niezadowalający jest też stopień selektywności zbiórki odpadów, ogólnie duży ich wolumen, a także ogólna społeczna kultura postępowania z nimi.

49. PRZYGOTOWANIE DO ZMIAN KLIMATYCZNYCH

Niezbędne jest podjęcie działań przygotowujących sferę przestrzenno-środowiskową, ale także i społeczno-gospodarczą gminy na **zmiany klimatyczne**, w tym w szczególności związane z ekstremami w zakresie opadów i temperatur. Kluczowe znaczenie będzie miało w tym zakresie wła-

ściwe gospodarowanie zasobami wodnymi, edukacja dla bezpieczeństwa, a także rozwój systemów prewencji, reagowania i funkcjonowania w warunkach kryzysów o podłożu klimatycznym.

50. SAMORZĄD GMINY

Warunkiem *sine qua non* sprostania społecznym, gospodarczym i przestrzennym wyzwaniom, szansom, oczekiwaniom i ambicjom rozwojowym mieszkańców i przedsiębiorstw Gminy Dobrzyniewo Duże, mającego nastąpić poprzez wdrożenie SRGDD 2023-2033, jest wysoka jakość jej struktur samorządowych (rozumianych jako organ stanowiący (Rada Gminy Dobrzyniewo Duże) i wykonawczy (Wójt) samorządu gminy, kierownictwo i pozostali pracownicy komórek Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz gminnych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek. Oznacza to, że realizacja SRGDD 2023-2033 wymagać będzie intensywnej kontynuacji ich rozwoju, w tym w szczególności w kilku jego wymiarach. Są nimi: (a) kontynuowanie zarządzania strategicznego w oparciu o zintegrowane, aktualne merytorycznie i ewaluowane, obligatoryjne i fakultatywne plany i programy; (b) zintegrowanie działalności jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy wokół SRGDD 2023-2033; (c) zdolność do pozyskiwania gospodarczych inwestorów zewnętrznych, zwłaszcza dużych i średnich; (d) rozszerzanie finansowych zdolności inwestycyjnych samorządu gmin, w tym poprzez intensywne pozyskiwanie pomocowych i innych źródeł zewnętrznego finansowania rozwoju gminy; (e) efektywne zarządzanie wartością nieruchomości samorządu gminy, (f) rozwijanie partnerskiej współpracy strategicznej, w tym zwłaszcza z innymi samorządami, przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi; (g) doskonalenie dialogu władz z mieszkańcami i ich partycypacji w zarządzaniu rozwojem gminy; (h) stałe i podnoszenie zaawansowanych kwalifikacji władz, kierownictwa i pozostałych kadr samorządowych oraz zapewnianie ich motywacji zawodowej; (i) stosowanie nowoczesnych, innowacyjnych, wysokowydajnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w realizacji działań gminy.

51. FINANSE SAMORZĄDOWE

Dochody gminy dynamicznie rosną, ale głównymi źródłami tego wzrostu są środki pomocowe / grantowe / projektowe, a lokalna działalność gospodarcza ma w nich niewielki udział. Sprostanie przez samorząd gminy wyzwaniom społecznym, gospodarczym i przestrzennym i osiągnięcie wyznaczonych celów strategicznych, uwarunkowane w krytycznym stopniu będzie nie tylko od utrzymania dynamiki pozyskiwania środków zewnętrznych, ale również od zapewnienia wzrostu udziału dochodów bazujących na źródłach lokalnych, własnych, w szczególności pochodzących z aktywności gospodarczej, co wymaga zwielokrotnienia wysiłków na rzecz pozyskania inwestycji zewnętrznych. **Wydatki gminy** również dynamicznie rosną, ale dominujące udziały mają w nich dwie pozycje – wydatki na oświatę oraz transfery świadczeń „Rodzina 500 plus”. Jednocześnie struktura wydatków gminy, w szczególności w odniesieniu do inwestycji, uzależniona jest od stałych oraz jednorazowych pomocowych / grantowych / projektowych transferów finansowych pochodzących od ponadlokalnych podmiotów publicznych. W związku z tym, w miarę możliwości, należy dążyć do takiej struktury wydatków, która wspiera dochodowe cele gminy (priorytet inwestowania w przyszłe dochody), a jednocześnie przyczynia się do efektywnościowej redukcji wydatków bieżących (priorytet inwestowania w optymalizację wydatków). Ponadto, kluczowym warunkiem realizacji strategii rozwoju gminy będzie kształtowanie przyszłych, wydatkowych części budżetu gminy spójnie z celami i kierunkami działań tej strategii (priorytet spójności wydatków z przyjętą, lokalną polityką rozwoju).

2. Misja gminy

Misja to odpowiedź na pytanie: „**Po co istniejesz?**”. W ujęciu generalnym powód istnienia samorządu gminnego określony został przez ustawodawcę. W art. 6, ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572) wskazał on, że „do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów”, a w art. 7, ust. 1, że „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy”. Powód istnienia samorządu gminnego pośrednio określony został także w art. 16, ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Zgodnie z nim „samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej”. Łącząc powyższe regulacje z faktem, że procesy społeczne, gospodarcze i przestrzenne zachodzące w pojedynczej gminie częściowo wpływają na analogiczne procesy subregionu, regionu i kraju, ogólną misję każdej polskiej gminy można określić jako „**pełnienie roli służebnej w stosunku do społeczności lokalnej z jednoczesnym przyczynianiem się do pożądanых ponadlokalnych procesów rozwoju i zaspokajania potrzeb zbiorowości ponadlokalnych**”. Co istotne, misja ta oznacza konieczność poszukiwania przez władze gmin takich ścieżek kreowania rozwoju w perspektywie lokalnej, które jednocześnie przyczyniają się do rozwoju w perspektywie ponadlokalnej.

Tak postrzeganą, ogólną misję rozwojową gmin należy precyzować w odniesieniu do każdej z nich, wyrażając unikalny sposób w jaki jej samorząd zamierza pełnić przedstawioną wyżej służebną, lokalną i ponadlokalną rolę. Misja taka wyraża z jednej strony możliwości gminy w pełnieniu takich ról, a z drugiej wartości uznawane przez jej społeczność, w tym władze, za najważniejsze i często niezbywalne (np. kulturowe, środowiskowe, gospodarcze). Jest ona podstawą dla budowy strategii rozwoju tej gminy, a w trakcie wdrażania wskaźnikiem jej aktualności.

Biorąc pod uwagę lokalne i ponadlokalne, społeczne, gospodarcze oraz przestrzenno-środowiskowe własności Gminy Dobrzyniewo Duże, a także potrzeby, oczekiwania i aspiracje społeczności lokalnej i lokalnego biznesu, jak również kierunki rozwoju regionu i kraju, jej strategiczną misję rozwojową formułuje się w następująco:

Misją Gminy Dobrzyniewo Duże jest tworzenie środowiska rozwoju osobistego, zawodowego i gospodarczego dla wysokiej jakości życia mieszkańców oraz wkładu regionalnego poprzez wykorzystanie atutów sąsiedztwa z Białymstokiem, lokalizacji infrastrukturalnej, kapitałów społecznego i ludzkiego, wiedzy i innowacji oraz unikalnej przyrody, z jednoczesnym poszanowaniem zasad rozwoju zrównoważonego

**„GMINA DOBRZYNIĘWO DUŻE
AGLOMERACYJNĄ, ZRÓWNOWAŻONĄ PRZESTRZENIĄ
DOBREGO ŻYCIA I UDANEGO BIZNESU”**

3. Wizja rozwoju gminy

Na podstawie misji Gminy Dobrzyńewo Duże, diagnozy jej lokalnej i ponadlokalnej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, a także potrzeb, oczekiwań i aspiracji społeczności lokalnej oraz lokalnego biznesu, sformułowana została jej następująca, syntetyczna wizja jej rozwoju:

SPOŁECZNOŚĆ GMINY DOBRZYŃEWO DUŻE:

- której liczebność stosunkowo szybko wzrasta zarówno dzięki lokalnemu przyrostowi naturalnemu, jak i istotnej imigracji, głównie dotychczasowych mieszkańców Białegostoku oraz re-emigracji, w tym planowanej już na etapie emigracji;
- wielowymiarowo i na bieżąco korzystająca z usług, handlu i miejsc pracy aglomeracji białostockiej, w szczególności z Białegostoku, ale także z dobrej, lokalnej infrastruktury i usług społecznych oraz technicznych;
- licznie, na bieżąco i w zintegrowany sposób korzystająca z komunikacji publicznej, zwłaszcza do Białegostoku i między miejscowościami gminy, uzupełnianej komunikacją indywidualną, w tym rowerową i inną wykorzystującą urządzenia transportu osobistego;
- korzystająca z funkcjonalnie, organizacyjnie, przestrzennie i kosztowo dostępnej, kompleksowej i nowoczesnej infrastruktury technicznej, zintegrowanej zarówno lokalnie, jak i ponadlokalnie, zwłaszcza aglomeracyjnie, przyczyniającej się do redukcji zanieczyszczeń i zużycia zasobów środowiska;
- korzystająca z nowoczesnego szkolnictwa podstawowego oraz opieki i edukacji przedszkolnej i żłobkowej opartych na dobrej bazie, szerokiej i skutecznej dydaktyce oraz działalnościach komplementarnych;
- stale ucząca się i doskonaląca – zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie i dla całego życia – tzn. zwiększająca swą wiedzę, innowacyjność, kreatywność, refleksyjność, inteligencję (w jej wszystkich sferach), fizyczną i psychiczną witalność, wolę rozwoju osobistego, wrażliwość społeczną i środowiskową, kompetencje obywatelskie, patriotyzm lokalny i aktywność publiczną, w tym samorządową;
- której duża część jest aktywna fizycznie, także w senioralnych grupach wiekowych, dzięki własnemu zaangażowaniu, dostępnej, gminnej infrastrukturze rekreacyjno-sportowej oraz integrującemu wsparciu podmiotów publicznych i społecznych;
- często korzystająca i uczestnicząca w kulturze, w tym współtworząca integrującą kulturę lokalną;
- chroniąca, ale jednocześnie aktywizująca lokalne dziedzictwo kulturowe dla rozwoju społecznego i gospodarczego;
- której dominująca część charakteryzuje się dostrzegalną świadomością obywatelską i codziennymi postawami obywatelskimi, zwłaszcza prośrodowiskowymi, wolontariackimi, samopomocowymi, sąsiedzkimi, pozarządowymi, patriotyczno-wychowawczymi, samorządowej partycypacji decyzyjnej oraz na rzecz bezpieczeństwa;
- zaspokajająca potrzeby mieszkaniowe głównie dzięki nowemu oraz modernizującemu się budownictwu indywidualnemu, uzupełnianemu przez budownictwo wielorodzinne o charakterze deweloperskim;

- charakteryzująca się ogólnie dobrym zdrowiem i długim życiem, dzięki kulturze zdrowego, w tym aktywnego ruchowo i przedsiębiorczego trybu życia, dzięki lokalnemu i aglomeracyjnemu dostępowi do usług diagnostyczno-prewencyjnym, medycznych, rehabilitacyjnych i opiekuńczych oraz dzięki prewencji problemów i integracji społecznej oraz czystemu i bogatemu środowisku;
- charakteryzująca się ponadprzeciętnym, w wymiarze gmin wiejskich, kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym;
- pozyskująca z aglomeracyjnego i dalszego, ponadlokalnego otoczenia, kapitał finansowy, usługi publiczne, idee, wiedzę, innowacje, informacje, kwalifikacje i doświadczenia dla podniesienia społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej jakości oraz zrównowżenia swojego życia;
- posiadająca uzasadnione poczucie dobrego poziomu porządku i bezpieczeństwa publicznego i osobistego, a także bezpieczeństwa mienia, pożarowego i innego zw. z ryzykami kryzysowymi, które wynika z przygotowania służb i jednostek publicznych, obecności odpowiedniej infrastruktury, ze słabości ekonomicznych czynników przestępczości oraz z odpowiedzialnych i solidarnych postaw obywatelskich;
- charakteryzująca się niskim poziomem problemów społecznych dzięki redukcji ich ekonomicznych i społecznych przyczyn, a także instrumentom aktywizującego, motywującego i integrującego, publicznego systemu ich rozpoznawania, zapobiegania im i rozwiązywania,
- korzystająca z samorządowej, integracyjnej polityki senioralnej, a także z otwarcia innych organizacji publicznych oraz pozarządowych na potrzeby osób niepełnosprawnych i posiadających inne problemy zdrowotne;
- o znacznym poziomie zintegrowania wewnętrznego mimo stałego napływu nowych mieszkańców, a przez to dostrzegalnie solidarna i inkluzywna wobec różnych jej podgrup wiekowych, sprawności, zamożności i innych – włączająca jej członków w życie społeczne, publiczne i gospodarcze;
- charakteryzująca się satysfakcjonującym poziomem ekokultury i traktująca lokalne środowisko naturalne jako ważny element swojej tożsamości terytorialnej;
- korzystająca z i współtworząca nowoczesny samorząd gminny, oparty na wykwalifikowanych i zmotywowanych władzach i kadrach, nowoczesnej bazie technicznej oraz na innowacyjnych, trafnych, skutecznych i efektywnych narzędziach polityk publicznych, a także posiadający dobrą bazę finansową stymulowania rozwoju gminy;
- obdarzająca zaufaniem władze lokalne, które zarówno reagują na jej oczekiwania, jak również kreują kierunki rozwoju lokalnego w partnerskim dialogu i współpracy z tą społecznością;
- realizująca swoje aspiracje prywatne i zawodowe na terenie gminy i wiążąca z nią swą bliższą lub/i dalszą przyszłość wskutek uznania jej za atrakcyjne miejsce zamieszkania;
- dumna z zamieszkiwania w Gminie Dobrzyniewo Duże, nie tylko ze względu na jej walory środowiskowe oraz dostępną infrastrukturę oraz usługi, ale także z uwagi na cechy społeczności lokalnej, tzn. jej integrację, aktywność publiczną i społeczną, przedsiębiorczość, twórczość, otwartość, zdolności do kompromisów, a także ze względu na wspólne wartości i wspólne sukcesy społeczne, gospodarcze, przestrzenne i środowiskowe.

GOSPODARKA GMINY DOBRZYŃSKO DUŻE:

- zdywersyfikowana zarówno w wymiarze sektorowym, jak i branżowym, a także w wymiarze udziałów przedsiębiorstw poszczególnych rozmiarów – począwszy od wysokiego potencjału dużych i średnich, a skończywszy na wysokiej liczbie przedsiębiorstw małych i mikroprzedsiębiorstw (świadczących o znacznej skłonności mieszkańców do przedsiębiorczości);
- charakteryzująca się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną, nie tylko ze względu na bardzo dobre walory położenia wobec Białegostoku i głównych szlaków komunikacyjnych, ale także ze względu na przygotowane prawno-przestrzennie i infrastrukturalnie nieruchomości, zasoby pracy oraz samorządowy klimat przedsiębiorczości;
- istotnie oparta na działalności produkcyjnej, handlowej i logistycznej o średnich i dużych rozmiarach, oraz o silnych, ponadlokalnych powiązaniach rynkowych, informacyjnych, kapitałowych oraz technicznych;
- posiadająca ważne funkcje produkcyjne, handlowe, logistyczne i usługowe, w których dominujące znaczenie mają nie zasoby naturalne i fizyczna praca, lecz organizacja, kreatywność, wiedza, kwalifikacje, informacje, innowacje technologiczne i organizacyjne, a także więzi współpracy, w tym ze nauką;
- znacząco oparta na nowoczesnej, dużoskalowej działalności rolniczej o wysokiej wartości dodanej, w której wysokie znaczenie mają wiedza, wyposażenie techniczne, poszanowanie środowiska i innowacje, i która obok głównych powiązań ponadlokalnych, posiada również powiązania z lokalnym przetwórstwem oraz handlem produktami rolnymi;
- z rozwijającymi się, uzupełniającymi przemysł, logistykę, handel i rolnictwo, komercyjnymi funkcjami turystyczno-rekreacyjnymi, adresowanymi przede wszystkim do mieszkańców Białegostoku, ale często wykorzystywane też przez mieszkańców;
- kreowana przez społeczność lokalną charakteryzującą się wysoką zdolnością i skłonnością do przedsiębiorczości oraz odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi, w tym zdobytymi w Polsce i za granicą;
- rozwijająca się w wielowymiarowo zrównoważony sposób, zapewniający nie tylko trwałość tego rozwoju, ale również zachowanie wartości przestrzennych i środowiskowych, które stanowią jedne z najważniejszych własności gminy;
- rosnąca zarówno dzięki inwestycjom zewnętrznym, jak i reinwestycjom funkcjonujących już w gminie podmiotów gospodarczych, stanowiącym efekt akumulacji ich zysków oraz finansowania zewnętrznego;
- branżowo konkurencyjna w wymiarze regionalnym i krajowym, a nawet międzynarodowym, dzięki przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, produktywności i efektywności kapitału prywatnego, dzięki kapitałowi ludzkiemu, społecznemu i kulturowemu gminy, a także dzięki warunkom gospodarowania tworzonej przez samorząd gminy i inne podmioty publiczne;
- stanowiąca istotny, w swych specjalizacjach terytorialnych, element gospodarki aglomeracji białostockiej, który jest z nią wielowymiarowo i komplementarnie powiązany, i który wymiernie przyczynia się do jej rozwoju, w tym do transformacji innowacyjnej, energetycznej, cyfrowej i innych;

- wielowymiarowo i na bieżąco korzystająca z usług otoczenia biznesu, kadr i infrastruktury aglomeracji białostockiej, w szczególności z Białegostoku;
- intensywnie pozyskująca z ponadlokalnego otoczenia i asymilująca ważne dla jej rozwoju wartości materialne (zwłaszcza kapitał finansowy, zasoby naturalne, materiały, kadry, środki techniczne) i niematerialne (zwłaszcza idee, wiedzę, innowacje, informacje, technologie, kwalifikacje i doświadczenia);
- o rosnącej innowacyjności, w tym dzięki – zintegrowanym ponadlokalnie – lokalnym procesom kreacji i proliferacji innowacji,
- istotnie rezylienna i „antykrucha”, czyli adaptacyjnie, a jednocześnie kreatywnie odporna na kryzysy i inne zaburzenia gospodarcze oraz na zmiany strukturalne stanowiące efekt polityk gospodarczych – zdolna odnaleźć swoje miejsce w zmieniających się uwarunkowaniach krajowych i międzynarodowych;
- uzupełniana przez telepracę wykonywaną przez lokalne przedsiębiorstwa oraz mieszkańców na rzecz podmiotów i klientów zewnętrznych, w tym bardzo odległych;
- wzmacniająca lokalne kapitały ludzki, społeczny, a nawet kulturowy;
- zapewniająca dobre miejsca pracy, w tym dla osób młodych i przyciągająca te z nich, które opuściły gminę by studiować lub zdobywać doświadczenie zawodowe;
- korzystająca z niezbędnej dla jej konkurencyjności, przestrzennie i kosztowo dostępnej, kompleksowej oraz nowoczesnej infrastruktury technicznej, zintegrowanej zarówno lokalnie, jak ponadlokalnie, zwłaszcza aglomeracyjnie;
- w istotnym stopniu oparta o sieci międzysektorowej współpracy gospodarczej obejmujących nie tylko duże i średnie przedsiębiorstwa, ale także firmy małe i mikrofirmy, w tym jednoosobowe, a nawet osoby świadczące prace w ramach umów cywilnoprawnych;
- szeroko implementująca rozwiązania i technologie cyfrowe, w tym sztucznej inteligencji;
- zapewniająca taki standard lokalnego handlu i usług, dzięki któremu rezygnują oni z częstych wyjazdów do Białegostoku w celu zaspokojenia standardowych potrzeb;
- korzystająca z aktywnej lokalnej polityki gospodarczej, prowadzonej wobec przedsiębiorstw dużych i średnich, zwłaszcza inwestorów zewnętrznych, jak i lokalnych MŚP, nie tylko zapewniającej jej infrastrukturalne, prawno-przestrzenne i administracyjne warunki biznesu, ale też wspierającej wzrost kwalifikacji mieszkańców, komunikację publiczną i sieciowe powiązania z rolnictwem, nauką, turystyką itp.;
- o dominującym znaczeniu zarówno dla dochodów mieszkańców, jak i dla samorządu gminy, przez co stanowiąca trwały, finansowy filar ich rozwoju społeczno-gospodarczego i działań na rzecz zrównoważonego wykorzystania i ochrony zasobów środowiska naturalnego;
- funkcjonująca w przychylnym, lokalnym klimacie dla przedsiębiorczości, w którym działalność gospodarcza każdego rozmiaru i rodzaju uznawana jest za wartość dla całej społeczności lokalnej;
- w dominującym stopniu neutralna środowiskowo i wykorzystująca zasoby środowiska naturalnego w zrównoważony sposób, a jednocześnie wykorzystująca uzupełniająco źródła energii odnawialnej.

PRZESTRZEŃ GMINY DOBRZYŃIEWO DUŻE:

- posiadająca silny wpływ animacyjny na procesy rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, ale też zapewniająca ich środowiskowe zrównoważenie, ich racjonalność przestrzenną oraz ich adaptację klimatyczną, w szczególności dzięki:
 - o zintegrowaniu gminnego zarządzania przestrzenią z społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi celami, planami i projektami rozwoju gminy, rozumianemu jako zapewnienie przestrzennych możliwości ich osiągnięcia/realizacji,
 - o perspektywiczności przestrzeni gminy, rozumianej jako takie jej wykorzystanie dla osiągania dzisiejszych celów społecznych, gospodarczych i środowiskowych, które jednocześnie umożliwia jej wykorzystanie do osiągania analogicznych celów w przyszłości, przewidywalnych dziś w wystarczającym stopniu,
 - o pokryciu, aktualnymi merytorycznie i formalnie, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wszystkich tych obszarów gminy, dla których przewiduje to Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobryńiewo Duże lub inny, ogólny instrument zarządzania przestrzenią (po reformie systemu zarządzania przestrzenią),
 - o efektywności wykorzystania przestrzeni gminy, rozumianej jako takie jej zagospodarowanie, dzięki któremu społeczność i gospodarka lokalna nie ponoszą nieracjonalnie wysokich kosztów funkcjonowania infrastruktury technicznej i społecznej, a jednocześnie dysponują one wystarczającymi, przestrzennymi możliwościami aktywności, wzrostu i zmian strukturalnych,
 - o funkcjonalności przestrzeni gminy, rozumianej jako jej wysoka zdolność do pełnienia funkcji, dla których została formalnie przeznaczona,
 - o dostępności przestrzeni gminy, rozumianej jako takie jej zorganizowanie, które ułatwia jej zagospodarowanie zgodne z jej przeznaczeniem i użytkowanie zgodne z określonymi dla niej ustaleniami i rekomendacjami,
 - o spójności i ładzie przestrzeni gminy, rozumianych łącznie jako takie jej zorganizowanie, które minimalizuje zachodzące w niej konflikty i kolizje przestrzenne (w szczególności między rolnictwem i mieszkalnictwem, między ekosystemami i mieszkalnictwem oraz między mieszkalnictwem i gospodarką) oraz wspiera komplementarność różnych form jej zagospodarowania i użytkowania,
 - o protekcyjności środowiskowej przestrzeni gminy, rozumianej jako takie jej zorganizowanie, które przyczynia się do redukcji zanieczyszczenia środowiska, a także przywrócenia biowitalności jego naruszonych ekosystemów,
 - o bezpieczeństwu przestrzeni gminy, tzn. takiemu jej zorganizowaniu, które nie tylko nie powoduje zagrożeń, ale jednocześnie przyczynia się do redukcji zagrożeń o innych niż przestrzenne źródłach, w tym zagrożeń wynikających ze zmian klimatycznych, jak powódzie, susze, silne wiatry itp.,
 - o protekcyjności kulturowej przestrzeni gminy, rozumianej jako takie jej zorganizowanie, które choć umożliwia wykorzystanie materialnego dziedzictwa kulturowego gminy, to jednocześnie wystarczająco je chroni,
 - o estetyce lokalnych przestrzeni oraz estetyce ogólnego krajobrazu gminy, oznaczających, że mieszkańcy gminy oraz osoby korzystające z jej walorów turystyczno-rekreacyjnych uznają je za co najmniej zadowalająco atrakcyjne;
- objęta stałym, kompleksowym monitoringiem zmian zagospodarowania i sposobów wykorzystania prowadzonym przez samorząd gminy, dla cyklicznej oceny jej animacyjnego wpływu na procesy rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, jej środowiskowego zrównoważenia, racjonalności wykorzystania i wsparcia adaptacji klimatycznej;

- obejmująca środowisko naturalne o wysokiej bioróżnorodności, biowitalności i odporności na zmiany klimatyczne, co jest wynikiem:
 - o wykorzystywania go w zrównoważony sposób zarówno przez sferę gospodarczą, jak i społeczną, dzięki świadomości mieszkańców, władz samorządowych, a także podmiotów gospodarczych co do odpowiedzialności za dziedzictwo naturalne gminy, w szczególności lasy i wody, wobec przyszłych i przeszłych pokoleń;
 - o dostępności fizycznej infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska oraz dostępności cenowej prośrodowiskowych usług świadczonych na jej bazie, co w szczególności dotyczy kanalizacji sanitarnej oraz komunikacji publicznej,
 - o wysokiej ekokultury lokalnego rolnictwa;
 - o funkcjonowaniu kompleksowych i dostępnych cenowo systemów selektywnej zbiórki, recyklingu, biodegradacji i innych form gospodarowania odpadami komunalnymi,
 - o upowszechnionym działaniom na rzecz minimalizacji wolumenu wytwarzanych odpadów komunalnych oraz na rzecz zapobiegania przedostawaniu się ich do środowiska, a także usuwaniu ich ze środowiska, jeśli dostały się do niego,
 - o funkcjonowaniu kompleksowych i dostępnych cenowo systemów gospodarowania innymi odpadami, w szczególności rolniczymi i przemysłowymi,
 - o obecności oraz prawidłowej eksploatacji publicznej i prywatnej infrastruktury zarządzania zasobami wód, w tym tzw. błękitno-zielonej infrastruktury, obiektów małej i mikroretencji, a także urządzeń melioracji szczegółowej i kanalizacji deszczowej,
 - o wysokiej ekokultury mieszkańców opierającej się nie tylko na ich prośrodowiskowej wiedzy, ale także na motywacjach i codziennych, prośrodowiskowych zachowaniach,
 - o zastosowania prawnych form ochrony przyrody, w tym stanowionych przez i z udziałem samorządu gminy, a także gminnych przepisów o utrzymaniu czystości i porządku, które są skuteczne i efektywne nie tylko dzięki wysokiej wartości merytorycznej, ale także dzięki ich egzekwowaniu w rzeczywistości,
 - o biorewitalizacji tych elementów lokalnych ekosystemów, które uległy nieplanowanym zmianom antropogenicznym, albo degradacji wskutek ekstremalnych zjawisk pogody,
 - o funkcjonowania kompletnych systemów infrastrukturalno-organizacyjnych służących ochronie i ratownictwu pożarowemu, powodziowemu, skażeń chemicznych itp.,
 - o upowszechnieniu wykorzystania: OZE, technologii redukcji zużycia energii oraz emisji zanieczyszczeń, ekomobilności (w tym komunikacji publicznej i współdzielonej), systemów zarządzania energią i usługami związanymi z jej znacznym wykorzystaniem (w tym sztucznej inteligencji, urządzeń automatyki), systemów lokalnego gromadzenia energii, systemów usług i dóbr współdzielonych, a także teleusług i telepracy,
- obejmująca środowisko naturalne wzbogacająco dopełnione:
 - o prywatną zielenią urządzoną pełniącą funkcje nie tylko rekreacyjne, ale biologiczne, prewencyjne, izolacyjne oraz estetyczno-krajobrazowe,
 - o publiczną zielenią urządzoną, pełniącą funkcje biologiczne, prewencyjne, izolacyjne, estetyczno-krajobrazowe, ale też turystyczno-rekreacyjne, ekoedukacyjne i integracyjne,
 - o nasadzeniami śródpolnymi,
 - o uprawami rolniczymi o znacznym stopniu ekosystemowej integracji,
 - o założeniami zielonymi przydomowych ogródków owocowo-warzywnych;
- obejmująca środowisko naturalne stanowiące dzięki swym ww. cechom ważny, biowitalizacyjny element ekosystemów regionalnych, a jednocześnie aktywizacyjny element regionalnych procesów społeczno-gospodarczego rozwoju zrównoważonego,
- obejmująca środowisko naturalne stanowiące element tożsamości lokalnej mieszkańców.

4. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

4.1. Istota i struktura celów strategicznych

Cele strategiczne rozwoju gminy to cele najwyższej wagi, a zatem zajmują najwyższy poziom w hierarchii wszystkich elementów Strategii (por. rysunek 1). Stanowią strategiczną odpowiedź samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże na jej społeczne, gospodarcze i przestrzenne uwarunkowania oraz wyzwania rozwojowe (potencjały, problemy, szanse, zagrożenia, oczekiwania społeczne i gospodarcze, potrzeby środowiska itp.). **Osiągnięcie celów strategicznych rozwoju gminy oznaczać będzie urzeczywistnienie, przedstawionej w poprzednim rozdziale, wizji jej rozwoju.**

W Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 przyjęto trzy cele strategiczne, które są zmodyfikowanymi wersjami celów strategicznych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030. Wprowadzone modyfikacje miały charakter trojakiego rodzaju. Po pierwsze zmodyfikowano ich brzmienie tak aby lepiej wyrażały istotę pożądaných w gminie procesów rozwojowych, w tym głównie w odniesieniu do zarządzania przestrzenią i rozwoju zrównoważonego. Po drugie, zmieniono ich kolejność, tak aby odpowiadała kolejności wymiarów rozwoju gminy wskazywanym przez wskazane niżej ustawy. Po trzecie, dokonano zmian ich opisów, tak aby prawidłowo oddawały ich zmodyfikowaną treść.

Każdy z trzech celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 odpowiada jednemu z trzech wymiarów:

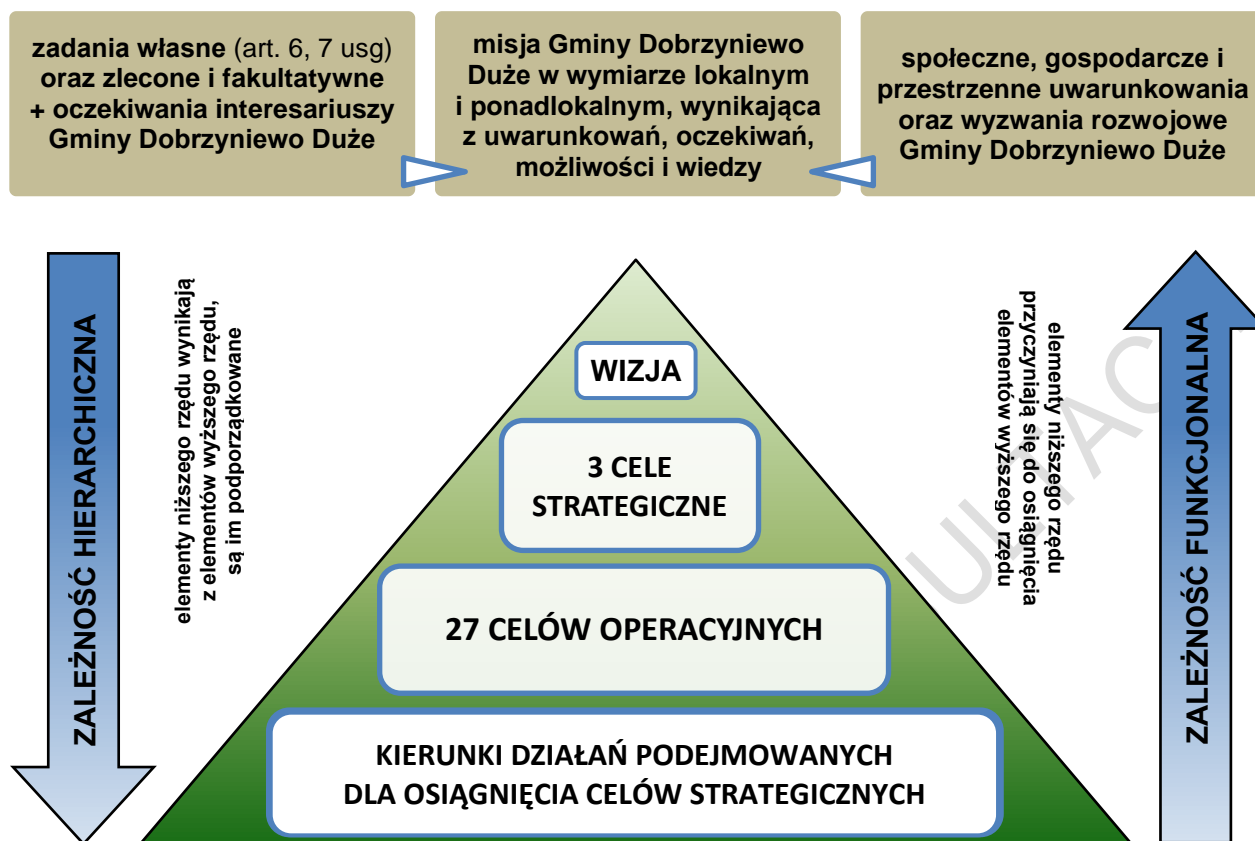
- rozwoju gminy, o których mowa w art. 10e, ust. 3, pkt 1) oraz pkt 3) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572),
- sytuacji gminy, o których mowa art. 10a, ust 1, ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 225, 412).

Zostały one oznaczone jako S1, S2, S3 i sformułowane w następujący sposób:

- Cel strategiczny rozwoju w wymiarze społecznym (S1): ***Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych.***
- Cel strategiczny rozwoju w wymiarze gospodarczym (S2): ***Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.***
- Cel strategiczny rozwoju w wymiarze przestrzennym (S3): ***Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.***

Omówienia tych celów dokonano w rozdziałach od 4.2 do 4.4.

Rysunek 1. Cele strategiczne w strukturze SRGDD 2023-2033.

4.2. Cel strategiczny rozwoju w wymiarze społecznym (S1):

S1

Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych.

Celem strategicznym rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże w wymiarze społecznym jest zapewnienie jej mieszkańcom wysokiej jakości życia poprzez stworzenie im dogodnych warunków do aktywności osobistej (zawodowej, gospodarczej, rolniczej, edukacyjnej, sportowo-rekreacyjnej, kulturalno-rozrywkowej, publiczno-społecznej, środowiskowej i in.) oraz do integracji społecznej (współpracy, solidarności, samopomocy, pogłębiania zaufania, umacniania wspólnoty), w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej infrastruktury technicznej, w tym "stricte" miejskiej oraz do nowoczesnych usług instytucji infrastruktury społecznej, również charakterystycznych dla dużych miast.

Misją każdej gminy jest pełnienie roli służebnej wobec społeczności lokalnej. Rolę tę postrzega się najczęściej jako zaspokajanie jej zbiorowych potrzeb poprzez realizację zadań obligatoryjnych, zleconych i fakultatywnych. Przyjmuje się przy tym, że wzrost zakresu oraz wolumenu

gminnych usług i infrastruktury świadczeń w ramach realizacji tych zadań implikuje wzrost jakości jej życia. **Nie negując konieczności realizacji zadań publicznych dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców, w SRGDD 2023-2033 przyjęto dodatkowe podejście do osiągnięcia tego celu. Polega ono na dążeniu do zapewniania wysokiej jakości życia mieszkańców gminy poprzez zapewnienie im możliwie najlepszych warunków do aktywności osobistej** (zawodowej, gospodarczej, edukacyjnej, sportowo-rekreacyjnej, kulturalno-rozrywkowej, publiczno-społecznej, prośrodowiskowej i innej), **oraz do integracji z lokalnym środowiskiem społecznym** (polegającej na ich pogłębianiu współpracy, wzajemnej solidarności i samopomocy, jak również na pogłębianiu zaufania i umacnianiu wspólnoty). Takie podejście jest spójne z zasadą pomocniczości (subsydiarności), konstytutywną dla idei samorządu terytorialnego, która stanowi m. in., że instytucje państwa powinny powstawać i rozpoczynać działanie jako jednostki pomocnicze względem własnych działań poszczególnych osób i ich rodzin. Podejście to oznacza, że **w zapewnianiu wysokiej jakości życia mieszkańców samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże akcentował będzie tworzenie warunków samodzielnego oraz rodzinnego i innego grupowego podnoszenia jakości ich życia oraz wzmacniał ich motywację i kompetencje w tym zakresie.** Pozwoli to na zwiększenie efektywności wszystkich, gminnych działań prowadzonych na rzecz rozwoju społecznego, w tym także w zakresie prewencji i rozwiązywania problemów społecznych (pomoc społeczna nie redukująca aktywności własnej i aktywność własna dla redukcji przesłanek pomocy społecznej). Pozwoli również na **maksymalizację spójności wszystkich działań gminy z oczekiwaniami społeczności lokalnej.**

Wyrażone przez omawiany cel strategiczny, **podnoszenie jakości życia mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże zakłada również ich wysoką dostępność do nowoczesnej, typowo miejskiej infrastruktury i takich też usług społecznych.** Zapewnienie ich na terenie gminy nie jest możliwe, ale **dzięki sąsiedztwu z Białymstokiem i dogodnej komunikacji cel ten można osiągnąć.** Jest to także swoista strategia postępowania wobec zjawiska migracji, dotyczącego zwłaszcza mieszkańców młodych, zmotywowanych do rozwoju osobistego i zawodowego, ponadprzeciętnie wykształconych i przedsiębiorczych. **Dogodna komunikacja publiczna z sąsiednim dużym miastem obniża motywację migracyjną,** a dotyczy to nie tylko potencjalnej migracji do niego, ale i do innych, odległych, w tym zagranicznych. **Co więcej, stymuluje ona też napływ nowych mieszkańców,** ponieważ miejscowości z łatwym dostępem do walorów dużego miasta, które posiadają wyjątkowe walory przyrodnicze, są atrakcyjnym miejscem do osiedlania się. Komunikacja **stymuluje też reemigrację,** która będzie szczególnie korzystna dla Gminy Dobrzyniewo Duże, ponieważ osoby powracające połączą pozytywny stosunek emocjonalny do gminy oraz stare relacje z jej mieszkańcami, gospodarką i środowiskiem z przywiezionym ze sobą kapitałem materialnym i niematerialnym (wiedzą, doświadczeniem, kompetencjami zawodowymi, ponadlokalnymi relacjami osobistymi i zawodowymi, pomysłami na działalność gospodarczą, społeczną i prośrodowiskową) w nowe, prorozwojowe wartości (innowacje lokalne, przedsięwzięcia, działania). **Przyszła reemigracja, nawet jeśli obejmie tylko kilkaset osób w ciągu kilkunastu lat, może stać się dla Gminy Dobrzyniewo Duże jednym z najsilniejszych czynników jej rozwoju.**

4.3. Cel strategiczny rozwoju w wymiarze gospodarczym (S2):
Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.

S2

Celem strategicznym rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże w wymiarze gospodarczym jest jej rozwój gospodarczy oparty na inwestycjach zewnętrznych (napływających dzięki doskonałemu położeniu względem regionalnego ośrodka rozwoju, jakim jest Białystok oraz względem krajowej i międzynarodowej, infrastruktury komunikacyjnej) oraz lokalnej przedsiębiorczości (szczególnie mikro i małej), łączących się z niezbędną do tego, dostępną infrastrukturą techniczną, lokalnym kapitałem ludzkim (wiedza, umiejętności, doświadczenia itp.), społecznym (zaufanie, relacje interpersonalne, sieci współpracy itp.) i kulturowym (kultura, historia i inne dziedzictwo), a także z lokalnymi zasobami naturalnymi (przestrzeń, flora, fauna, wody). Ważnym dopełnieniem rozwoju gospodarczego ma być nowoczesne (wydajne, zrównoważone środowiskowo, komercyjne i zintegrowane) rolnictwo.

Ze względu na fakt, iż na terenie gminy nie znajdują się przedsiębiorstwa, które mogłyby być źródłami kapitału zapewniającymi jej satysfakcjonujący rozwój gospodarczy, a także ze względu na jej walory położenia, przyjmuje się, że będzie się on odbywał głównie za sprawą inwestycji zewnętrznych. Niemniej, kluczowa dla tego rozwoju będzie również przedsiębiorczość lokalna, czyli istniejące już w gminie przedsiębiorstwa, w tym dominujące ilościowo i potencjałem ekonomicznym, mikroprzedsiębiorstwa i przedsiębiorstwa małe. Warunkiem sukcesu tej ścieżki rozwoju gospodarczego jest zapewnienie możliwości zrównoważonego połączenia tych dwóch źródeł kapitału i aktywności gospodarczej z lokalnymi zasobami, w tym głównie z przestrzenią, infrastrukturą techniczną, elementami środowiska oraz z kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym. Bez takiego połączenia potencjały rozwoju gospodarczego gminy nie zostaną uruchomione lub przyniosą niezrównoważony wzrost gospodarczy, w szczególności objawiający się degradacją przestrzeni oraz ekosystemów.

W związku z prowadzoną na terenie gminy, działalnością rolniczą dużej skali, a także z dobrymi, naturalnymi warunkami tej działalności, bardzo ważnym dopełnieniem działalności gospodarczej pozostanie rolnictwo. Oczekuje się jednak, stymulowanych instrumentami publicznymi, jego przekształceń strukturalnych. W szczególności dotyczy to redukcji rozproszenia agrarnego i wzrostu technicznego uzbrojenia produkcji rolnej dla zwiększenia wydajności, z jednoczesnym pogłębieniem jego środowiskowego zrównoważenia. Zakłada się także jego silniejsze powiązanie z lokalnym i ponadlokalnym handlem oraz przetwórstwem, jak również nadawanie mu nowych, pokrewnych funkcji gospodarczych, w tym związanych z rekreacją i turystyką.

Rozwój gospodarczy, w tym gospodarki rolnej, jest głównym, nie mającym alternatywy, warunkiem rozwoju społecznego Gminy Dobrzyniewo Duże. Jest bowiem podstawowym warun-

kiem uzyskania i utrzymania na tyle wysokich dochodów, zarówno budżetowych gminy, jak i gospodarstw domowych, że będą one mogły nadal podnosić jakość życia mieszkańców. **Rozwój gospodarczy jest zatem niezbędny dla prawidłowego rozwoju społecznego.** Nowe, dodatkowe środki pochodzące ze sfery gospodarczej pozwolą nie tylko na zaspokajanie społecznych potrzeb bieżących, ale też na realizację nowych inwestycji w infrastrukturę techniczną i społeczną. Rozwój gospodarczy poprawi również strukturę wydatków budżetowych samorządu gminy, redukując skalę dopłat do usług komunalnych, dzięki zwiększeniu siły nabywczej ludności. **Rozwój gospodarczy przyczyni się także do minimalizacji negatywnych zjawisk społecznych,** np. migracji, bezrobocia, alkoholizmu, stagnacji personalnej. **Zdynamizuje też pozytywne zjawiska społeczne. Gospodarcze wykorzystanie lokalnych kapitałów, ludzkiego, społecznego i kulturowego, przyczyni się ich wzbogacenia na zasadzie sprzężenia zwrotnego** – zwiększy kompetencje zawodowe mieszkańców, ich zdolność do pracy zespołowej, poziom wzajemnego zaufania, a nawet wzbogaci lokalną kulturę. **Strumienie państwowych i unijnych dotacji i subwencji, choć wymiennie przyczyniają się do procesów rozwojowych gminy, satysfakcjonującej skali tych procesów nie są w stanie samodzielnie zapewnić.**

4.4. Cel strategiczny rozwoju w wymiarze przestrzennym (S3):

S3

Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

Celem strategicznym rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże w wymiarze przestrzennym jest takie wykorzystanie jej przestrzeni i środowiska naturalnego, które posiada walor zrównoważenia, to znaczy obejmuje jednocześnie ich ochronę (przed nieracjonalną, destrukcyjną i wielowymiarowo kosztowną urbanizacją, przed zanieczyszczeniem, nadmiernym i nieprawidłowym wykorzystaniem oraz destrukcją fauny, flory i nieożywionych składników), **ich rozwój** (sanacyjną restrukturyzację zagospodarowania przestrzeni i systemów zarządzania nią oraz odtwarzanie, wzmacnianie i rozbudowa ekosystemów, zwiększanie bioróżnorodności oraz rozbudowę założeń zielonych) **oraz ich wykorzystanie przez społeczność lokalną** (co przyczyni się do zapewnienia jej wysokiej jakości życia), **a także przez lokalne podmioty gospodarcze** (co podniesie ich konkurencyjność, innowacyjność oraz integrację z lokalnymi zasobami naturalnymi). **Jako główne czynniki takiego wykorzystania przestrzeni i środowiska, obok powszechnie obowiązujących przepisów prawa, przyjmuje się zaangażowanie społeczności** (kulturę wartości przestrzenno-środowiskowych, motywacji, wiedzy, infrastruktury i działań) **i gospodarki lokalnej** (przestrzenno-środowiskową odpowiedzialność biznesu), **kierunkowane oraz stymulowane kreatywną i nowoczesną polityką rozwoju prowadzoną przez samorząd gminy** (pełniącego funkcję strategicznego kreatora zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego zachodzącego w lokalnym wymiarze przestrzennym).

Przestrzeń Gminy Dobrzyniewo Duże, a co za tym idzie również jej środowisko naturalne, ulegają silnej, aglomeracyjnej presji urbanistycznej, powodowanej przede wszystkim przez intensywną suburbanizację, jak i przez przygotowywane inwestycje w infrastrukturę drogową oraz kolejową o ponadlokalnym znaczeniu. Niebagatelne znaczenie ma tu też działalność rolnicza, której w wymiarze przestrzennym posiada w gminie dominujący charakter. Co więcej, planowany rozwój społeczno-gospodarczy zakłada i opiera się w istotnym stopniu na kontynuacji tych procesów, wzbogaconej inwestycjami gospodarczymi, inwestycjami w infrastrukturę komunalną oraz poszerzeniem funkcji turystyczno-rekreacyjnych. **Oznacza to konieczność koncentracji samorządu gminy na zrównoważeniu jej rozwoju, w tym w szczególności poprzez prawidłowe planowanie przestrzenne i ochronę środowiska.**

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, przez rozwój zrównoważony rozumie się „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”. Ponadto, Konstytucja RP wskazuje, że „Rzeczpospolita Polska zapewnia [...] ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”, a także, że „władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom”.

Powyższe regulacje systemowe, jak i wynikające z nich przepisy szczegółowe, choć niezbędne, nie są warunkiem dostatecznym zrównoważenia rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże w procesie osiągnięcia jej celów społecznych i gospodarczych. Niezbędne są do tego trzy dodatkowe, współgrające czynniki. Pierwszym z nich jest **zaangażowanie społeczności lokalnej**, które należy rozumieć jako jej świadomość przestrzenno-środowiskową, uznawanie przez nią wartości przestrzenno-środowiskowych i wynikające z nich prośrodowiskowe i prośrodowiskowe motywacje oraz działania, w tym oparte na tworzeniu i wykorzystywaniu właściwej infrastruktury technicznej. Drugim czynnikiem jest prawidłowe, przestrzenno-środowiskowe zaangażowanie lokalnych podmiotów gospodarczych, także MŚP, stanowiące wynik nie tylko odpowiedzialności prawnej, ale również uznania przez ich właścicieli oraz kierownictwo zasad Środowiskowej i Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (*ECSR – Environmental Corporate Social Responsibility ECSR*). Niezbędnym czynnikiem trzecim, kierującym i stymulującym powyższe zaangażowania, jak również całość procesów społecznych, gospodarczych i przestrzenno-środowiskowych gminy, jest **odpowiednia polityka rozwoju prowadzona przez jej władze**. Ze względu na skalę i złożoność wyzwań w zakresie zapewnienia zrównoważenia rozwoju gminy, musi być to jednak **polityka nowoczesna**, bazująca na, dostępnych dla gmin wiejskich o tej skali rozwoju, nowoczesnych, technicznych i organizacyjnych rozwiązaniach w zakresie samorządowego zarządzania publicznego. Skala i złożoność tych wyzwań oznaczają, że musi być to także **polityka kreatywna**, to znaczy poszukująca, znajdująca i implementująca innowacyjne rozwiązania w zakresie równoważenia interesów społeczno-gospodarczych i przestrzenno-środowiskowych. W szczególności dotyczy to równoważenia rozwoju jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej oraz gospodarczych inwestycji zewnętrznych z koniecznością optymalizacji struktury przestrzennej i ochrony zasobów przyrodniczych gminy.

5. Cele operacyjne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

5.1. Istota i struktura celów operacyjnych

Cele operacyjne to składowe celów strategicznych. Łączą ogólne i syntetyczne, misję gminy, wizję jej rozwoju oraz jej cele strategiczne z kierunkami działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych, a także z oczekiwanymi rezultatami planowanych działań oraz wskaźnikami ich osiągnięcia. Cele operacyjne łączą to co w SRGDD 2023-2033 ogólne (misja, wizja i cele strategiczne) z tym, co w niej jest szczegółowe (działania, rezultaty, wskaźniki itp.).

W SRGDD 2023-2033 postawiono 27 celów operacyjnych, oznaczonych od O1 do O27, stanowiących składowe celów strategicznych od S1 do S3 w następującej kompozycji:

S1: Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechnie bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.

S2: Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem:

- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.

S3: Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju:

- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.

- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O24 Spójna gospodarka odpadowa.
- O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.
- O27 Sprawczy samorząd gminy.

W dalszych podrozdziałach przedstawiono ich zawartość merytoryczną, znaczenie i wzajemne powiązania.

V.2.0 PROJEKT DO KONSULTACJI

5.2. Cele operacyjne rozwoju w wymiarze społecznym

CEL OPERACYJNY O1.

NOWOCZESNE I DOSTĘPNE EDUKACJA, OPIEKA I WYCHOWANIE

Pierwszym, społecznym celem operacyjnym rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże jest **zapewnienie funkcjonowania nowoczesnego gminnego systemu edukacji i wychowania na poziomie szkolnictwa podstawowego, a także opieki, wychowania i edukacji poprzedzających to szkolnictwo, dla wszystkich dzieci i młodzieży z terenu gminy**. Uzupełniającym elementem tego celu jest podnoszenie kompetencji dorosłych mieszkańców gminy w dziedzinach związanych z dotyczącymi ich, najważniejszymi, współczesnymi wyzwaniami społecznymi i przestrzennie-środowiskowymi.

W sferze gminnego szkolnictwa podstawowego osiągnięcie przedmiotowego celu polegać będzie na równoległej realizacji czterech strategicznych procesów. Pierwszym z nich będzie **rozbudowa nowoczesnej bazy dydaktycznej i usług towarzyszących**, w szczególności w Nowym Aleksandrowie oraz w Fastach, co wynika z dodatnich procesów migracyjno-demograficznych oraz ich lokalizacji względem Białegostoku. Proces drugi to **kontynuacja doskonalenia standardów edukacji** zarówno poprzez poprawę i unowocześnienie wyposażenia dydaktycznego, socjalnego, kulturalnego i sportowego gminnych szkół, jak również poprzez dalszy rozwój metod i technik dydaktycznych oraz poszerzanie zakresu dziedzinowego dydaktyki. Chodzi tu o nie tylko o zapewnienie dzieciom i młodzieży szkolnej Gminy Dobrzyniewo Duże takiej dydaktyki, która umożliwi im kontynuację nauki w najlepszych, ponadlokalnych szkołach ponadpodstawowych, zwłaszcza białostockich, ale również o dalekie, nowoczesne wychodzenie poza podstawę programową dla maksymalizacji wzrostu ich kapitału ludzkiego i społecznego. Są to bowiem krytyczne współcześnie czynniki ich życiowego sukcesu osobistego, jak również rozwoju gminy i kraju. Kształcone będą zatem kulturowy gust i smak, elastyczność intelektualna, zespołowość, percepcja niematerialnych elementów otoczenia, inteligencja w jej wszystkich sferach, wola rozwoju osobistego, kreatywność, refleksyjność, innowacyjność interpersonalna, społeczna i techniczna, decyzyjność, przywództwo, przedsiębiorczość, wzajemne zaufanie, szacunek, lojalność, wspólne tradycje, wartości, postawy, niekodyfikowane normy postępowania, gotowość współpracy i inne. Proces trzeci, to z kolei unowocześnianie kadrowo-organizacyjne gminnych szkół obejmujące zróżnicowane działania horyzontalne, w tym w szczególności poprawę warunków pracy i motywacji kadr, optymalizację organizacji i procedur stosowanych w gminnych jednostkach szkolnych, jak również utrzymanie bezpieczeństwa edukacji, pogłębienie szkolnego zaangażowania rodziców i opiekunów oraz zapewnienie możliwości funkcjonowania jednostek szkolnych w warunkach kryzysowych. Wreszcie strategicznym procesem czwartym, będzie nowoczesna, skuteczna prewencja i rozwiązywanie problemów dzieci i młodzieży szkolnej, w tym przede wszystkim poprzez wsparcie integracyjne, psychologiczne, medyczo-profilaktyczne, socjalne, socjoterapeutyczne itp.

W odniesieniu do przedszkoli i żłobków, szczególnie gminnych, osiągnięcie omawianego celu polegać będzie przede wszystkim na poszerzaniu ich dostępności, ale także na wielo-

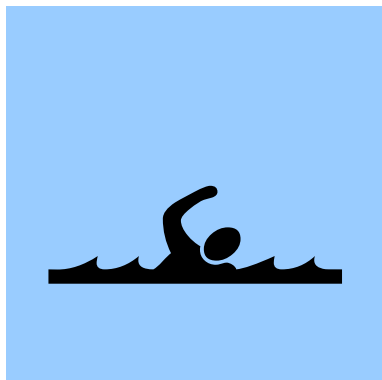
wymiarowym poszerzaniu ich ról innych niż opiekuńcze. Dotyczy to przede wszystkim ich roli edukacyjno-wychowawczej, socjalizacyjnej, aktywizacji ruchowej, profilaktyki i terapii zdrowotnej oraz socjoterapeutycznej.

Jeśli chodzi o dorosłych mieszkańców gminy, w tym seniorów, omawiany cel obejmuje poszerzanie dostępnej dla nich edukacji nieformalnej i pozaformalnej¹ w zgodzie z nowoczesną ideą uczenia się przez całe życie i we wszystkich jego wymiarach (ang. *lifelong & lifewide learning*). Dzięki temu będą oni nabywali oni **nowe kompetencje w zakresie cyfryzacji, bezpieczeństwa, zdrowego trybu życia, zrównoważonego wykorzystania środowiska, mobilności zawodowej** itp. Podkreślić jednak należy, iż część działań w zakresie edukacji dorosłych mieszkańców realizowana będzie dla i w ramach osiągnięcia innych celów operacyjnych SRGDD 2023-2033.

Osiągnięcie celu nowoczesnej i dostępnej edukacji, opieki i wychowania przyczyniać się będzie do osiągnięcia innych celów operacyjnych rozwoju gminy, tj.:

- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

¹ Edukacja formalna to edukacja regularna, długookresowa, zestandaryzowana prawem i programami nauczania, prowadzona przez nauczycieli lub wykładowców w ramach zhierarchizowanego systemu podmiotów edukacyjnych (szkół podstawowych, gimnazjów, zasadniczych szkół zawodowych, liceów, techników, szkół specjalnych, policealnych i wyższych), prowadząca do uzyskania danego poziomu wykształcenia, potwierdzonego świadectwem, dyplomem lub innym, urzędowym dokumentem. Edukacja pozaformalna to edukacja mniej regularna niż formalna, krótkookresowa lub najwyżej średniookresowa, o niższym poziomie standaryzacji, prowadzona zwykle przez specjalistów w formie szkoleń, kursów, lekcji prywatnych itp. i nieprowadząca do zmiany formalnego wykształcenia. Edukacja nieformalna to działania edukacyjne niezinstytucjonalizowane, zwykle incydentalne lub najwyżej krótkookresowe, wysoce zdywersyfikowane, a przede wszystkim prowadzone samodzielnie przez osobę uczącą się i mające postać obserwacji, lektury wydawnictw, wizyt w miejscach pogłębiania wiedzy, recepcji przekazów medialnych, interakcji z oprogramowaniem, korzystania z zasobów bibliotek, baz danych i Internetu, udziału w imprezach masowych, pokazach, happeningach, obchodach itp.

CEL OPERACYJNY O2.**POWSZECHNA I REGULARNA AKTYWNOŚĆ SPORTOWO-REKREACYJNA DLA ZDROWIA I INTEGRACJI**

Jako drugi, społeczny cel operacyjny Gminy Dobrzyń Duże wyznacza się **upowszechnienie takich, regularnych rekreacji ruchowej oraz aktywności sportowej mieszkańców, która w możliwie szerokim zakresie będzie przyczyniać się do podniesienia poziomu ich zdrowia i wzajemnej integracji społecznej.**

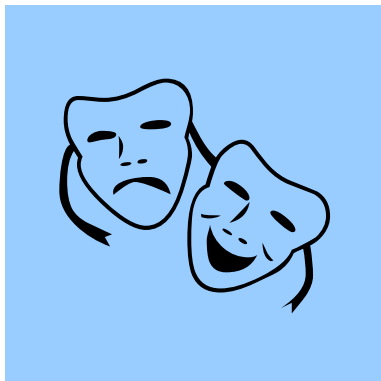
Zakłada się zatem, że w gminie rozwijana będzie taka działalność sportowo-rekreacyjna, która istotnie **poprawiać będzie zdrowie fizyczne i psychiczne** możliwie dużej części jej mieszkańców. Zakłada się także, że działalność ta znacząco przyczyniać się będzie do **wielowymiarowej integracji społeczności lokalnej**, to znaczy integracji wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej, w tym integracji seniorów, do integracji osób niepełnosprawnych i bez niepełnosprawności, a także do integracji rdzennych i napływowych mieszkańców Gminy Dobrzyń Duże. Oczekuje się, że wtórym rezultatem tych efektów, będzie **redukcja problemów społecznych**, w tym w szczególności niepełnosprawności, uzależnień (w tym alkoholizmu, narkomani oraz od urządzeń ekranowych), depresji, przyspieszonego starzenia się, egoizmu, agresji rówieśniczej i innych.

Doskonaląc szkolne i przedszkolne wychowanie fizyczne, a także kontynuując wsparcie dla działalności sportowej organizacji pozarządowych, w ramach dążenia do tego celu przyjmuje się poszerzenie dostępności rekreacyjnej i sportowej bazy oraz usług gminnych dla mieszkańców nie korzystających z nich dotąd w ramach tych dwóch kanałów dostępu. Szczególnie dotyczy to tych, którzy nigdy (od dawna) nie angażowali się w aktywność fizyczną lub napotykają w tym zakresie na duże bariery, czyli np. niepełnosprawnych, seniorów, ubogich, chorych, przeciążonych obowiązkami zawodowymi, opiekuńczymi, rodzicielskimi, jak również wychowanych w rodzinach obojętnych lub wręcz negatywnie do takiej aktywności. Zakłada się zatem koncentrację na aktywności fizycznej masowej, amatorskiej, regularnej, egalitarnej i włączającej, zwłaszcza bezpłatnej.

W osiągnięciu tego celu kluczowe znaczenie będzie mieć **rozwijanie bazy materialnej aktywności sportowo-rekreacyjnej mieszkańców, upowszechnianie regularnej aktywności sportowo-rekreacyjnej, kształcenie i motywowanie lokalnych kadr sportu i rekreacji ruchowej, a także wspieranie pozarządowej działalności na rzecz sportu i rekreacji ruchowej mieszkańców.**

Osiągnięcie celu upowszechnienia regularnych rekreacji ruchowej oraz aktywności sportowej mieszkańców, przyczyniających się do ich zdrowia i integracji przyczyniać się także będzie do osiągnięcia innych celów operacyjnych, w tym przede wszystkim:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.

CEL OPERACYJNY O3.

WŁĄCZAJĄCA KULTURA AKTYWNOŚCI I TOŻSAMOŚCI

W sferze działalności kulturalnej, jako cel operacyjny przyjmuje się **taki jej rozwój, w którym wzrośnie jej rola w wielowymiarowej aktywizacji oraz integracji społeczności gminy, a także w zakresie budowania jej tożsamości lokalnej.**

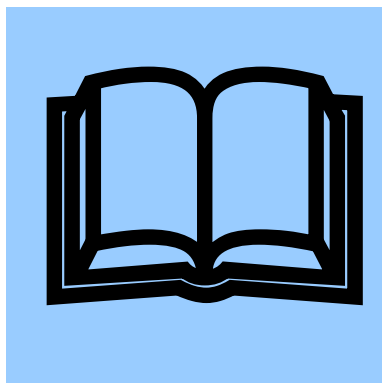
Przyjmuje się, że rozwój działalności kulturalnej odbywać się będzie nie tyle poprzez zwiększanie biernego odbioru przez mieszkańców kultury dostarczanej im przez samorząd gminy, ile przez **zwiększanie ich aktywnego udziału w kulturze**. Chodzi tu o **udział współtwórczy, wielowymiarowo ich rozwijający**, w tym w dziedzinach pośrednio związanych z kulturą, takich jak inteligencja w jej różnych wymiarach, refleksyjność, czy kreatywność i innowacyjność.

Zakłada się przy tym, **akcentowanie integracyjnych form i dziedzin lokalnej aktywności kulturalnej**, a także **utrzymanie ścisłego powiązania działalności kulturalnej z szeroko rozumianym dziedzictwem gminy**, a więc nie tylko historyczno-kulturowym, lecz również rolniczym i przyrodniczo-krajobrazowym. Będzie się to przyczyniać do rozwoju **tożsamości lokalnej mieszkańców – ich osobistych więzi z gminą i innymi jej mieszkańcami, także przeszłymi i przyszłymi**. Co za tym idzie, będzie się to przyczyniać do ich społecznego oraz środowiskowego zaangażowania, jak również do wiązania swojej przyszłości z Gminą Dobrzyń Duży. Pośrednio, lecz istotnie, przyczyni się to do ograniczenia jej problemów społecznych i przestrzenno-środowiskowych, a także do bardziej zrównoważonego wykorzystania jej potencjałów i pozyskania nowych.

Dla osiągnięcia omawianego celu **rozwijana będzie baza materialna** (obiekty i wyposażenie techniczne) **gminnej działalności kulturalnej** (w tym przeniesienie Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyń Dużym do nowej siedziby, a także rozwój bazy świetlic wiejskich), **rozwijana grupowa, włączająca, samorządowa aktywność kulturalna, wspierana pozarządowa działalność kulturalna prowadzona przez i na rzecz mieszkańców, a także wspierana ich indywidualna działalność i twórczość kulturalna**. Równolegle realizowane będą działania na rzecz **kształcenia i motywowania lokalnych kadr kultury**, tak aby mogły skutecznie i efektywnie, a przede wszystkim kreatywnie pełnić role animujące wobec społeczności lokalnej.

Rozwijanie kultury wielowymiarowo aktywizującej, integrującej i budującej tożsamość lokalną przyczyniać się będzie również do osiągania innych celów operacyjnych SRGDD 2023-2033. W szczególności dotyczy to celów:

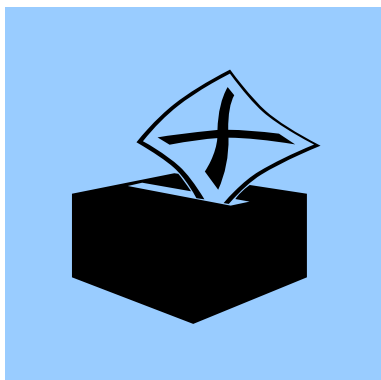
- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O26 Upowszechnione postawy środowiskowe.

CEL OPERACYJNY O4.**DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNA NOWEGO WZORU**

Ze względu na głębokie zmiany cywilizacyjne w zakresie dostępu, sposobów wykorzystania i znaczenia książek oraz innych nośników treści, jako kolejny cel operacyjny rozwoju gminy przyjmuje się taki **rozwój działalności bibliotecznej, który nada jej silne nowe funkcje kreacyjne**. Chodzi tu o działalność biblioteczną, w której obok tradycyjnego **zachęcania do poznawania treści i obsługiwanego czytelnika**, szukającego dostępu do treści (książki, prasy, filmu lub innego jej nośnika), **kształtuje się kompetencje mieszkańców w zakresie świadomego doboru, odbioru, kreatywnej interpretacji, a także współtworzenia treści** – również tych, które nie znajdują się w zasobach Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrzyniewie Dużym oraz z akcentem na te, które poruszają problemy i wyzwania zaadresowane przez SRGDD 2023-2033. Co więcej, działalność ta powinna obejmować również **skracanie dystansu i budowanie relacji mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży, z autorami publikowanych treści, a także inicjowanie i budowanie relacji pomiędzy mieszkańcami opartych na publikowanych treściach**, zwłaszcza literaturze i filmie. Taka działalność biblioteczna, którą można określić działalnością biblioteczną nowego wzoru, równoważąca jej tradycyjne role z nowymi, wyżej przedstawionymi, będzie mieć znaczący udział w rozwoju kapitałów ludzkiego, społecznego i kulturowego Gminy Dobrzyńskie Duże, mających kluczowe znaczenie dla jej dzisiejszego i przyszłego rozwoju społeczno-gospodarczego. Przyczyniać się bowiem będzie do rozwoju inteligencji mieszkańców, we wszystkich jej wymiarach, wzrostu ich kreatywności, refleksyjności, innowacyjności, a także wzajemnego zaufania i współpracy, jak również do ochrony i wykorzystania materialnego i niematerialnego dziedzictwa gminy.

Nadanie działalności bibliotecznej takich funkcji, wymagać będzie wyposażenia jej w nowe zdolności techniczne, nowe zasoby treści i kanały dostępu do nich oraz poszerzenia merytorycznego zakresu jej dotychczasowej działalności, w tym poza jej siedzibę. Obok przedstawionych, cennych rezultatów przyczyni się to jednak także do osiągnięcia innych celów operacyjnych rozwoju gminy, w tym zwłaszcza:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.
- O27 Sprawczy samorząd gminy.

CEL OPERACYJNY O5.**OBYWATELSKA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA**

W odpowiedzi na doświadczane już i potencjalne wyzwania, w tym wojenne, migracyjne, pandemiczne, kulturowe, cyfrowe, pożarowe, komunikacyjne, powodziowe, klimatyczne i inne związane z siłami natury, a także ze względu na uzależnienie rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego od świadomości i postaw społecznych, jako cel operacyjny wyznacza się **tworzenie**

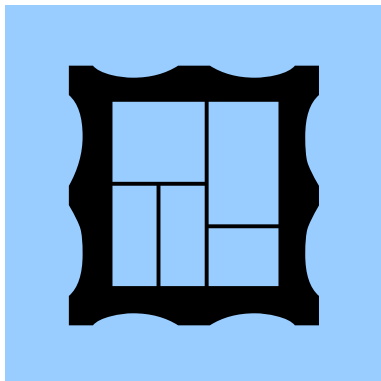
obywatelskiej społeczności lokalnej Gminy Dobrzyniewo Duże poprzez upowszechnianie świadomości obywatelskiej mieszkańców oraz wzmacnianie ich obywatelskich postaw.

Upowszechnianie świadomości obywatelskiej będzie realizowane poprzez edukowanie i promowanie kierowania się w życiu nie tylko interesem, celami, opiniami i wartościami własnymi, własnej rodziny, organizacji zawodowej, czy innej, ale również potrzebami, celami i wartościami społeczności lokalnej oraz społeczeństwa kraju. Także poprzez uzasadnianie i popularyzowanie myślenia w kategoriach wspólnoty lokalnej i ponadlokalnej oraz poznawania ich perspektyw postrzegania rzeczywistości, jako alternatywy dla myślenia tylko w kręgach własnego ja, własnego otoczenia i własnych poglądów. Uzupełnieniem tych działań będzie szerzenie przez samorząd wiedzy nt. demokracji lokalnej, wolności osobistych i zbiorowych, praw człowieka i innych praw podmiotowych, tolerancji i poszanowania inności, a także swobód i trendów obywatelskich. Kluczową rolę będą w tym zakresie odgrywać placówki szkolne i szkolno-przedszkolne, Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrzyniewie Dużym.

Wzmacnianie postaw obywatelskich, jako efektów świadomości obywatelskiej, polegać będzie z kolei przede wszystkim na tworzeniu przez samorząd gminy sprzyjających warunków do ich zaistnienia, to znaczy do stałego, okresowego i incydentalnego, społecznego i publicznego angażowania się mieszkańców gminy w sprawy wspólnoty lokalnej oraz w pomoc i inne wsparcie udzielane innym mieszkańcom gminy. W tym zakresie, kluczowe będą z kolei współpraca z organizacjami pozarządowymi, działalność rad młodzieżowej i seniorów, jak również inicjatywy Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz obu organów władzy samorządowej.

Zakłada się, że świadomość obywatelska i postawy obywatelskie bezpośrednio oraz pośrednio przyniosą szereg korzyści mieszkańcom oraz środowisku Gminy Dobrzyniewo Duże, a nawet jej gospodarce. Chodzi tu zwłaszcza o wzrost wielowymiarowego bezpieczeństwa, redukcję problemów społecznych, zrównoważenie wykorzystania zasobów środowiska, ograniczenie zanieczyszczeń powietrza, gleb oraz wód, a także wzrost trafności, skuteczności i efektywności decyzji oraz działań samorządu gminy. Osiąganie celu operacyjnego obywatelskiej społeczności lokalnej przyczyni się zatem do osiągnięcia celów operacyjnych:

- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.
- O27 Sprawczy samorząd gminy.

CEL OPERACYJNY O6. ŻYWE DZIEDZICTWO KULTUROWE

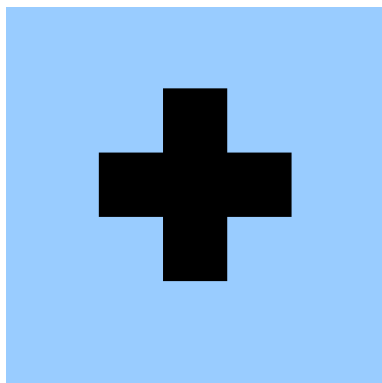
Dziedzictwo kulturowe to materialne i niematerialne obiekty kultury (np. zabytki nieruchome i ruchome, tradycje, zwyczaje, dzieła sztuki, twórczość ludowa, historyczne układy urbanistyczne, obiekty kultu i praktyk religijnych, wzory rękodzielnicze oraz rzemieślnicze i inne), jakie powstały w przeszłości i istnieją do dziś w dowolnej postaci, a także wydarzenia, fakty i postaci o historycznym znaczeniu. Wobec bogactwa dziedzictwa kulturowego Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jego potencjalnego, dużego znaczenia dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego, jako cel operacyjny SRGDD 2023-2033 wyznacza się **zapewnienie jego trwałości, witalności i aktywnego, wielowymiarowego wykorzystania – zapewnienie, że będzie ono „żywe”**. W szczególności dotyczy to integracji społecznej, tożsamości lokalnej mieszkańców i ich aktywności publicznej, działalności kulturalnej, przedsiębiorczości rekreacyjno-turystycznej i handlowej, a także ochrony środowiska i zrównoważonego wykorzystania jego zasobów. Współcześnie, potencjalne znaczenie dziedzictwa kulturowego dalece bowiem wykracza poza sferę historii.

W odniesieniu do znacznej części omawianego dziedzictwa, niezbędne będzie jego **odtworzenie, przywrócenie do właściwego stanu, a także ochrona przed degradacją, zapomnieniem i społeczno-gospodarczą dezaktywacją**. Jego stan jest bowiem w wielu przypadkach dalece niesatysfakcjonujący i nie dotyczy to tylko zabytkowych budynków i budowli. Dlatego w ramach SRGDD 2023-2033, podejmowane będą samorządowe decyzje i działania ochronne, zabezpieczające, archiwizujące, digitalizujące, rewitalizujące i inne. Zakłada się przy tym jednak, że **nie „wycofają” one omawianego dziedzictwa gminy z teraźniejszości, by je „zamknąć w przeszłości” i zmniejszyć ich społeczno-gospodarcze znaczenie, lecz wręcz przeciwnie – że nadadzą im znaczenie osadzonych w przeszłości filarów rozwoju obecnych i przyszłych procesów społecznych i gospodarczych gminy**.

Obok powyższego, dla ożywienia dziedzictwa kulturowego, podejmowane będą działania na rzecz **efektywnego zarządzania tymi jego zasobami, które znajdują się we władaniu gminy**, a także działania **kształtujące kulturową tożsamość lokalną i regionalną mieszkańców** oraz budujące **społeczną akceptację dla ochrony zasobów przedmiotowego dziedzictwa**.

Wielowymiarowe ożywianie dziedzictwa kulturowego gminy przyczyni się do osiągnięcia kilku innych celów operacyjnych jej rozwoju. Dotyczy to:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.

CEL OPERACYJNY O7.**DOSTĘPNA PROFILAKTYKA ORAZ PODSTAWOWA I WYBRANA, SPECJALISTYCZNA OPIEKA ZDROWOTNA**

Jako kolejny cel operacyjny rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże przyjmuje się ukształtowanie i utrzymanie lokalnego **systemu profilaktyki oraz podstawowej i wybranej, specjalistycznej opieki zdrowotnej**, opartego na założeniu spójności z istniejącym, analogicznym systemem Białegostoku.

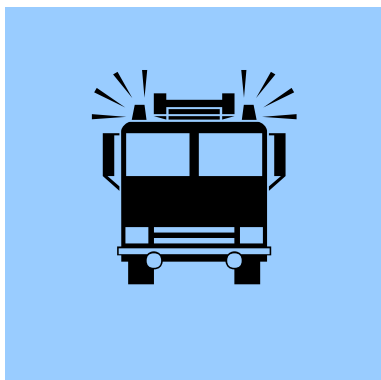
Ze względu na skalę systemu prewencji i opieki zdrowotnej Białegostoku, jego pobliską lokalizację, dostępną komunikację, a także potencjał demograficzny gminy, brak jest konieczności horyzontalnego rozwoju, analogicznego systemu lokalnego. Niezbędny jest natomiast rozwój systemu kompatybilnego, akcentującego profilaktykę, a także podstawowe i najczęściej wykorzystywane, specjalistyczne, mniej nakładochłonne, usługi poradnictwa medycznego.

System ten w przeważającym zakresie już istnieje, także z punktu widzenia instytucjonalnego i będzie na bieżąco doskonalony. Jego pożądanym i zakładanym z udziałem samorządu gminy jest rozwój, to przede wszystkim **poszerzenie działalności profilaktycznej** (w tym żłobkowej, przedszkolnej, szkolnej i senioralnej, zwłaszcza, diagnostyczno-przesiewowej, informacyjno-edukacyjnej i szczepiennej), a także **poszerzenie działalności rehabilitacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów i osób niepełnosprawnych**. Jego pożądanym jest także **nowe zakresy poradnictwa specjalistycznego i przygotowanie na sytuacje kryzysowe**. Nie zakłada się jednak tworzenia placówek opieki zdrowotnej należących do samorządu gminy. Jego działania koncentrować będą się natomiast na wspieraniu działalności takich placówek adresowanej do mieszkańców, prowadzeniu działalności edukacyjnej w szkołach, przedszkolach, a nawet (potencjalnych, przyszłych) żłobkach, prowadzeniu edukacji seniorów, zaangażowanie w projekty profilaktyczne i prozdrowotne projekty pozarządowe, a także wspieranie działalności rehabilitacyjnej i refinansowanie zakupu leków.

Znaczenie takiego rozwoju lokalnego systemu prewencji i opieki zdrowotnej będzie z roku na rok rosło, zarówno ze względu na spodziewany wzrost liczby mieszkańców, jak również na skutek wzrostu liczby tych z nich, którzy są w wieku senioralnym. Znaczenie dostępu do usług medycznych, zwłaszcza finansowanych ze środków publicznych, rosnąć będzie też wskutek inflacji oraz wzrostu społecznej świadomości zdrowotnej.

Przedstawiony rozwój lokalnego systemu prewencji i opieki zdrowotnej przyczyniać się będzie także do osiągnięcia innych celów operacyjnych, w tym głównie:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O8 Powszechnie bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O8.**POWSZECHNE BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY**

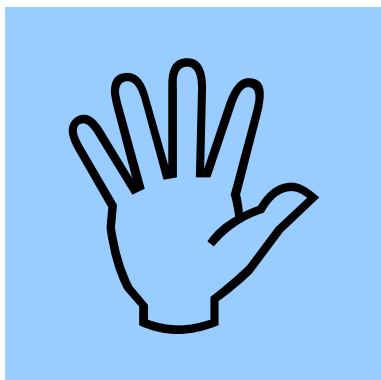
Bezpieczeństwo i porządek publiczny przesądzają nie tylko o jakości życia mieszkańców gminy, ale także warunkują część jej dróg rozwoju gospodarczego oraz wpływają na stan lokalnego środowiska. Co więcej, prognozuje się wzrost ich znaczenia w rozwoju społeczno-gospodarczym oraz przestrzenno-środowiskowym gminy. Jako cel operacyjny przyjęto zatem **stan powszechnego, to znaczy wielowymiarowego i trwałego, lokalnego bezpieczeństwa i porządku publicznego.**

Dla osiągnięcia tego celu zakłada się zatem wielopłaszczyznowe działania samorządu gminy na rzecz podnoszenia poziomu lokalnego bezpieczeństwa i porządku publicznego. Doskonalone będą **bezpieczeństwo cyfrowe**, a także zdolności organizacyjno-proceduralne gminnych jednostek oraz (ewentualnych, przyszłych) spółek do **funkcjonowania w warunkach kryzysowych**. Utrzymywany będzie wysoki poziom **bezpieczeństwa pożarowego** i lokalnych **zdolności ratowniczo-gaśniczych**. Podnoszony będzie poziom **bezpieczeństwa powodziowego, komunikacyjnego, edukacji, bezpieczeństwa osobistego i mienia** oraz **porządku publicznego**. Realizowane będą także działania na rzecz różnych aspektów **bezpieczeństwa dzieci**, a także **bezpieczeństwa seniorów**. Redukowane będą również zagrożenia sanitarno-epidemiologiczne i epizootyczne.

W wymiarze instrumentalnym, zaangażowanie samorządu gminy obejmować będzie zarówno techniczno-organizacyjne działania we własnych jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach, jak i lobbing oraz uzupełnianie i wspieranie działań publicznych podmiotów ponadlokalnych, systemowo odpowiadających za bezpieczeństwo i porządek publiczny. W szczególności dotyczy to straży pożarnych ochotniczych i państwowej, Policji, Powiatu Białostockiego oraz Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Przyjmuje się zatem, że działania samorządu gminy będą wykraczać poza obowiązkową działalność samorządu lokalnego, w tym poprzez wzmacnianie **techniczne zdolności tych podmiotów do zapewniania bezpieczeństwa mieszkańców gminy**. Gminna działalność obejmować będzie też **zwiększanie umiejętności mieszkańców w zakresie zachowania bezpieczeństwa i zachowania się w sytuacjach materializacji zagrożeń**. Na pierwszy plan wysunięte będą tu działania edukacyjne i integracyjne. Ważnymi działaniami będą także **własne inwestycje w infrastrukturę bezpieczeństwa**, zwłaszcza okołodrogową.

Zapewnianie powszechnego bezpieczeństwa i porządku publicznego przyczyniać się będzie również do osiągnięcia celów operacyjnych:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O9.**AKTYWNI, ZINTEGROWANI SENIORZY
I OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE**

Rosnąca liczba tych mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże, którzy są w wieku senioralnym, w tym zaawansowanym, a także obecność w społeczności lokalnej znaczącej liczby osób niepełnosprawnych (przy czym często są to te same osoby), jak również spodziewany, długookresowy, dalszy wzrost liczebności obu tych grup, implikują wyznaczenie celu operacyjnego SRGDD 2023-2033 ich **wielowymiarowej aktywizacji oraz społecznej integracji**. Chodzi tu z jednej strony o maksymalizację jakości ich życia, a jednocześnie o osiągalnie długie zachowanie ich podmiotowego udziału w życiu społecznym i gospodarczym gminy, jak również o redukcję obciążeń budżetu gminy związanych ze wsparciem społecznym.

Osiąganie tego celu odbywać się będzie w ramach zróżnicowanych działań samorządu gminy. **Li kwidowane będą bariery architektoniczne i techniczne** korzystania z usług oraz infrastruktury publicznej. **Redukowane będą też bariery organizacyjne, informacyjne i mentalne** integracji społecznej seniorów i osób niepełnosprawnych, przy czym na pierwszy plan wysuwane tu będzie zapewnianie **dziennego pobytu i opieki wytchnieniowej, a także włączanie w rekreację ruchową, edukację, kulturę i rozrywkę, wolontariat oraz samopomoc**, w tym dzięki adaptacji usług świadczonych przez jednostki gminy. Seniorom i niepełnosprawnym udzielane będzie również **wsparcie informacyjne, psychologiczne, psychospołeczne i pedagogiczno-wychowawcze**. Poprzez **kształtowanie otwartych postaw społecznych wobec seniorów i osób niepełnosprawnych** zwiększana będzie integracyjna gotowość pozostałych części społeczności lokalnej.

Aktywizacja i integracja społeczna seniorów oraz osób niepełnosprawnych będzie miała stymulujący wpływ na osiągnięcie dużej części pozostałych celów operacyjnych gminy, tzn.:

- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O8 Powszechnie bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O24 Spójna gospodarka odpadowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.
- O27 Sprawczy samorząd gminy.

CEL OPERACYJNY O10.**SKUTECZNA I ZAPOBIEGAJĄCA POMOC SPOŁECZNA**

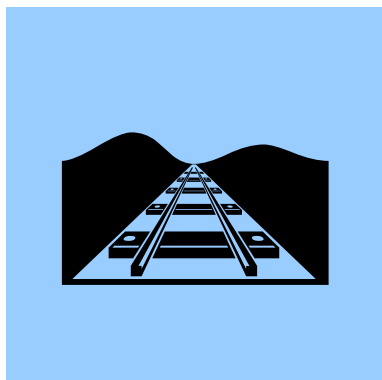
Problemy społeczne stanowią immanentną cechę społeczeństw jako takich, wobec czego całkowita ich eliminacja nie jest możliwa. Możliwe jest natomiast ich zredukowanie do minimalnych, osiągalnych poziomów. W przypadku Gminy Dobrzyńewo Duże, działalność ta musi jednak uwzględniać duże zmiany strukturalne w zakresie zapotrzebowania na pomoc i prewencję społeczną. Od kilku już lat spadkowi ulega bowiem skala świadczeń środowiskowej pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, a także dodatków mieszkaniowych, z jednoczesnym utrwaleniem zjawiska korzystania z nich przez niektórych beneficjentów. Rosną z kolei wyzwania w zakresie zagrożeń problemami społecznymi o niematerialnym oraz kryzysowym charakterze. Konstruktywną reakcją jest zatem wyznaczenie celu operacyjnego SRGDD 2023-2033 **tworzenia skutecznego i zapobiegającego, lokalnego systemu pomocy społecznej.**

W powyższym celu operacyjnym chodzi o to, by **system pomocy społecznej przewidywał występowanie zdarzeń składających się na problemy społeczne** (indywidualne i zbiorowe) oraz **skutecznie im zapobiegał**, a rozwiązując je – tam, gdzie to możliwe – prowadził do **rzeczywistego i trwałego usunięcia nie tylko ich skutków, ale i przyczyn**, przede wszystkim przez wielowymiarowe, trafne wsparcie oraz przez integrację i aktywizację osób nimi dotkniętych lub zagrożonych.

Obok należnych, finansowych i rzeczowych świadczeń społecznych, w kreacji takiej postaci lokalnego systemu pomocy społecznej kluczowe znaczenie będą mieć: kontakt socjalny; wsparcie dzienne; wolontariat i samopomoc; prewencja uzależnień w miejscach i czasie gdzie następuje ich inicjacja; wskazywanie nieświadomym dotknięcia problemem społecznym tego faktu, a także jego konsekwencji; pomoc psychologiczna i pokrewna; wykrywanie i przeciwdziałanie przemocy, głodu i wykluczeń; wielowymiarowe wsparcie relacji i funkcji rodzinnych; międzyorganizacyjne integrowanie działalności jednostek samorządu gminy w obszarach związanych z problemami społecznymi, a także przygotowywanie ich na kryzysy. Nie mniej ważne będzie takie podejście w świadczeniu usług pomocy społecznej, które nie tylko nie ogranicza aktywności, kreatywności i przedsiębiorczości beneficjentów oraz ich bliskich, lecz ich do tego stymuluje. Całości dopełni zwiększenie kwalifikacji kadr gminnego systemu pomocy społecznej, a także minimalizowanie nieuprawnionego lub nieuzasadnionego korzystania ze świadczeń.

Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna przyczyni się do osiągnięcia innych celów operacyjnych gminy, głównie:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.

CEL OPERACYJNY O11.
KOMUNIKACJA PUBLICZNA INTEGRACJI
WEWNĘTRZNEJ I AGLOMERACYJNEJ

Sąsiedztwo gminy z Białymstokiem i wynikające z niego powiązania społeczne i gospodarcze, implikują wielkoskalowe, stałe przepływy ludności, a co za tym idzie potrzebę zapewnienia sprawnej komunikacji publicznej. Ze względu na dyspersję przestrzenną urbanizacji, sprawna komunikacja publiczna jest niezbędną również w skali wewnątrzgminnej. Jako kolejny cel operacyjny wyznaczono zatem stworzenie takiego systemu **komunikacji publicznej, który zintegruje komunikacyjnie gminę zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i w skali aglomeracji białostockiej, zwłaszcza z Białymstokiem**. Cel ten oznacza rozwijanie takiej komunikacji publicznej – obejmującej drogę od wyjścia z miejsca zamieszkania do wejścia do miejsca pracy, nauki, usług, handlu itp. oraz drogę powrotną – która **nie tylko zaspokaja potrzeby komunikacyjne mieszkańców posiadających ograniczone możliwości materialne (lub inne) w tym zakresie, ale stanowi regularnie wykorzystywaną alternatywę komunikacyjną dla tych, którzy takie możliwości posiadają**.

W ramach omawianego celu, w pierwszej kolejności i przede wszystkim zakłada się rozwój komunikacji autobusowej, w tym poprzez rozszerzanie jej linii i wzrost liczby kursów, wzbogacanie jej taboru i infrastruktury przystankowej, a także poprzez jej optymalizację kosztową i rozkładową. Zakłada się jednak także stopniowy wzrost znaczenia komunikacji kolejowej. W odniesieniu do obu form transportu, przewiduje się ich integrowanie z systemów komunikacji pieszej i rowerowej, a także zintegrowany nimi rozwój infrastruktury parkingowej. Przyjmuje się także realizację, innych niż techniczno-organizacyjne, działań upowszechniających komunikację publiczną, w tym w szczególności o charakterze edukacyjnym, informacyjnym i promocyjnym.

Taka komunikacja publiczna sprzyjać będzie osiągnięciu wielu innych celów operacyjnych gminy, tj.:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

5.3. Cele operacyjne rozwoju w wymiarze gospodarczym

CEL OPERACYJNY O12.

WYSOKA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA I AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

Działalność gospodarcza ma istotne znaczenie w rozwoju Gminy Dobrzyńewo Duże. Niemniej, w porównaniu do dogodnego położenia względem Białegostoku oraz ważnych szlaków komunikacyjnych, a także wobec potencjałów wewnętrznych, zwłaszcza przestrzennych i infrastrukturalnych, gospodarczy potencjał gminy należy uznać za niewielki. W SRGDD 2023-2033 jako kolejny cel operacyjny przyjmuje się zatem **uzyskanie wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej, a w jej konsekwencji i w konsekwencji rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, uzyskanie wysokiej aktywności gospodarczej gminy.**

Przyjmuje się, że będzie to efekt sprzyjających temu, wspomnianych cech gminy, a także ponadlokalnych procesów rynkowych (zwłaszcza relokacji na wschód biznesu, rynków i łańcuchów logistycznych, transformacji energetycznej i e-transformacji) oraz interwencyjnych (państwowej stymulacji inwestycji i popytu oraz inwestycji infrastrukturalnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym) oraz aktywnej, lokalnej polityki gospodarczej prowadzonej przez jej władze. Tę ostatnią tworzyć przede wszystkim będą **przygotowywanie warunków, pozyskiwanie i wspieranie procesów inwestycyjnych średnich i dużych przedsiębiorstw, a także wspieranie rozwoju samozatrudnienia, mikroprzedsiębiorczości i wzrostu pozycji konkurencyjnej lokalnych, małych przedsiębiorstw i mikroprzedsiębiorstw.** Kreowany będzie również dobry, społeczny klimat przedsiębiorczości. Całość zostanie oparta na **platformie dialogu z przedsiębiorcami.**

Sukces w osiąganiu tego celu operacyjnego pośrednio przełoży się na sukcesy w osiąganiu większości celów pozostałych, przy czym dominującym łańcuchem przyczynowo-skutkowym będzie tu wzrost dochodów ludności, dochodów lokalnych firm oraz dochodów budżetowych gminy, co umożliwi dokonywanie inwestycji i świadczenie oraz korzystanie z różnorodnych dóbr i usług. Dotyczy to głównie celów:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O8 Powszechnie bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.

CEL OPERACYJNY O13.**MINIMALNE BEZROBOCIE I DOBRE MIEJSCA PRACY**

Dostępność wystarczająco atrakcyjnych miejsc pracy to jeden z krytycznych warunków jakości życia mieszkańców gminy, a także zdolności budżetowych lokalnego samorządu. Z punktu widzenia ilościowego lokalne bezrobocie, zarówno rejestrowane i nierejestrowane, w tym ukryte, jest obecnie na niskim poziomie. Co więcej, wzrost gospodarczy regionu, sąsiedztwo Białegostoku i kluczowej infrastruktury technicznej, mobilność kapitału i zasoby lokalne, dają gminie znaczne szanse na zapewnienie takiej dostępności. Biorąc powyższe pod uwagę, jako cel operacyjny SRGDD 2023-2033 przyjmuje się **minimalizowanie bezrobocia do poziomów bliskich bezrobociu frykcyjnemu z jednoczesnym kreowaniem dostępności dobrych, to znaczy satysfakcjonujących mieszkańców, miejsc pracy.**

Rola samorządu gminy w tym zakresie przejawiać się będzie w dwóch głównych obszarach. Po pierwsze, wspierane będą **procesy rekrutacyjne i poradnictwa zawodowego** prowadzone przez Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku, a także udzielane będzie **prozatrudnieniowe wsparcie bezrobotnym mieszkańcom będącym osobami niepełnosprawnymi**. Po drugie, rozwijane będą zdolności zawodowe mieszkańców, którzy są ich pozbawieni, w tym przede wszystkim poprzez wspieranie ich w **nabywaniu kwalifikacji oraz psychospołecznych zdolności do pracy zawodowej**. Dotyczy to zwłaszcza tych z nich, którzy długotrwale pozostają bez pracy.

Największe, choć pośrednie znaczenie, będą tu miały jednak działania przynależne do trzech innych celów operacyjnych tj. O11 i O12 oraz O1. Chodzi tu o – przygotowaną prawnoprzestrzennie, infrastrukturalnie oraz promocyjnie – **absorpcję inwestycji zewnętrznych, zwłaszcza średnich i dużych**, zapewniającą liczne, nowe, atrakcyjne miejsca pracy, a także o **sprawną komunikację publiczną** otwierającą dla mieszkańców gminy rynek pracy całej aglomeracji białostockiej. Chodzi tu także o zapewnienie dostępu mieszkańcom do usług przedszkolnych i żłobkowych, które otwierają kobietom możliwości podejmowania pracy okresie czesnego macierzyństwa.

Osiągnięcie tego celu operacyjnego pośrednio przyczyniać się będzie do osiągnięcia innych celów operacyjnych, w tym:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.

CEL OPERACYJNY O14.**ROZWIŃNIĘTE, AGLOMERACYJNE I REGIONALNE
FUNKCJE TURYSTYCZNO-REKREACYJNE**

Walory środowiskowe i kulturowe Gminy Dobrzyńewo Duże, w szczególności leśne i wodne, a także jej położenie w sąsiedztwie Białegostoku, dają jej szanse na znaczący rozwój aglomeracyjnych funkcji rekreacyjno-turystycznych i pokrewnych. Duży wpływ na ich możliwy wzrost mają też wielowymiarowe, głębokie zmiany popytu na usługi turystyczno-rekreacyjne, obserwowane w regionie i w całym kraju. Polegają one na spadku udziału turystyki i rekreacji długookresowej i średniookresowej, zestandaryzowanej, opartej o duże obiekty pobytowo-rozrywkowe na rzecz rekreacji indywidualnej, subregionalnej i regionalnej, krótkookresowej, niestandardowej, małoobiektovej i opartej na walorach środowiskowych oraz kulturowych. W związku z tym, jako cel operacyjny SRGDD 2023-2033 przyjęto **rozwój aglomeracyjnych i regionalnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy.**

Postawienie takiego celu operacyjnego nie oznacza dążenia do nadania turystyczno-rekreacyjnym funkcjom dominującego znaczenia w gospodarce gminy, ale dążenie do wykształcenia ich jako jednej z uzupełniających gałęzi lokalnej gospodarki. Gałęzi, która zapewni niektórym mieszkańcom dochody z rekreacji i turystyki oraz z działalności pokrewnych i komplementarnych (jak np. rozrywka, hotelarstwo, gastronomia, działalność konferencyjno-szkoleniowa, przetwórstwo i handel lokalnymi produktami rolnymi), a wszystkim mieszkańcom dodatkowe możliwości rekreacyjne.

W związku z tym, zakłada się, iż doskonała będzie turystyczno-rekreacyjna promocja gminy, budowana materialna baza rozwoju jej funkcji turystyczno-rekreacyjnych, wspierany rozwój usług turystyczno-rekreacyjnych świadczonych w gminie, a także tworzona informacyjno-organizacyjna baza samorządowego kreowania rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznych gminy. Zakłada się jednocześnie, że w działalności tej spełniony zostanie warunek rozwijania omawianych funkcji w oparciu w równym stopniu o **walory naturalne gminy** i o wartości do nich dodane, tj. **wiedzę, informacje, emocje, tradycje, historię i inne dziedzictwo gminy oraz regionu** (formuła 3E, ang. *Education, Entertainment, Excitement*). **Zakłada się również, że wykorzystane będą nowe technologie oraz współpraca partnerami prywatnymi i publicznymi.** Zakłada się ponadto, że istniejące już dziś i nowe funkcje rekreacyjno-turystyczne nie obciążą lokalnego środowiska naturalnego w stopniu wyższym niż jego zdolności samoodtwarzania i dopuszczonym prawnymi formami jego ochrony – zakłada się, że będzie ono **wykorzystywane w sposób zrównoważony.**

Osiągnięcie tego celu operacyjnego przyczyni się do osiągnięcia celów operacyjnych:

- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji

CEL OPERACYJNY O15.**NOWOCZESNE, ZINTEGROWANE ROLNICTWO**

Gmina Dobrzyniewo Duże jest gminą wiejską, w której rolnictwo zawsze pełniło i nadal będzie pełnić ważną, trwałą rolę, zarówno gospodarczą, jak i społeczną oraz przestrzenną. W ostatnich dwóch dekadach, ulega ono jednak strukturalnym zmianom, w tym modernizacyjnym, które wymagają ukierunkowania i wsparcia. W związku z tym w SRGDD 2023-2033 wyznacza się cel operacyjny **uzyskania nowoczesnej postaci lokalnego rolnictwa z jednoczesną jego integracją z pozarolniczymi funkcjami gminy**, w szczególności takimi jak działalność turystyczno-rekreacyjna, handlowa oraz przetwórcza.

Ze względu na funkcjonowanie państwowych oraz unijnych systemów wsparcia modernizacji rolnictwa, w osiągnięciu tej części omawianego celu **samorząd gminy koncentrował się będzie na tworzeniu jego podstawowych, infrastrukturalnych i prawnoprzestrzennych warunków funkcjonowania**. Zapewniana będzie przejezdność dróg transportu rolniczego, wspierana rekultywacja i prace urządzeniowo-rolne, redukowane konflikty przestrzenne (zwłaszcza z funkcją mieszkaniową) i chroniona cenna, rolnicza przestrzeń produkcyjna. W zakresie dostępnym samorządowi, wspierana będzie też poprawa dostępności rolniczych zasobów wodnych, a także struktury agrarnej i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego terenów produkcji rolnej. Uzupelnieniem modernizacyjnego wsparcia będzie działalność informacyjno-edukacyjna w zakresie absorpcji pomocowego wsparcia finansowego, a także redukcji negatywnego wpływu działalności rolniczej na środowisko naturalne.

Pogłębianie integracji rolnictwa w działalnościach pozarolniczymi służyć będzie głównie **wzrostowi dochodów mniejszych gospodarstw, a jednocześnie ich restrukturyzacji i całego lokalnego rolnictwa**. Polegać będzie na udzielaniu wsparcia edukacyjnego, a także na tworzeniu warunków do rozwoju miejscowego handlu lokalnymi produktami rolnymi, zwłaszcza przetworzonymi oraz do rozwoju agroturystyki. W tym zakresie pośrednią, lecz kluczową rolę będzie mieć rozwój turystyczno-rekreacyjnych funkcji gminy, stanowiący cel operacyjny O14.

Postępy w osiągnięciu omawianego celu przyczyniać się będą do osiągnięcia kilku innych celów operacyjnych. Dotyczy to celów:

- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

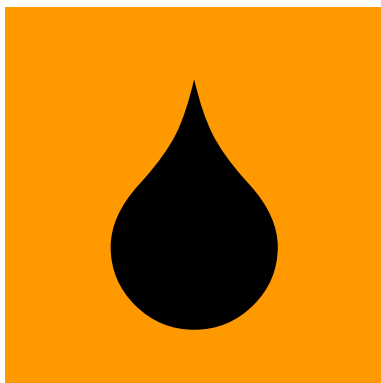
CEL OPERACYJNY O16.**ZRÓWNOWAŻONA INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA**

Jednym z warunków osiągnięcia niemal wszystkich pozostałych celów operacyjnych rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże – społecznych, gospodarczych i przestrzenno-środowiskowych – a co za tym idzie celów strategicznych, jest posiadanie przez nią **zrównoważonej infrastruktury komunikacyjnej**. Zrównoważenie to należy rozumieć jako proporcjonalną obecność jej wszystkich, właściwych pod względem technicznym, elementów z jednoczesnym przyczynianiem się przez nią do zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska naturalnego. Ze względu na znaczne zapóźnienia w tym zakresie, uzyskanie tak zrównoważonej infrastruktury komunikacyjnej uczyniono celem operacyjnym SRGDD 2023-2033.

W zakresie **infrastruktury drogowej**, osiąganie tego celu oznaczać będzie kontynuację budowy, rozbudowy i przebudowy gminnych dróg oraz infrastruktury okołodrogowej, w tym w szczególności chodników, infrastruktury hydrotechnicznej, energooszczędnego inteligentnego oświetlenia oraz oznakowania, a także działania wspierające i lobbingowe ukierunkowane na podmioty odpowiadające ponadlokalną infrastrukturę drogową na terenie gminy. Tworzone będą też prawno-przestrzenne warunki rozwoju **elektromobilności**. W zakresie **infrastruktury rowerowej**, dążenie do omawianego celu oznaczać będzie działania analogiczne na ich rzecz, przy czym priorytetyzowane będą te z nich, które łączą gminę z Białymstokiem, a także te, które umożliwiają dojazdy do szkół i skupisk miejsc pracy. Z kolei w zakresie **infrastruktury kolejowej**, działania obejmą zwiększanie jej dostępności w komunikacji intermodalnej mieszkańców oraz lobbing na rzecz zabezpieczenia interesu mieszkańców w procesie rozbudowy linii kolejowej nr 38. Dążenia do zrównoważonej infrastruktury komunikacyjnej obejmą również jej **telekomunikacyjną**, zwłaszcza internetową jej część. Możliwości gminy dotyczą tu usuwania przestrzennych barier jej rozwoju.

Osiąganie celu operacyjnego zrównoważonej infrastruktury komunikacyjnej przyczyniać się będzie do osiągania innych celów operacyjnych, w tym przede wszystkim:

- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O17.
ZRÓWNOWAŻONA INFRASTRUKTURA
WODOCIĄGOWO-KANALIZACYJNA

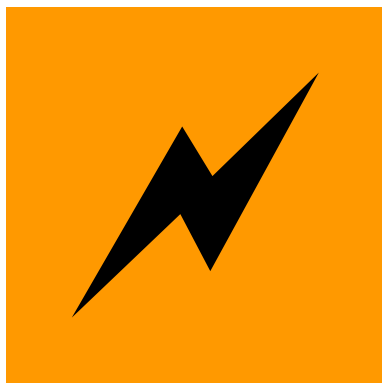
O ile w zakresie infrastruktury zaopatrzenia w wodę konieczne są głównie inwestycje modernizująco-uzupełniające, o tyle w zakresie infrastruktury odbioru i oczyszczania ścieków, a także w zakresie kanalizacji deszczowej, sytuacja gminy jest dalece niesatysfakcjonująca. Jej braki dotyczą dużej części obszarów zurbanizowanych gminy, co negatywnie odbija się na środowisku, jakości życia mieszkańców i gospodarczej atrakcyjności inwestycyjnej. W odpowiedzi na ten stan i wynikające z niego wyzwania, jako cel operacyjny wyznacza się taki **rozwój infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, który doprowadzi do jej zrównoważenia**, przez które należy rozumieć jej wzajemną proporcjonalność, a także uzyskanie przez nią cech minimalizujących jej ślad środowiskowy.

Realizacja niniejszego celu w zakresie **infrastruktury kanalizacyjnej**, w tym oczyszczania ścieków, polegać będzie przede wszystkim na budowie, rozbudowie, modernizacji i naprawie sieci kanalizacji sanitarnej i infrastruktury jej towarzyszącej, w tym wykorzystującej odnawialne źródła energii. Akcent będzie tu stawiany na największe, nieskanalizowane skupiska ludności i tereny przygotowywane pod inwestycje gospodarcze i skoncentrowane przestrzennie budownictwo. Towarzyszyć temu będą działania na rzecz technicznej i kosztowej optymalizacji wykorzystania tej infrastruktury przez mieszkańców, a w miarę jej przyrostu (opcjonalna) budowa oczyszczalni ścieków z biogazownią. Uzupelnieniem działań na rzecz oczyszczania ścieków będzie wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni, tam gdzie sieć kanalizacyjna miałaby najniższą efektywność, z jednoczesną intensyfikacją weryfikacji prawidłowej ich eksploatacji. Zainicjowany będzie także rozwój kanalizacji deszczowej, przy czym priorytetyzowane będą strefy zrzutu wód do kanalizacji sanitarnej oraz odcinki wykonywane razem z budowanymi i przebudowywanymi drogami.

W zakresie infrastruktury wodociągowej, obok inwestycji nadążających za nową urbanizacją oraz przygotowujących tereny inwestycji gospodarczych, prowadzone będą działania modernizacyjne sieci i ujęć wód, a także działania na rzecz ograniczenia strat i zużycia wody oraz wykorzystania źródeł energii odnawialnej w jej uzdatnianiu i dystrybucji.

Budowa zrównoważonej infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej przyczyni się do osiągnięcia innych celów operacyjnych rozwoju gminy, w tym:

- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O18.**ZRÓWNOWAŻONA INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA**

Gwałtowny wzrost cen energii, niska emisja, a także prośrodowiskowa i proklimatyczna konieczność redukcji zużycia paliw kopalnych na rzecz energii odnawialnej, jak również uzależnienie procesów inwestycyjnych, zwłaszcza gospodarczych, od wysokiej i wielowymiarowej dostępności infrastruktury energetycznej, implikują konieczność przyjęcia za cel operacyjny SRGDD 2023-2033 **stworzenie w gminie zrównoważonej infrastruktury energetycznej**. Zrównoważenie to należy rozumieć jako jednoczesne występowanie jej różnych wariantów, w zależności od zapotrzebowania na nią, dostępność w miejscach zapotrzebowania, dostępność zapasu jej potencjału energetycznego, a także przyczynianie się przez nią do materializacji koncepcji rozwoju zrównoważonego poprzez redukcję zużycia energii i jej nośników oraz zwiększenie wykorzystania źródeł energii odnawialnej.

W odniesieniu do **infrastruktury elektroenergetycznej**, rola gminy polegać będzie na instalowaniu źródeł energii odnawialnej na własnych obiektach i wspieraniu instalowania takich źródeł na obiektach mieszkańców. Obejmować też będzie lobbing na rzecz i wsparcie rozwoju infrastruktury elektroenergetycznej na terenach inwestycyjnych, zwłaszcza przeznaczonych pod działalność gospodarczą. W zakresie **gazownictwa** ograniczać się z kolei będzie do zapewnienia prawno-przestrzennych warunków rozwoju sieci gazowniczej i wykorzystania gazu w działalności samorządu oraz promocji wykorzystania gazu. Z kolei w obszarze **ciepłownictwa**, ze względu na rozproszenie urbanistyczne gminy i brak możliwości rozwoju scentralizowanych systemów dystrybucji ciepła, polegać będzie na promocji i wsparciu instalacji indywidualnych lub lokalnych, hybrydowych rozwiązań grzewczych wykorzystujących źródła energii odnawialnej. Polegać będzie także ich wykorzystaniu w działalności jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu. We wszystkich tych wymiarach energetyki, promowane, stosowane i wspierane będą **rozwiązania redukujące zużycie energii, zwłaszcza poprzez inteligentne, zautomatyzowane zarządzanie jej wykorzystaniem, a także umożliwiające jej gromadzenie oraz zmianę postaci**.

Rozwój zrównoważonej infrastruktury energetycznej przyczyni się do osiągnięcia także i innych celów operacyjnych gminy, do których należą:

- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O19.**ZRÓWNOWAŻONA INFRASTRUKTURA HYDROTECHNICZNA**

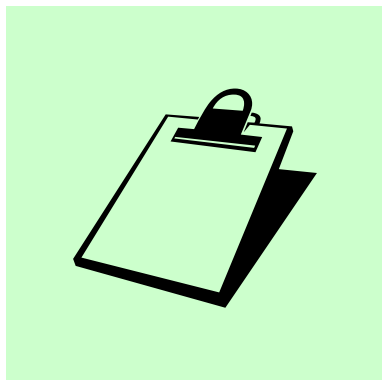
Uwarunkowania hydrologiczne i ukształtowanie terenu, w połączeniu z doświadczanymi już zjawiskami pogodowymi, a przede wszystkim ze spodziewanymi zmianami klimatycznymi implikują gwałtowny wzrost znaczenia dla gminy gospodarowania zasobami wodnymi. W szczególności dotyczy to, wysokich dla niej, ryzyk powodzi, podtopień oraz suszy rolniczej. W odpowiedzi na te wyzwania, jako cel operacyjny SRGDD 2023-2033 przyjęto **rozwój na terenie gminy zrównoważonej infrastruktury hydrotechnicznej**. Zrównoważenie to należy rozumieć jako jednoczesne występowanie na terenie gminy różnych wariantów infrastruktury hydrotechnicznej i to w miejscach gdzie jest lub może być ona potrzebna, odpowiedni jej potencjał retencyjny oraz przepływowy, a także przyczynianie się przez nią do materializacji koncepcji rozwoju zrównoważonego poprzez zwiększenie efektywności gospodarowania wodą i jej gromadzenie do wykorzystania w okresach jej obniżonej dostępności.

Działania gminy ukierunkowane na osiągnięcie tego celu będą trojakiemu rodzaju. Ich pierwsza grupa służyć będzie rozwijaniu **infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego**, a za względu na rozwiązania prawne i ograniczenia finansowe dominować wśród nich będą działania lobbingsowe ukierunkowane na gestorów zabezpieczeń powodziowych oraz powodziowego monitoringu i powiadamiania. Ze względu na zagrożenie powodziowe, działaniom tym nadawany będzie szczególny priorytet. Do omawianej grupy należeć będą jednak także własne działania materialne, w tym przede wszystkim wyposażanie sieci kanalizacji sanitarnej i kanalizacji deszczowej w zabezpieczenia przeciwpowodziowe. Druga grupa działań dotyczyć będzie **urządzeń melioracji szczegółowej** i choć lobbings na rzecz prawidłowego ich utrzymania będzie tu także dominował, to jednak wsparcie ich przebudowy i remontów również będzie udzielane. Wreszcie w trzeciej grupie znajdują się działania na rzecz **biekitno-zielonej infrastruktury**. W jej ramach, obok gminnych inwestycji w małą i mikroretencję, a także w retencyjną zieleń gminną, promowane będą wśród mieszkańców przydomowe zbiorniki wody, stawy retencyjne, niecki, rowy bioretencyjne i inne tego typu obiekty.

Osiągnięcie omawianego celu operacyjnego przyczyniać się będzie do osiągnięcia kilku pozostałych, w tym przede wszystkim:

- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

5.4. Cele operacyjne rozwoju w wymiarze przestrzennym

CEL OPERACYJNY O20.

KOMPLEKSOWO ZAPLANOWANA PRZESTRZEŃ

Wielowymiarowa poprawa struktury zagospodarowania przestrzennego gminy, to krytyczny warunek zrównoważonego rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego Gminy Dobrzyniewo Duże. Warunek ten w chwili obecnej nie jest spełniony, na co składają się wielowymiarowe problemy przestrzenne gminy, w tym przede wszystkim w zakresie nadmiernej dyspersji przestrzennej obszarów zurbanizowanych, konfliktów przestrzennych, niedostatków ładu przestrzennego, spójności przestrzeni, jej estetyki, a także jej perspektywiczności, bezpieczeństwa oraz dostępności. Problemem przestrzeni gminy jest także to, iż z prawnego punktu widzenia nie jest ona przygotowana do wykorzystania gospodarczego potencjału inwestycyjnego, jaki daje jej sąsiedztwo Białegostoku oraz komunikacyjnej infrastruktury technicznej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Biorąc powyższe pod uwagę, jako cel operacyjny SRGDD 2023-2033 przyjmuje się **uzyskanie stanu kompleksowego zaplanowania przestrzeni gminy**, co w założeniu, w długim okresie, skutkować będzie poprawą wyżej wymienionych jej własności. Kompleksowość tę należy rozumieć jako jednoczesne, **odpowiednie wykorzystanie przez gminę prawno-planistycznych instrumentów zarządzania przestrzenią** w odniesieniu do całej powierzchni gminy, **realizację materialnych działań wyłącznie lub także na rzecz poprawy zagospodarowania przestrzennego**, a także **pogłębienie partycypacji mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią**. Dopelnieniem tak rozumianej kompleksowości będzie **priorytetyzacja gminnych inwestycji infrastrukturalnych** wspierająca pożądane zmiany zagospodarowania przestrzennego.

Działania na rzecz kompleksowego zaplanowania przestrzeni gminy będą mieścić się w trzech obszarach. Po pierwsze i przede wszystkim, **udoskonalone zostanie gminne planowanie przestrzenne**. Zgodnie z dyspozycjami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże, a także w spójności z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy oraz ustaleniami i rekomendacjami, o których mowa w rozdziałach 8 i 9, sporządzone zostaną wszystkie przewidziane do wykonania miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie ze studium, modelem, ustaleniami i rekomendacjami, doskonalony w ten sposób będzie ład przestrzenny gminy, spójność przestrzeni, jej estetyka, perspektywiczność, bezpieczeństwo oraz dostępność, a w szczególności zredukowane będzie rozproszenie przestrzenne terenów zurbanizowanych (zwiększana efektywność wykorzystania przestrzeni). Zwiększone będą też ochronne funkcje gminnych instrumentów zarządzania przestrzenią wobec lasów i leśnej przestrzeni produkcyjnej, gleb i rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wód, powietrza, fauny i flory. Po spodziewanym wejściu w życie przepisów reformujących gminne planowanie przestrzenne, sporządzony zostanie natomiast Plan Ogólny oraz inne, nowe, właściwe dla gminy instrumenty planistyczno-przestrzenne, kontynuujące te kierunki poprawy przestrzeni. Z czasem, przewiduje się również przyjęcie tzw. uchwały krajobrazowej. Wspierany będzie także nadzór architektoniczno-budowlany.

Po drugie, głównie w ramach inwestycji w gminą infrastrukturę techniczną i społeczną, **realizowane będą przedsięwzięcia poprawiające zagospodarowanie przestrzenne i jakość publicznej architektury**, zarówno w skali mikro (np. skwery, ławki i inne urządzenia rekreacji), jak i kompleksowo (np. nowe centrum Dobrzyńskie Dużego).

Wreszcie po trzecie, **zwiększana będzie koncepcyjna rola mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią gminy**. Angażowani będą w sporządzanie i ocenę koncepcji programowo-przestrzennych przestrzeni i obiektów publicznych oraz w mediacje przestrzenne. Prowadzona też będzie ich edukacja przestrzenna.

Osiągnięcie omawianego celu operacyjnego silnie warunkować będzie osiągnięcie większości pozostałych celów operacyjnych, tzn.:

- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O22 Zintegrowana zielen gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O21.**ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ MIESZKALNICTWA**

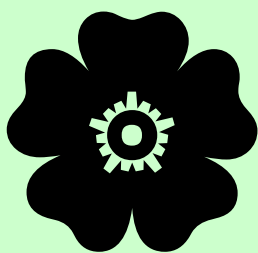
Gmina Dobrzyniewo Duże ulega silnej, suburbanizacyjnej presji osadniczej, realizowanej głównie przez dotychczasowych mieszkańców Białegostoku, którzy przeprowadzają się na jej teren realizując indywidualne inwestycje mieszkalne. Presja ta, w konfrontacji z niskim stopniem prawno-planistycznego przygotowania większości obszaru gminy, skutkuje silną dyspersją obszarów mieszkalnych, zaburzeniami spójności i estetyki przestrzeni, zanieczyszczeniem środowiska oraz konfliktami przestrzennymi, a przede wszystkim gwałtownym i wieloletnim wzrostem zapotrzebowania na infrastrukturę techniczną o niskiej efektywności wykorzystania. Skutkuje zatem w znacznym stopniu niezrównoważonym wzrostem mieszkalnictwa. Co więcej, przed większością budynków mieszkalnych znajdujących się na terenie gminy stoi wyzwanie redukcji ich zapotrzebowania na energię, stanowiącej wymóg implementacji idei rozwoju zrównoważonego.

W związku z powyższym, jako cel operacyjny SRGDD 2023-2033 przyjmuje się **zrównoważony rozwój mieszkalnictwa**, przez który należy rozumieć jego rozwój prowadzony na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i minimalizujący problemy przestrzenne, z jednoczesną jego modernizacją energetyczną, zwłaszcza termomodernizacją. Dodatkowym składnikiem takiego rozwoju mieszkalnictwa, będzie równoważenie finansowych, energetycznych, technicznych i organizacyjnych aspektów komunalnych zasobów mieszkaniowych.

Dążenia do osiągnięcia tego celu w pierwszej kolejności polegać będą na prawno-przestrzennym i infrastrukturalnym przygotowywaniu terenów pod mieszkalnictwo, z priorytetyzacją dogęszczania terenów zurbanizowanych, a więc mieścić się będą w działaniach właściwych dla celów O21 i O16-O18. Obok nich udzielane będzie informacyjno-organizacyjne, a poprzez pośrednictwo, także i finansowe wsparcie w zakresie termomodernizacji budynków mieszkalnych oraz wykorzystania w nich źródeł energii odnawialnej. W odniesieniu do komunalnych zasobów mieszkaniowych, obok standardowych remontów podnoszących ich standard i redukujących ich zapotrzebowanie na energię, optymalizowane będą zasady ich udostępniania i racjonalizowana związana z nimi gospodarka finansowa.

Osiągnięcie celu zrównoważonego rozwoju mieszkalnictwa przyczyniać się będzie do osiągnięcia celów operacyjnych:

- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O22.
ZINTEGROWANA ZIELEŃ GMINNA
ORAZ MAŁA ARCHITEKTURA AKTYWNOŚCI I REKREACJI

Szeroko rozumiana zieleń gminna, a także tzw. obiekty małej architektury, to ważne czynniki rekreacji mieszkańców oraz ich zadowolenia wynikającego z funkcjonowania w estetycznej, bliskiej środowisku przestrzeni, wyrażającej ich wartości osobiste i społeczne.

To również czynniki aktywizacyjnego zadowolenia osób odwiedzających gminę w celach turystyczno-rekreacyjnych. Mogą one także pełnić funkcje integracji i aktywizacji społecznej mieszkańców, a częściowo nawet funkcje gospodarcze. Biorąc to pod uwagę, jako kolejny cel operacyjny SRGDD 2023-2033 przyjmuje się **rozwój zintegrowanej zieleni gminnej oraz małej architektury wspierających aktywność mieszkańców i służących ich fizycznej i psychicznej rekreacji**. Wymóg integracji zieleni gminnej należy tu rozumieć jako jej spójność z zielenią naturalną oraz rolniczą, które są szeroko obecne w gminie, a także z błękitno-zieloną infrastrukturą, której rozwój stanowi składnik celu operacyjnego O19.

W ramach dążeń do omawianego celu przewiduje się zatem **rozwój założeń zielonych**, w szczególności znajdujących się skwerach, placach, w bezpośrednim otoczeniu obiektów publicznych, a także rozwój zieleni śródpolnej. Zakłada się w tym nasadzenia i pielęgnacje drzew, w szczególności w sąsiedztwie ulic z drogami gminnymi, gminnych parkingów oraz gminnych obiektów użyteczności publicznej. W ramach małej architektury, **rozwijane będą publiczne urządzenia prostego wypoczynku**, w tym w szczególności ławki, ławy, stoły, altany itp., zwłaszcza o funkcjach integracyjnych. Dodatkowo **instalowane będą obiekty symboliczne oraz akcenty krajobrazowe**, jak np. murale, rzeźby, pomniki, tablice pamiątkowe, witacze itp. W obu zakresach działania realizowane będą we współpracy z innymi podmiotami publicznymi, jak również pozarządowymi i prywatnymi.

Rozwój zintegrowanej zieleni gminnej oraz małej architektury aktywności i rekreacji przyczyni się do osiągnięcia kilku innych celów operacyjnych, tzn.:

- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

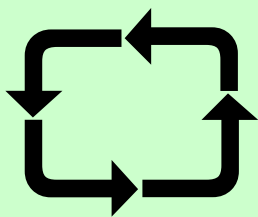
CEL OPERACYJNY O23.**KOMPLEKSOWA PREWENCJA ŚRODOWISKOWA**

Ochrona środowiska przed zanieczyszczeniami to jedno z podstawowych zadań każdej gminy. Jest ona częścią ponadlokalnych działań prośrodowiskowych i wpływa na warunki życia mieszkańców, w szczególności na ich zdrowie i ogólne samopoczucie, a zatem na ich jakość życia. W Gminie Dobrzyniewo Duże, ochrona ta jest jednocześnie elementem działań na rzecz ekosystemów leśnych i wodnych, które są jednymi z jej najważniejszych walorów, bazą jej obecnych i przyszłych, aglomeracyjnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych, elementami jej ponadlokalnego wizerunku, a częściowo nawet składnikami tożsamości terytorialnej mieszkańców i czynnikami migracji z Białegostoku. Jako kolejny cel operacyjny przyjmuje się zatem **kompleksową prewencję środowiskową**, którą należy rozumieć jako zabezpieczenie lokalnego środowiska przed przedostawaniem się do niego zanieczyszczeń i usuwanie tych, które się do niego przedostały.

Z punktu widzenia płaszczyzn prewencji środowiskowej, zakładane działania gminy koncentrować się będą na **redukcji lokalnych zanieczyszczeń powietrza**, zwłaszcza niskoemisyjnych (głównie termomodernizacja i transformacja schematów mobilności), **redukcji zanieczyszczeń gleb** (głównie eliminacja dzikich wysypisk i wspieranie rekultywacji), **redukcji zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych** (głównie gospodarka ściekowa i podczyszczanie wód w kanalizacji deszczowej), **redukcji negatywnego oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego** (głównie konsultacje i interwencje), a także na **redukcji negatywnego oddziaływania hałasu** (głównie lobbing na rzecz izolacji jego źródeł). Realizowane będą też obiektowa i obszarowa, **prawna ochrona lokalnych zasobów środowiska**, **interwencje** w przypadkach niezgodnych z prawem działań przeciw środowisku, a także **wsparcie podmiotów zarządzających lokalnymi obszarami prawnej ochrony środowiska**. Całość uzupełnią **wsparcie dla organizacji pozarządowych** działających na rzecz redukcji lokalnych zanieczyszczeń oraz stosowanie tzw. **zielonych zamówień i zakupów**.

Kompleksowa prewencja środowiskowa przyczyniać się będzie także do osiągnięcia innych celów operacyjnych. Są to przede wszystkim:

- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O24 Spójna gospodarka odpadowa.
- O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O24. SPÓJNA GOSPODARKA ODPADOWA

Ze względu na wyzwania, przed jakimi Gmina Dobrzyniewo Duże stoi w zakresie odpadów komunalnych, w szczególności w obszarach ich wytwarzania, postępowania z nimi i selektywnej ich zbiórki, jako cel operacyjny SRGDD 2023-2033 wyznacza się uzyskanie stanu **spójnej gospodarki odpadowej**, to znaczy takiej, która – zgodnie z upowszechniającą się w skali globalnej ideą „Zero Waste” (tłum. „zero odpadów” albo „zero marnowania”) – wielowymiarowo i skutecznie minimalizuje zjawisko odpadów jako takie.

Osiągnięcie powyższej spójności, po pierwsze, polegać będzie na eliminowaniu obecności odpadów komunalnych znajdujących się poza gminnym systemem gospodarki odpadowej („zero odpadów poza systemem”). Chodzi tu o **skuteczne objęcie tą gospodarką wszystkich rodzajów odpadów komunalnych**, jak i uzyskanie stanu, w którym **żadne odpady komunalne nie omijają go, ani nie wydostają się z niego**. W odniesieniu do odpadów, które trafiły do środowiska (tzn. trafiły do tzw. dzikich wysypisk lub zostały rozproszone obszarowo), spójność oznaczać będzie **identyfikację tego faktu, usunięcie ich z niego** („zero obojętności dla odpadów poza systemem”).

Po drugie, osiągnięcie spójności gospodarki odpadowej polegać będzie na dążeniu do **minimalizowania ilości odpadów komunalnych** wytwarzanych przez mieszkańców oraz osoby przebywające na terenie gminy okresowo („*możliwie blisko zera odpadów*”) i do **eliminowania przekazywania do systemu odpadów, które mogą być przetworzone przez wytwórców tam gdzie powstały** („zero odpadów niekoniecznych w systemie”, np. odpadów nadających się do samodzielnego kompostowania).

Po trzecie, spójność omawianej gospodarki dopełniać będą działania na rzecz bezpiecznego **usunięcia z gminy materiałów zawierających azbest**, które – mimo prowadzonego już od wielu lat w gminie procesu ich usuwania – wciąż są obecne na jej terenie w dużej ilości („zero azbestu w gminie”).

Osiągnięcie spójności gospodarki odpadowej przyczyniać się będzie o osiągnięcia części pozostałych celów operacyjnych gminy. Dotyczy to:

- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

CEL OPERACYJNY O25.**DOSTĘPNE INFORMACJE O STANIE ŚRODOWISKA
I ŹRÓDŁACH JEGO ZANIECZYSZCZEŃ**

Posiadanie przez władze gminy, a także przez jej mieszkańców informacji o stanie lokalnego środowiska oraz źródłach jego zanieczyszczeń, to czynnik decydujący o skali, trafności i skuteczności ich prośrodowiskowych aktywności. To zatem również kluczowy warunek sukcesu w osiągnięciu przestrzennych, a także niektórych społecznych i gospodarczych celów operacyjnych gminy. Tymczasem informacje te są rozproszone w różnych, ponadlokalnych bazach danych, trudne w odbiorze, nieaktualne albo niedostępne. W związku z tym, w SRGDD 2023-2033 wyznacza się cel operacyjny **zapewnienia dostępności informacji o stanie lokalnego środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń**, przy czym udostępnianie tych informacji poprzedzane będzie ich pozyskaniem i odpowiednim przetworzeniem.

Pozyskiwanie informacji dotyczyć będzie przede wszystkim **zanieczyszczeń powietrza** (zwłaszcza niskoemisyjnych pyłami zawieszonymi PM_{2,5} i PM₁₀ oraz benzo(a)pirenem) oraz **zanieczyszczeń wód** (w szczególności powierzchniowych). Obejmować również będzie **postępowanie ze ściekami komunalnymi** (w tym eksploatację przydomowych, biologicznych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników na ścieki), a także z **odpadami komunalnymi** (w tym wszystkie parametry gospodarki odpadowej), spełnianie wymogów **powierzchni biologicznie czynnych** oraz przestrzeganie przepisów o **usuwaniu drzew**. Monitorowany będzie również stan **gminnych założeń zielonych**, tzw. **dzikie wysypiska i obszary rozproszenia odpadów**, jak również wolumen **odpadów azbestowych** pozostałych do usunięcia.

W ramach udostępniania ww. informacji, przewiduje się ich upublicznianie w głównych kanałach komunikacji samorządu z mieszkańcami wraz z informacjami o jego działaniach na rzecz redukcji zanieczyszczeń, przy czym szczególny akcent będzie tu położony na stan powietrza i wód.

Osiągnięcie powyższego celu operacyjnego przyczyni się do osiągnięcia szeregu celów pozostałych, a dokładnie:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O24 Spójna gospodarka odpadowa.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.
- O27 Sprawczy samorząd gminy.

CEL OPERACYJNY O26.**UPOWSZECHNIONE POSTAWY PROŚRODOWISKOWE**

Osiągnięcie zrównoważonej formy rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże nie jest możliwe wyłącznie w oparciu o chroniące środowisko naturalne infrastrukturę i wyposażenie techniczne, usługi publiczne, przepisy prawa oraz dostępną informację o jego stanie i zanieczyszczeniach. Niezbędnym do tego czynnikiem, spajającym i aktywizującym powyższe, są prośrodowiskowe postawy mieszkańców. Ich obserwowany, niesatysfakcjonujący zakres, to przesłanka wyznaczenia celu operacyjnego SRGDD 2023-2033 **upowszechnienia postaw prośrodowiskowych**, jako efektu połączenia odpowiedniej wiedzy oraz woli mieszkańców gminy. Działania samorządu prowadzone będą zatem w obu tych zakresach.

Ekoedukacja mieszkańców będzie miała charakter wielowymiarowy i obejmie ich wszystkie grupy wiekowe. Dotyczyć będzie szczególnie: prawidłowego postępowania z odpadami i ściekami komunalnymi; upcyklingu i refreshingu; wykorzystania źródeł energii odnawialnej; dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań; racjonalnego wykorzystywania wody, energii elektrycznej i ciepłej, paliw płynnych i gazowych; szkodliwości wyrobów zawierających azbest i postępowania z nimi; wypalania traw i innych zachowań błędnie uważanych za prośrodowiskowe.

Z kolei dla upowszechniania prośrodowiskowych postaw mieszkańców gminy **wzmacniane będą ich więzi osobiste i grupowe z lokalnym środowiskiem naturalnym, przy czym również dotyczyć to będzie wszystkich ich grup wiekowych.** Organizowane będą happeningi, ćwiczenia, warsztaty prośrodowiskowe, spotkania z osobami zasłużonymi dla środowiska. Nagradzane będą też szczególne osiągnięcia, wiedza i działania prośrodowiskowe. W przedszkolach i szkołach, organizowane będą z kolei tzw. zajęcia w przyrodzie. Szczególne znaczenie będzie mieć tu zaangażowanie lokalnych organizacji pozarządowych.

Upowszechnienie postaw prośrodowiskowych przyczyni się do osiągnięcia celów operacyjnych:

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O24 Spójna gospodarka odpadowa.
- O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń.
- O27 Sprawczy samorząd gminy.

CEL OPERACYJNY O27. SPRAWCZY SAMORZĄD GMINY

Samorząd lokalny to główny kreator i katalizator społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego rozwoju każdej gminy. Jego funkcjonowanie określają przepisy prawa i determinują lokalne uwarunkowania demograficzne, przyrodnicze, infrastrukturalne itd. Niemniej, od tego jaka jest jego kultura zarządzania na strategicznym, operacyjnym i taktycznym poziomach, od jego wiedzy i kreatywności, od sposobu zorganizowania oraz od wykorzystywanych przezeń metod i narzędzi działania, kierunki rozwoju gminy oraz jego tempo, zależą w dominującym stopniu. Inaczej mówiąc, **od tego jaki jest to samorząd, zależy jego faktyczna sprawczość**. Biorąc powyższe pod uwagę, skalę wyzwań rozwojowych Gminy Dobrzyniewo Duże, a także cele wyznaczone w SRGDD 2023-2033, jako cel operacyjny wyznacza się **sprawczy samorząd gminy**, przyjmując jednocześnie, że podnoszenie tej sprawczości będzie odbywać się poprzez podnoszenie jego spójności oraz skuteczności i efektywności prowadzonych przez niego działań.

Jeśli chodzi o podnoszenie spójności samorządowego systemu zarządzania rozwojem Gminy Dobrzyniewo Duże, to dotyczyć ono będzie zarówno jego wnętrza, jak i instytucjonalnego otoczenia. W wymiarze wewnętrznym oznaczać to będzie pogłębianie **koordynacji merytorycznej, czasowej i przestrzennej działań podejmowanych przez organy samorządu gminy oraz gminne jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki**. Szczególne znaczenie będą mieć tu wynikające ze SRGDD 2023-2033, obligatoryjne i fakultatywne, powiązane ze sobą plany i programy uchwalane przez Radę Gminy i przyjmowane w postaci zarządzeń Wójta. W wymiarze zewnętrznym zwiększanie spójności oznaczać będzie z kolei **włączanie działań SRGDD 2023-2033 do kompleksowych lub dziedzinowych programów planistycznych Powiatu Białostockiego i Województwa Podlaskiego oraz związków i organizacji samorządowych, których Gmina Dobrzyniewo Duże jest członkiem**. Jej dopełnieniem będzie bieżąca współpraca międzysamorządowa oraz z państwowymi podmiotami publicznymi ważnymi dla rozwoju gminy.

Skuteczność i efektywność podnoszone będą z kolei dzięki akcentom stawianym na następujące cztery aspekty. Po pierwsze, obok już sprawdzonych, stale implementowane będą nowe, **innowacyjne techniki, technologie i metody realizacji gminnych zadań** obligatoryjnych, fakultatywnych i zleconych, w tym nowe rozwiązania cyfrowe, technologie *Smart Village*, technologie materiałowe, źródła energii odnawialnej, telepraca i teleusługi, outsourcing oraz partycypacja społeczna w realizacji zadań gminnych itp.

Po drugie, prowadzone będą działania na rzecz **możliwie najwyższych kwalifikacji zawodowych wszystkich pracowników samorządowych, w tym przede wszystkim na stanowiskach decyzyjnych, a także wszystkich członków organów gminy**. Jednocześnie tworzone będą **motywujące warunki ich pracy**, dzięki czemu będą oni nie tylko zdolni, ale i chętni do aktywnego, menedżerskiego kreowania rozwoju gminy, zamiast raczej pasywnego nią administrowania wyznaczanego jedynie przez przepisy.

Po trzecie, w zakresie **zarządzania zasobami finansowymi i innymi majątkowymi, w tym nieruchomościami, prowadzone będą działania na rzecz wzrostu gminnych inwestycji**. Obejmą one również intensywne pozyskiwanie środków zewnętrznych, zwłaszcza unijnych, do których dostęp w okresie realizacji SRGDD 2023-2033 będzie prawdopodobnie ostatnim dostępem o tak szerokim, potencjalnym zakresie. Gospodarka finansowa samorządu gminy będzie jednak zmierzać do finansowania jej rozwoju w większości z własnych dochodów, unikając głębokiego uzależnienia działalności inwestycyjnej od pomocowego wsparcia krajowego, unijnego, czy innego. Co więcej, zwiększone, własne zdolności finansowe zapewnią możliwość sfinansowania udziałów własnych w przedsięwzięciach, które mogą być większościowo sfinansowane ze środków pomocowych, prywatnych i innych zewnętrznych.

Wreszcie po czwarte, skuteczność i efektywność samorządowego zarządzania rozwojem gminy podnoszona będzie poprzez **dialog z mieszkańcami gminy i podmiotami gospodarczymi**. Dialog ten pozwoli nie tylko podnosić trafność samorządowych decyzji, ale także włączać tych partnerów w samorządowe działania na rzecz jej rozwoju.

Omawiany cel operacyjny ma charakter krytyczny. Od stopnia jego osiągnięcia zależy stopień osiągnięcia wszystkich pozostałych celów operacyjnych, a co za tym idzie również wszystkich celów strategicznych SRGDD 2023-2033.

- O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie.
- O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji.
- O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości.
- O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru.
- O5 Obywatelska społeczność lokalna.
- O6 Żywe dziedzictwo kulturowe.
- O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna.
- O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.
- O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.
- O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.
- O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej.
- O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza
- O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.
- O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.
- O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.
- O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.
- O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna.
- O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.
- O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna.
- O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń.
- O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa.
- O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.
- O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.
- O24 Spójna gospodarka odpadowa.
- O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń.
- O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.

6. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Osiągnięcie każdego z celów operacyjnych, a poprzez nie celów strategicznych rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, wymaga podejmowania jednorazowych, cyklicznych lub stałych działań (przedsięwzięć, czynności, projektów, prac itp.):

- edukacyjnych,
- wychowawczych,
- promocyjnych,
- inwestycyjnych,
- modernizacyjnych,
- naprawczych,
- kadrowych,
- koncepcyjnych,
- kontrolnych,
- monitoringowych,
- organizacyjnych,
- planistycznych
- prawnych (np. zawieranie umów),
- prawotwórczych (np. przyjmowanie uchwał),

i innych, stymulujących pożądane zmiany jej społecznych, gospodarczych i przestrzenno-środowiskowych cech.

Niniejszy rozdział zawiera, wskazane dla każdego z celów strategicznych i operacyjnych:

- **kierunki działań, tzn. ich rodzaje, typy, prowadzące do tych zmian** (oznaczone cyframi),
- **przykładowe i rekomendowane działania mieszczące się w wyżej wymienionych kierunkach i możliwe do podjęcia w ramach realizacji Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże 2023-2033** (oznaczone literami).

W prawidłowym rozumieniu kierunków działań oraz przykładowych i rekomendowanych działań istotne jest to, iż ich lista nie jest zamknięta i niezmienna. **Istotą Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże 2023-2033 są przede wszystkim cele strategiczne i operacyjne, w związku z tym to je należy traktować jako stałe.** Ich zmiana oznaczałaby bowiem zamianę tej Strategii na inną. Kierunki działań i działania mieszczą się natomiast w sferze metod i narzędzi osiągania tych celów, a ich dobór i realizacja będą zależne od przyszłych, nieznanych dziś w pełni, a jedynie przewidywanych uwarunkowań, decyzji ponadlokalnych władz i innych społecznych, gospodarczych oraz przestrzenno-środowiskowych procesów, a także od możliwości samorządu gminy oraz jego partnerów. Ich lista jest zatem wyrazem wiedzy, przekonań i intencji samorządu gminy w chwili przyjmowania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033, co do możliwych i zasadnych sposobów osiągania wyznaczonych celów. Może i powinna być zatem modyfi-

kowana, gdy okaże się to konieczne lub korzystne dla osiągnięcia ww. celów. **Zakłada się jednak, że samorząd gminy wraz z jego partnerami będzie z zaangażowaniem podejmował wysiłki na rzecz realizacji tych kierunków działań i działań, które zostały wskazane w SRGDD 2023-2033.**

Należy podkreślić, że – zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego – wszystkie działania mieszczące się w ww. kierunkach, samorząd gminy będzie dobierał i realizował w formach:

- **zgodnych z przepisami określonymi w aktualnych aktach prawa lokalnego, krajowego i obowiązującego w Polsce prawa Unii Europejskiej, służących ochronie przyrody, w szczególności zapewniających ochronę przyrody zgodnie z formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.**
- **priorytetyzujących ich korzystny wpływ na środowisko naturalne lub neutralność środowiskową, a gdy jest to niemożliwe, w formach osiągalnie zminimalizowanego, negatywnego wpływu na środowisko naturalne, przy czym zgodnie ze wskazanymi wyżej przepisami, a w sytuacjach wymaganych prawem poprzedzać to będą oceny oddziaływania na środowisko oraz inne wymagane przez przepisy prawa analizy i procedury.**

**CEL STRATEGICZNY ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM (S1):
WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW PRZEZ AKTYWNOŚĆ OSOBISTĄ
I INTEGRACJĘ SPOŁECZNĄ W WARUNKACH DOBREJ DOSTĘPNOŚCI
DO NOWOCZESNEJ, LOKALNEJ I SUBREGIONALNEJ
INFRASTRUKTURY ORAZ USŁUG PUBLICZNYCH**

CEL OPERACYJNY O1: NOWOCZESNE I DOSTĘPNE EDUKACJA, OPIEKA I WYCHOWANIE.

1. Rozwijanie niepublicznych i gminnych usług żłobkowych, w tym:

- a. wspieranie rozwoju niepublicznych żłobków i klubów dziecięcych świadczących usługi analogiczne do żłobkowych,
- b. organizowanie gminnych usług opieki żłobkowej w sytuacji wysokiego, niezaspokojonego zapotrzebowania na nie, ze wsparciem pomocowych źródeł finansowania.

2. Rozwijanie gminnych usług przedszkolnych, w tym:

- a. zwiększanie liczby miejsc w gminnych placówkach przedszkolnej opieki, edukacji i wychowania,
- b. poszerzanie dydaktycznej, sportowej, kulturalnej i socjalnej bazy materialnej, w tym w szczególności wyposażenia technicznego i obiektów towarzyszących gminnych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych,
- c. świadczenie przedszkolnych usług profilaktyczno-terapeutycznych, w tym w szczególności logopedycznych, ortopedyczno-korekcyjnych, psychologicznych i socjoterapeutycznych, a także opieki pielęgniarskiej,
- d. prowadzenie zajęć rozwijających kompetencje miękkie dzieci, takie jak kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, nieschematyczność myślenia, logiczność myślenia, odpowiedzialność, asertywność, komunikatywność, zespołowość, życzliwość, zdolności organizacyjne, umiejętność konstruktywnej oceny i przyjmowania krytyki, samodyscyplina, zdolność rozwiązywania konfliktów, w tym poprzez kompromisy, zdolność motywowania siebie i innych, skupianie się na celu, kultura osobista, chęć samorozwoju,
- e. prowadzenie zajęć rozwijających wiedzę o innych krajach i ich społeczeństwach, w tym zapobiegających ukształtowaniu niezgodnych z rzeczywistością, stereotypowych wyobrażeń i opinii, a jednocześnie poszerzających horyzonty postrzegania świata,
- f. prowadzenie zajęć służących prewencji i rozwiązywaniu problemów społecznych, odciążeniu rodziców, podnoszeniu własnego bezpieczeństwa, a także upowszechniających zachowania prozdrowotne,
- g. prowadzenie zajęć rozbudzających zainteresowania techniczne i kreatywność techniczną, w tym w zakresie technologii cyfrowych, energetycznych, mobilnościowych, konstrukcyjnych itp.,
- h. wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci dotkniętych problemami społecznymi i zdrowotnymi oraz zagrożonych różnymi formami wykluczenia.

3. Rozwijanie usług szkolnictwa podstawowego, w tym:

- a. rozbudowa budynków szkół gminnych, w tym rozbudowa Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Nowym Aleksandrowie (poprzedzona pozyskaniem gruntów na tę rozbudowę), a także rozbudowa Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Fastach,
- b. poszerzanie dydaktycznej, sportowej, kulturalnej i socjalnej bazy materialnej, w tym w szczególności wyposażenia technicznego i obiektów towarzyszących gminnych szkół podstawowych,
- c. świadczenie szkolnych usług profilaktyczno-terapeutycznych, w tym w szczególności psychologicznych i socjoterapeutycznych, ortopedyczno-korekcyjnych, logopedycznych, a także opieki pielęgniarskiej,
- d. prowadzenie pozalekcyjnych zajęć szkolnych rozwijających kompetencje miękkie, w tym kreatywność, myślenie nieschematyczne, innowacyjność, przedsiębiorczość, myślenie logiczne, odpowiedzialność, lojalność, asertywność, komunikatywność, zespołowość, przywództwo, życzliwość, adaptacyjność (do sytuacji, grupy, społeczności), rezylentność, zdolności organizacyjne, zdolność zarządzania sobą czasie, w tym punktualność i terminowość, odporność na stres, perswazyjność, umiejętność konstruktywnej oceny i przyjmowania krytyki, samodyscyplina, zdolność rozwiązywania konfliktów, w tym poprzez kompromisy, zdolność motywowania siebie i innych, zdolność skupiania się na celu, umiejętność delegowania i egzekwowania delegowanych zadań, kultura osobista, chęć samorozwoju,
- e. prowadzenie pozalekcyjnych zajęć szkolnych rozwijających wiedzę o globalnych megatrendach, a także o poszczególnych krajach i ich gospodarkach, naturze oraz społeczeństwach, w tym zapobiegających ukształtowaniu, niezgodnych z rzeczywistością, stereotypowych wyobrażeń i opinii, a jednocześnie poszerzających horyzonty postrzegania świata,
- f. prowadzenie pozalekcyjnych zajęć szkolnych służących prewencji i rozwiązywaniu problemów społecznych, odciążeniu rodziców, rozwijających postawy obywatelskie, a także upowszechniających zachowania prozdrowotne,
- g. prowadzenie zajęć rozbudzających zainteresowania techniczne i kreatywność techniczną, w tym w zakresie technologii cyfrowych, energetycznych, mobilnościowych, konstrukcyjnych itp., a także in. związanych ze specjalizacjami technologicznymi woj. podlaskiego,
- h. prowadzenie praktycznych i teoretycznych, pozalekcyjnych zajęć szkolnych pn. „*myśl krajowo i globalnie – działaj lokalnie*” rozwijających świadomość współczesnych globalnych i krajowych wyzwań społecznych, gospodarczych i przestrzenno-środowiskowych, oraz wiedzę nt. pożądaných wobec nich postaw lokalnych,
- i. prowadzenie pozalekcyjnych zajęć dla bezpieczeństwa, w tym dotyczących rozpoznawania i reagowania na przemoc fizyczną i psychiczną oraz agresję, nękanie, wymuszenia, kradzieże, wandalizm, a także bezpieczeństwa drogowego, pożarowego, sanitarno-epidemiologicznego, cyfrowego i in.,
- j. wspieranie uczniów w wyborze ścieżki kontynuacji edukacji,
- k. wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych problemami społecznymi i zdrowotnymi oraz zagrożonych różnymi formami wykluczenia.

4. Doskonalenie dydaktyczne i kadrowo-organizacyjne gminnego systemu edukacji, opieki i wychowania, w tym:

- a. stosowanie narzędzi, technik i metod dydaktycznych oraz wychowawczych wykorzystujących nowe technologie informatyczne i komunikacyjne, w tym wirtualne, społecznościowe i procesowe, a także sztucznej inteligencji,
- b. stosowanie w procesie edukacji oraz wychowania działań grupowych i doświadczania innego niż tylko słuchanie, pisanie i czytanie, zwłaszcza poprzez laboratoria, warsztaty, gry edukacyjne, konkursy, konwersatoria, zajęcia praktyczne, terenowe itp.,
- c. przyznawanie uczniom nagród o charakterze motywacyjnym, a także udzielanie stypendiów za szczególne osiągnięcia w poszerzaniu własnej wiedzy i umiejętności w ramach „Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży na Terenie Gminy Dobrzyniewo Duże” z 2014 r. [PWEU 2014]
- d. zapewnienie nauczycielom gminnych przedszkoli i szkół warunków pracy, w tym materialnych, umożliwiających im i motywujących ich do skutecznego i efektywnego osiągnięcia celów dydaktycznych oraz wychowawczych,
- e. wielowymiarowe wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz nauczycieli szkół podstawowych,
- f. poszerzanie zakresu narzędzi motywujących nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz nauczycieli szkół podstawowych do osiągania wysokich i trwałych wyników edukacyjnych oraz wychowawczych,
- g. przełamywanie technicznych i społecznych barier integracyjnej opieki, edukacji i wychowania niepełnosprawnych uczniów szkół i wychowanków przedszkoli,
- h. pogłębianie udziału rodziców oraz opiekunów prawnych w szkolnych i przedszkolnych procesach dydaktycznych, wychowawczych, profilaktyczno-terapeutycznych oraz w świadczeniu wsparcia socjalnego na rzecz najbardziej potrzebujących uczniów i wychowanków,
- i. optymalizowanie działalności gminnych jednostek przedszkolnych i szkolnych, a także potencjalnych przyszłych żłobkowych poprzez wspólną obsługę finansowo-księgową, kadrową, techniczną itp.,
- j. przygotowanie planów skutecznego i efektywnego działania gminnego systemu edukacji, opieki i wychowania w nowych, a jednocześnie prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych, takich jak np. działania zbrojne, kryzysy migracyjne, pandemie, kryzysy energetyczno-infrastrukturalne itp.

5. Wspieranie podnoszenia kompetencji dorosłych członków społeczności lokalnej, w tym:

- a. wspieranie podnoszenia kompetencji społeczności lokalnej w zakresie kultury cyfrowej, zagrożeń bezpieczeństwa i ich redukcji oraz reagowania na nie, zdrowego trybu życia oraz ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska naturalnego,
- b. wspieranie szkoleń, warsztatów i innych form edukacji podnoszącej kapitał ludzki mieszkańców, w tym w szczególności w zakresie przedsiębiorczych postaw życiowych;

otwartości na zmiany, mobilności zawodowej, kultury cyfrowej, zagrożeń bezpieczeństwa, zdrowego trybu życia, ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska naturalnego itp.,

- c. wspieranie szkoleń, warsztatów i innych form edukacji podnoszącej kapitał społeczny mieszkańców, w tym w szczególności w zakresie rozwoju osobistego, prowadzenia życia prywatnego i zawodowego w oparciu o liczne relacje bilateralne i sieciowe, wolontariatu itp.

6. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie edukacji, opieki i wychowania, w tym:

- a. opracowanie i wdrożenie „Programu Rozwoju Oświaty Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2024-2033” [PROG 2024-2033], obejmującego m. in. analizę zasadności optymalizacji sieci szkół.

CEL OPERACYJNY O2: POWSZECHNA I REGULARNA AKTYWNOŚĆ SPORTOWO-REKREACYJNA DLA ZDROWIA I INTEGRACJI

1. Rozwijanie bazy materialnej aktywności sportowo-rekreacyjnej mieszkańców, w tym:

- a. rozbudowa infrastruktury sportowej Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Fastach
- b. budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Obrubnikach,
- c. dostosowywanie obiektów oraz urządzeń sportowych i rekreacji ruchowej do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- d. zapewnienie stanu i wyposażenia technicznego gminnych obiektów sportowych i rekreacji ruchowej gwarantujących szerokie zainteresowanie mieszkańców ich regularnym wykorzystywaniem, w tym seniorów,
- e. budowa nowych gminnych obiektów sportowych i rekreacji ruchowej dla zaspokojenia zapotrzebowania istotnej liczby mieszkańców, a także posiadających znaczny potencjał zwiększenia aglomeracyjnej atrakcyjności rekreacyjno-turystycznej gminy,
- f. udostępnianie gminnych obiektów sportowych i rekreacji ruchowej dla komercyjnej działalności sportowo-rekreacyjnej adresowanej do mieszkańców gminy oraz pozostałych mieszkańców aglomeracji białostockiej,
- g. budowa nowych i rewitalizacja istniejących placów zabaw oraz innych otwartych stref prostej rekreacji.

2. Upowszechnianie regularnej aktywności sportowo-rekreacyjnej mieszkańców, w tym:

- a. prowadzenie w gminnych przedszkolach i oddziałach przedszkolnych zróżnicowanych i atrakcyjnych dla dzieci zajęć kultury fizycznej, w tym w szczególności tworzących pozytywny i aktywny stosunek do regularnej aktywności fizycznej przez całe życie,
- b. prowadzenie w gminnych szkołach podstawowych zróżnicowanych i atrakcyjnych dla dzieci i młodzieży zajęć kultury fizycznej, w tym w szczególności tworzących pozytywny i aktywny stosunek do regularnej aktywności fizycznej przez całe życie,

- c. świadczenie, stale dostosowywanych do potrzeb mieszkańców, w tym seniorów, usług sportowych i rekreacji ruchowej, z akcentowaniem ich upowszechniania i integracji społecznej, a także kreowaniem i implementowaniem rozwiązań innowacyjnych,
- d. poszerzanie dostępności czasowej do gminnych usług i obiektów sportowo-rekreacyjnych,
- e. równoważnie grupowego, zorganizowanego dostępu do gminnej infrastruktury sportowej i rekreacji ruchowej z dostępem zindywidualizowanym,
- f. promowanie regularnej aktywności sportowej i rekreacji ruchowej wśród mieszkańców gminy, w szczególności wśród ich grup z dominującym pasywnym ruchowo trybem życia, dzieci, młodzieży i seniorów, a także edukacja w zakresie sportu i rekreacji ruchowej,
- g. wielopokoleniowa i zdywersyfikowana co do kanałów komunikacji, promocja gminnych usług i obiektów sportowych i rekreacji ruchowej,
- h. organizowanie i wspieranie organizacji imprez sportowych i rekreacji ruchowej, w szczególności popularyzujących regularną aktywność fizyczną i integrujących mieszkańców,
- i. pozyskiwanie organizacji na terenie gminy ponadlokalnych imprez sportowych i rekreacji ruchowej, w szczególności włączających mieszkańców i popularyzujących regularną aktywność fizyczną, a także promujących aglomeracyjne, rekreacyjno-turystyczne funkcje gminy,
- j. udzielanie uczniom stypendiów za osiągnięcia w konkursach i zawodach sportowych w ramach „Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży na Terenie Gminy Dobrzyń Duży” z 2014 r. [PWEU 2014].

3. Kształcenie i motywowanie lokalnych kadr sportu i rekreacji ruchowej, w tym:

- a. doskonalenie kwalifikacji lokalnych kadr sportu i rekreacji ruchowej, w tym w wykorzystaniu sportu i rekreacji w redukcji problemów i integracji społecznej, a także aktywizacji seniorów,
- b. promowanie i nagradzanie lokalnych kadr sportu i rekreacji ruchowej za sukcesy w upowszechnianiu regularnej aktywności sportowo-rekreacyjnej mieszkańców, w tym seniorów,
- c. promowanie i nagradzanie lokalnym kadr sportu za wyniki sportowe osiągnięte przez ich zawodników.

4. Wspieranie pozarządowej działalności na rzecz sportu i rekreacji ruchowej mieszkańców, w tym:

- a. wspieranie działalności w zakresie sportu i rekreacji ruchowej prowadzonej dla mieszkańców gminy przez organizacje pozarządowe, w szczególności upowszechniającej ich regularną aktywność fizyczną, w tym seniorów, integrującej ich i redukującej problemy społeczne,
- b. wspieranie zakładania lokalnych organizacji pozarządowych mających prowadzić działalność w zakresie sportu i rekreacji ruchowej mieszkańców gminy, w tym seniorów, w

szczegółności upowszechniającą ich regularną aktywność fizyczną, integrującą ich i redukującą problemy społeczne,

- c. zachęcanie i wspieranie lokalnych organizacji pozarządowych prowadzących działalność w zakresie sportu i rekreacji ruchowej mieszkańców gminy w pozyskiwaniu środków ze źródeł innych niż budżet gminy.

CEL OPERACYJNY O3: WŁĄCZAJĄCA KULTURA AKTYWNOŚCI I TOŻSAMOŚCI

1. Zapewnienie dobrej bazy gminnej działalności kulturalnej, w tym:

- a. przeniesienie Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyńwie Dużym do nowej siedziby umożliwiającej rozszerzenie świadczonych usług,
- b. budowa świetlic wiejskich w miejscowościach, które są ich pozbawione, w tym w miejscowościach Kopisk i Leńce, także remontowanie tych świetlic wiejskich, które są w złym stanie technicznym,
- c. przebudowa, rozbudowa, modernizacja świetlic wiejskich znajdujących się w niedostatecznym stanie technicznym oraz zagospodarowanie ich otoczenia,

2. Rozwijanie grupowej, włączającej, samorządowej aktywności kulturalnej, w tym:

- a. świadczenie, stale dostosowywanych do potrzeb mieszkańców, w tym seniorów, usług w zakresie kultury i sztuki, z akcentowaniem poszerzania kręgu ich odbiorców, w szczególności przyczyniających się do redukcji problemów społecznych, integracji społecznej, upowszechniania postaw obywatelskich, wykorzystania dziedzictwa kulturowego gminy, a także kreowania i implementowania rozwiązań innowacyjnych,
- b. pozyskiwanie ponadlokalnej kultury dla mieszkańców, w tym organizacji ponadlokalnych przedsięwzięć kulturalnych na terenie gminy, w szczególności włączających w kulturę wielu mieszkańców,
- c. promowanie grup działalności kulturalnej odnoszących sukcesy w tym zakresie,
- d. edukowanie mieszkańców dla uczestnictwa w kulturze,
- e. udział w krajowych i międzynarodowych programach współpracy kulturalnej,
- f. popularyzowanie i wspieranie popularyzacji wiedzy o historii, tradycji i kulturze gminy i subregionu,
- g. koordynacja działalności gminnych oraz lokalnych, pozarządowych i komercyjnych podmiotów działalności kulturalnej,
- h. włączanie społeczności lokalnej w ponadlokalne strumienie e-kultury oraz w strumienie e-kultury tworzone lokalnie,

3. Wspieranie pozarządowej działalności kulturalnej na rzecz mieszkańców, w tym:

- a. wspieranie działalności w zakresie kultury prowadzonej dla mieszkańców gminy przez organizacje pozarządowe, w szczególności przyczyniającej się do redukcji problemów społecznych, integracji społecznej, upowszechniania postaw obywatelskich, wykorzystania dziedzictwa kulturowego gminy,

- b. wspieranie lokalnych, pozarządowych organizacji działających w sferze kultury w pozytywnym wykorzystaniu środków z innych źródeł niż budżet gminy.
- 4. Wspieranie indywidualnej działalności i twórczości kulturalnej mieszkańców, w tym:**
- a. wspieranie indywidualnej działalności i twórczości kulturalnej mieszkańców, w tym w szczególności wykorzystującej lokalne dziedzictwo kulturowe,
 - b. przyznawanie stypendiów dla ponadprzeciętnie uzdolnionych dzieci i młodzieży gminnych szkół, służących wsparciu rozwoju ich talentów artystycznych,
 - c. promowanie lokalnych twórców i innowatorów kultury.
- 5. Kształcenie i motywowanie lokalnych kadr kultury, w tym:**
- a. doskonalenie kwalifikacji lokalnych kadr kultury, w tym w wykorzystaniu kultury do redukcji problemów i integracji społecznej, a także aktywizacji seniorów,
 - b. promowanie i nagradzanie lokalnych kadr kultury za sukcesy w upowszechnianiu i włączaniu mieszkańców gminy w kulturę, w tym seniorów,
 - c. promowanie i nagradzanie lokalnych kadr kultury za sukcesy w jej krzewieniu i włączaniu w nią mieszkańców gminy.
- 6. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie kultury, w tym:**
- a. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże” z 2018 r. [GPR 2018] w zakresie dotyczącym kultury,

CEL OPERACYJNY O4: DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNA NOWEGO WZORU

- 1. Zapewnienie dobrej bazy gminnej działalności bibliotecznej, w tym:**
- a. zapewnienie odpowiedniej bazy lokalowej i wyposażenia Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrzyniewie Dużym.
- 2. Rozwój tradycyjnej działalności bibliotecznej, w tym:**
- a. popularyzowanie czytelnictwa, zwł. wśród dzieci, młodzieży i seniorów, w tym przez adaptację do oczekiwań mieszkańców i zapewnienie zdalnego, cyfrowego dostępu do literatury,
 - b. gromadzenie i popularyzowanie wśród mieszkańców literatury oraz innych dzieł i fragmentów treści związanych z Gminą Dobrzyniewo Duże oraz z jej subregionem.
- 3. Transformacyjny rozwój działalności bibliotecznej, w tym:**
- a. popularyzowanie korzystania z dzieł innych niż literatura, w tym filmu, grafiki, przesłania wirtualnych i innych oraz zapewnienie dostępu do nich,
 - b. budowanie relacji mieszkańców z autorami książek i innych dzieł,
 - c. rozwijanie wzajemnych relacji mieszkańców opartych na literaturze, filmie i in. dziełach,
 - d. kształtowanie umiejętności mieszkańców w zakresie wartościowania i selekcji treści oraz ich wykorzystania w rozwoju osobistym, społecznym i zawodowym,
 - e. kształtowanie umiejętności mieszkańców w zakresie (współ)tworzenia literatury i innych dzieł oraz ich wymiany.

CEL OPERACYJNY O5: OBYWATELSKA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

- 1. Kształtowanie wzorców osobowych i postaw społecznych budujących kapitały ludzki i społeczny, w tym:**
 - a. rozwijanie działalności Młodzieżowej Rady Gminy Dobrzyniewo Duże,
 - b. rozwijanie działalności Rady Seniorów Gminy Dobrzyniewo Duże.
- 2. Upowszechnianie i wspieranie upowszechniania wiedzy nt. znaczenia samorządu w rozwoju gminy i zasad jego funkcjonowania, ochrony wolności, praw człowieka, swobód obywatelskich i demokracji itp., w tym:**
 - a. prowadzenie przez gminne placówki szkolne zajęć teoretyczno-praktycznych pn.: „Obywatel od Dziecka” oraz publikowanie informacji na ich stronach internetowych oraz postów na profilach społecznościowych,
 - b. realizacja edukacji obywatelskiej przez Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym spotkań dyskusyjnych mieszkańców z osobami spoza gminy, działającymi w wymiarze ponadlokalnym w dziedzinie ochrony wolności, praw człowieka, swobód obywatelskich i demokracji, a także organizowanie spotkań dyskusyjnych mieszkańców z laureatami tytułów honorowych nadawanych przez Radę Gminy Dobrzyniewo Duże,
 - c. realizacja edukacji obywatelskiej przez Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże w ramach programów współpracy z organizacjami pozarządowymi [PWOP I],
 - d. utworzenie „Klubu Świadomości” jako nieformalnej platformy samorozwoju, edukacji i budowy wspólnoty mieszkańców gminy.
- 3. Nagradzanie i promowanie mieszkańców gminy wykazujących szczególne postawy obywatelskie w życiu prywatnym, publicznym i zawodowym, w tym:**
 - a. publikowanie w Głosie Dobrzyniewa prezentacji sylwetek osób i wywiadów z nimi, których postawy obywatelskie w życiu prywatnym, publicznym lub zawodowym są wyrażone i godne naśladowania,
 - b. organizowaniu konkursu na „Mieszkańca zasłużonego dla społeczności lokalnej Gminy Dobrzyniewo Duże”,
 - c. nadawanie przez Radę Gminy Dobrzyniewo Duże tytułu Honorowego Obywatelstwa Gminy Dobrzyniewo Duże,
 - d. wspieranie laureatów konkursów i honorowych obywateli gminy w postępowaniach konkursowych o znaczeniu ponadlokalnym związanych z postawami obywatelskimi.
- 4. Wspieranie jednostek gminy i lokalnych organizacji pozarządowych w wykorzystywaniu pracy wolontariackiej na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych gminy, w tym:**
 - a. prowadzenie na stronie internetowej gminy informatora dla wolontariuszy i podmiotów, które mogą korzystać z ich pracy,
 - b. prowadzenie internetowej bazy ofert dla i od wolontariuszy,

- c. prowadzenie szkoleń dla wybranych jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych oraz wolontariuszy na temat możliwości i zasad korzystania z pracy wolontariackiej,
 - d. wspieranie lokalnych organizacji pozarządowych w korzystaniu z pracy wolontariackiej,
 - e. korzystanie z pracy wolontariuszy w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz w innych jednostkach organizacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże,
 - f. promowanie i nagradzanie najaktywniejszych wolontariuszy,
 - g. preferowanie w programach współpracy Gminy Dobrzyniewo Duże z organizacjami pozarządowymi [PWOP I] tych z nich, które organizują pracę wolontariacką, których członkowie są aktywnymi wolontariuszami i które wspierają wolontariat.
- 5. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie edukacji obywatelskiej, w tym:**
- a. uwzględnienie w programów współpracy Gminy Dobrzyniewo Duże z organizacjami pozarządowymi [PWOP I] priorytetowych zadań publicznych, których uwzględnienie gwarantować będzie wsparcie tych z ww. organizacji, które przyczyniają się do wzrostu poziomu edukacji obywatelskiej społeczności lokalnej.
- 6. Realizacja zadań publicznych w ramach inicjatyw lokalnych, w tym:**
- a. uregulowanie zasad i przebiegu inicjatyw lokalnych,
 - b. umieszczenie w na stronie internetowej i w Biuletynie Informacji Publicznej informacji o idei i funkcjach, w tym edukacyjnych i aktywizacyjnych, inicjatywy lokalnej,
 - c. promowanie i informowanie o aktualnych inicjatywach lokalnych.
- 7. Wykorzystywanie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej, w tym:**
- a. umieszczenie w na stronie internetowej i w Biuletynie Informacji Publicznej informacji o idei i funkcjach, w tym edukacyjnych i aktywizacyjnych, obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej,
 - b. udzielanie wsparcia prawnego komitetowi inicjatywy uchwałodawczej,
 - c. promowanie i informowanie o aktualnych obywatelskich inicjatywach uchwałodawczych.
- 8. Wspieranie działalności lokalnych organizacji pozarządowych, w tym:**
- a. utworzenie Centrum Aktywności Społecznej jako miejsca działalności organizacji pozarządowych,
 - b. inicjacja i współorganizacja „Dnia Aktywności Społecznej” i innych wspólnych wydarzeń lokalnych organizacji pozarządowych i mieszkańców,
 - c. wspieranie działalności lokalnych organizacji pozarządowych w sposób zintegrowany z celami operacyjnymi SRGDD 2023-2033 w ramach programów współpracy z organizacjami pozarządowymi [PWOP I],

- d. przygotowanie planów współpracy z organizacjami pozarządowymi w sytuacjach kryzysowych, takich jak np. działania zbrojne, kryzysy migracyjne, pandemie, kryzysy energetyczno-infrastrukturalne itp.

9. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie budowy społeczeństwa obywatelskiego, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Programu Edukacji Obywatelskiej Mieszkańców Gminy Dobrzyń Duży na lata 2020-2030” [PEO 2020-2030],

CEL OPERACYJNY O6: ŻYWE DZIEDZICTWO KULTUROWE

1. Ochrona dziedzictwa materialnego i niematerialnego gminy oraz opieka nad nimi, w tym:

- a. chronienie nieruchomego dziedzictwa materialnego, w tym poprzez współtworzenie parku kulturowego, planowanie przestrzenne, inicjowanie ustanawiania prawnej ochrony zabytków, aktualizowanie kart adresowych zabytków nieruchomych i stanowisk archeologicznych, zaplanowanie kryzysowej ochrony zabytków, znakowanie i weryfikację stanu zabytków nieruchomych oraz dbanie o zabytki stanowiące własność gminy,
- b. chronienie zabytków ruchomych, w tym poprzez informowanie ich właścicieli o dobrych praktykach ich ochrony oraz zaplanowanie kryzysowej ich ochrony,
- c. inicjowanie i wspieranie badań naukowych nad zabytkami i stanowiskami archeologicznymi zlokalizowanymi w gminie,
- d. chronienie zabytków archeologicznych, w tym poprzez kontrolę procesów inwestycyjnych, informowanie mieszkańców o zasadach ochrony tych zabytków oraz o lokalnych odkryciach archeologicznych, informowanie lokalnych firm o zasadach tych zabytków ochrony, a także zabezpieczanie ich przed dewastacją,
- a. udzielanie zwolnień i ulg w podatku od nieruchomości wobec zrewitalizowanych lub rewitalizowanych obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków,
- b. dokumentowanie i popularyzowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez aktualizowanie Gminnej Ewidencji Zabytków, digitalizację materialnych i niematerialnych obiektów dziedzictwa (również należących do mieszkańców), a także dokumentowanie występów zespołów folklorystycznych,
- c. pielęgnowanie tradycji i lokalnego folkloru, w tym poprzez dokumentowanie „ginących zawodów”, promowanie i wspieranie twórczości ludowej oraz rejestrowanie produktów lokalnych.

2. Kształtowanie kulturowej tożsamości lokalnej i regionalnej, w tym:

- a. edukowanie dzieci i młodzieży nt. historii i dziedzictwa kulturowego (sub)regionu, w tym poprzez lekcje muzealne oraz eksponowanie prywatnych pamiątek, obiektów dziedzictwa i efektów nowych badań archeologicznych,
- b. inicjowanie, organizowanie, wspieranie konkursów i wystaw dotyczących dziedzictwa i tradycji związanych z historią terenów dzisiejszej gminy,

- c. wykorzystywanie pamięci historycznej do integracji społeczności lokalnej i popularyzacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez organizację festynów archeologicznych, inscenizacji wydarzeń historycznych itp.
- 3. Budowanie społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego gminy, w tym:**
- a. zapewnianie mieszkańcom i osobom odwiedzającym gminę dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy,
 - b. edukowanie mieszkańców w zakresie praw i obowiązków dotyczących opieki nad zabytkami,
 - a. przyznawanie nagród za osiągnięcia w ochronie i wykorzystaniu materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy.
 - b. angażowanie mieszkańców w działania na rzecz kultywowania dziedzictwa kulturowego.
- 4. Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego dla funkcji edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych, w tym:**
- a. informowanie właścicieli obiektów zabytkowych w możliwościach pozyskania źródeł finansowania prac remontowych i konserwatorskich,
 - b. stymulowanie wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki,
 - c. organizowanie wydarzeń kulturalno-historycznych w miejscach historycznych,
 - d. ponadlokalne promowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako atrakcyjnego miejsca aktywności twórczej.
- 5. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie ochrony, rewitalizacji i wykorzystania obiektów zabytkowych, w tym:**
- a. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Dobrzyń Duże na lata 2021-2024” [POZ 2021-2024],
 - b. opracowywanie i wdrażanie gminnych programów opieki nad zabytkami Gminy Dobrzyń Duże (czteroletnich) [POZ IV].

CEL OPERACYJNY O7: DOSTĘPNA PROFILAKTYKA ORAZ PODSTAWOWA I WYBRANA, SPECJALISTYCZNA OPIEKA ZDROWOTNA

- 1. Wspieranie funkcjonowania podstawowej opieki zdrowotnej i dostępu do opieki specjalistycznej, w tym:**
- a. monitorowanie lokalnej dostępności usług podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców oraz interweniowanie i udzielanie wsparcia w sytuacjach ich znacznej redukcji,
 - b. wspieranie rozwoju lokalnego, wybranego, specjalistycznego poradnictwa medycznego,
 - c. wspieranie dostępu mieszkańców do ponadlokalnych usług medycznych i pokrewnych, w tym e-medycyny, e-diagnostyki, e-rehabilitacji itp.,

- d. przygotowanie planów współdziałania gminy z lokalnymi placówkami ochrony zdrowia i aptekami w nowych, a jednocześnie prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych, takich jak np. działania zbrojne, kryzysy migracyjne, pandemie, kryzysy energetyczno-infrastrukturalne itp.,
- e. udzielanie funkcjonującym i inwestującym w gminie podmiotom leczniczym możliwego i oczekiwanego wsparcia w ich działaniach służących rozwojowi ich oferty medycznej, diagnostycznej i rehabilitacyjnej dla mieszkańców.

2. Upopowszechnianie profilaktyki zdrowotnej, w tym:

- a. realizowanie diagnostyki i profilaktyki zdrowotnej w gminnych przedszkolach, szkołach, a także (potencjalnych, przyszłych) żłobkach,
- b. edukowanie dzieci w gminnych przedszkolach i szkołach, a także w potencjalnych przyszłych żłobkach, nt. zdrowia, jego utrzymania, chorób, uzależnień i ich leczenia,
- c. edukowanie i wspieranie edukacji seniorów nt. zdrowia, jego utrzymania, chorób, uzależnień i ich leczenia,
- d. edukowanie i wspieranie edukacji wszystkich mieszkańców nt. bezpiecznego zdrowotnie trybu życia, w szczególności w zakresie odżywiania, aktywności fizycznej, badań okresowych, szczepień ochronnych i innej profilaktyki,
- e. realizacja i wspieranie realizacji na terenie gminy powszechnych programów medycznych: diagnostyczno-przesiewowych, szczepiennych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych,
- f. wspieranie działalności w zakresie ochrony i promocji zdrowia prowadzonej przez lokalne organizacje pozarządowe.

3. Ułatwianie dostępu do rehabilitacji i leków, w tym:

- a. udzielanie mieszkańcom wsparcia finansowego w zakupie leków na podstawie kryterium dochodowego,
- b. wspieranie rozwoju usług rehabilitacji osób niepełnosprawnych i seniorów, w tym świadczonych w miejscach ich zamieszkania.

4. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań na rzecz profilaktyki i podstawowej opieki zdrowotnej, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Osłonowego w Zakresie Zmniejszenia Wydatków Poniesionych na Leki Przez Mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2025” [GPOL 2023-2025].

CEL OPERACYJNY O8: POWSZECHNE BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY

1. Doskonalenie systemu bezpieczeństwa i porządku publicznego samorządu gminy, w tym:

- a. zapewnienie zdolności organizacyjno-proceduralnych Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże i innych gminnych jednostek oraz (ewentualnych, przyszłych) spółek do funkcjonowania w warunkach sytuacji kryzysowych (klęska żywiołowa, działania wojenne, kryzys

migracyjny, pandemia i in.) i podwyższonego zagrożenia ich wystąpieniem, w tym poprzez zapewnienie wyposażenia technicznego oraz szkolenia i ćwiczenia kadr,

- b. szkolenie pracowników Urzędu Gminy Dobrzyńewo Duże oraz jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy w zakresie udzielania pomocy przedmedycznej,
- c. zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa cyfrowego Urzędu Gminy Dobrzyńewo Duże oraz gminnych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek,

2. Utrzymywanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa pożarowego oraz zdolności ratowniczo-gaśniczych, w tym:

- a. wspieranie rozwoju bazy lokalowej, pojazdów ratowniczych, wyposażenia i kwalifikacji ochotniczych straży pożarnych funkcjonujących w gminie, w tym rozbudowa i modernizacja budynku remizy OSP Kozińce oraz utworzenie remizy strażackiej w budynku po Gminnym Centrum Kultury w Dobrzyńewie Dużym,
- b. organizacja i wspieranie organizacji edukacji mieszkańców w zakresie udzielania pomocy przedmedycznej, a także postępowania w sytuacjach zagrożenia i wystąpienia pożaru, wypadku komunikacyjnego, a także w czasie zbliżania się i wystąpienia klęsk żywiołowych,
- c. wyposażenie wszystkich obiektów zamkniętych samorządu gminy, w których stale lub okresowo przebywają ludzie w defibrylatory AED (*automated external defibrillator*).

3. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa powodziowego, w tym:

- a. ograniczanie potencjalnych skutków powodzi dla zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez uwzględnianie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią przy sporządzaniu: SUKZP, MPZP i DWZTT, DULICP oraz realizację działań wynikających z planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

4. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa komunikacyjnego, w tym:

- a. monitoring i eliminacja zagrożeń w drodze dzieci i młodzieży do szkół,
- b. organizacja i wspieranie organizacji edukacji dla bezpieczeństwa komunikacji pieszej, rowerowej i z użyciem UTO, w tym ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży,
- c. doskonalenie infrastruktury, organizacji i systemów zarządzania ruchem na drogach gminnych oraz lobbing na rzecz i wsparcie takich działań na drogach powiatowych i krajowych w gminie.

5. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa edukacji, w tym:

- a. edukacja uczniów oraz dydaktycznego i administracyjnego personelu gminnych szkół podstawowych na temat zagrożeń w środowiskach uczniowskich, a także właściwe ich wykrywanie, reagowanie na nie oraz zapobieganie im,
- b. edukacja rodziców dzieci z gminnych szkół podstawowych na temat zagrożeń w środowiskach uczniowskich, a także właściwego ich wykrywania, reagowania na nie oraz zapobieganie im,

- c. rozwój technicznych systemów poprawy bezpieczeństwa szkół, w tym ich monitoringu wizyjnego.
- 6. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa osobistego i mienia oraz porządku publicznego, w tym:**
- organizacja i wspieranie organizacji edukacji mieszkańców w zakresie unikania zagrożeń bezpieczeństwa osobistego i bezpieczeństwa mienia oraz postępowania w sytuacjach i wystąpienia,
 - doskonalenie lokalnych przepisów porządkowych oraz przepisów związanych ze sprzedażą i podawaniem napojów alkoholowych,
 - rozwój monitoringu wizyjnego obejmującego miejsca publiczne,
 - lobbing na rzecz i wsparcie budowy posterunku Policji w Dobrzyniewie Dużym przez realizowanej przez Komendę Miejską Policji w Białymstoku.
- 7. Redukowanie zagrożeń sanitarno-epidemiologicznego i epizootycznego, w tym:**
- stosowanie dobrych praktyk bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz gminnych jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach,
 - informowanie mieszkańców o sytuacji podwyższonego lub silniejszego zagrożenia sanitarno-epidemiologicznych, obowiązujących przepisach w tym zakresie oraz procedurach Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz gminnych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek,
 - wspieranie działań na rzecz redukcji zagrożeń epizootycznych.
- 8. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa dzieci, w tym:**
- organizacja i wspieranie edukacji dzieci w zakresie postępowania w sytuacjach zagrożeń typu: pożar, atak psa, pobicie, kradzież, wymuszenie, znęcanie, molestowanie i in.,
 - zapewnienie technicznych warunków bezpieczeństwa zorganizowanych miejsc zabawy i rekreacji dziecięcej,
 - organizacja i wspieranie szkoleń dzieci i młodzieży oraz rodziców i opiekunów nt. bezpieczeństwa cyfrowego dzieci i młodzieży.
- 9. Redukowanie zagrożeń występujących w środowiskach seniorów, w tym:**
- organizacja i wspieranie organizacji edukacji seniorów nt. zagrożeń cyfrowych i rynkowych, oszustw finansowych, wyłudzeń itp.
- 10. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego gminy, w tym:**
- aktualizowanie i realizacja zadań samorządu gminy w ramach „Gminnego Planu Zarządzania Kryzysowego dla Gminy Dobrzyniewo Duże” [GPZK],
 - opracowywanie i wdrażanie rocznych „programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże” [POBZ I].

CEL OPERACYJNY O9: AKTYWNI, ZINTEGROWANI SENIORZY I OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE**1. Likwidowanie materialnych barier integracji społecznej seniorów i osób niepełnosprawnych, w tym:**

- a. likwidowanie barier architektonicznych w ogólnodostępnych miejscach publicznych,
- b. likwidowanie barier architektonicznych w gminnych obiektach użyteczności publicznej oraz organizowanie w nich przestrzeni przyjaznych seniorom i niepełnosprawnym,
- c. wyposażanie gminnych jednostek w urządzenia, sprzęt, materiały itp. umożliwiające adresowanie świadczonych przez nie usług także do seniorów i osób niepełnosprawnych, w tym zdalnie,
- d. likwidowanie barier architektonicznych w mieszkaniach komunalnych.

2. Likwidowanie organizacyjnych, informacyjnych i mentalnych barier integracji społecznej seniorów i osób niepełnosprawnych, w tym:

- a. utworzenie Domu Dziennego Pobytu,
- b. włączanie seniorów i niepełnosprawnych w rekreację ruchową, edukację, kulturę i rozrywkę, w tym poprzez dostosowywanie działalności jednostek gminy do ich potrzeb oraz wspieranie ich własnej działalności w tych dziedzinach,
- c. integrowanie społeczne seniorów i osób niepełnosprawnych przez angażowanie ich w wolontariat, samopomoc i wspólną edukację, w tym poprzez zakładanie oraz wspieranie zakładania i rozwoju działalności środowiskowych domów samopomocy, klubów seniora, klubów sprawności, grup wsparcia itp., z jednoczesnym kreowaniem i implementowaniem innowacyjnych rozwiązań w tym zakresie,
- d. świadczenie usług pielęgnacyjno-opiekuńczych, edukacyjnych i informacyjnych w miejscach zamieszkania seniorów oraz osób niepełnosprawnych,
- e. udzielanie wsparcia psychologicznego, psychospołecznego, pedagogiczno-wychowawczego i porad integracyjnych seniorom i niepełnosprawnym, szczególnie pozostającym w długookresowym i głębokim dystansie społecznym, a także ich opiekunom, rodzicom i wychowawcom,
- f. upowszechnianie wśród niepełnosprawnych oraz ich rodziców i opiekunów informacji o ich uprawnieniach i dostępnych formach pomocy, w tym integracyjnej, a także udzielanie porad prawnych,
- g. kształtowanie integracyjnych postaw społecznych wobec seniorów i osób niepełnosprawnych,
- h. wspieranie działalności organizacji pozarządowych ukierunkowanej na integracyjną pomoc seniorom i osobom niepełnosprawnym,
- i. organizowanie i wspieranie wolontariatu na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych,
- j. organizowanie „Dni Seniora” lub innych wydarzeń wielowymiarowo i międzypokoleniowo integrujących seniorów.
- k. rozwój bazy i usług opieki wytchnieniowej.

CEL OPERACYJNY O10: SKUTECZNA I ZAPOBIEGAJĄCA POMOC SPOŁECZNA**1. Świadczenie usług prewencji, redukcji i rozwiązywania problemów społecznych, w tym:**

- a. realizowanie należnych – zgodnie z przepisami prawa – finansowych i rzeczowych świadczeń społecznych z akcentowaniem weryfikacji ich trafności, w szczególności w odniesieniu do rzeczywistego braku możliwości zaspokojenia własnych potrzeb i wystąpienia istotnej sytuacji kryzysowej,
- b. udzielanie pomocy materialnej dzieciom i młodzieży o charakterze socjalnym w postaci stypendium i zasiłku szkolnego,
- c. udzielanie pomocy celowej dla dzieci i młodzieży z rodzin o niskim statusie materialnym oraz dysfunkcyjnych,
- d. udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy w zakresie dożywiania,
- e. zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin o niskim statusie materialnym i dysfunkcyjnych aktywnych form spędzania czasu,
- f. podejmowanie streetworkingu adresowanego do dzieci i młodzieży zagrożonych lub dotkniętych problemem alkoholowym, narkomanią, paleniem tytoniu, biedą, niedożywieniem, przestępczością, przemocą rodzinną i rówieśniczą, zaburzeniami psychicznymi, niewydolnością rodzicielską, niepełnosprawnością oraz sprawiających trudności wychowawcze,
- g. rozszerzanie pracy socjalnej i priorytetyzacja kontraktów socjalnych jako metody jej wykonywania,
- h. stosowanie zindywidualizowanych programów reintegracji społeczno-zawodowej,
- i. inicjowanie i wspieranie funkcjonowania społecznych grup wsparcia i grup samopomocy społecznej,
- j. udzielanie wsparcia w bezdomności i w wychodzeniu z bezdomności,
- k. organizowanie i wspieranie działań mediacyjnych.

2. Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii oraz ich skutkom, w tym:

- a. wykrywanie i wspieranie wykrywania zażywania narkotyków i spożywania alkoholu przez dzieci i nieletnią młodzież,
- b. analizowanie prawdopodobieństwa naruszenia prawa w ramach wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorców działających na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- c. zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, dla osób współuzależnionych oraz osób zagrożonych uzależnieniem, w tym za pomocą e-usług,
- d. udzielanie członkom rodzin, w których występują problemy alkoholowe i narkomanii, pomocy psychospołecznej, materialnej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- e. prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla

dzieci i młodzieży oraz ich rodziców i opiekunów, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,

- f. wspieranie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej prewencji i rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii,
- g. podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- h. wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

3. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w tym:

- a. tworzenie gminnego systemu współdziałania instytucji i organizacji w obszarze przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy, w tym poprzez działalność Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych,
- b. rozwijanie kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym poprzez szkolenia,
- c. zwiększenie skuteczności i dostępności form pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym poprzez poradnictwo socjalne, psychologiczne i prawne, interwencję kryzysową, działalność grup wsparcia, pracę socjalną i programy profilaktyczne, a także e-usługi,
- d. zmienianie sposobu funkcjonowania osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym poprzez działania korekcyjnoedukacyjne i działania w ramach procedury Niebieskiej Karty,
- e. zwiększanie poziomu świadomości społecznej na temat problemu przemocy w rodzinie, w tym poprzez działania informacyjno-edukacyjne i kampanie skierowane do społeczności lokalnej.

4. Wspieranie rodzin i funkcji rodzicielskich, w tym:

- a. udzielanie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka w rodzinach dysfunkcyjnych, w tym poprzez pracę asystenta rodziny, pracę socjalną, poradnictwo specjalistyczne oraz wsparcie w odbudowaniu środowiska wychowawczego, w tym poprzez e-usługi,
- b. zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, w tym zabezpieczenie środków na pobyt w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej,
- c. zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących problemów, w tym poprzez współpracę z kuratorami sądowymi, Policją, szkołami, GKRPA, Zespołem Interdyscyplinarnym oraz wolontariuszami, a także poprzez poradnictwo specjalistyczne, aktywizację zawodową, monitoring socjalny i e-usługi,
- d. edukowanie społeczności lokalnej dla budowy pozytywnego stosunku do rodzin,
- e. inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć społecznych rozwijających więzi międzypokoleniowe, zwłaszcza rodzicielskie

- f. wspieranie działalności organizacji pozarządowych wzmacniającej więzi rodzinne, zwłaszcza rodzicielskie,
- g. stosowanie obniżonych cen usług jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminnych dla członków licznych rodzin.

5. Doskonalenie gminnego systemu prewencji i pomocy społecznej, w tym:

- a. podnoszenie kwalifikacji gminnych kadr pomocy społecznej, szczególnie w zakresie prewencji problemów społecznych oraz wsparcia rodzin z dziećmi, a także seniorów i osób niepełnosprawnych,
- b. rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe itp.),
- c. rozwój e-usług prewencji i rozwiązywania problemów społecznych,
- d. wykorzystywanie wolontariuszy w świadczeniu usług pomocy i prewencji społecznej,
- e. wspieranie działalności osób i organizacji pozarządowych polegającej na udzielaniu pomocy materialnej mieszkańcom o niskim statusie materialnym, a jednocześnie pozabawionych możliwości zaspokojenia własnych potrzeb i znajdujących się w sytuacji kryzysowej,
- f. korygowanie świadczonej prewencji i pomocy społecznej na podstawie wyników analiz skuteczność likwidacji przyczyn świadczenia i właściwości jej adresatów, a także na podstawie indywidualnego monitoringu sytuacji beneficjentów,
- g. przygotowanie planów skutecznego i efektywnego działania gminnego systemu pomocy społecznej w nowych, a jednocześnie prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych, takich jak np. działania zbrojne, kryzysy migracyjne, pandemie, kryzysy energetyczno-infrastrukturalne itp.

6. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie prewencji, pomocy i rozwiązywania problemów społecznych, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyń Duży na lata 2023-2030” [SRPS 2023-2030],
- b. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Dobrzyń Duży na lata 2022-2024” [PWR 2022-2024],
- c. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyń Duży” z 2018 r. [GPR 2018] w zakresie dotyczącym problemów społecznych,
- d. opracowywanie i wdrażanie trzyletnich „gminnych programów wspierania rodziny w Gminie Dobrzyń Duży” [PWR III],
- e. opracowywanie i wdrażanie corocznych „gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii” [PPRPA I],
- f. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Dobrzyń Duży na lata 2021-2030” [PPPR 2021-2030],
- g. opracowanie i wdrożenie „Gminnego Programu Osłonowego „Posiłki dla Dzieci i Młodzieży” na lata 2024-2028” [GPOD 2024-2028].

CEL OPERACYJNY O11: KOMUNIKACJA PUBLICZNA INTEGRACJI WEWNĘTRZNEJ I AGLOMERACYJNEJ**1. Integrujący wewnątrznie i z Białymstokiem rozwój komunikacji autobusowej, w tym:**

- a. poszerzanie czasowe i przestrzenne nabywanych przez gminę usług komunikacji autobusowej z jednoczesnym zachowaniem sytuacji konkurencyjnej w tym zakresie,
- b. obejmowanie usługami komunikacji autobusowej miejscowości, które są jej pozbawione,
- c. pogłębianie integracji rozkładów i tras komunikacji autobusowej z rozkładami i trasami miejskiej komunikacji autobusowej Białegostoku, a także ponadlokalnej kolejowej i autobusowej komunikacji ponadlokalnej obsługiwanej przez białostockie dworce,
- d. pogłębianie integracji rozkładów i tras komunikacji autobusowej z lokalizacjami przystanków kolejowych i rozkładami jazdy pociągów,
- e. dostosowywanie tras i rozkładów jazdy autobusów do lokalizacji i godzin pracy gminnych jednostek świadczących usługi opiekuńczo-wychowawcze, edukacyjne, kulturalne i sportowo-rekreacyjne – redukcja wykluczenia komunikacyjnego z usług publicznych,
- f. dostosowywanie tras i rozkładów jazdy komunikacji autobusowej do lokalizacji i godzin pracy obszarów koncentracji miejsc pracy, do których dojeżdżają mieszkańcy gminy,
- g. rozwój systemów przystankowej, internetowej i wewnątrzautobusowej, w tym dynamicznej (e)-informacji pasażerskiej,
- h. zapewnianie dobrego standardu technicznego i funkcjonalności przystanków oraz autobusów wraz z ich punktualnością, prędkością podróży i niską emisyjnością,
- i. promowanie komunikacji autobusowej wśród mieszkańców, w tym w szczególności w regularnych dojazdach do miejsc pracy i edukacji,
- j. okresowe analizowanie opłacalności i funkcjonalności wpraw. własnej kom. autobusowej,
- k. doskonalenie kontroli biletów autobusowych.

2. Integrujący wewnątrznie i z Białymstokiem rozwój komunikacji kolejowej, w tym:

- a. lobbing na rzecz i wspieranie wzrostu liczby połączeń kolejowych gminy z Białymstokiem,
- b. promowanie komunikacji kolejowej wśród mieszkańców, w tym w szczególności w regularnych dojazdach do miejsc pracy i edukacji.

3. Integrowanie systemów transportu zbiorowego i indywidualnego, w tym:

- a. tworzenie bezpłatnych miejsc parkowania typu Bike&Ride oraz Park&Ride przy przystankach kolejowych i wybranych przystankach autobusowych.
- b. bezpłatne udostępnianie bezpiecznych miejsc parkowania rowerów i innych zeroemisyjnych UTO w budynkach Urzędu Gminy Dobrzyń Duży, jednostek (w tym wszystkich szkół) i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy dla klientów, uczniów i pracowników.

4. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w.z. komunikacji publicznej, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2035” [PZMMB 2035] w zakresie dotyczącym Gminy Dobrzyń Duży oraz lobbing na rzecz realizacji tych zaplanowanych zadań przez innych partnerów PZMMB 2035, które dotyczą Gminy Dobrzyń Duży.

**CEL STRATEGICZNY ROZWOJU W WYMIARZE GOSPODARCZYM (S2):
DYNAMICZNA GOSPODARKA INTEGRUJĄCA KAPITAŁ ZEWNĘTRZNY
I LOKALNĄ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ ZE STRATEGICZNYM POŁOŻENIEM
I DOSTĘPNĄ INFRASTRUKTURĄ, A TAKŻE Z LOKALNYMI ZASOBAMI NATURALNYMI
I KAPITAŁEM LUDZKIM, SPOŁECZNYM I KULTUROWYM,
DOPEŁNIANA NOWOCZESNYM ROLNICTWEM**

CEL OPERACYJNY O12: WYSOKA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA I AKTYWNOŚĆ GOSPODARCA

1. Przygotowywanie terenów inwestycyjnych, w tym:

- a. przyjmowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, także tworzących strefy gospodarcze, umożliwiających realizację inwestycji o charakterze gospodarczym, w tym w szczególności przemysłowych, składowo-magazynowych i logistycznych, a także handlu wielkopowierzchniowego w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku,
- b. wyposażanie terenów inwestycyjnych w gminną infrastrukturę techniczną,
- c. lobbing na rzecz i wsparcie wyposażania terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną inną niż gminna.

2. Pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych, w tym:

- a. stała aktualizacja i krajowa oraz międzynarodowa, wielokanałowa promocja sformalizowanej oferty inwestycyjnej gminy,
- b. stosowanie procedury obsługi i wsparcia prawnego inwestora strategicznego, w tym zagranicznego,
- c. uzyskiwanie wsparcia krajowych i międzynarodowych promotorów walorów inwestycyjnych Polski (np. PAIH, ARP, UMWP, SBOF) w pozyskiwaniu inwestycji zewnętrznych.

3. Wspieranie lokalnych przedsiębiorstw, w tym:

- a. proinwestycyjne, kryterialne stosowanie ulg, odroczeń i umorzeń w podatku od nieruchomości wykorzystywanych w związku z działalnością gospodarczą,
- b. udostępnianie przedsiębiorcom mienia gminy nie wykorzystywanego w realizacji zadań samorządowych i nie przewidzianych do takiego wykorzystania w bliskiej przyszłości
- c. udzielanie funkcjonującym i inwestującym w gminie przedsiębiorstwom możliwego i oczekiwanego wsparcia w ich działaniach służących rozwojowi ich działań badawczo-rozwojowych, implementacji nowych rozwiązań, internacjonalizacji, rozwoju kompetencji, cyfryzacji, spójności z ideą zielonej gospodarki oraz Europejskiego Zielonego Ładu,
- d. udzielanie instytucjom otoczenia biznesu możliwego i oczekiwanego wsparcia w ich działaniach służących rozwojowi lokalnych podmiotów gospodarczych i inwestycjom podmiotów gospodarczych na terenie gminy,

- e. udzielanie funkcjonującym i inwestującym w gminie przedsiębiorstwom oraz innym podmiotom, zwłaszcza badawczo-wdrożeniowym, możliwego i oczekiwanego wsparcia w sieciowaniu współpracy, w tym w rozwoju klastrów, parków technologicz., inkubatorów itp.,
- 4. Wspieranie wzrostu pozycji konkurencyjnej lokalnych mikroprzedsiębiorstw, w tym:**
 - a. informacyjno-edukacyjne wspieranie mikroprzedsiębiorstw oraz osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą w korzystaniu z pomocy samorządów powiatowego i wojewódzkiego, państwa oraz Unii Europejskiej,
 - b. promowanie produktów, towarów, usług wytwarzanych i świadczonych przez lokalne firmy,
 - c. rozwój targowiska gminnego, z nadawaniem mu funkcji miejsca małoskalowego obrotu lokalnymi produktami rolnymi i wyrobami spożywczymi bazującymi na nich.
 - d. organizacja i wspieranie organizacji szkoleń mieszkańców nt. zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.
 - 5. Tworzenie przyjaznego, społecznego klimatu przedsiębiorczości, w tym:**
 - a. rozwijanie przedsiębiorczych, innowacyjnych, a jednocześnie środowiskowo zrównoważonych poglądów i postaw uczniów gminnych szkół,
 - b. nagradzanie i promowanie lokalnych mikroprzedsiębiorców wyróżniających się w innowacyjności i odnoszących sukcesy oraz prezentujących wzorcowe postawy usługowe, produktowe, techniczne, organizacyjne i w zakresie zrównoważonego wykorzystania środowiska oraz dziedzictwa kulturowego gminy.
 - 6. Doskonalenie dialogu samorządowo-gospodarczego, w tym:**
 - a. organizowanie spotkań konsultacyjnych władz gminy z lokalnymi przedsiębiorcami dla doskonalenia progospodarczej działalności samorządu gminy,
 - b. stosowanie badań ankietowych właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw w ocenie i doskonaleniu progospodarczej działalności samorządu gminy.
 - 7. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja lokalnej polityki gospodarczej, w tym:**
 - a. aktualizacja „Programu Lokalnej Polityki i Promocji Gospodarczej Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030” [PLPPG 2020-2030] do „Programu Lokalnej Polityki i Promocji Gospodarczej Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2024-2033” [PLPPG 2024-2033] oraz jego wdrażanie,
 - b. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże” z 2018 r. [GPR 2018] w zakresie dotyczącym stymulowania rozwoju przedsiębiorczości.

CEL OPERACYJNY O13: MINIMALNE BEZROBOCIE I DOBRE MIEJSCA PRACY

1. Wspieranie procesów rekrutacji, w tym:

- a. wspieranie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla mieszkańców gminy, w tym w szczególności realizowanego przez Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku.
- b. udzielanie psychospołecznego i innego wsparcia bezrobotnym mieszkańcom gminy z niepełnosprawnościami w pozyskaniu zatrudnienia.

2. Rozwijanie zdolności zawodowych mieszkańców, w tym:

- a. wspieranie działalności podmiotów publicznych oraz prywatnych podmiotów szkoleniowych przyczyniającej się do podniesienia kompetencji zawodowych mieszkańców, w tym realizowanej w formie zdalnej,
- b. wspieranie długotrwale bezrobotnych mieszkańców w zindywidualizowanym nabywaniu nowej wiedzy, kompetencji, kreatywności, innowacyjności i motywacji do pracy,
- c. wspieranie przygotowania zawodowego młodocianych mieszkańców,
- d. wspieranie organizacji dla mieszkańców praktycznej nauki zawodu oraz przyuczeń do pracy,
- e. wspieranie działalności organizacji pozarządowych przyczyniającej się do wzrostu zdolności mieszkańców gminy do podejmowania pracy i rozwoju zawodowego.

3. Stymulowanie tworzenia miejsc pracy, w tym:

- a. wspieranie przedsiębiorstw inwestujących w gminie w rekrutacji kadr spośród mieszkańców gminy,
- b. wspieranie zatrudnienia mieszkańców znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy poprzez organizację prac interwencyjnych i robót publicznych,
- c. organizacja prac społecznie użytecznych,
- d. prozatrudnieniowe, kryterialne stosowanie ulg, odroczeń i umorzeń w podatku od nieruchomości wykorzystywanych w związku z działalnością gospodarczą,
- e. wspieranie inicjatyw gospodarczych związanych z lokalnie świadczoną telepracą.

CEL OPERACYJNY O14: ROZWIĘTE, AGLOMERACYJNE I REGIONALNE FUNKCJE TURYSTYCZNO-REKREACYJNE**1. Promowanie turystyczno-rekreacyjnej oferty gminy, w tym:**

- a. opracowywanie, wydawanie oraz aglomeracyjna i regionalna dystrybucja materialnych nośników promocji walorów i komercyjnych usług turystyczno-rekreacyjnych gminy,
- b. utworzenie, promowanie i bieżące aktualizowanie internetowego, turystyczno-rekreacyjnego portalu gminy, zawierającego informacje o turystyczno-rekreacyjnych walorach, komercyjnych usługach oraz wydarzeniach na terenie gminy, a także o logistycznych, organizacyjnych i innych uwarunkowaniach korzystania z nich,
- c. inicjowanie i wspieranie ponadlokalnej działalności kulturalnej, w tym zwłaszcza folklorystycznej, prowadzonej przez lokalne organizacje pozarządowe i inne organizacje, promującej walory turystyczno-rekreacyjne gminy,
- d. lobbowanie na rzecz i partycypowanie w projektach realizowanych przez Stowarzyszeniem Gmin Górnej Narwi, Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, gminy sąsiednie, w tym w szczególności Gminę Wasilków i inne subregionalne podmioty publiczne, mających na celu promocję walorów, usług i wydarzeń turystyczno-rekreacyjnych zlokalizowanych na terenie gminy.

2. Tworzenie materialnej bazy rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy, w tym:

- a. tworzenie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w tym przy rzece Supraśl w Dobrzyniewie Fabrycznym,
- b. prawno-przestrzenne i infrastrukturalne przygotowywanie nieruchomości do inwestycji w komercyjne usługi rekreacyjno-turystyczne i pokrewne,
- c. prawno-przestrzenne i infrastrukturalne przygotowywanie nieruchomości do inwestycji w zabudowę lotniskową,
- d. opracowanie i realizacja wraz z partnerami publicznymi planu gminnej, ponadlokalnie zintegrowanej sieci dróg, ścieżek i szlaków pieszo-rowerowych, a także kajakowych oraz konnych, pełniących funkcje turystyczno-rekreacyjne,
- e. lobbing na rzecz i wsparcie budowy ścieżek i dróg pieszo-rowerowych łączącej gminę z Białymstokiem,
- f. budowanie małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w tym oznakowania, tablic informacyjnych, stref odpoczynku, parkingów turystycznych itp.,
- g. pozyskiwanie inwestorów do budowy komercyjnych obiektów infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w tym w szczególności hotelowo-konferencyjnych i gastronomicznych,
- h. udostępnianie atrakcyjnych turystycznie obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym w szczególności współtworzenie z gminami Czarna Białostocka oraz Knyszyn parku kulturowego obejmującego kopalnię krzemienia,
- i. udostępnianie turystom zdigitalizowanych oraz materialnych kolekcji zasobów dziedzictwa kulturowego gminy
- j. wspieranie działań samorządów Województwa Podlaskiego i Powiatu Białostockiego, a także związków, stowarzyszeń i innych podmiotów współpracy samorządowej w rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej zlokalizowanej na terenie gminy.

3. Wspieranie rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych świadczonych w gminie, w tym:

- a. organizacja i wspieranie organizacji szkoleń, kursów itp. dla lokalnych mikrofirm prowadzących i mieszkańców zamierzających podjąć działalność gospodarczą w zakresie usług turystyczno-rekreacyjnych oraz pokrewnych, zwłaszcza innowacyjnych,
- b. informowanie lokalnych mikrofirm prowadzących i mieszkańców zamierzających podjąć działalność gospodarczą w zakresie usług turystyczno-rekreacyjnych oraz pokrewnych o aktualnych możliwościach uzyskania publicznego wsparcia finansowego takiej działalności,
- c. nagradzanie i promowanie podmiotów oraz osób najbardziej zasłużonych dla rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznych gminy oraz wprowadzających innowacje w tego typu działalności,
- d. organizowanie na terenie gminy ponadlokalnych imprez turystyczno-rekreacyjnych, kulturowo-turystycznych i sportowo-turystycznych, w tym z elementami innowacyjnymi,
- e. nadawanie imprezom organizowanym przez gminne jednostki walorów turystyczno-rekreacyjnych atrakcyjnych dla osób spoza gminy, w tym w szczególności dla mieszkańców Białegostoku,

- f. pozyskiwanie organizacji na terenie gminy imprez turystyczno-rekreacyjnych, sportowo-rekreacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych,
 - g. stosowanie kryterialnych ulg i zwolnień w podatku od nieruchomości wykorzystywanych w związku z turystyczno-rekreacyjną działalnością gospodarczą,
 - h. wspieranie działalności lokalnych organizacji pozarządowych mającej na celu rozwój ponadlokalnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy,
 - i. włączanie gminy w procesy rozwoju, promocji i lokalnego wykorzystania produktów turystycznych województwa i subregionu.
- 4. Tworzenie informacyjno-organizacyjnej bazy samorządowego kreowania rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznych gminy, w tym:**
- a. założenie i prowadzenie zorganizowanego forum dialogu władz gminy z podmiotami i osobami działającymi na rzecz rozwoju komercyjnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy,
 - b. utworzenie stałych relacji współpracy z samorządami sąsiednimi w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych subregionu,
 - c. wydzielanie w strukturze organizacyjnej gminy stanowiska, a w Radzie Gminy Dobrzyńsko Duże komisji ds. rozwoju aglomeracyjnych funkcji rekreacyjno-turystycznych gminy,
 - d. monitorowanie skali i struktury obiektów oraz ruchu turystyczno-rekreacyjnego na terenie gminy.
- 5. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja rozwoju komercyjnych funkcji rekreacyjno-turystycznych gminy, w tym:**
- a. aktualizacja i kontynuowanie wdrażania „Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030” [PRPFTR 2020-2030] precyzującego i integrującego ww. kierunki działań.

CEL OPERACYJNY O15: NOWOCZESNE, ZINTEGROWANE ROLNICTWO

- 1. Wspieranie poszerzenia rynków, na których obecne są lokalne gospodarstwa rolne, w tym:**
- a. wspieranie właścicieli małych gospodarstw rolnych w edukacji nt. działalności komplementarnych, w tym rekreacji i (agro)turystyki, ekorolnictwa, przetwórstwa produktów rolnych i handlu nimi), a także nt. pozyskiwania środków pomocowych i innego wsparcia publicznego na rozwój tych działalności,
 - b. wspieranie rozwoju lokalnego handlu lokalnymi produktami rolnymi i wyrobami na nich bazującymi, zwłaszcza wnoszącego w nie wartość dodaną bazującą na dziedzictwie kulturowym subregionu,
 - c. promocyjne wsparcie rozwoju gospodarstw agroturystycznych oraz gospodarstw bazujących na idei ekorolnictwa,

- d. udzielanie lokalnym gospodarstwom rolnym oraz przedsiębiorstwom i podmiotom publicznym, możliwego i oczekiwanego wsparcia w procesach sieciowania ich współpracy w obszarze rolnictwa, zwłaszcza proinnowacyjnej, prowydajnościowej i proekologicznej, w tym w rozwoju klastrów, platform handlu, badań, pilotaży itp.

2. Wspieranie restrukturyzacji agrarnej lokalnego rolnictwa, w tym:

- a. wspieranie redukcji rozdrobnienia agrarnego.

3. Zapewnianie dobrych warunków lokalnej gospodarki rolnej, w tym:

- a. ochrona, poprzez MPZP i inne narzędzia zarządzania przestrzenią, cennej, rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczaniem jej na cele inne niż rolnicze – redukcja chaotycznej presji urbanistycznej na tereny rolne,
- b. wspieranie rekultywacji gruntów rolnych,
- c. prowadzenie prac urządzeniowo-rolnych,
- d. zapewnianie przejezdności dróg transportu rolniczego,
- e. wspieranie zwiększania potencjału i poszerzania dostępności rolniczych zasobów wodnych,
- f. mediowanie i redukowanie konfliktów przestrzenno-funkcjonalnych między rolnikami a mieszkańcami nie prowadzącymi działalności rolnej, zwłaszcza napływowymi,
- g. stosowanie obniżek podstawy ustalenia podatku rolnego w sytuacjach kryzysowych,
- h. edukacja i wspieranie edukacji rolników na temat prawidłowego postępowania z odpadami produkcji rolniczej,
- i. udzielanie wsparcia rolnikom w ubieganiu się i w rozliczaniu dotacji oraz innych form pomocy finansowej,
- j. lobbingowo-prawne wsparcie właścicieli gospodarstw rolnych w sytuacjach niezgodnego w przepisami i projektami budowlanymi naruszenia ich interesów w procesie realizacji ponadlokalnych inwestycji w infrastrukturę kolejową i drogową.

CEL OPERACYJNY O16: ZRÓWNOWAŻONA INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

1. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury drogowej i okołodrogowej, w tym:

- a. budowa, rozbudowa i przebudowa gminnych dróg, z priorytetyzacją tych, których istnienie i odpowiedni stan techniczny są warunkami inwestycji podmiotów gospodarczych, w szczególności dużych inwestycji zewnętrznych,
- b. budowa, rozbudowa i przebudowa chodników przy drogach gminnych, z priorytetyzacją miejsc intensyfikacji ruchu pieszego, a także miejsc wykorzystywanych przez dzieci, młodzież, seniorów i niepełnosprawnych,
- c. budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury hydrotechnicznej przy drogach gminnych, w tym w szczególności w miejscach wysokiego ryzyka zalania lub oblodzenia dróg,

- d. rozbudowa energooszczędnego, hybrydowego, bazującego na źródłach energii odnawialnej, inteligentnego oświetlenia ulic, skrzyżowań, placów, drogowych przejść dla pieszych i innych miejsc publicznych,
- e. budowa, rozbudowa i przebudowa miejsc parkingowych, w tym typu Kiss&Ride, w szczególności w sąsiedztwie gminnych obiektów użyteczności publicznej,
- f. budowa, rozbudowa i przebudowa oznakowania pionowego i poziomego dróg gminnych, a także systemów monitorowania, informowania i zarządzania ruchem,
- g. zapewnienie prawno-przestrzennych możliwości rozwoju elektromobilności, w tym budowy miejsc ładowania pojazdów,
- h. lobbing na rzecz i wsparcie rozbudowy innej niż gminna, publicznej infrastruktury drogowej i okołodrogowej znajdującej się na terenie gminy, w szczególności skutkującej redukcją najważniejszych zagrożeń bezpieczeństwa i podniesieniem atrakcyjności gminy jako miejsca inwestycji w działalność gospodarczą,
- i. monitorowanie budowy drogi S19 i jej dróg serwisowych na terenie gminy i podejmowanie interwencji w sytuacjach odstępstw projektowych lub pojawienia się możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkańców i lokalnych podmiotów gospodarczych.

2. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury rowerowej oraz UTO, w tym:

- a. budowa dróg oraz ścieżek dla rowerów i innych UTO pełniących głównie funkcje komunikacyjne,
- b. lobbing na rzecz i wsparcie rozbudowy dróg oraz ścieżek dla rowerów i innych UTO, innych niż gminne,
- c. lobbing na rzecz i udział w budowie dróg oraz ścieżek dla rowerów i innych UTO łączących gminę z Białymstokiem i Knyszynem, w szczególności budowa ścieżki rowerowej relacji „Białystok – Dobrzyniewo Fabryczne – Chraboły – Knyszyn”.

3. Rozwijanie infrastruktury kolejowej i towarzyszącej, w tym:

- a. lobbing na rzecz zapewnienia dobrego stanu technicznego pasażerskiej infrastruktury przystanków kolejowych,
- b. budowa dróg gminnych, chodników, dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą do przystanków kolejowych,
- c. monitorowanie (prze)budowy linii kolejowej nr 38 na terenie gminy i podejmowanie interwencji w sytuacjach odstępstw projektowych lub pojawienia się możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkańców i lokalnych podmiotów gospodarczych.

4. Rozwijanie infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym:

- a. wsparcie rozbudowy infrastruktury telefonii komórkowej i szerokopasmowego dostępu do Internetu w sytuacjach występowania znacznych barier terenowych, formalno-prawnych itp.
- b. udostępnianie nieruchomości i innych obiektów samorządu gminy dla rozbudowy infrastruktury szerokopasmowego, w tym bezprzewodowego dostępu do Internetu.

5. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja rozwoju infrastruktury komunikacyjnej gminy, w tym:

- a. opracowanie i wdrożenie „Programu Rozwoju Dróg Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2024-2033” [PRD 2024-2033] precyzującego i integrującego kierunki działań w zakresie dróg i infrastruktury okołodrogowej,
- b. opracowanie i wdrożenie „Planu Rozwoju Dróg i Ścieżek Rowerowych i innych UTO Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2024-2033” [PRUTO 2024-2033].

CEL OPERACYJNY O17: ZRÓWNOWAŻONA INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWO-KANALIZACYJNA

1. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury wodociągowej, w tym:

- a. budowa, rozbudowa, przebudowa i naprawa sieci wodociągowej z zapewnieniem przyłączenia nowych odbiorców,
- b. budowa, rozbudowa, przebudowa i naprawa wodociągowej infrastruktury towarzyszącej, w tym pomp, zbiorników, urządzeń sterujących itp.,
- c. zapewnianie optymalnego, umożliwiającego społeczno-gospodarczy wzrost gminy, pozyskiwania wód dla sieci wodociągowej,
- d. rozbudowa systemu zdalnego monitoringu i zarządzania infrastrukturą wodociągową, w tym zautomatyzowanego,
- e. implementowanie zdalnego opomiarowania zużycia wody u wszystkich odbiorców,
- f. eliminowanie bezumownego, niezgodnego z umową lub nieprawidłowo opomiarowanego poboru wody z sieci wodociągowej,
- g. wyposażanie infrastruktury wodociągowej w hybrydowe rozwiązania zasilające, wykorzystujące źródła energii odnawialnej.

2. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury kanalizacji sanitarnej, w tym:

- a. budowa, rozbudowa, modernizacja i naprawa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z zapewnieniem przyłączenia do niej nowych i istniejących już wytwórców ścieków sanitarnych,
- b. budowa, rozbudowa, przebudowa i naprawa kanalizacyjnej infrastruktury towarzyszącej, w tym przepompowni, komór kontrolnych, urządzeń sterujących itp.
- c. rozbudowa systemu zdalnego monitoringu i zarządzania infrastrukturą kanalizacyjną,
- d. wyposażanie infrastruktury kanalizacji sanitarnej w hybrydowe rozwiązania zasilające, wykorzystujące źródła energii odnawialnej,
- e. przeprowadzenie analizy długoterminowej opłacalności budowy własnej oczyszczalni ścieków wraz z biogazownią,
- f. budowa oczyszczalni ścieków z biogazownią – w przypadku pozytywnej konkluzji analizy długoterminowej opłacalności tej inwestycji,
- g. wspieranie osób fizycznych w budowie przydomowych, biologicznych oczyszczalni ścieków na obszarach bez dostępu do sieci kanalizacji sanitarnej, a jednocześnie nie objętych planami skanalizowania,

- h. eliminowanie bezumownego, niezgodnego z umową lub nieprawidłowo opomiarowanego korzystania z sieci kanalizacji sanitarnej, a także zrzutu wód gruntowych lub opadowych do sieci kanalizacji sanitarnej,
- i. weryfikacja prawidłowej eksploatacji przydomowych, biologicznych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników na ścieki.

3. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury kanalizacji deszczowej, w tym:

- a. budowa, odbudowa, przebudowa i rozbudowa urządzeń systemu kanalizacji deszczowej, w szczególności w miejscach jej intensywnego zrzutu do kanalizacji sanitarnej oraz potencjalnych szkód w mieniu – w połączeniu z infrastrukturą retencyjną oraz infrastrukturą podczyszczania,
- b. budowa urządzeń wykorzystania wód opadowych w nawadnianiu zieleni gminnej.

4. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja rozwoju infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej gminy, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych Będących w Posiadaniu Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2025” [PRWK 2020-2025] precyzującego i integrującego kierunki działań w zakresie infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej,
- b. opracowanie i wdrożenie „Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych Będących w Posiadaniu Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2025” [PRWK 2026-2030] precyzującego i integrującego kierunki działań w zakresie infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej,
- c. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże” z 2018 r. [GPR 2018] w zakresie dotyczącym kanalizacji sanitarnej.

CEL OPERACYJNY O18: ZRÓWNOWAŻONA INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

1. Rozwijanie infrastruktury gazowniczej, w tym:

- a. zapewnienie prawno-przestrzennych warunków rozwoju tranzytowej (podwyższonego i śr. ciśnienia) oraz dystrybucyjnej (n. ciśnienia) sieci gazowniczej, w tym w szczególności na terenach przeznaczonych pod działalność gospodarczą oraz budownictwo wielorodzinne,
- b. promocja wykorzystania gazu sieciowego w lokalnych systemach grzewczych (kotłownie osiedlowe, duże obiekty),
- c. wykorzystanie gazu sieciowego w ogrzewaniu obiektów samorządu gminy.

2. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury ciepłowniczej, w tym:

- a. implementacja hybrydowych rozwiązań grzewczych integrujących tradycyjne i odnawialne źródła energii w obiektach samorządu gminy, a także innych rozwiązań innowacyjnych,
- b. wspieranie mieszkańców w wyposażaniu ich miejsc zamieszkania w urządzenia grzewcze wykorzystujące źródła energii odnawialnej,
- c. wspieranie mieszkańców w konwersji wykorzystywanych przez nich źródeł ciepła na niskoemisyjne i zeroemisyjne.

3. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury elektroenergetycznej, w tym:

- a. lobbying na rzecz i wsparcie rozwoju infrastruktury elektroenergetycznej, w tym szczególnie na terenach pod inwestycje gospodarcze i wielorodzinne inwestycje mieszkaniowe,
- b. kontynuacja wyposażania obiektów samorządu gminy w urządzenia wytwarzające energię elektryczną ze źródeł energii odnawialnej, w szczególności innowacyjnych, a także budowa takich urządzeń poza obiektami oraz ich integrowane z siecią elektroenergetyczną oraz urządzeniami akumulacji energii,
- c. wspieranie mieszkańców w wyposażaniu ich miejsc zamieszkania w urządzenia wytwarzające energię elektryczną ze źródeł energii odnawialnej i w urządzenia jej akumulacji.

4. Rozwijanie zrównoważonej infrastruktury odnawialnych źródeł energii, w tym:

- a. współanalizowanie długoterminowej opłacalności współtworzenia instalacji wytwarzania energii elektrycznej lub/i wodoru w oparciu o źródła energii odnawialnej i biomasy,
- b. współtworzenie instalacji wytwarzania energii elektrycznej lub/i wodoru w oparciu o źródła energii odnawialnej i biomasy – w przypadku pozytywnej konkluzji ww. analizy.

5. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja rozwoju infrastruktury energet., w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania w zakresie dotyczącym samorządu gminy „Projektu Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dobrzyniewo Duże w perspektywie do 2040” [ZPZ 2040],
- b. aktualizowanie co 3 lata Projektu Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dobrzyniewo Duże.

CEL OPERACYJNY O19: ZINTEGROWANA INFRASTRUKTURA HYDROTECHNICZNA**1. Rozwijanie zintegrowanej infrastruktury gospodarki wodami powierzchniowymi, w tym:**

- a. lobbying na rzecz prawidłowego utrzymania urządzeń melioracji głównej i szczegółowej,
- b. lobbying na rzecz i wsparcie budowy, przebudowy i remontów urządzeń melioracji wodnych szczegółowych.

2. Rozwijanie zintegrowanej infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego, w tym:

- a. lobbying na rzecz budowy, przebudowy i naprawy infrastruktury przeciwpowodziowej, a także partnerska współrealizacja takich inwestycji,
- b. lobbying na rzecz rozwoju infrastruktury monitoringu i powiadamiania powodziowego,
- c. wyposażenie kanalizacji sanitarnej i deszczowej w zabezpieczenia przeciwpowodziowe.

3. Rozwijanie błękitno-zielonej infrastruktury, w tym:

- a. zapewnienie prawno-przestrzennych warunków i promowanie rozwoju prywatnej błękitno-zielonej infrastruktury, w tym przydomowych zbiorników wody, stawów retencyjnych, niecek i rowów bioretencyjnych itp.,
- b. edukacja mieszkańców nt. znaczenia błękitno-zielonej infrastruktury i możliwości jej rozwoju w przestrzeniach prywatnych gminy,
- c. realizacja gminnych przedsięwzięć małej i mikroretencji.

CEL STRATEGICZNY ROZWOJU W WYMIARZE PRZESTRZENNYM (S3):

ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE PRZESTRZENI ORAZ DZIEDZICTWA ŚRODOWISKOWEGO GMINY DLA JEJ ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W OPARCIU O ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI I GOSPODARKI LOKALNEJ ORAZ SAMORZĄDOWĄ, KREATYWNĄ, NOWOCZESNĄ POLITYKĘ ROZWOJU

CEL OPERACYJNY O20: KOMPLEKSOWO ZAPLANOWANA PRZESTRZEŃ

1. Doskonalenie gminnego zarządzania przestrzenią, w tym:

- a. wdrażanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie należącym do samorządu gminy,
- b. realizacja przedsięwzięć architektoniczno-przestrzennych, nadających gminie funkcje miejskie, w tym realizacja projektu pn. „Nowe Centrum Dobrzyńsko Dużego”,
- c. wspieranie nadzoru architektoniczno-budowlanego nad inwestycjami prywatnymi oraz podejmowanie interwencji w odniesieniu do, nie związanego z prawem budowlanym, nieprawidłowego wykorzystania przestrzeni,
- d. partycypacyjna koordynacja planowania przestrzennego z gminami sąsiednimi,
- e. wspieranie docentralizowania i dopełnienia obszarów już zurbanizowanych poprzez przestrzenną priorytetyzację inwestycji w infrastrukturę komunalną.

2. Podnoszenie poziomu ładu i estetyki przestrzeni gminy oraz ochrona krajobrazu, w tym:

- a. przyjęcie tzw. uchwały krajobrazowej, ustalającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane,
- b. realizacja inwestycji samorządu gminy, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek z wykorzystaniem wysokiej jakości form architektoniczno-przestrzennych, materiałów wysokiej trwałości i odporności na zużycie, zharmonizowanych z otaczającą je zabudową i krajobrazem,
- c. podejmowanie interwencji w sytuacjach zagrożenia ochrony układu przestrzennego lub krajobrazu gminy,
- d. inicjowanie i wspieranie poprawy estetyki prywatnych części miejsc publicznych,
- e. inicjowanie i wspieranie społecznych przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę estetyki miejsc publicznych.

3. Zwiększanie koncepcyjnej roli mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią gminy, w tym:

- a. sporządzanie i ocena z udziałem mieszkańców koncepcji programowo-przestrzennych [KPP] przestrzeni i obiektów publicznych planowanych do budowy lub przebudowy przez samorząd gminy, w tym jego jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki,
- b. organizowanie spotkań mediacyjnych interesariuszy konfliktów przestrzennych,

- c. edukacja mieszkańców dla upowszechnienia odpowiedzialnych postaw przestrzennych, w szczególności na obszarach rozproszenia urbanistycznego i presji urbanistycznej na obszary cenne środowiskowo.
- 4. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie planowania przestrzennego, w tym:**
- a. sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [MPZP] dla obszarów przewidzianych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże [SUKZP],
 - b. zastępowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [SUKZP] nowymi w sytuacjach ich formalnej lub merytorycznej dezaktualizacji,
 - c. ocenianie aktualności i aktualizowanie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże [SUKZP],
 - d. opracowanie Planu Ogólnego [PO] gminy (po wejściu w życie reformy planowania przestrzennego),
 - e. stosowanie innych instrumentów gminnego zarządzania przestrzenią (po wejściu w życie reformy planowania przestrzennego).

CEL OPERACYJNY O21: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ MIESZKALNICTWA

1. Zapewnianie zrównoważonych warunków budownictwa mieszkaniowego, w tym:

- a. prawno-przestrzenne i infrastrukturalne przygotowanie terenów pod mieszkalnictwo, z priorytetyzacją dogęszczania terenów zurbanizowanych, przeciwdziałania ich rozlewaniu się, minimalizowania ryzyka konfliktów przestrzennych, minimalizowania ryzyka strat w przypadku wystąpienia powodzi i podtopień oraz ochrony środowiska i krajobrazu,
- b. udzielanie mieszkańcom informacyjno-organizacyjnego wsparcia w zakresie wymogów i technik termomodernizacyjnych oraz możliwości pozyskania publicznego wsparcia termomodernizacji ich zasobów mieszkaniowych,
- c. udzielanie mieszkańcom informacyjno-organizacyjnego wsparcia w zakresie wyposażania ich domów w odnawialne źródła energii oraz możliwości pozyskania przez nich publicznego wsparcia zakupu, instalacji i eksploatacji takich źródeł,
- d. pozyskiwanie dla mieszkańców, pośredniczenie w dystrybucji i promocja wykorzystania środków na termomodernizację zasobów mieszkaniowych oraz wyposażania ich w odnawialne źródła energii.

2. Zapewnianie zrównoważonego wykorzystania komunalnych zasobów mieszkaniowych, w tym:

- a. zapewnienie równowagi między dochodami z czynszów, a kosztami odtwarzania i bieżącej eksploatacji komunalnych zasobów mieszkaniowych,
- b. remontowanie i modernizacja komunalnych zasobów mieszkaniowych, w tym w szczególności obniżające ich energochłonność i koszty eksploatacji,

- c. stałe weryfikowanie przestrzegania umów najmu i ich wypowiedanie najemcom z zaspokojoną potrzebą mieszkaniową, podnajmujących, a także wszczynanie postępowań sądowych wobec najemców zakłócających porządek domowy, niszczących najmowane lokale i zalegających z opłatami czynszu,
- d. optymalizowanie zasad udostępniania komunalnych lokali mieszkalnych z uwzględnieniem statusu materialnego najemców i jego zmian,
- e. prywatyzowanie komunalnych zasobów mieszkaniowych na wnioski najemców,
- f. umożliwienie zadłużonym najemcom komunalnych zasobów mieszkaniowych spłaty zadłużenia w formie świadczenia pracy,
- g. pozyskiwanie bezzwrotnych środków ze źródeł krajowych i unijnych na remonty i modernizacje komunalnych zasobów mieszkaniowych.

3. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań na rzecz rozwoju komunalnych zasobów mieszkaniowych, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym zasobem Gminy. Dobrzyń Duży na lata 2021-2025” [PGMZ 2021-2025],
- b. opracowanie i wdrożenie „Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym zasobem Gminy. Dobrzyń Duży na lata 2026-2030” [PGMZ 2026-2030].

CEL OPERACYJNY O22: ZINTEGROWANA ZIELEŃ GMINNA ORAZ MAŁA ARCHITEKTURA AKTYWNOŚCI I REKREACJI

1. Rozwijanie założeń zieleni gminnej, w tym:

- a. budowa, odbudowa, przebudowa, rearanżacja gminnych założeń zielonych, w szczególności skwerów, placów, otoczenia obiektów publicznych, zwłaszcza nadająca im funkcje społecznej integracji, kulturotwórczą, edukacyjną, rekreacyjną, bioretencyjną i mikroretencyjną,
- b. nasadzanie i wspieranie nasadzania roślinności śródpolnej, w tym zadrzewień i zakrzewień, jako ważnego substytutu lasu w rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- c. nasadzanie i wspieranie nasadzania drzew, w tym w szczególności sąsiedztwie ulic z drogami gminnymi, gminnych parkingów, obiektów użyteczności publicznej itp.

2. Rozwijanie małej architektury, w tym:

- a. instalowanie i remontowanie publicznych urządzeń prostego wycoczynku, w tym w szczególności ławek, ław, stołów, altan itp., w szczególności przyczyniających się do społecznej integracji i rekreacji mieszkańców,
- b. instalowanie, remontowanie, nanoszenie obiektów symbolicznych oraz akcentów krajobrazowych, w tym murali, rzeźb, pomników, tablic pamiątkowych, witaczy itp., w szczególności takich, które prócz podnoszenia poziomu estetyki przestrzeni posiadają funkcje społecznej integracji, edukacyjne, promocyjne oraz kulturowe.

CEL OPERACYJNY O23: KOMPLEKSOWA PREWENCJA ŚRODOWISKOWA**1. Redukowanie zanieczyszczeń powietrza:**

- a. dopełnienie termomodernizacji budynków należących do samorządu gminy, w tym z wykorzystaniem źródeł energii odnawialnej,
- b. wspieranie mieszkańców w termomodernizacji ich budynków mieszkalnych, w tym w konwersji wykorzystywanych przez nich źródeł ciepła na niskoemisyjne i zeroemisyjne, z priorytetem źródeł w sąsiedztwie obszarów chronionych środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego,
- c. uwzględnianie wymogów gospodarki niskoemisyjnej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- d. tworzenie prawnoprzestrzennych, infrastrukturalnych i usługowych warunków dobrowolnej rezygnacji mieszkańców z wykorzystywania samochodów prywatnych na rzecz transportu publicznego oraz rowerów i innych UTO,
- e. udzielanie wsparcia socjalnego redukującego tzw. ubóstwo energetyczne,
- f. udział w lobbingu i projektach ponadlokalnych skutkujących redukcją emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie aglomeracji białostockiej.

2. Redukowanie degradacji gleb, w tym:

- a. eliminowanie zjawiska tzw. dzikich wysypisk dla ochrony gleb przed zanieczyszczeniami,
- b. podejmowanie interwencji w sytuacjach krytycznego zanieczyszczenia gleb,
- c. wspieranie upowszechniania wśród rolników dobrych praktyk rolniczych w zakresie nawożenia,
- d. wspieranie rekultywacji gruntów rolnych i innych gleb.

3. Redukowanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych, w tym:

- a. rozbudowywanie sieci kanalizacji sanitarnej,
- b. przyłączanie wytwórców ścieków sanitarnych do sieci kanalizacyjnej,
- c. rozbudowywanie infrastruktury podczyszczania wód w kanalizacji deszczowej,
- d. eliminowanie zjawiska tzw. dzikich wysypisk dla ochrony wód podziemnych i powierzchniowych,
- e. podejmowanie interwencji w sytuacjach krytycznego zanieczyszczenia wód.

4. Redukowanie negatywnego oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego, w tym:

- a. konsultowanie sytuacji z podmiotami odpowiedzialnymi za nadzór i inwestycje w ochronie ponadnormatywnymi wartościami promieniowania elektromagnetycznego.

5. Redukowanie negatywnego oddziaływania hałasu, w tym:

- a. lobbing na rzecz, zapewnianie i wspieranie redukcji oraz separacji przestrzennej, a także izolacji komunikacyjnych źródeł hałasu, w szczególności związanych z tranzytem

drogą krajową nr DK65, projektowaną drogą krajową ekspresową S19, a także linią kolejową nr 38.

- 6. Podejmowanie bezpośredniej ochrony zasobów lokalnego środowiska i krajobrazu, w tym:**
 - a. zapewnianie prawno-przestrzennej ochrona przyrody oraz krajobrazu o charakterze obszarowym, miejscowym i punktowym, a także wspieranie takiej ochrony podejmowanej przez inne podmioty publiczne na terenie gminy,
 - b. podejmowanie interwencji w przypadkach pozyskania informacji o wandalizmie środowiskowym, a także o wykroczeniach, naruszeniach przepisów i innych niezgodnych z prawem działaniach przeciwko środowisku,
 - c. wspieranie podmiotów administrujących lokalnymi zasobami środowiskowymi w przeciwdziałaniu ich bezpośredniej degradacji, w tym w szczególności zarządców obszarów prawnej ochrony środowiska.
- 7. Prowadzenie innych działań przyczyniających się do redukcji zanieczyszczeń i ochrony środowiska, w tym:**
 - a. stosowanie przez samorząd gminy, w tym jego jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki, systemu tzw. zielonych zamówień i zakupów,
 - b. inspirowanie i wspieranie działań organizacji pozarządowych mających na celu redukcję lokaln. zanieczyszczeń powietrza, wód, gleb i zaburzeń lokalnego klimatu akustycznego.
- 8. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie kompleksowej prewencji środowiskowej, w tym:**
 - a. kontynuowanie wdrażania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028” [POŚ 2021-2024],
 - b. opracowanie i wdrożenie „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2032” [POŚ 2025-2028],
 - c. opracowanie i wdrożenie „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2029-2032 z perspektywą do roku 2036” [POŚ 2029-2032].

CEL OPERACYJNY O24: SPÓJNA GOSPODARKA ODPADOWA

- 1. Zapewnianie wysokiej spójności gospodarki odpadami komunalnymi, w tym:**
 - a. doskonalenie selektywnego odbioru i gospodarowania odpadami komunalnymi,
 - b. doskonalenie selektywnego odbioru i gospodarowania odpadami niebezpiecznymi powstającymi w gospodarstwach domowych,
 - c. pogłębianie i indywidualizowanie monitoringu odbieranych odpadów, w tym przez zastosowanie rozwiązań cyfrowych,
 - d. pogłębianie powiązania wysokości opłat za odbiór i gospodarowanie odpadami komunalnymi ze strukturą przekazywanych odpadów dla doskonalenia ich faktycznej segregacji i samodzielnej biodegradacji,
 - e. zapewnianie zbiórki odpadów powstających na terenie wszystkich nieruchomości niezamieszkałych,

- f. zbieranie odpadów komunalnych rozproszonych obszarowo, w tym w ramach integracyjnych akcji społecznych.

2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest, w tym:

- a. aktualizowanie gminnej bazy danych o lokalizacji i wolumenie pozostałych wyrobów zawierających azbest,
- b. wspieranie finansowe i organizacyjne mieszkańców w zakresie usuwania materiałów zawierających azbest,
- c. informowanie mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców o możliwościach pozyskania publicznych źródeł finansowania usuwania materiałów zawierających azbest.

3. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie kompleksowej gospodarki odpadowej, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Planu Usuwania Azbestu z Terenu Gminy Dobrzyniewo Duże” z 2011 r. [PUA 2011]
- b. kontynuowanie wdrażania „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże” z 2018 r. [GPR 2018], w zakresie dotyczącym usuwania azbestu.

CEL OPERACYJNY O25: DOSTĘPNE INFORMACJE O STANIE ŚRODOWISKA I ŹRÓDŁACH JEGO ZANIECZYSZCZEŃ

1. Pozyskiwanie pierwotne informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach, w tym:

- a. lobbing na rzecz instalacji w gminie przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska co najmniej jednego urządzenia monitoringu pyłu zawieszonego PM_{2,5} lub/i PM₁₀ lub/i benzo(a)pirenu lub samodzielna instalacja i eksploatacja takiego urządzenia,
- b. wykrywanie szczególnie intensywnych, niskoemisyjnych źródeł zanieczyszczenia powietrza, w szczególności przypadków spalania odpadów, i podejmowanie interwencji,
- c. wykrywanie przypadków usuwania drzew bez zezwolenia lub niezgodnie z zezwoleniem,
- d. weryfikowanie spełniania wymogów dotyczących powierzchni biologicznie czynnych,
- e. weryfikowanie prawidłowej eksploatacji przydomowych, biologicznych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników na ścieki,
- f. weryfikowanie przestrzegania przepisów w zakresie postępowania z odpadami komunalnymi,
- g. weryfikowanie przestrzegania przepisów w zakresie postępowania ze ściekami komunalnymi,
- h. wykrywanie tzw. dzikich wysypisk oraz odpadów rozproszonych obszarowo,
- i. monitorowanie stanu gminnych założeń zielonych,
- j. wykrywanie przypadków nielegalnego składowania odpadów komunalnych na prywatnych posesjach,

- k. analizowanie prawdopodobieństwa naruszenia prawa w ramach wykonywania działalności gospodarczej w zakresie odbioru odpadów komunalnych oraz opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych,

2. Pozyskiwanie wtórne informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach, w tym:

- a. monitorowanie poziomów wytwarzanych i odzyskiwanych poszczególnych frakcji odpadów
- b. pozyskiwanie danych o stanie powietrza oraz źródłach jego zanieczyszczeń z oficjalnych baz i raportów podmiotów publicznych zajmujących się jego monitoringiem,
- c. pozyskiwanie danych o stanie wód powierzchniowych oraz źródłach ich zanieczyszczeń z oficjalnych baz i raportów podmiotów publicznych zajmujących się jego monitoringiem.

3. Dostarczanie mieszkańcom użytecznej informacji środowiskowej, w tym:

- a. okresowe publikowanie na stronie internetowej gminy podstawowych, przystępnie przedstawionych, informacji o stanie środowiska gminy oraz źródłach jego zanieczyszczeń,
- b. upublicznianie, we wszystkich kanałach komunikacji z mieszkańcami, podstawowych, informacji o działaniach samorządu gminy na rzecz poprawy stanu lokalnego środowiska,
- c. tworzenie wirtualnych oraz instalowanie fizycznych, środowiskowych urządzeń informacyjnych w gminnych obiektach użyteczności publicznej.

CEL OPERACYJNY O26: UPOWSZECHNIONE POSTAWY PROŚRODOWISKOWE

1. Edukacja ekologiczna mieszkańców, w tym:

- a. edukowanie mieszkańców w zakresie postępowania z odpadami komunalnymi,
- b. edukowanie mieszkańców w zakresie prawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi,
- c. promowanie i edukowanie w zakresie upcyklingu i refreshingu,
- d. edukowanie mieszkańców w zakresie wykorzystania źródeł energii odnawialnej,
- e. edukowanie mieszkańców w zakresie dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań,
- f. edukowanie mieszkańców w zakresie prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody, energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych
- g. edukowanie mieszkańców w zakresie szkodliwości wypalania traw oraz innych zachowań błędnie uważanych za prośrodowiskowe,
- h. organizowanie konkursów wiedzy i postępowania proekologicznego,
- i. promowanie codziennego wykorzystania rowerów i innych UTO oraz lokalnej infrastruktury służącej ich wykorzystaniu,

- j. edukowanie mieszkańców na temat. szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania,
- k. doskonalenie kompetencji i bazy materialnej edukatorów prośrodowiskowych pracujących w jednostkach organizacyjnych gminy,
- l. pełnienie przez Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże oraz przez inne jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki gminy wzorców postępowania z odpadami, w tym poprzez zastąpienie wykorzystywanych w nich produktów jednorazowego użytku wielorazowymi odpowiednikami lub jednorazowymi produktami ulegającymi kompostowaniu lub biodegradacji, poprzez stosowanie materiałów pochodzących z recyklingu, pełną segregację odpadów itp.

2. Wzmacnianie więzi mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym, w tym:

- a. przeprowadzanie humanistycznych, ścisłych i przyrodniczych lekcji szkolnych i przedszkolnych, a także zajęć kulturalnych „w przyrodzie” (terenowych, tzn. poza budynkiem, a jednocześnie innych niż zajęcia wychowania fizycznego),
- b. organizowanie prośrodowiskowych spotkań, happeningów, ćwiczeń, warsztatów, koncertów itp., integrujących społeczność lokalną,
- c. promowanie i przyznawanie mieszkańcom nagród za osiągnięcia, wiedzę, postawy oraz działania prośrodowiskowe,
- d. wspieranie działalności organizacji pozarządowych polegającej na edukacji ekologicznej mieszkańców.

3. Planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie upowszechniania kompetencji i postaw prośrodowiskowych mieszkańców, w tym:

- a. kontynuowanie wdrażania „Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030” [PEE 2020-2030].

CEL OPERACYJNY O27: SPRAWCZY SAMORZĄD GMINY

1. Doskonalenie planistycznej bazy zarządzania rozwojem gminy, w tym:

- a. uchwalanie i przyjmowanie w formie zarządzeń obligatoryjnych oraz fakultatywnych planów i programów rozwoju gminy, a także ich aktualizowanie,
- b. zapewnianie spójności planów i programów rozwoju gminy ze SRGDD 2023-2033, w tym przestrzennych, a także ich spójności wzajemnej,
- c. ewaluacja planów i programów rozwoju gminy w trakcie ich realizacji (*on-going, mid-term*), w tym ocena aktualności, zgodnie z zawartymi w nich wskazówkami,
- d. zapewnianie spójności budżetów gminy z celami i kierunkami działań SRGDD 2023-2033,
- e. diagnozowanie i prognozowanie procesów społecznych, gospodarczych i przestrzenno-środowiskowych, w obszarach w których samorząd gminy prowadzi działalność, w tym w szczególności oświatowych, opiekuńczo-wychowawczych, senioralnych, problemów społecznych, infrastruktury drogowej i wodociągowo-kanalizacyjnej, kulturalno-

rozrywkowych, sportowo-rekreacyjnych, gospodarki odpadowej, komunikacji publicznej, a także w obszarach aglomeracyjnej rekreacji i turystyki oraz inwestycji gospodarczych.

2. Rozszerzanie finansowych zdolności inwestycyjnych samorządu gminy, w tym:

- a. zapewnianie wysokiego udziału wydatków majątkowych w budżecie gminy, zwłaszcza inwestycyjnych,
- b. stosowanie zakupów zbiorowych i innych działań rynkowych obniżających koszty zakupów usług, materiałów i energii wykorzystywanych przez jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki gminy,
- c. poszerzanie wspólnej finansowo-księgowej, administracyjnej, kadrowej, technicznej i innej obsługi jednostek organizacyjnych gminy,
- d. poszukiwanie i wdrażanie kompleksowych metod i poszczególnych narzędzi redukcji kosztów jednostkowych gminnych usług bez utraty ich oczekiwanej skuteczności oraz jakości,
- e. pozyskiwanie środków pomocowych przez samorząd gminy oraz jego jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki, w szczególności na inwestycje w infrastrukturę techniczną (w tym przygotowywanie terenów inwestycyjnych), infrastrukturę społeczną (zwłaszcza oświatową, opiekuńczo-wychowawczą, kulturalną i sportowo-rekreacyjną) rozwój przedsiębiorczości, rozwój aglomeracyjnych funkcji rekreacyjno-turystycznych gminy, pogłębienie integracji społecznej, wzrost kompetencji mieszkańców, poprawę zdrowia publicznego oraz wzrost poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- f. realizacja działań na rzecz meldowania się w gminie osób, które trwale w niej zamieszkują, w tym przez łączenie dostępu i cen usług gminnych ze spełnieniem tego obowiązku,
- g. aktualizowanie „Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Dobrzyniewo Duże” [WPF].

3. Efektywne zarządzanie wartością nieruchomości samorządu gminy, w tym:

- a. prywatyzacja nieruchomości gminy, które nie są wykorzystywane w związku z realizacją zadań własnych lub przewidzianego do późniejszego wykorzystania, albo udostępnienia, w szczególności pod inwestycje gospodarcze, z jednoczesnym zabezpieczeniem ich przed wieloletnim niezainwestowaniem (przeciwdziałanie tzw. zamrażaniu nieruchomości),
- b. nabywanie, zamiany, komunalizacje i wywłaszczenia nieruchomości pod działalność związaną z realizacją zadań własnych, w szczególności pod inwestycje w infrastrukturę techniczną i społeczną,
- c. aktualizacja opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gminnych oddanych w takie użytkowanie lub/i przekształcanie go we własność zgodnie z nowymi przepisami,
- d. planowanie, zintegrowana organizacja i ewaluacja działań w zakresie zarządzania nieruchomościami należącymi do samorządu gminy, w ramach trzyletnich „planów wykorzystania zasobu nieruchomości Gminy Dobrzyniewo Duże” [PWZN III].

4. Rozwijanie partnerskiej współpracy strategicznej, w tym:

- a. włączanie celów i kierunków działań SRGDD 2023-2033 oraz wynikających z nich zadań strategicznych do strategii, planów i programów rozwoju Powiatu Białostockiego i Województwa Podlaskiego oraz związków i organizacji samorządowych, których Gmina Dobrzyniewo Duże jest członkiem, w tym w szczególności Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego,
- b. udział w partnerstwach publicznych oraz innych sformalizowanych formach współpracy międzysamorządowej wspieranych ze środków pomocowych,
- c. rozwój współpracy transgranicznej z samorządami partnerskimi, w szczególności w zakresie sportu i rekreacji, integracji społecznej, kultury, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz innowacji technicznych i organizacyjnych stosowanych w działalności samorządowej,
- d. rozwój współpracy z sąsiednimi samorządami gminnymi oraz ich jednostkami i spółkami, w szczególności w zakresie planowania przestrzennego, rozwoju infrastruktury technicznej oraz usług świadczonych na ich bazie, a także rozwoju komunikacji pasażerskiej,
- e. kierunkowanie współpracy samorządu gminy z partnerami społecznymi, zwłaszcza organizacjami pozarządowymi, dla zapewnienia jej zgodności z kierunkami działań SRGDD 2023-2033 oraz podnoszenie jej efektywności przez kształcenie kompetencji tych partnerów oraz stosowanie rozwiązań konkursowych dla wyboru ich ofert.

5. Doskonalenie dialogu władz z mieszkańcami i ich partycypacji w zarządzaniu rozwojem gminy, w tym:

- a. zapewnienie mieszkańcom przystępnych, wyczerpujących i aktualnych informacji o stanie gminy oraz działaniach samorządu wraz z wyjaśnieniem ich skutków,
- b. organizowanie bezpośrednich form dialogu z mieszkańcami w postaci zebrań wiejskich, warsztatów, spotkań konsultacyjnych itp.,
- c. konsultowanie decyzji władz gminy z Radą Seniorów Gminy Dobrzyniewo Duże,
- d. konsultowanie decyzji władz gminy z Młodzieżową Radą Gminy Dobrzyniewo Duże,
- e. doskonalenie strony internetowej samorządu gminy oraz jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, tak by stanowiły nowoczesne portale komunikacji społecznej odzwierciedlające cele i kierunki działań SRGDD 2023-2033,
- f. rozwój „Głosu Dobrzyniewa”,
- g. rozwój public relations i publicity gminy i jej jednostek oraz (ewentualnych, przyszłych) spółek w mediach społecznościowych,
- h. rozwój komunikacji z mieszkańcami za pośrednictwem SMS, e-mail i innych zindywidualizowanych kanałów komunikacji elektronicznej,
- i. prowadzenie wymaganych prawem oraz fakultatywnych konsultacji społecznych, w tym w formie e-konsultacji,
- j. wykorzystywanie instytucji obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej,
- k. wykorzystywanie instytucji inicjatywy lokalnej,

- l. cykliczna realizacja badań ankietowych poszczególnych grup interesariuszy gminy dla ewaluacji SRGDD 2023-2033 oraz innych jej planów i programów rozwoju,
 - m. stosowanie badań ankietowych mieszkańców w ocenie i doskonaleniu działalności jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy.
- 6. Absorbowanie ponadlokalnych instytucji publicznych, a także ich usług świadczonych w gminie:**
- a. lobbing na rzecz i wspieranie rozszerzania usług świadczonych w gminie przez ponadlokalne instytucje publiczne, zwłaszcza innowacyjnych,
 - b. lobbing na rzecz i wspieranie zakładania na terenie gminy siedzib ponadlokalnych instytucji publicznych.
- 7. Doskonalenie zdolności kadrowo-organizacyjnych samorządu gminy, w tym:**
- a. tworzenie lub współtworzenie spółek gminy w przypadku, gdy jest to optymalna metoda realizacji jej zadań obligatoryjnych i fakultatywnych,
 - b. zwiększenie liczby pracowników Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym w szczególności w obszarze planowania przestrzennego,
 - c. podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz kompetencji społecznych władz i pracowników samorządowych poprzez szkolenia, konsultacje, konferencje i studia i inne formy edukacji formalnej i pozaformalnej, szczególnie w zakresie zarządzania strategicznego gminą, zarządzania przestrzenią, optymalizacji organizacji usług samorządowych, pozyskiwania inwestycji i wspierania przedsiębiorczości, skutecznej prewencji i aktywizującej pomocy społecznej, integracji społecznej, zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, oświaty szkolnej i innej edukacji publicznej, transformacji energetycznej, zmian klimatycznych i adaptacji do nich, ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska, sportu, kultury, usług infrastrukturalnych oraz komunikacji publicznej,
 - d. doskonalenie struktury organizacyjnej, zakresów obowiązków, zasad i procedur pracy w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże, a także wprowadzenie zespołów zadaniowych składających się z osób zatrudnionych w poszczególnych referatach,
 - e. doskonalenie struktury organizacyjno-prawnej podmiotów należących do samorządu gminy, w tym poprzez powoływanie spółek prawa handlowego, dla podnoszenia skuteczności i efektywności ich działalności oraz zapewnienia możliwości gromadzenia kapitału inwestycyjnego,
 - f. świadczenie wybranych czynności administracyjnych i usług samorządowych w miejscach zamieszkania tych mieszkańców, którzy nie mają możliwości skorzystania z ich zdalnych wersji i mogą składać wizyt w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże lub w gminnych jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach, zwłaszcza dla seniorów i osób niepełnosprawnych – działanie typu „Mobilny Urzędnik”,
 - g. zapewnianie motywujących, prawno-finansowych, organizacyjnych i technicznych warunków pracy w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże i w innych gminnych jednostkach oraz (ewentualnych, przyszłych) spółkach gminy, odpowiednich do zakresu oczekiwanej odpowiedzialności, kreatywności oraz nakładów pracy fizycznej i umysłowej,

- h. cykliczne wyznaczanie dla kluczowych pracowników Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże i innych gminnych jednostek oraz (ewentualnych, przyszłych) spółek, oczekiwanej kilkuletniej ścieżki ich rozwoju zawodowego, a także stosowanie przejrzystych i konstruktywnych metod rekrutacji i oceny pracy,
 - i. wymiana na nowe zdekapitalizowanych pojazdów i sprzętu informatycznego Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże (szczególnie Referat Gospodarki Komunalnej) oraz innych gminnych jednostek.
- 8. Stosowanie nowoczesnych, innowacyjnych, wysokowydajnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w realizacji zadań Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy,**
- a. rozwój i wzajemna integracja elektronicznych obiegu dokumentów Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz innych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy,
 - b. zwiększanie liczby e-usług świadczonych przez Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże oraz inne jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki gminy, a także ich funkcjonalności, w tym poprzez profilowanie, dostęp mobilny itp.,
 - c. hybrydyzowanie pracy na wybranych stanowiskach Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz innych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy,
 - d. zwiększanie udziału pracy kreatywnej i wartości pracy w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz w innych jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach gminy poprzez automatyzację i robotyzację prac prostych oraz powtarzalnych oraz przekazywanie ich do wykonania podwykonawcom lub klientom,
 - e. rozwój komputerowych systemów gromadzenia, przetwarzania i archiwizacji danych, wspomagania decyzji zarządczych, kadrowo-finansowych, płatnościowo-podatkowych, obsługi usług publicznych itp. w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz w innych jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach gminy,
 - f. rozwój infrastruktury teleinformatycznej i interoperacyjnych platform cyfrowych dla usług elektronicznych w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz w innych jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach gminy,
 - g. zapewnienie bezpieczeństwa danych cyfrowych i ciągłości świadczenia e-usług w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach gminy,
 - h. implementacja w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach gminy nowoczesnych technologii wspomagających świadczenie usług publicznych typu: sztuczna inteligencja (AI), *Smart Village*, inteligentne systemy zarządzania energią (EMS), urządzenia zdalnego opomiarowania wykorzystania usług publicznych, energooszczędne wersje tradycyjnych urządzeń, aplikacje mobilne i robotyzujące, urządzenia monitorowania stanu środowiska, urządzenia monitorowania i zarządzania przestrzeniami publicznymi i infrastrukturą komunikacyjną, urządzenia kontroli dostępu itp.,
 - i. przyjmowanie od mieszkańców propozycji zastosowania nowoczesnych technik działalności Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy.

7. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Realizacja działań planowanych w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 przyniesie oczekiwane rezultaty składające się na zrównoważone i trwałe osiągnięcie jej wszystkich 27 celów operacyjnych, a pośrednio każdego z jej 3 celów strategicznych. W tabelach od 3 do 29 wskazano 100 tych rezultatów, a wraz z nimi:

- ich wymiar przestrzenny (którym jest w cała gmina),
- wskaźniki ich osiągnięcia,
- wyjaśnienia dotyczące sposobów ich ustalania,
- pożądane kierunkami zmian ich wartości,
- źródła informacji niezbędnych do ustalenia ich wartości.

Do identyfikacji i oceny rezultatów działań planowanych w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033, tj. w jej ewaluacji, stosowane będą trzy rodzaje wskaźników:

- wskaźniki sytuacji,
- wskaźniki opinii,
- wskaźniki nakładów,

przy czym dwa pierwsze traktowane będą jako rodzaje podstawowe, a trzeci jako dodatkowy.

WSKAŹNIKI SYTUACJI to wskaźniki charakteryzujące materialne i niematerialne, społeczne lub/i gospodarcze lub/i przestrzenne cechy Gminy Dobrzyniewo Duże, które mają bezpośrednio lub pośrednio ulegać pożądanym zmianom wskutek realizacji działań planowanych w SRGDD 2023-2033. Podkreślić jednak należy, iż zmiany wartości tych cech, a co za tym idzie wyrażających je wskaźników sytuacji, w zdecydowanej większości przypadków nie wynikały, nie wynikają i nie będą wynikać wyłącznie z działań samorządu gminy, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek. Kształtują się one bowiem także pod wpływem działań samorządu powiatowego, samorządu województwa, władz państwowych, podmiotów gospodarczych, osób fizycznych, organizacji pozarządowych oraz różnych innych instytucji i organizacji, a także podmiotów, jak również zjawisk lokalnych i ponadlokalnych.

Wskaźniki sytuacji wybrano jednak jako podstawowe w identyfikacji i ocenie rezultatów działań planowanych SRGDD 2023-2033 ponieważ są lepsze niż alternatywne wobec nich wskaźniki nakładów, tj. informujące o nakładach poniesionych na działania. Wskaźniki sytuacji wyrażają bowiem obiektywną sytuację Gminy Dobrzyniewo Duże, a zmiany ich wartości, wyrażają obiektywne zmiany tej sytuacji. Wskaźniki informujące o poniesionych, nawet wysokich nakładach na osiągnięcie danego rezultatu nie wyrażają automatycznie stopnia osiągnięcia tego rezultatu. Może i często jest on wprawdzie proporcjonalny, ale może być też niewspółmiernie mały wobec nakładów. Co więcej, teoria i praktyka zarządzania publicznego, w tym samorządowego, znają liczne przykłady osiągnięcia efektów głównie innych niż planowane, w tym nawet odwrotnych do zamierzonych. Wskaźniki sytuacji pozbawione są tej wady, a przez to stanowią podstawę motywacji od podnoszenia skuteczności i efektywności wdrażania SRGDD 2023-2033. Ponadto, sytuacja Gminy Dobrzyniewo Duże w danej dziedzinie może stać się zgodna ze SRGDD 2023-

2033 głównie wskutek czynników innych niż działania samorządu gminy, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek. Wykorzystanie wskaźników sytuacji pozwoli to dostrzec i podjąć decyzje o przekierowaniu środków samorządu (funduszy, kadr i ich zaangażowania, materiałów, urządzeń, czasu) na inne cele. Wskaźniki nakładów nie są w stanie dostarczyć informacji do takich niezbędnych w praktyce, optymalizacyjnych decyzji.

W tabelach od 3 do 29 zostały przedstawione i oznaczone symbolem referencyjne wskaźniki sytuacji, które będą wykorzystywane w identyfikacji i ocenie rezultatów działań planowanych w SRGDD 2023-2033, wraz z pożądanymi kierunkami ich zmian w horyzoncie czasowym SRGDD 2023-2033, oznaczonymi symbolami (wzrost), (spadek), (wzrost do określonego poziomu), (spadek do określonego poziomu). Wskaźniki te zostały skonstruowane tak, aby były:

- **pojemne**, tzn. możliwie kompleksowo charakteryzowały poszczególne cechy Gminy Dobrzyniewo Duże,
- **proste**, tzn. nie budziły wątpliwości co do tego, jakie cechy Gminy Dobrzyniewo Duże charakteryzują,
- **dostępne**, tzn. mogły być łatwo, szybko i regularnie ustalane na podstawie danych bezkosztowo dostępnych ze źródeł zewnętrznych i wewnętrznych wobec samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże.

Źródłami zewnętrznymi będą ogólnodostępne bazy danych podmiotów publicznych, w tym w szczególności:

- Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- Banku Danych Pomiarowych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska,
- Centralnej Komisji Egzaminacyjnej,
- Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad,
- Geoportalu Infrastruktury Informacji Przestrzennej Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii,
- Głównego Urzędu Statystycznego w odniesieniu do wyników następnego, powszechnego spisu rolnego, który najprawdopodobniej będzie miał miejsce w 2030 r. (zgodnie z regulacjami ONZ),
- Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku,
- Polregio S.A.,
- Państwowej Komisji Wyborczej,
- Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku,
- Starostwa Powiatowego w Białymstoku,
- Systemu Informacyjnego o Instalacjach Wytwarzających Promieniowanie Elektromagnetyczne,

a także lokalne organizacje pozarządowe. **Źródłami wewnętrznymi** będą z kolei jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy, w tym w szczególności bazy, rejestry i ewidencje prowadzone przez:

- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Gminną Bibliotekę Publiczną w Dobrzyniewie Dużym,
- Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym,
- Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże,

- gminne przedszkola,
- gminne szkoły podstawowe i zespoły szkolno-przedszkolne,
- gminne żłobki (potencjalne, przyszłe),
- Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże,

W przypadku braku dostępności danych potrzebnych do ustalenia wartości danego wskaźnika sytuacji, zakłada się możliwość wykorzystania w ewaluacji SRGDD 2023-2033 innego wskaźnika sytuacji o podobnej zawartości merytorycznej, który będzie jednocześnie pojemny, prosty i dostępny. Zaleca się jednocześnie uzupełnianie ewaluacji, w miarę możliwości, kolejnymi wskaźnikami sytuacji, jeśli spełniają powyższe warunki.

WSKAŹNIKI OPINII to wskaźniki charakteryzujące opinie społeczności lokalnej Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym właścicieli i naczelną kadry kierowniczej lokalnych przedsiębiorstw, a także rolników, na temat jej społecznych lub/i gospodarczych lub/i przestrzennych cech oraz zmian tych cech. Użycie tych wskaźników jako podstawowych – obok opisanych wyżej wskaźników sytuacji – w identyfikacji i ocenie rezultatów działań planowanych w SRGDD 2023-2033, tj. w jej ewaluacji, jest niezbędne z kilku powodów. Przede wszystkim, społeczność lokalna, będąc kluczowym beneficjentem rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże (zmian jej cech będących rezultatem działań), który ma zapewnić realizacja SRGDD 2023-2033, musi pełnić również rolę arbitra tego rozwoju (podmiotem oceny tych cech i ich zmian). Uzyskiwanie danych zmian cech gminy (wyrażanych wskaźnikami sytuacji), nie oznacza automatycznie, że wszyscy mieszkańcy są nimi usatysfakcjonowani. Duża część z nich może bowiem uważać je za zbyt małe lub wolne, zwłaszcza gdy w bliskim otoczeniu następować będą one głębiej, czy szybciej. Co więcej, opinia społeczna może się zmienić i to co było pożądane przez mieszkańców gminy w okresie przyjmowania SRGDD 2023-2033, po jakimś czasie może okazać się niepożądaną przez nich rzeczywistością. Dodatkowo, wskaźniki opinii zastąpią wskaźniki sytuacji, w przypadkach, w których identyfikacja i ocena danych cech Gminy Dobrzyniewo Duże i ich zmian już nie jest lub nie będzie możliwa za ich pomocą. Przykładowo, statystyka publiczna nie podaje dziś danych o środowiskowej wiedzy mieszkańców gmin, więc sposobem jej identyfikacji może być zebranie ich opinii o własnej wiedzy na ten temat. Co więcej, wskaźniki sytuacji dziś dostępne, mogą przestać być dostępne w trakcie wdrażania SRGDD 2023-2033. Z sytuacją taką władze gminy mogą spotkać się na przykład wtedy, gdy Główny Urząd Statystyczny zmieni zestaw wskaźników Banku Danych Lokalnych, co jak dotąd zdarzało się wielokrotnie. Podsumowując, wskaźniki opinii dopełnią identyfikację i ocenę rezultatów działań planowanych w SRGDD 2023-2033 dokonaną za pomocą wskaźników sytuacji, odnosząc je do zmieniających się oczekiwań, wartości i poglądów społeczności lokalnej.

W tabelach od 3 do 29 zostały przedstawione i oznaczone symbolem referencyjne wskaźniki opinii, które będą wykorzystywane w identyfikacji i ocenie rezultatów działań planowanych w SRGDD 2023-2033, wraz z pożądanymi kierunkami ich zmian w horyzoncie czasowym SRGDD 2023-2033, oznaczonymi symbolami **↑** (wzrost), **↓** (spadek), **↗** (wzrost do określonego poziomu), **↘** (spadek do określonego poziomu). Wskaźniki te zostały skonstruowane tak, aby były:

- **pojemne**, tzn. możliwie kompleksowo wyrażały opinie mieszkańców i przedsiębiorców o poszczególnych cechach Gminy Dobrzyniewo Duże,
- **proste**, tzn. nie budziły wątpliwości co do tego jakie opinie wyrażają,

- **dostępne**, tzn. mogły być ustalane łatwo i regularnie na podstawie prostych badań ankietowych.

W związku z powyższym zakłada się cykliczną realizację badań ankietowych:

- mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże,
- uczniów gminnych szkół podstawowych,
- rolników prowadzących gospodarstwa rolne na terenie gminy,
- właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw zlokalizowanych w gminie.

W przypadku braku możliwości zadania pytania, odpowiedzi na które są potrzebne do ustalenia wartości wskaźnika opinii, zakłada się możliwość zadania innego pytania dostarczającego odpowiedzi dla ustalenia wartości innego wskaźnika opinii o podobnej zawartości merytorycznej, który będzie jednocześnie pojemny i prosty. Zaleca się jednocześnie uzupełnianie ewaluacji, w miarę możliwości, kolejnymi wskaźnikami opinii, spełniającymi powyższe warunki.

Przyjmuje się, że wszystkie badania ankietowe przeprowadzane będą w czwartym kwartale roku, dla którego przeprowadzony zostanie monitoring w wariacie rozszerzonym, o którym mowa w rozdziale 11.4.

Gmina Dobrzyniewo Duże posiada doświadczenie w zakresie badań ankietowych służących ustaleniu wskaźników opinii. Badania takie były przeprowadzane na użytek ewaluacji jej poprzedniej strategii rozwoju. Powyższe wskaźniki opinii zostały dobrane tak, aby wykorzystać posiadane już przez gminę doświadczenia w omawianym zakresie.

WSKAŹNIKI NAKŁADÓW to wskaźniki charakteryzujące nakłady finansowe, kadrowe, techniczno-materiałowe, przestrzenne i czasowe, poniesione przez samorząd gminy, w tym jego jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki na realizację działań planowanych w SRGDD 2023-2033 dla osiągnięcia oczekiwanych rezultatów. Ze względu na ich wyżej przedstawione ograniczenia, wykorzystywane będą do identyfikacji i oceny rezultatów działań planowanych w SRGDD 2023-2033 wtedy, gdy zastosowanie wskaźników sytuacji lub wskaźników opinii będzie niemożliwe lub nieoptymalne, lub jako wskaźniki je uzupełniające.

W tabelach od 3 do 29 zostały przedstawione i oznaczone symbolem **❖** referencyjne wskaźniki nakładów, wraz z pożądanymi kierunkami ich zmian w horyzoncie czasowym SRGDD 2023-2033, oznaczonymi symbolami **↑** (wzrost), **↓** (spadek), **↗** (wzrost do określonego poziomu), **↘** (spadek do określonego poziomu). Wskaźniki te zostały skonstruowane tak, aby były:

- **proste**, tzn. nie budziły wątpliwości jakich nakładów dotyczą i skalę jakiego rezultatu wyrażają,
- **wiarygodne**, tzn. bazowały na istniejącym w rzeczywistości, silnym związkiem między nakładem a rezultatem, do oceny którego służą,
- **dostępne**, tzn. mogły być łatwo, szybko i regularnie ustalane na podstawie własnych danych o nakładach poniesionych przez samorząd gminy, w tym jego jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki.

W przypadku braku możliwości ustalenia i zastąpienia wskaźnika sytuacji lub wskaźnika opinii, zgodnie z przedstawionymi wyżej zasadami, możliwe jest zastąpienie go wskaźnikiem nakładów spełniającym powyższe kryteria. Zaleca się jednocześnie uzupełnianie ewaluacji, w miarę możliwości, kolejnymi wskaźnikami nakładów, jeśli spełniają powyższe warunki.

Tabela 3. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O1 „Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie	O1.R1. Wzrost wykorzystania usług żłobkowych.	cała gmina	☉ Udział dzieci mieszkańców gminy, które są objęte opieką żłobkową w całkowitej liczbie dzieci mieszkańców gminy, które są w wieku żłobkowym.	↑	żłobki, kluby dziecięce, Bank Danych Lokalnych
	O1.R2. Upowszechnienie wykorzystania usług przedszkolnych.	cała gmina	☉ Udział dzieci mieszkańców gminy, które są objęte opieką i edukacją przedszkolną w całkowitej liczbie dzieci mieszkańców gminy, które są w wieku przedszkolnym.	↑	przedszkola, oddziały przedszkolne szkół, Bank Danych Lokalnych
	O1.R3. Wysoka ogólna jakość usług gminnych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych gminnych szkół.	cała gmina	☑ Udział rodziców i opiekunów prawnych, których dzieci są objęte opieką i edukacją w przedszkolach gminnych oraz oddziałach przedszkolnych gminnych szkół, którzy ocenili ogólnie tę opiekę i edukację co najmniej dostatecznie. [skala pięciostopniowa: ocena niedostateczna / ocena dopuszczająca / ocena dostateczna / ocena dobra / ocena bardzo dobra].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O1.R4. Wysoki poziom nauczania w gminnych szkołach podstawowych.	cała gmina	☉ Średnie wyniki egzaminu ósmoklasistów z języka polskiego, matematyki oraz wybranego języka obcego nowożytnego we wszystkich gminnych szkołach podstawowych łącznie.	↑	gminne szkoły podstawowe, CKE
	O1.R5. Szeroka i atrakcyjna edukacja pozalekcyjna w gminnych szkołach podstawowych	cała gmina	❖ Łączna liczba godzin zajęć pozalekcyjnych przypadających w poprzednim roku szkolnym przypadająca na jednego ucznia we wszystkich gminnych szkołach podstawowych łącznie.	↑	gminne szkoły podstawowe
	O1.R6. Wysoka ogólna jakość gminnego szkolnictwa podstawowego.	cała gmina	☑ Udział uczniów do gminnych szkół podstawowych, którzy ocenili ogólnie swoją szkołę co najmniej dostatecznie. [skala pięciostopniowa: ocena niedostateczna / ocena dopuszczająca / ocena dostateczna / ocena dobra / ocena bardzo dobra].	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
01 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie			☒ Udział rodziców i opiekunów prawnych dzieci uczęszczających do gminnych szkół podstawowych, którzy ocenili ogólnie swoją szkołę co najmniej dostatecznie. [skala pięciostopniowa: ocena niedostateczna / ocena dopuszczająca / ocena dostateczna / ocena dobra / ocena bardzo dobra].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O1.R7. Wysoka efektywność organizacyjna gminnych szkół i zespołów szkolno-przedszkolnych	cała gmina	☐ Liczba uczniów gminnych szkół podstawowych i gminnych zespołów szkolno-przedszkolnych przypadających na jednego niedydaktycznego pracownika tych szkół (w przeliczeniu na pełne etaty) według stanu na koniec poprzedniego roku.	↓	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy
	O1.R8. Wzrastające kompetencje osobiste społeczności lokalnej.	cała gmina	☒ Udział mieszkańców twierdzących, że w ostatnich kilkunastu miesiącach nauczyli się czegoś nowego (podnieśli swoje kompetencje osobiste) w dowolnej dziedzinie dzięki edukacji pozaformalnej i nieformalnej ¹ mającej miejsce na terenie gminy. [skala dwustopniowa: podnieśli / nie podnieśli].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy

¹ Edukacja formalna to edukacja regularna, długookresowa, zestandaryzowana prawem i programami nauczania, prowadzona przez nauczycieli lub wykładowców w ramach zhierarchizowanego systemu podmiotów edukacyjnych (szkół podstawowych, zasadniczych szkół zawodowych, liceów, techników, szkół specjalnych, politechnicznych i wyższych), prowadząca do uzyskania danego poziomu wykształcenia, potwierdzonego świadectwem, dyplomem lub innym, urzędowym dokumentem. Edukacja pozaformalna to edukacja mniej regularna niż formalna, krótkookresowa lub co najwyżej średniookresowa, o niższym poziomie standaryzacji, prowadzona zwykle przez specjalistów w formie szkoleń, kursów, lekcji prywatnych itp. i nieprowadząca do zmiany formalnego wykształcenia. Na edukację nieformalną składają się z kolei działania edukacyjne niezinstytucjonalizowane, zwykle incydentalne lub co najwyżej krótkookresowe, wysoce zdywersyfikowane, a przede wszystkim prowadzone samodzielnie przez osobę uczącą się i mające postać obserwacji, lektury wydawnictw, wizyt muzealnych, recepcji przekazów medialnych, interakcji z oprogramowaniem, korzystania z zasobów bibliotek, baz danych i Internetu, udziału w imprezach masowych, pokazach, happeningach, obchodach itp.

Tabela 4. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O2 „Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji	O2.R1. Upowszechnienie sportu i rekreacji ruchowej wśród dzieci i młodzieży.	cała gmina	☒ Udział uczniów gminnych szkół podstawowych, którzy ocenili ogólnie zajęcia wychowania fizycznego prowadzone w ich szkołach co najmniej dostatecznie. [skala pięciostopniowa: ocena niedostateczna / ocena dopuszczająca / ocena dostateczna / ocena dobra / ocena bardzo dobra].	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych
			☒ Udział uczniów gminnych szkół podstawowych, którzy sądzą, że w dorosłym życiu będą regularnie uprawiać jakiś sport (prywatnie lub profesjonalnie) albo rekreację ruchową. [skala trzystopniowa: sądzę, że będę uprawiać jakiś sport albo rekreację ruchową / sądzę, że nie będę uprawiać żadnego sportu albo rekreacji ruchowej / nie wiem].	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych
			☐ Liczba mieszkańców będących dziećmi w wieku od 2 do 12 lat przypadających na, publicznie dostępny i należący do samorządu gminy, plac zabaw dla dzieci lub otwartą strefę rekreacji dziecięcej, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Urząd Gminy, Bank Danych Lokalnych
			☒ Udział mieszkańców, będących rodzicami lub opiekunami dzieci w w. do lat 12, twierdzących, że ilość, wyposażenie i lokalizacja placów zabaw dla dzieci oraz otwartych stref rekreacji dziecięcej są ogólnie rzecz biorąc co najmniej dobre. [skala pięciostopniowa: są zdecydowanie niesatysfakcjonujące / są trochę niesatysfakcjonujące / są zadowalające / są dobre / są bardzo dobre].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O2.R2. Upowszechnienie sportu i rekreacji ruchowej wśród dorosłych mieszkańców gminy.	cała gmina	☐ Szacowana liczba aktywnych uczestników zorganizowanych lub wspartych przez samorząd gminy w ubiegłym roku imprez sportowych i rekreacji ruchowej innych niż szkolne.	↑	Urząd Gminy,
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że co najmniej raz w tygodniu uprawiają sport lub dokonują in., intensywnej dla nich, rekreacyjnej aktywności ruchowej. [skala trzystopniowa: uprawiam co najmniej raz w tygodniu sport lub inną, intensywną dla mnie, rekreację ruchową / uprawiam rzadziej sport lub inną, intensywną dla mnie, rekreację ruchową / nie uprawiam sportu ani, intensywnej dla mnie, rekreacji ruchowej].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Szacowana liczba mieszkańców, innych niż uczniowie gminnych szkół podstawowych, którzy w roku ubiegłym skorzystali z należących do samorządu gminy obiektów sportowo-rekreacyjnych o kontrolowanym dostępie (liczba wejść). 	↑	gminne szkoły podstawowe,
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców gminy deklarujących, że zdecydowanie brakuje im (lub ich dzieciom do lat 13) jakiegoś obiektu sportowego lub innego obiektu służącego rekreacji ruchowej, z którego korzystaliby (lub ich dzieci) regularnie. [skala trzystopniowa: nie brakuje / brakuje / zdecydowanie brakuje]. 	↓	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O2.R3. Rozszerzenie działalności w zakresie sportu i rekreacji ruchowej prowadzonej przez lokalne organizacje pozarządowe.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba osób ćwiczących w klubach sportowych (wg. definicji GUS) zarejestrowanych na terenie gminy w roku ubiegłym. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Łączna liczba trenerów, instruktorów sportowych i innych osób prowadzących zajęcia sportowe w klubach sportowych (wg. definicji GUS) zarejestrowanych na terenie gminy w roku ubiegłym. 	↑	Bank Danych Lokalnych
	O2.R4. Upowszechnienie rekreacji ruchowej wśród seniorów.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców gminy, seniorów (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni) deklarujących, że zdecydowanie brak im jakiegoś obiektu sportowego lub innego obiektu służącego rekreacji ruchowej, z którego korzystaliby regularnie. [skala trzystopniowa: nie brakuje / brakuje / zdecydowanie brakuje]. 	↓	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców gminy, którzy są seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni) twierdzących, że co najmniej raz w tygodniu uprawiają sport lub dokonują innej, intensywnej dla nich, rekreacyjnej aktywności ruchowej. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
O2.R5. Pogłębienie integracji społecznej mieszkańców.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców oceniających, że działalność sportowa i rekreacji ruchowej prowadzona przez różne instytucje i organizacje w gminie, a także imprezy tego typu co najmniej dobrze integrują mieszkańców. [skala czterostopniowa: wcale nie integrują / integrują, ale słabo / dobrze integrują / bardzo dobrze integrują]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy	

Tabela 5. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O3 „Włączająca kultura aktywności i tożsamości”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości	O3.R1. Poszerzenie wykorzystania samorządowej oferty kulturalnej.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczestników imprez zorganizowanych w ubiegłym roku przez samorządowe instytucje kultury tj. Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym i Gminną Bibliotekę Publiczną w Dobrzyniewie Dużym. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> • Liczba członków kół, klubów i sekcji funkcjonujących w ubiegłym roku w samorządowych instytucjach kultury tj. w Gminnym Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym i Gminnej Bibliotece Publicznej w Dobrzyniewie Dużym. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> • Liczba członków kół, klubów i sekcji funkcjonujących w ubiegłym roku w samorządowych instytucjach kultury tj. w Gminnym Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym i Gminnej Bibliotece Publicznej w Dobrzyniewie Dużym, będących seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni). 	↑	Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym, Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrzyniewie Dużym
	O3.R2. Poszerzenie wykorzystania pozarządowej oferty kulturalnej.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba członków lokalnych organizacji pozarządowych, dla których działalność w zakresie kultury i sztuki jest działalnością statutową, według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	lokalne organizacje pozarządowe
			<ul style="list-style-type: none"> • Szacowana liczba mieszkańców, bezpośrednich beneficjentów działalności w zakresie kultury i sztuki prowadzonej w ubiegłym roku przez lokalne organizacje pozarządowe. 	↑	lokalne organizacje pozarządowe
	O3.R3. Pogłębienie lokalnej tożsamości kulturowej mieszkańców.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców, twierdzących, że dzięki działalności Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym lub/i Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrzyniewie Dużym poznali część lokalnej historii, tradycji, dzieł lub innego dziedzictwa kulturowego. <p>[skala dwustopniowa: nie poznałem(am) / poznałem(am)].</p>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O3.R4. Wzrost zadowolenie mieszkańców z lokalnej działalności kulturalnej.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców gminy, którzy lokalną działalność kulturalną ocenili ogólnie co najmniej dostatecznie. <p>[skala pięciostopniowa: ocena niedostateczna / ocena dopuszczająca / ocena dostateczna / ocena dobra / ocena bardzo dobra].</p>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy

Tabela 6. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O4 „Działalność biblioteczna nowego wzoru”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru	O4.R1. Popularyzacja czytelnictwa i innych form poznawania treści wśród mieszkańców gminy.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Wypożyczenia w roku ubiegłym księgozbioru bibliotek publicznych przypadające na 1 mieszkańca w woluminach. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Czytelnicy bibliotek publicznych w roku ubiegłym przypadające na 1000 mieszkańców gminy. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ❖ Liczba uczestników szkoleń, spotkań autorskich i dyskusyjnych, warsztatów, prelekcji, wykładów, konferencji i innych form interakcji bezpośredniej zorganizowanych w ubiegłym roku przez Gminną Bibliotekę Publiczną. 	↑	Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrzyniewie Dużym
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców gminy korzystających z usług Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrzyniewie Dużym średnio co najmniej raz w miesiącu, oceniających, że jej działalność sprzyja ich integracji z innymi korzystającymi. [skala dwustopniowa: nie sprzyja / sprzyja]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy

Tabela 7. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O5 „Obywatelska społeczność lokalna”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O5 Obywatelska społeczność lokalna	O5.R1. Upowszechnienie postaw obywatelskich.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba mieszkańców gminy nagrodzonych, wyróżnionych przez Radę lub Wójta Gminy Dobrzyńskie Duże za szczególne postawy obywatelskie w życiu prywatnym, publicznym i zawodowym wykazane w ubiegłym roku. 	↗ ≤ 5	Urząd Gminy Dobrzyńskie Duże
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Frekwencja mieszkańców w ostatnich wyborach samorządowych, parlamentarnych lub prezydenckich. 	↑	Państwowa Komisja Wyborcza
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców gminy, którzy uznają, że mieszkańcy gminy wykazują na co dzień postawy obywatelskie co najmniej czasami. [skala czterostopniowa: nie wykazują / czasami wykazują / zwykle wykazują / często wykazują]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O5.R2. Upowszechnienie aktywności oby-	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba mieszkańców będących członkami zarejestrowanych w gminie organizacji pozarządowych według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	organizacje pozarządowe

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
	watelskiej.		<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liczba godzin pracy wolontariackiej (w rozumieniu Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie) przepracowanych w ubiegłym roku w jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach samorządu gminy. ☒ Udział mieszkańców gminy, którzy deklarują, że nie interesują ich sprawy publiczne społeczności lokalnej. [skala dwustopniowa: nie interesują / interesują]. 	<p>↑</p> <p>↓</p>	<p>jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki sam. gminy</p> <p>wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy</p>

Tabela 8. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O6 „Żywe dziedzictwo kulturowe”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O6 Żywe dziedzictwo kulturowe	O6.R1. Zachowanie materialne i niematerialne obiekty lokalnego dziedzictwa kulturowego.	cała gmina	☐ Udział zabytków nieruchomych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, które w złym stanie technicznym.	↓	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że ogólny stan budynków i innych obiektów zabytkowych w gminie, które widzą na co dzień, jest co najmniej zadowalający. [skala czterostopniowa: stał zły / stan zadowalający / stan dobry / stan b. dobry].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że gmina co najmniej dostatecznie wspiera zachowanie i promocję starych zasobów kultury (starych zdjęć, dokumentów, przedmiotów itp.), posiadanych przez mieszkańców. [skala pięciostopniowa: wcale nie wspiera / wspiera, ale niedostatecznie / wspiera dostatecznie / wspiera dobrze / wspiera bardzo dobrze].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O6.R2. Wykształcenie kulturowej tożsamości lokalnej i (sub)regionalnej społeczności lokalnej	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Szacowana liczba mieszkańców, którzy w ubiegłym roku wzięli udział w działaniach jednostek gminy służących edukacji na temat i promocji jej dziedzictwa kulturowego. ☒ Udział mieszkańców twierdzących, że znają dziedzictwo kulturowo-historyczne gminy w co najmniej dostateczny sposób. [skala czterostopniowa: nie znam / znam, ale w małym stopniu / znam w stopniu średnim / znam dobrze lub bardzo dobrze]. 	<p>↑</p> <p>↑</p>	<p>jednostki samorządu gminy</p> <p>wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy</p>

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
	O6.R3. Wykorzystanie materialnych i niematerialnych obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba zabytków ruchomych i innych obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego udostępnianych publicznie przez jednostki gminy w ubiegłym roku. 	↑	jednostki samorządu gminy
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział zabytków nieruchomych, innych niż budynki mieszkalne, wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, odwiedzanych przez turystów lub wykorzystywanych w związku z działalnością gospodarczą lub usługami publicznymi. 	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duży

Tabela 9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O7 „Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna	O7.R1. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Udział dzieci objętych w ubiegłym roku w (potencjalnych, przyszłych) gminnych żłobkach badaniami przesiewowymi słuchu, mowy, widzenia i rozwoju ruchowego. 	↑	żłobki gminne (potencjalne, przyszłe)
			<ul style="list-style-type: none"> ❖ Udział dzieci objętych w ubiegłym roku w gminnych przedszkolach i oddziałach przedszkolnych szkół podstawowych badaniami przesiewowymi słuchu, mowy, widzenia i rozwoju ruchowego. 	↑	gminne przedszkola szkoły podstawowe
			<ul style="list-style-type: none"> ❖ Udział dzieci i młodzieży objętych w ubiegłym roku w szkołach gminnych co najmniej jednym programem prozdrowotnej edukacji bezpośredniej (innej niż zdalna) nie stanowiącym części podstawy programowej. 	↑	gminne szkoły podstawowe
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Szacowana liczba mieszkańców gminy potrzebujących publicznych usług pielęgnacyjno-opiekuńczych świadczonych w miejscach ich zamieszkania, lecz nie mających do nich dostępu, według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyń Dużym
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców twierdzących, że ich ogólny stan zdrowia, jest co najmniej dostateczny. [skala pięciostopniowa: <i>bardzo zły / zły / dostateczny / dobry / bardzo dobry</i>]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
07 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że posiadają co najmniej dostateczną wiedzę nt. zdrowego odżywiania w ich aktualnym stanie zdrowia. [skala czterostopniowa: nie posiadam wiedzy / posiadam pewną wiedzę, ale za małą / posiadam dostateczną wiedzę / posiadam pełną wiedzę].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że do najczęściej potrzebnych im lub osobom pozostającym pod ich opieką, bezpłatnych usług podstawowej opieki zdrowotnej, dostęp na terenie gminy jest co najmniej zadowalający. [skala pięciostopniowa: brak dostępu / dostęp trudny / zadowalający dostęp / dobry dostęp / dostęp bardzo dobry].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że do najczęściej potrzebnych im lub osobom pozostającym pod ich opieką, bezpłatnych usług specjalistycznej opieki zdrowotnej, dostęp na terenie gminy jest co najmniej zadowalający. [skala pięciostopniowa: brak dostępu / dostęp trudny / zadowalający dostęp / dobry dostęp / dostęp bardzo dobry].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że do najczęściej potrzebnych im lub osobom pozostającym pod ich opieką, bezpłatnych badań diagnostyki medycznej, dostęp na terenie gminy jest co najmniej zadowalający. [skala pięciostopniowa: brak dostępu / dostęp trudny / zadowalający dostęp / dobry dostęp / dostęp bardzo dobry].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców, starszych niż dzieci i młodzież gminnych szkół podstawowych, oświadczających, że w ubiegłym roku poddali się co najmniej jednemu badaniu profilaktycznemu (nie związanemu z chorobą lub jej podejrzeniem), nieobowiązkowemu, tzn. innemu niż badanie medycyny pracy, badanie w ubieganiu się o uprawnienia (np. do prowadzenia pojazdów) lub pozwolenia (np. na broń) itp. [skala dwustopniowa: nie poddałam(em) się takiemu badaniu ani razu / poddałam(em) się takiemu badaniu raz lub więcej razy].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O7.R2. Wzrost długości życia mieszkańców gminy.	cała gmina	☐ Średnia długość życia mieszkańców gminy według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych

Tabela 10. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O8 „Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny	O8.R1. Poprawa zdolności samorządu gminy do sprawnego funkcjonowania w sytuacjach zagrożeń i kryzysów.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ● Udział pracowników gminnych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu gminy, którzy w roku ubiegłym przeszli co najmniej jedno szkolenie w zakresie wykonywania pracy w warunkach sytuacji kryzysowych (klęska żywiołowa, działania wojenne, kryzys migracyjny, pandemia i in.) i podwyższonego zagrożenia ich wystąpieniem. 	↑	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy
	O8.R2. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa cyfrowego systemów samorządu.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ● Liczba przypadków nieautoryzowanego dostępu do danych zgromadzonych w systemach informatycznych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy oraz naruszeń integralności tych systemów stwierdzonych ubiegłym roku. 	↓	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy
	O8.R3. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i zdolności ratowniczo-gaśniczych.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ● Liczba pożarów na terenie gminy w ubiegłym roku. 	↓	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ● Udział dojazdów pierwszych podmiotów ratowniczych na miejsca zdarzeń (tzn. pożarów oraz miejscowych zagrożeń) w gminie, w czasie nie dłuższym niż 20 min. w całkowitej liczbie takich dojazdów w ubiegłym roku. 	↓	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ● Udział pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu gminy, którzy potrafią udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej. 	↑	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy
	O8.R4. Wzrost poziomu bezpieczeństwa powodziowego.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ● Wartość strat materialnych spowodowanych przez powodzie i podtopienia, które miały miejsce na terenie gminy w ubiegłym roku. 	↓	Główny Urząd Statystyczny
O8.R5. Wzrost bezpieczeństwa komunikacyjnego.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ● Liczba wypadków drogowych na terenie gminy w ubiegłym roku. 	↓	Komenda Miejska Policji w Białymstoku	

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny			☐ Liczba ofiar wypadków drogowych na terenie gminy w ubiegłym roku.	↓	Komenda Miejska Policji w Białymstoku
			☐ Liczba ofiar wypadków drogowych, mieszkańców gminy w wieku do lat 15, na terenie gminy w ubiegłym roku.	↓	Komenda Miejska Policji w Białymstoku
			☒ Udział mieszkańców, rodziców lub opiekunów prawnych dzieci z gminnych szkół podstawowych, twierdzących, że droga ich dzieci do/z tych szkół jest co najmniej wystarczająco bezpieczna. <i>[skala czterostopniowa: droga niebezpieczna / droga wystarczająco bezpieczna / droga w pełni bezpieczna]</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że drogi, chodniki, przejścia dla pieszych w gminie są co najmniej wystarczająco bezpieczne. <i>[skala czterostopniowa: są niebezpieczne / zdarzają się zagrożenia, ale ogólnie są wystarczająco bezpiecznie / nie są wystarczająco bezpieczne]</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O8.R6. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa edukacji.	cała gmina	☒ Udział uczniów gminnych szkół podstawowych, twierdzących, że w szkołach tych i obok nich czują się bezpiecznie. <i>[skala dwustopniowa: czuję się bezpiecznie / nie czuję się bezpiecznie].</i>	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych
	O8.R7. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa osobistego, bezpieczeństwa mienia i porządku publicznego.	cała gmina	☐ Łączna liczba przestępstw stwierdzonych w 7 głównych kategoriach (bójka i pobicie; uszczerbek na zdrowiu; kradzież cudzej rzeczy; kradzież samochodu; kradzież z włamaniem; rozboje, wymuszenia i kradzieże rozbójnicze; uszkodzenie mienia), popełnionych na terenie gminy w ubiegłym roku.	↓	Komenda Miejska Policji w Białymstoku
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że czują się średnio lub bardziej zagrożeni przestępczością. <i>[skala czterostopniowa: nie czują się zagrożona(y) / czuję się zagrożona(y), ale słabo / czuję się średnio zagrożona(y) / czuję się mocno zagrożona(y)]</i>	↓	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny	O8.R8. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa dzieci.	cała gmina	☒ Udział uczniów gminnych szkół podstawowych, twierdzących, że wiedzą co zrobić we wszystkich tych przypadkach zagrożeń: pożar, atak psa, pobicie, kradzież, wymuszenie, znęcanie, molestowanie.	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych
			☒ Udział uczniów gminnych szkół podstawowych, twierdzących, że mają świadomość zagrożeń internetowych i zachowują podstawowe zasady bezpieczeństwa w Internecie. [skala dwustopniowa: nie mam świadomości lub/i nie zachowuję / mam świadomość i zachowuję]	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych
	O8.R9. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa seniorów.	cała gmina	☒ Udział mieszkańców, którzy są seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni), twierdzących, że wystarczająco znają zagrożenia internetowe i wiedzą jak zachować bezpieczeństwo w Internecie. [skala dwustopniowa: nie znam lub/i nie wiem wystarczająco / znam i wiem wystarczająco].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców, którzy są seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni), twierdzących, że wystarczająco znają zagrożenia oszustwami finansowymi, wyłudzeniami itp. i wiedzą jak ich unikać. [skala dwustopniowa: nie znam lub/i nie wiem jak unikać / znam i wiem jak unikać].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O8.R10. Wzrost bezpieczeństwa mienia publicznego.	cała gmina	☐ Wartość strat w mieniu gminy, jej jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek poniesionych w ubiegłym roku wskutek aktów wandalizmu oraz kradzieży.	↓	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że wandalizm w ich otoczeniu nie występuje lub występuje, ale w niewielkim stopniu. [skala czterostopniowa: nie występuje / występuje, ale w niewielkim stopniu / występuje w stopniu średnim / występuje w stopniu dużym].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy

Tabela 11. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O9 „Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne	O9.R1. Redukcja materialnych barier integracji społecznej seniorów i osób niepełnosprawnych.	cała gmina	☒ Udział mieszkańców gminy, którzy są seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni) lub/i osobami niepełnospr., uznających, że bariery architektoniczne w miejscach publicznych w gminie są dla nich co najwyżej średnim problemem. [skala czterostopniowa: nie są problemem / są problemem, ale małym / są średnim problemem / są dużym problemem].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O9.R2. Redukcja organizacyjnych, informacyjnych i mentalnych barier integracji społecznej seniorów i osób niepełnosprawnych	cała gmina	☐ Szacowana liczba mieszkańców gminy będących seniorami, wymagających opieki dziennej, lecz nie mających do niej dostępu, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyńwie D.
		cała gmina	☐ Łączna liczba mieszkańców korzystających z środowiskowych domów samopomocy, klubów seniora i innych, analogicznych podmiotów zlokalizowanych w gminie według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
	cała gmina	☒ Udział mieszkańców gminy, którzy są seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni) lub/i osobami niepełnosprawnymi, twierdzących, że adresowana do nich oferta rekreacji ruchowej na terenie gminy jest co najmniej dostateczna. [skala pięciostopniowa: nie dostrzegam takiej oferty / dostrzegam taką ofertę, ale jest ona niedostateczna / oferta jest dostateczna / oferta jest dobra / oferta jest bardzo dobra].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy	
	cała gmina	☒ Udział mieszkańców gminy, którzy są seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni) lub/i osobami niepełnosprawnymi, twierdzących, że adresowana do nich oferta kulturalno-rozr. na terenie gminy jest co najmniej dostateczna. [skala pięciostopniowa: nie dostrzegam takiej oferty / dostrzegam taką ofertę, ale jest ona niedostateczna / oferta jest dostateczna / oferta jest dobra / oferta jest bardzo dobra].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy	
	cała gmina	☒ Udział mieszkańców gminy, którzy są seniorami (min. 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni) lub/i osobami niepełnosprawnymi, uznających się za włączonych w lokalne życie społeczne w stopniu co najmniej średnim. [skala czterostopniowa: nie włączona(y) / włączona(y), ale słabo / średnio włączona(y) / silnie włączona(y)].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy	

Tabela 12. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O10 „Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna	O10.R1. Ograniczenie do minimum problemów społecznych.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku ubiegłym mierzony udziałem beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców gminy. 	↓	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego w roku ubiegłym mierzony udziałem beneficjentów korzystających z takiej pomocy w liczbie mieszkańców gminy. 	↓	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Szacowana liczba dzieci i młodzieży w gminnych szkołach podstawowych wymagających pomocy w zakresie dożywiania, lecz nie korzystających z tej pomocy, według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↓	gminne szkoły podstawowe
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Szacowana liczba osób bezdomnych przebywających stale na terenie gminy, według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
			<ul style="list-style-type: none"> ❖ Liczba dzieci i młodzieży objętych w ubiegłym roku <i>streetworkingiem</i> pracowników gminnego systemu pomocy społecznej. 	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców oceniających, że samorząd gminy co najmniej dostatecznie zapobiega problemom społecznym oraz je ogranicza i rozwiązuje. [skala dwustopniowa: nie zapobiega i nie ogranicza i nie rozwiązuje / zapobiega, ogranicza i rozwiązuje, ale niedostatecznie / dostatecznie zapobiega, ogranicza i rozwiązuje / dobrze zapobiega, ogranicza i rozwiązuje / bardzo dobrze zapobiega, ogranicza i rozwiązuje]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O10.R2. Redukcja alkoholizmu i narkomanii.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba interwencji podjętych w ubiegłym roku w związku z naruszeniem na terenie gminy art. 13, 14 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi przypadająca na 100 wydanych w ubiegłym roku zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie gminy. 	↓	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców oceniających, że alkoholizm jest co najmniej dość częstym problemem społeczności lokalnej. [skala pięciostopniowa: nie jest problemem / jest problemem, ale rzadkim / jest problemem dość częstym / jest częstym problemem / jest bardzo częstym problemem]. 	↓	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy			

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna			☒ Udział mieszkańców oceniających, że narkomania jest co najmniej dość częstym problemem społeczności lokalnej. [skala pięciostopniowa: nie jest problemem / jest problemem, ale rzadkim / jest problemem dość częstym / jest częstym problemem / jest bardzo częstym problemem].	↓	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział uczniów miejskich szkół podstawowych twierdzących, że więcej niż kilkakrotnie, nie tylko dla spróbowania, pili alkohol lub/i palili papierosy (używali e-papierosów) lub/i używali dopalaczy/narkotyków. [skala dwustopniowa: nie potwierdzam żadnego z ww. / potwierdzam co najmniej jedno z ww.].	↓	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych
	O10.R3. Redukcja zjawiska przemocy w rodzinie	cała gmina	☐ Liczba procedur Niebieskiej Karty przypadających na 1000 mieszkańców gminy według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym, Zespół Interdyscyplinarny
	O10.R4. Wzmocnienie rodzin i funkcji rodzicielskich.	cała gmina	☐ Szacowana liczba mieszkańców, którzy w ubiegłym roku byli członkami rodzin z istotnymi problemami w zakresie wypełniania funkcji rodzicielskich, w tym z pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej, i którzy pośrednio lub bezpośrednio nie otrzymali w związku z tym pomocy od samorządu gminy.	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym
			☐ Szacowany udział dzieci, mieszkańców gminy, spełniających przesłanki wsparcia przez placówkę wsparcia dziennego, ale nie korzystających z takiego wsparcia, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym
			☐ Szacowana liczba mieszkańców gminy będących członkami rodzin dysfunkcyjnych według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym

Tabela 13. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O11 „Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej	O11.R1. Wzrost wykorzystania komunikacji autobusowej.	cała gmina	☐ Szacowana liczba pasażerów, którzy skorzystali z finansowanej przez gminę komunikacji autobusowej w ubiegłym roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duży
			☒ Udział mieszkańców oceniających, że rozkład jazdy komunikacji autobusowej finansowanej przez gminę jest co najmniej dostatecznie skoordynowany z rozkładem jazdy autobusów w Białymstoku. <i>[skala pięciostopniowa: nie jest skoordynowany / jest skoordynowany, ale niedostatecznie / jest dostatecznie skoordynowany / jest dobrze skoordynowany / jest bardzo dobrze skoordynowany].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców oceniających, że rozkład jazdy komunikacji autobusowej finansowanej przez gminę jest co najmniej dostatecznie skoordynowany z godzinami pracy przedszkoli, szkół i miejsc pracy, z których korzystają oni lub ich dzieci. <i>[skala pięciostopniowa: nie jest skoordynowany / jest skoordynowany, ale niedostatecznie / jest dostatecznie skoordynowany / jest dobrze skoordynowany / jest bardzo dobrze skoordynowany].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców oceniających, że ogólnie rzecz biorąc są zadowoleni z punktualności komunikacji autobusowej finansowanej przez gminę. <i>[skala dwustopniowa: ogólnie niezadowolona(y) / ogólnie zadowolona(y)].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców oceniających, że ogólnie rzecz biorąc są zadowoleni z komfortu jazdy w komunikacji autobusowej finansowanej przez gminę. <i>[skala dwustopniowa: ogólnie niezadowolona(y) / ogólnie zadowolona(y)].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O11.R2. Wzrost wykorzystania komunikacji kolejowej.	cała gmina	☒ Liczba par połączeń kolejowych z Gminy Dobrzyń Duży do Białegostoku w ciągu doby, według obowiązującego rozkładu jazdy.	↑	przewoźnicy kolejowi (rozkład jazdy stacji kolejowej)

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej			☒ Udział mieszkańców oświadczających, że przeciętnie co najmniej raz w tygodniu korzystają z połączeń kolejowych z któregoś z przystanków na terenie Gminy Dobrzyń Duże do Białegostoku. [skala trzystopniowa: nie korzystam / korzystam, ale rzadziej niż przeciętnie raz w tygodniu / korzystam przeciętnie raz w tygodniu lub częściej].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców ogólnie zadowolonych z dostępności miejsc parkingowych typu Park&Ride lub Bike&Ride przeznaczonych dla pasażerów korzystających z przystanków kolejowych. [skala dwustopniowa: ogólnie niezadowolona(y) / ogólnie zadowolona(y)].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O11.R3. Wzrost wykorzystania komunikacji rowerowej i innej, opartej na zeroemisyjnych UTO.	cała gmina	☐ Stosunek liczby zadaszonych lub kubaturowych miejsc do parkowania rowerów i innych zeroemisyjnych UTO umożliwiających przypięcie każdego z nich, zlokalizowanych na terenie gminnych szkół i zespołów szkolno-przedszkolnych do sumy uczniów i pracowników tych szkół.	↑	gminne szkoły podstawowe
			☐ Liczba zadaszonych lub kubaturowych miejsc do parkowania rowerów i innych zeroemisyjnych UTO umożliwiających przypięcie każdego z nich, zlokalizowanych na terenie jednostek gminnych innych niż szkoły i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy.	↑	jednostki inne niż gminne szkoły oraz (ewentualne, przyszłe) spółki gminy
			☒ Udział mieszkańców oświadczających, że poza sezonem zimowym na co dzień korzystają z roweru lub innego zeroemisyjnego UTO. [skala trzystopniowa: nie korzystam w ogóle / korzystam, ale nie na co dzień / korzystam na co dzień].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział uczniów szkół gminnych oświadczających, że poza sezonem zimowym na co dzień korzystają z roweru lub innego zeroemisyjnego UTO. [skala trzystopniowa: nie korzystam w ogóle / korzystam, ale nie na co dzień / korzystam na co dzień].	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych

Tabela 14. Oczekiwane rezultaty planowanych działań w obszarze celu op. O12 „Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza	O12.R1. Wzrost potencjału gospodarczego gminy.	cała gmina	☐ Podmioty w rejestrze REGON w ub. roku na 1000 mieszkańców wg wag klas wielkości (wagi dla klas wielkości firm ustalone przez MliR (ob. MFiPR): do 9 osób - 0, 10-49 osób - 1, 50-249 osób - 3, 250-999 osób - 10, od 1000 osób – 30; czyli liczba przedsiębiorstw (10-49)*1 + liczba przedsiębiorstw (50-249)*3 + liczba przedsiębiorstw (250-999)*10 + liczba przedsiębiorstw powyżej 1000*30).	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Podmioty w rejestrze REGON w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Kubatura budynków przemysłowych (PKOB 1251) oddanych do użytkowania w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Kubatura zbiorników, silosów i budynków magazynowych (PKOB 1252) oddanych do użytkowania w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☒ Udział przedsiębiorców twierdzących, że ogólna kondycja ekonomiczna ich przedsiębiorstw w okresie najbliższych 2-3 lat najprawdopodobniej poprawi się co najmniej trochę. <i>[skala pięciostopniowa: pogorszy się znacznie / pogorszy się trochę / nie zmieni się / poprawi się trochę / poprawi się znacznie].</i>	↑	wyniki badań ankietowych właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw
			☒ Udział przedsiębiorców twierdzących, że w najbliższych 2-3 latach najprawdopodobniej rozszerzą obszar działalności gospodarczej. <i>[skala dwustopniowa: najprawdopodobniej rozszerzy / najprawdopodobniej nie rozszerzy].</i>	↑	wyniki badań ankietowych właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza	O12.R2. Wzrost lokalnej małej przedsiębiorczości i mikroprzedsiębiorczości.	cała gmina	☐ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w rejestrze REGON w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Liczba dni sprzedanego w ubiegłym roku najmu stoisk itp. podmiotom i osobom korzystającym z targowiska gminnego.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Podmioty w rejestrze REGON w ubiegłym roku o liczbie zatrudnionych do 9 osób przypadające na 1000 mieszkańców.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Podmioty w rejestrze REGON w ubiegłym roku o liczbie zatrudnionych do 9 osób przypadające na 10 tys. mieszkańców, którzy są w wieku produkcyjnym.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☒ Udział przedsiębiorców zatrudniających do 9 pracowników twierdzących, że w gminie panują co najmniej zadowalające warunki funkcjonowania małych przedsiębiorstw i mikroprzedsiębiorstw. [skala czterostopniowa: niezadowalające warunki / zadowalające warunki / dobre warunki / bardzo dobre warunki].	↑	wyniki badań ankietowych właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw
	O12.R3. Wykształcenie przyjaznego, społecznego klimatu akceptacji i zrozumienia przedsiębiorczości.	cała gmina	☐ Liczba lokalnych mikroprzedsiębiorców nagrodzonych przez Radę Gminy Dobrzyniewo Duże lub Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże za sukcesy i wzorcowe postawy usługowe, produktowe, techniczne, organizacyjne i w zakresie zrównoważonego wykorzystania środowiska oraz dziedzictwa kulturowego gminy.	↗ ≤1 0	Urząd Gminy
			☒ Udział uczniów gminnych szkół podstawowych oświadczających, że szkoły te uczą ich na czym polega przedsiębiorczość i jak być przedsiębiorczym. [skala dwustopniowa: szkoła nie uczy / szkoła uczy].	↑	wyniki badań ankietowych uczniów gminnych szkół podstawowych

Tabela 15. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O13 „Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy	O13.R1. Utrzymanie niskiego poziomu bezrobocia.	cała gmina	☉ Bezrobotni mieszkańcy zarejestrowani według stanu na koniec grudnia ubiegłego roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☉ Bezrobotni mieszkańcy do 30 roku życia zarejestrowani według stanu na koniec grudnia ubiegłego roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☉ Bezrobotni mieszkańcy powyżej 50 roku życia zarejestrowani według stanu na koniec grudnia ubiegłego roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☉ Bezrobotni mieszkańcy długotrwale bezrobotni zarejestrowani według stanu na koniec grudnia ubiegłego roku.	↓	Powiat. Urząd Pracy w Białymstoku
	O13.R2. Pogłębienie dostosowania podaży do popytu na lokalnym rynku pracy.	cała gmina	☉ Procentowa przewaga zarejestrowanych, bezrobotnych kobiet nad bezrobotnymi mężczyznami w gminie według stanu na koniec grudnia ubiegłego roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☑ Udział przedsiębiorców twierdzących, że w najbliższych 2-3 latach zatrudnienie w ich przedsiębiorstwie najprawdopodobniej nie zmieni się lub wzrośnie. [skala pięciostopniowa: znacznie spadnie / trochę spadnie / nie zmieni się / trochę wzrośnie / znacznie wzrośnie].	↑	wyniki badań ankietowych właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw
			☑ Udział przedsiębiorców twierdzących, że przeciętne płace w ich przedsiębiorstwie są podobne lub większe od przeciętnych płac w regionie w tej samej branży. [skala pięciostopniowa: znacznie mniejsze / trochę mniejsze / podobne / trochę większe / znacznie większe].	↑	wyniki badań ankietowych właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw
		☑ Udział przedsiębiorców twierdzących, że liczba kandydatów na pracowników ich firmy, którzy mają odpowiednie kwalifikacje jest co najmniej wystarczająca. [skala trzystopniowa: jest za mała / jest wystarczająca / jest większa niż wystarczająca].	↑	wyniki badań ankietowych właścicieli i naczelnej kadry kierowniczej przedsiębiorstw	

Tabela 16. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu o. O14 „Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne”

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne	O14.R1. Wzrost komercyjnego, zwłaszcza aglomeracyjnego ruchu rekreacyjno-turystycznego na terenie gminy.	cała gmina	☉ Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na terenie gminy według stanu na koniec lipca ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Miejsca noclegowe na kempingach i polach biwakowych ogółem na terenie gminy według stanu na koniec lipca ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Miejsca noclegowe w pokojach gościnnych ogółem na terenie gminy według stanu na koniec lipca ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Liczba miejsc w salach konferencyjnych w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na terenie gminy według stanu na koniec ubiegłego roku	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Noclegi udzielone w ubiegłym roku turystom zagranicznym (nierezydentom) w turystycznych obiektach noclegowych na terenie gminy.	↑	Bank Danych Lokalnych
	O14.R2. Wzrost sektora przedsiębiorstw działających w turystyce, rekreacji i branżach pokrewnych.	cała gmina	☉ Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Sekcji I PKD (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, związanymi z turystyką i rekreacją) Dziale 55 (Zakwaterowanie) według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Sekcji I PKD (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, związanymi z turystyką i rekreacją) Dziale 56 (Działalność usługowa związana z żywieniem) według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Sekcji R PKD (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) Dziale 93 (Działalność rozrywkowa i rekreacyjna) według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
O14.R3. Podniesienie rekreacyjnej aktywności mieszkańców gminy	cała gmina	☑ Udział mieszkańców twierdzących, że dzięki rozwojowi usług rekreacyjno-turystycznych adresowanych do osób spoza gminy, zyskuje ona na atrakcyjności także dla jej mieszkańców. <i>[skala trzystopniowa: przez to gmina traci na atrakcyjności dla mieszkańców / jest to obojętne dla mieszkańców / przez to gminy zyskuje na atrakcyjności dla mieszkańców].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców	

Tabela 17. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O15 „Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo	O15.R1. Restrukturyzacja agrarna i kadrowa lokalnego rolnictwa.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w roku 2030. [wartość tego wskaźnika należy odnieść do wartości z roku 2020] 	↑	Główny Urząd Statystyczny – wyniki PSR 2020 i PSR 2030
			<ul style="list-style-type: none"> Udział gospodarstw rolnych czerpiących dochody w ponad 50% z działalności rolniczej w roku 2030. [wartość tego wskaźnika należy odnieść do wartości z roku 2020] 	↑	Główny Urząd Statystyczny – wyniki PSR 2020 i PSR 2030
			<ul style="list-style-type: none"> Udział użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych oraz członków ich rodzin pracujących w tych gospodarstwach w wieku poprodukcyjnym, w całkowitej liczbie tych użytkowników i członków w roku 2030. [wartość tego wskaźnika należy odnieść do wartości z roku 2020] 	↓	Główny Urząd Statystyczny – wyniki PSR 2020 i PSR 2030
			<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia gruntów rolnych, których klasa została obniżona w ubiegłym roku. 	↓	Bank Danych Lokalnych
	O15.R2. Poszerzenie rynkowej obecności lokalnych gospodarstw rolnych.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Liczba miejsc noclegowych i całorocznych w pokojach gościnnych i kwaterach agroturystycznych według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> Liczba noclegów udzielonych w ubiegłym roku w noclegowych i całorocznych pokojach gościnnych i kwaterach agroturystycznych. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących działalność zaliczaną do działów specjalnej produkcji rolnej według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Sekcji A PKD (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) Działe 01 (Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową) według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ☒ Udział rolników twierdzących, że sprzedają bezpośrednio konsumentom część swoich produktów rolnych lub wyrobów z nich wytworzonych. [skala dwustopniowa: nie / tak]. 	↑	wyniki badań ankietowych rolników

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
	O15.R3. Uzyskanie dobrych, lokalnych warunków działalności rolniczej.	cała gmina	☒ Udział rolników oceniających, że lokalne warunki prowadzenia działalności rolnej są ogólnie rzecz biorąc co najmniej dostateczne. [skala pięciostopniowa: warunki bardzo złe / warunki złe / warunki dostateczne / warunki dobre / warunki bardzo dobre].	↑	wyniki badań ankietowych rolników
			☒ Udział rolników oceniających, że ogólna kondycja ekonomiczna ich gospodarstwa rolnego jest obecnie co najmniej dostateczna. [skala pięciostopniowa: kondycja bardzo zła / kondycja zła / kondycja dostateczna / kondycja dobra / kondycja bardzo dobra].	↑	wyniki badań ankietowych rolników

Tabela 18. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O16 „Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna	O16.R1. Wzrost ilości oraz poprawa zrównoważenia infrastruktury drogowej i okołodrogowej.	cała gmina	☐ Udział długości dróg gminnych na terenie gminy o stanie technicznym co najmniej dobrym w całkowitej ich długości według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże
			☐ Udział długości dróg gminnych na terenie gminy, w oznakowanych obszarach zabudowanych, wyposażonych w chodniki według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże
			☐ Udział długości dróg powiatowych na terenie gminy o stanie technicznym co najmniej dobrym w całkowitej ich długości według stanu na koniec ubieg. roku.	↑	Starostwo Powiatowe w Białymstoku
			☐ Udział długości dróg powiatowych na terenie gminy, w oznakowanych obszarach zabudowanych, wyposażonych w chodniki według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Starostwo Powiatowe w Białymstoku
			☐ Udział długości dróg krajowych na terenie gminy o stanie technicznym co najmniej dobrym w całkowitej ich długości według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
			☐ Udział długości dróg krajowych na terenie gminy, w oznakowanych obszarach zabudowanych, wyposażonych w chodniki według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna			☐ Liczba miejsc parkingowych należących do podmiotów publicznych, w tym typu Park&Ride, Bike&Ride oraz Kiss&Ride według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duży
			☐ Udział energooszczędnych publicznych punktów oświetlenia należących do samorządu gminy według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duży
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że stan dróg, chodników, oświetlenia i przejść dla pieszych w gminie jest ogólnie rzecz biorąc co najmniej zadowolający. <i>[skala pięciostopniowa: stan bardzo zły / stan zły / stan zadowolający / stan dobry / stan bardzo dobry].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że drogi w gminie są ogólnie rzecz biorąc co najmniej zadowolająco bezpieczne. <i>[skala pięciostopniowa: bardzo niebezpieczne / niebezpieczne / zadowolająco bezpieczne / bezpieczne / bardzo bezpieczne].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O16.R2. Wzrost ilości i pogłębienie zrównoważenia infrastruktury rowerowej oraz UTO.	cała gmina	☐ Długość dróg dla rowerów i innych UTO ogółem według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duży
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że ilość i zintegrowanie dróg dla rowerów i innych UTO w gminie są ogólnie rzecz biorąc co najmniej zadowolające. <i>[skala pięciostopniowa: ilość i zintegrowanie nie są zadowolające / ilość i zintegrowanie są zadowolające / ilość i zintegrowanie są satysfakcjonujące / ilość i zintegrowanie są bardzo satysfakcjonujące].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O16.R3. Przyrost infrastruktury kolejowej i towarzyszącej.	cała gmina	☒ Udział mieszkańców oświadczających, że przeciętnie co najmniej raz w tygodniu korzystają z połączeń kolejowych z któregoś z przystanków na terenie Gminy Dobrzyń Duży do Białegostoku. <i>[skala trzystopniowa: nie korzystam / korzystam, ale rzadziej niż przeciętnie raz w tygodniu / korzystam przeciętnie raz w tygodniu lub częściej].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O16.R4. Wzrost dostępności szerokopasmowego dostępu do Internetu.	cała gmina	☒ Udział mieszkańców twierdzących, że szybki Internet jest dostępny w miejscu ich zamieszkania. <i>[skala dwustopniowa: tam gdzie mieszkam szybki Internet nie jest dostępny / tam gdzie mieszkam szybki Internet jest dostępny].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców

Tabela 19. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjn. O17 „Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna	O17.R1. Wzrost ilości oraz poprawa zrównoważenia infrastruktury wodociągowej.	cała gmina	☉ Udział budynków mieszkalnych podłączonych do wodociągu według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Udział mieszkańców korzystających z wodociągu według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Wartość strat wody z sieci wodociągowej w roku ubiegłym liczona jako iloczyn ilości straty wody i kosztu jednostki wody wskazanego w zatwierdzonym wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków.	↑	Bank Danych Lokalnych
	O17.R2. Wzrost ilości oraz poprawa zrównoważenia infrastruktury kanalizacji sanitarnej.	cała gmina	☉ Udział budynków mieszkalnych podłączonych do kanalizacji sanitarnej według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Udział mieszkańców korzystających z kanalizacji sanitarnej według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
O17.R3. Wzrost ilości i poprawa zrównoważenia infr. kan. deszczowej.	cała gmina	☉ Długość sieci kanalizacji deszczowej według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże	

Tabela 20. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O18 „Zrównoważona infrastruktura energetyczna”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O18	O18.R1. Wzrost potencjału i wykorzystania infrastruktury gazowniczej.	cała gmina	☉ Udział mieszkańców korzystających z gazu z sieci według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Zużycie gazu z sieci w kWh na mieszkańca według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna	O18.R2. Wzrost wykorzystania hybrydowych urządzeń grzewczych wykorzystujących źródła energii odnawialnej.	cała gmina	⊙ Łączna moc hybrydowych rozwiązań grzewczych integrujących tradycyjne i odnawialne źródła energii w obiektach samorządu gminy oraz jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobryń Duży
			⊙ Szacowany udział budynków mieszkalnych, w których do celów grzewczych wykorzystywane są źródła energii odnawialnej.	↑	Urząd Gminy Dobryń Duży
	O18.R3. Wzrost potencjału zrównoważonej infrastruktury elektroenergetycznej.	cała gmina	⊙ Powierzchnia terenów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod nowe inwestycje gospodarcze i wielorodzinne inwestycje mieszkaniowe, zapewnienie którym zasilania elektroenergetycznego jest poważną barierą ich zainwestowania (ocena szacunkowa).	↓	Urząd Gminy Dobryń Duży
			⊙ Łączna moc energii elektrycznej pozyskanej z odnawialnych źródeł energii zainstalowanych w i na obiektach i gruntach samorządu gminy oraz jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki sam. gminy

Tabela 21. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O19 „Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna	O19.R1. Uzyskanie dobrego stanu urządzeń melioracji głównej i szczegółowej.	cała gmina	⊙ Szacowany ogólny udział urządzeń melioracji głównej i szczegółowej ogółem wymagających wykonania na nich przebudowy, remontów lub zabiegów utrzymania, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Urząd Gminy Dobryń Duży
			⊙ Obszar gminy o zwiększonym ryzyku powodzi i podtopień wynikającym z braku lub niewłaściwego stanu technicznego infrastruktury przeciwpowodziowej przewidzianej do wybudowania lub poprawienia stanu technicznego w planie ochrony przeciwpowodziowej.	↓	Urząd Gminy Dobryń Duży
	O19.R3. Poszerzenie potencjału błękitno-zielonej infrastruktury.	cała gmina	⊙ Powierzchnia błękitno-zielonej infrastruktury stanowiącej własność samorządu gminy, w tym jego (ewentualnych, przyszłych) spółek, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobryń Duży
			⊙ Szacowana powierzchnia błękitno-zielonej infrastruktury, nie stanowiącej własności samorządu gminy, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobryń Duży

Tabela 22. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O20 „Kompleksowo zaplanowana przestrzeń”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń	O20.R1. Uzyskanie dobrego standardu zarządzania przestrzenią.	cała gmina	☐ Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w całkowitej powierzchni przewidzianej do objęcia takimi planami w SUKZP lub w innym, zastępującym go gminnym instrumencie zarządzania przestrzenią, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			☐ Udział pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy lub robót budowlanych w roku ubiegłym opartych o MPZP w liczbie takich pozwoleń i zgłoszeń z projektem budowlanym na budowę nowych obiektów budowlanych ogółem.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☒ Udział małych i mikroprzedsiębiorców twierdzących, że miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy co najmniej zadowalająco sprzyjają ich działalności gospodarczej. <i>[skala pięciostopniowa: znacznie utrudniają naszą działalność / trochę utrudniają naszą działalność / nie mają dla nas znaczenia / zadowalająco sprzyjają naszej działalności / zdecydowanie sprzyjają naszej działalności].</i>	↑	wyniki badań ankietowych właścicieli i naczelnicy kadry kierowniczej przedsiębiorstw
	O20.R2. Poprawa poziomu ładu i estetyki przestrzeni gminy.	cała gmina	☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że przestrzenie publiczne w gminie są ogólnie rzecz biorąc co najmniej zadowalająco ładne. <i>[skala czterostopniowa: są zdecydowanie brzydkie / są raczej brzydkie / są zadowalająco ładne / są bardzo ładne].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
			☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że tablice, banery, plakaty i inne urządzenia reklamowe nie szpecą gminy. <i>[skala trzystopniowa: bardzo szpecą gminę / trochę szpecą gminę / nie szpecą gminy].</i>	↓	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O20.R3. Wzrost koncepcyjnej roli mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią gminy.	cała gmina	☐ Szacowana liczba mieszkańców, którzy w ubiegłym roku wzięli bezpośredni udział w – zorganizowanych przez samorząd gminy – spotkaniach, warsztatach, konsultacjach, mediacjach itp. dotyczących przestrzeni i estetyki gminy.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże

Tabela 23. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O21 „Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa	O21.R1. Wzrost zasobów mieszkaniowych w gminie.	cała gmina	⊙ Liczba mieszkań w gminie według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			⊙ Liczba domów w gminie według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokal.
			⊙ Liczba budynków mieszkalnych w gminie, na których budowę pozwolenia zostały wydane w ubiegłym roku.	↑	Starostwo Powiatowe w Białymstoku
			⊙ Powierzchnia budynków mieszkalnych w gminie, na których budowę pozwolenia zostały wydane w ubiegłym roku.	↑	Starostwo Powiatowe w Białymstoku
	O21.R2. Zrównoważenie rozwoju mieszkalnictwa	cała gmina	⊙ Średnia wartość Wskaźnika Energii Pierwotnej EP budynków mieszkalnych w gminie według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			⊙ Udział pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy lub robót budowlanych w roku ubiegłym opartych o MPZP w liczbie takich pozwoleń i zgłoszeń z projektem budowlanym na budowę nowych obiektów budowlanych ogółem.	↑	Bank Danych Lokalnych
			⊙ Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
O21.R3. Utrzymanie zrównoważenia komunalnej gospodarki mieszkaniowej.	cała gmina	⊙ Udział powierzchni komunalnych lokali mieszkalnych w budynkach mieszkalnych w złym stanie technicznym, które kwalifikują się do remontów generalnych lub o mniejszym zakresie prac, w całkowitej powierzchni komunalnych lokali mieszkalnych.	↓	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże	
		⊙ Udział powierzchni komunalnych lokali mieszkalnych w budynkach mieszkalnych w złym stanie technicznym, które nie kwalifikują się do remontów generalnych, w całkowitej powierzchni komunalnych lokali mieszkalnych.	↓	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże	

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna			<ul style="list-style-type: none"> Wartość dofinansowania do kosztów eksploatacji, zarządu oraz odtwarzania pierwotnych parametrów technicznych komunalnych zasobów mieszkaniowych obciążającego budżet gminy w ubiegłym roku. [wartości dofinansowania należy wykazywać w dwóch wariantach: a) w wartości nominalnej, b) w wartości zdyskontowanej o wskaźnik inflacji GUS przyjmując za rok bazowy rok przyjęcia SRGDD 2023-2033 (dla zapewnienia porównywalności wartości wskaźnika z kolejnych lat)]. 	↓	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			<ul style="list-style-type: none"> Wartość zadłużenia z tytułu niezapłaconych czynszów za najem mieszkań komunalnych według stanu na koniec poprzedniego roku. [wartości zadłużenia należy wykazywać w dwóch wariantach: a) w wartości nominalnej, b) w wartości zdyskontowanej o wskaźnik inflacji GUS przyjmując za rok bazowy rok przyjęcia SRGDD 2023-2033 (dla zapewnienia porównywalności wartości wskaźnika z kolejnych lat)]. 	↓	Urząd Gminy Dobrzyń Duże

Tabela 24. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O22 „Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz m. architektura..	O22.R1. Przyrost i poprawa stanu zieleni gminnej.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia zielenców według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia zieleni ulicznej według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> Długość żywopłotów ogółem według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że stan zieleni gminnej (zielen uliczna, zieleń przy obiektach publicznych itp.) jest co najmniej dobry. [skala pięciostopniowa: stan zieleni gminnej jest bardzo zły / stan zieleni gminnej jest zły / stan zieleni gminnej jest średni / stan zieleni gminnej jest dobry / stan zieleni gminnej jest bardzo dobry]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz m. architektura...	O22.R2. Przyrost liczebności i prawa stanu obiektów małej architektury.	cała gmina	☐ Łączna liczba rzeźb, pomników, tablic pamiątkowych, witaczy, murali itp. znajdujących się w publicznych przestrzeniach o otwartym dostępie, należących do samorządu gminy, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			☐ Łączna liczba ławek, stołów i altan, znajdujących się w publicznych przestrzeniach o otwartym dostępie, należących do samorządu gminy, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			☒ Udział mieszkańców gminy co najmniej trochę zadowolonych z ilości, jakości i lokalizacji ławek, stołów i altan publicznie dostępnych w gminie. [skala trzystopniowa: nie zadowolona(y) / trochę zadowolona(y) / zdecydowanie zadowolona(y)].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców

Tabela 25. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O23 „Kompleksowa prewencja środowiskowa”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa	O23.R1. Zredukowanie niskoemisyjnych zanieczyszczeń powietrza.	cała gmina	☐ Liczba dni w ubiegłym roku, w których odnotowano co najmniej jedno przekroczenie dopusz. normy pyłu zawieszonego PM2,5 lub PM10 lub benzo(a)pirenu w co najmniej jednym punkcie pomiarowym na terenie gminy należącym do Gminy Dobrzyń Duże lub Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska	↓	Urząd Gminy Dobrzyń Duże, Bank Danych Pomiarowych GIOŚ
			☒ Udział mieszkańców gminy potwierdzających, że zanieczyszczenie powietrza dymem z kominów w okresach zimowych jest na tyle małe, że nie jest problemem gminy. [skala dwustopniowa: nie zgadzam się z tym twierdzeniem / zgadzam się z tym twierdzeniem].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O23.R2. Redukcja degradacji gleb.	cała gmina	☒ Udział rolników twierdzących, że zanieczyszczenie lub inne formy degradacji gleb nie są problemem gminy. [skala czterostopniowa: zanieczyszczenie lub inne formy degradacji gleb nie są problemem gminy / są małym problemem gminy / są dużym problemem gminy].	↓	wyniki badań ankietowych rolników

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
	O23.R3. Utrzymanie czystości wód powierzchniowych i podziemnych.	cała gmina	☐ Udział budynków mieszkalnych podłączonych do kanalizacji sanitarnej według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Udział mieszkańców korzystających z kanalizacji sanitarnej według stanu na koniec ubiegłego roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☐ Liczba punktów podczyszczania wód opadowych kanalizacji deszczowej.	↑	Bank Danych Lokalnych
	O23.R4. Zachowanie w dopuszczalnych normach poziomu promieniowania elektromagnet.	cała gmina	☐ Liczba punktów emisji promieniowania elektromagnetycznego o natężeniu $\geq 28V/m$ na terenie gminy według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	System Informac. o Instalacjach Wytw. Promieniowanie ElektroMagnetyczne
	O23.R5. Zachowanie w dopuszczalnych normach poziomu hałasu	cała gmina	☐ Powierzchnia terenów zagrożonych hałasem na obszarze gminy według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Geoportal Infrastruktury Informacji Przestrzennej GUGiK
	O23.R6. Zachowanie kluczowych zasobów lokalnego środowiska i krajobrazu.	cała gmina	☐ Spadek powierzchni rezerwatów przyrody w stosunku do ich powierzchni z końca roku przyjęcia SRGDD 2023-2033 według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☐ Spadek powierzchni parków krajobrazowych w stosunku do ich powierzchni z końca roku przyjęcia SRGDD 2023-2033 według stanu na koniec ub. roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☐ Spadek powierzchni obszarów chronionego krajobrazu w stos do ich powierzchni z końca roku przyjęcia SRGDD 2023-2033 wg stanu na koniec ub. roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że działalność gminy na rzecz ochrony środowiska jest co najmniej zadowalająca. <i>[skala czterostopniowa: jest bardzo nieprawidłowa / jest niezadowalająca / jest zadowalająca / jest w pełni prawidłowa].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że stan środowiska naturalnego na terenie gminy jest co najmniej dobry. <i>[skala czterostopniowa: stan jest zły / stan jest dostateczny / stan jest dobry / stan jest bardzo dobry].</i>			↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców	

Tabela 26. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O24 „Spójna gospodarka odpadowa”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O24 Spójna gospodarka odpadowa	O24.R1. Redukcja wolumenu odpadów komunalnych wytwarzanych przez mieszkańców.	cała gmina	☉ Masa odpadów komunalnych wytworzonych w ubiegłym roku przypadająca na jednego mieszkańca.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☉ Masa odpadów komunalnych zebranych w ubiegłym roku z gospodarstw domowych.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☉ Masa odpadów komunalnych zebranych w ciągu ub. roku z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) niż gosp. domowe.	↓	Bank Danych Lokalnych
	O24.R2. Pogłębienie selektywności zbiórki odpadów komunalnych.	cała gmina	☉ Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ogóle odpadów komunalnych zebranych w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w ogóle odpadów komunalnych zebranych w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
	O24.R3. Redukcja wolumenu odpadów komunalnych przedostających się do środowiska naturalnego.	cała gmina	☉ Wartość wskaźnika świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkaných w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Wartość wskaźnika świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkaných w ubiegłym roku.	↑	Bank Danych Lokalnych
			☉ Szacowana objętość lub waga odpadów w nielegalnych, tzw. dzikich składowiskach odpadów na terenie gminy według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże
			☑ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że w gminie nie występują problemy tzw. dzikich wysypisk lub ogólnego zaśmiecenia terenów otwartych. [skala czterostopniowa: problem występuje bardzo często / problem występuje / problem występuje bardzo rzadko / problem nie występuje].	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców
	O24.R4. Poprawa efektywności kosztowej gminnej gosp. odpad.	cała gmina	☉ Wartość wskaźnika efektywności kosztowej ogółem usług odebranych odpadów komunalnych w ubiegłym roku.	↓	Bank Danych Lokalnych
O24.R5. Usunięcie materiałów zawierających azbest z terenu gminy.	cała gmina	☉ Szacowana łączna waga lub objętość materiałów zawierających azbest pozostających na terenie gminy i wymagających usunięcia, według stanu na koniec ubiegłego roku.	↓	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże	

Tabela 27. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O25 „Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń	O25.R1. Dysponowanie przez samorząd gminy pełnym zakresem niezbędnych informacji o stanie lokalnego środowiska i jego źródłach zanieczyszczeń.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Ze względu na złożoność oceny tego rezultatu zostanie ona przeprowadzona jako samoocena dysponowania przez samorząd takimi informacjami dokonana przez organ wykonawczy gminy. [skala czterostopniowa: gmina dysponuje dalece niepełnym zakresem / gmina dysponuje niepełnym zakresem / gmina dysponuje wystarczającym zakresem / gmina dysponuje pełnym zakresem] 	↑	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże
	O25.R2. Dobry dostęp mieszkańców do podstawowej informacji środowiskowej.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Łączna liczba odston w ubiegłym roku podstron witryny internetowej gminy poświęconej stanowi lokalnego środowiska naturalnego oraz źródłom jego zanieczyszczeń. 	↑	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże
			<ul style="list-style-type: none"> Liczba artykułów w „Głosie Dobrzyńsko Duże” w ubiegłym roku poświęconych stanowi lokalnego środowiska naturalnego, źródłom jego zanieczyszczeń oraz działaniom samorządu gminy na jego rzecz. 	↗ ≤1 0	Urząd Gminy Dobrzyńsko Duże
<ul style="list-style-type: none"> Liczba wirtualnych i fizycznych, środowiskowych urządzeń informacyjnych w gminnych obiektach użyteczności publicznej, według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↑	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki sam. gminy			

Tabela 28. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O26 „Upowszechnione postawy prośrodowiskowe”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O26	O26.R1. Upowszechnienie postaw prośrodowiskowych wśród mieszkańców.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Zużycie wody z wodociągów na jednego mieszkańca korzystającego z sieci wodociągowej w ubiegłym roku. 	↓	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną na jednego mieszkańca korzystającego z sieci kanalizacyjnej w ubiegłym roku. 	↓	Bank Danych Lokalnych
			<ul style="list-style-type: none"> Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ogóle odpadów komunalnych zebranych w ubiegłym roku. 	↑	Bank Danych Lokalnych

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O26 Upowszechnione kompetencje prośrodowiskowe			☐ Masa wytworzonych w ubiegłym roku odpadów komunalnych przypadająca na jednego mieszkańca.	↓	Bank Danych Lokalnych
			☒ Udział mieszkańców oświadczających, że poza sezonem zimowym na co dzień korzystają z roweru lub innego zeroemisyjnego UTO. <i>[skala trzystopniowa: nie korzystam w ogóle / korzystam, ale nie na co dzień / korzystam na co dzień].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców oświadczających, że w ich gospodarstwach domowych zainstalowane jest dowolne źródło energii odnawialnej. <i>[skala dwustopniowa: jest zainstalowane / nie jest zainstalowane].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że świadomość ekologiczna mieszkańców gminy jest, ogólnie rzecz biorąc, co najmniej zadowalająca. <i>[skala pięciostopniowa: bardzo niska / niska / zadowalająca / wysoka / bardzo wysoka].</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O26.R2. Pogłębienie więzi społeczności lokalnej ze środowiskiem naturalnym.	cała gmina	☒ Udział mieszkańców twierdzących, że w ostatnich kilkunastu miesiącach bezpłatnie poświęcili co najmniej kilka godzin swojego prywatnego czasu na społeczne działania służące ochronie środowiska przyrody na terenie gminy. <i>[skala dwustopniowa: nie / tak]</i>	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
		☐ Liczba mieszkańców nagrodzonych przez Radę Gminy Dobrzyniewo Duże lub Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże za sukcesy i wzorcowe postawy w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska naturalnego	↗ ≤ 10	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	

Tabela 29. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O27 „Sprawczy samorząd gminy”.

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O27 Sprawczy samorząd gminy	O27.R1. Zapewnienie kompletności i spójności planistycznej bazy zarządzania rozwojem gminy.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział planów i programów rozwoju gminy, o których mowa w SRGDD 2023-2033, które nie zostały uchwalone lub uległy formalnej dezaktualizacji, według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↓	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców oceniających, że władze gminy zarządzają jej rozwojem co najmniej dostatecznie. [skala czterostopniowa: zarządzają źle / zarządzają dostatecznie / zarządzają dobrze / zarządzają bardzo dobrze]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
	O27.R2. Zapewnienie wysokich zdolności budżetu gminy do finansowania jej rozwoju.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Dochody budżetowe gminy wykonane przypadające na jednego mieszkańca. [wartość dochodów środków należy wykazywać w dwóch wariantach: a) w wartości nominalnej, b) w wartości zdyskontowanej o wskaźnik inflacji GUS przyjmując za rok bazowy rok przyjęcia SRGDD 2023-2033 (dla zapewnienia porównywalności wartości wskaźnika z kolejnych lat)] 	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział wydatków majątkowych w wykonanych wydatkach budżetowych gminy w ubiegłym roku sfinansowanych z dochodów własnych. 	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział wydatków majątkowych poniesionych na inwestycje i zakupy inwestycyjne (tzn. innych niż zakup i objęcie akcji i udziałów; wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego) w wykonanych wydatkach budżetowych gminy w ubiegłym roku sfinansowanych z dochodów własnych. 	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
	O27.R3. Intensywna działalność inwestycyjna samorządu gminy	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział wydatków majątkowych w wykonanych wydatkach budżetowych gminy w ubiegłym roku. 	↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże
<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział wydatków majątkowych poniesionych na inwestycje i zakupy inwestycyjne (tzn. innych niż zakup i objęcie akcji i udziałów; wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego) w wykonanych wydatkach budżetowych gminy w ubiegłym roku. 			↑	Urząd Gminy Dobrzyń Duże	

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O27 Sprawczy samorząd gminy			<ul style="list-style-type: none"> Wartość bezzwrotnych środków pozyskanych w ub. roku przez sam. gminy, w tym jego jednostki i (ew., przyszłe) spółki, na sfinansowanie wydatków na inwestycje i zakupy inwest., zakup i objęcie akcji, udziałów, wn. wkładów do spółek. [wartości pozyskanych środków należy wykazywać w dwóch wariantach: a) w wartości nominalnej, b) w wartości zdyskontowanej o wskaźnik inflacji GUS przyjmując za rok bazowy rok przyjęcia SRGDD 2023-2033 (dla zapewnienia porównywalności wartości wskaźnika z kolejnych lat)]. 	↑	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy
	O27.R4. Wzrost stymulacyjnej roli gminnej gospodarki nieruchomości.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Udział powierzchni nieruchomości gruntowych stanowiących własność samorządu gminy i nie wykorzystywanych od 10 lat w związku z realizacją jej zadań w całkowitej powierzchni jej nieruchomości, według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↓	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże
	O27.R5. Utrzymanie stymulacyjnej roli partnerskiej współpracy strategicznej samorządu gminy.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Wartość projektów zrealizowanych w ubiegłym roku na terenie gminy przez samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym jego jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki w ramach projektów współrealizowanych z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, jednostkami administracji państwowej oraz organizacjami pozarządowymi. 	↑	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże
	O27.R6. Zapewnienie dialogu i partycypacji społeczności lokalnej w zarządzaniu rozwojem gminy.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Udział mieszkańców twierdzących, że dialog władz gminy z mieszkańcami jest co najmniej dostateczny. [skala czterostopniowa: brak dialogu / dialog jest prowadzony, ale jest niedostateczny / dialog jest dostateczny / dialog jest dobry / dialog jest bardzo dobry]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			<ul style="list-style-type: none"> Łączna liczba osoboposiedzeń Rady Seniorów Gminy Dobrzyniewo Duże i Młodzieżowej Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w roku ubiegłym 	↑	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże
	O27.R7. Utrzymanie wysokich zdolności kadrowo-organizacyjnych samorządu gminy.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> Udział klientów Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oceniających, że jest on zorganizowany co najmniej dostatecznie. [skala czterostopniowa: zorganizowany źle / zorganizowany dostatecznie / zorganizowany dobrze / zorganizowany bardzo dobrze]. 	↑	wyniki badań ankietowych klientów Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże
			<ul style="list-style-type: none"> Liczba pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy (w przeliczeniu na pełne etaty) na 1000 mieszkańców gminy według stanu na koniec poprzedniego roku. 	↓	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki sam. gminy

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O27 Sprawczy samorząd gminy			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział członków organów władzy samorządowej gminy, którzy w ubiegłym roku nie wzięli udziału w żadnych szkoleniach poświęconych zarządzaniu rozwojem gminy o łącznym czasie zajęć nie krótszym niż 8 godzin. ⊙ Udział pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy (bez przeliczania na pełne etaty), którzy w ubiegłym roku nie wzięli udziału w żadnych szkoleniach związanych z ich obecnymi lub przyszłymi obowiązkami służbowymi o łącznym czasie zajęć nie krótszym niż 8 godzin. 	<p style="text-align: center;">↓</p> <p style="text-align: center;">↑</p>	<p>Urząd Gminy Dobryń Duże</p> <p>Urząd Gminy Dobryń Duże oraz inne jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki gminy</p>
	O27.R8. Wzrost nowoczesności technik stosowanych w działalności samorządowej.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Udział procesów administracji publicznej przeprowadzonych w ubiegłym roku przez Urząd Gminy Dobryń Duże w pełni zdalnie, w ramach e-usług służących indywidualnej obsłudze klientów, w całkowitej liczbie usług służących indywidualnej obsłudze klientów. 	↑	Urząd Gminy Dobryń Duże
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział mieszkańców twierdzących, że usługi publiczne (komunikacja publiczna, administracja publiczna, komunikacja władz z mieszkańcami, szkolnictwo, kultura, sport, rekreacja) zorganizowane są w gminie ogólnie rzecz biorąc co najmniej dostatecznie nowocześnie. [skala czterostopniowa: niedostatecznie nowocześnie / dostatecznie nowocześnie / nowocześnie / bardzo nowocześnie]. 	↑	wyniki badań ankietowych mieszkańców gminy
			<ul style="list-style-type: none"> ☑ Udział pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy twierdzących, że ich jednostka lub (ewentualna, przyszła) spółka jest wyposażona i zorganizowana co najmniej dostatecznie nowocześnie. [skala czterostopniowa: niedostatecznie nowocześnie / dostatecznie nowocześnie / nowocześnie / bardzo nowocześnie]. 	↑	wyniki badań ankietowych pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu gminy
	O27.R9. Wzrost motywacji pracowników samorządowych do kreatywnej, skutecznej i efektywnej pracy.	cała gmina	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Wskaźnik rotacji liczony jako stosunek liczby pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, z którymi w ubiegłym roku rozwiązano umowy o pracę ze względu na złożone przez nich wypowiedzenie lub nieprzedłużenie takiej umowy z ich woli do liczby pracowników (w przeliczeniu na pełne etaty) tych jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek według stanu na koniec ubiegłego roku. 	↓	jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki samorządu gminy

c.o.	oczekiwane rezultaty	w.p.	referencyjne wskaźniki ich osiągnięcia (sytuacji, opinii, nakładów)	o.z.	źródła inf.
O27 Sprawczy samorząd gminy			☒ Udział pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy twierdzących, że finansowe warunki pracy motywują ich do kreatywnej, skutecznej i efektywnej pracy w co najmniej dostatecznym stopniu. [skala czterostopniowa: motywują niedostatecznie / motywują dostatecznie / dobrze motywują / motywują bardzo dobrze].	↑	wyniki badań ankietowych pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu gminy
			☒ Udział pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy twierdzących, że inne niż finansowe warunki pracy motywują ich do kreatywnej, skutecznej i efektywnej pracy w co najmniej dostatecznym stopniu. [skala czterostopniowa: motywują niedostatecznie / motywują dostatecznie / dobrze motywują / motywują bardzo dobrze].	↑	wyniki badań ankietowych pracowników jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu gminy

8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej (rysunek 2) to schemat obrazujący zbiór elementów, które w szczególności wpływają na szeroko pojęty rozwój społeczno-gospodarczy, odbywający się na terytorium gminy. Model stanowi ilustrację założeń ukierunkowanej terytorialnie polityki rozwoju lokalnego. Przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy, wynikającą z uwarunkowań związanych z jej położeniem, trendami rozwojowymi oraz kierunki zmian oczekiwanych w wyniku realizacji Strategii.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dobrzyniewo Duże jest spójny z zasadniczymi ustaleniami Modelu zawartego w projektowanej „Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 Roku” (projekt, listopad 2022, data dostępu: maj 2023).

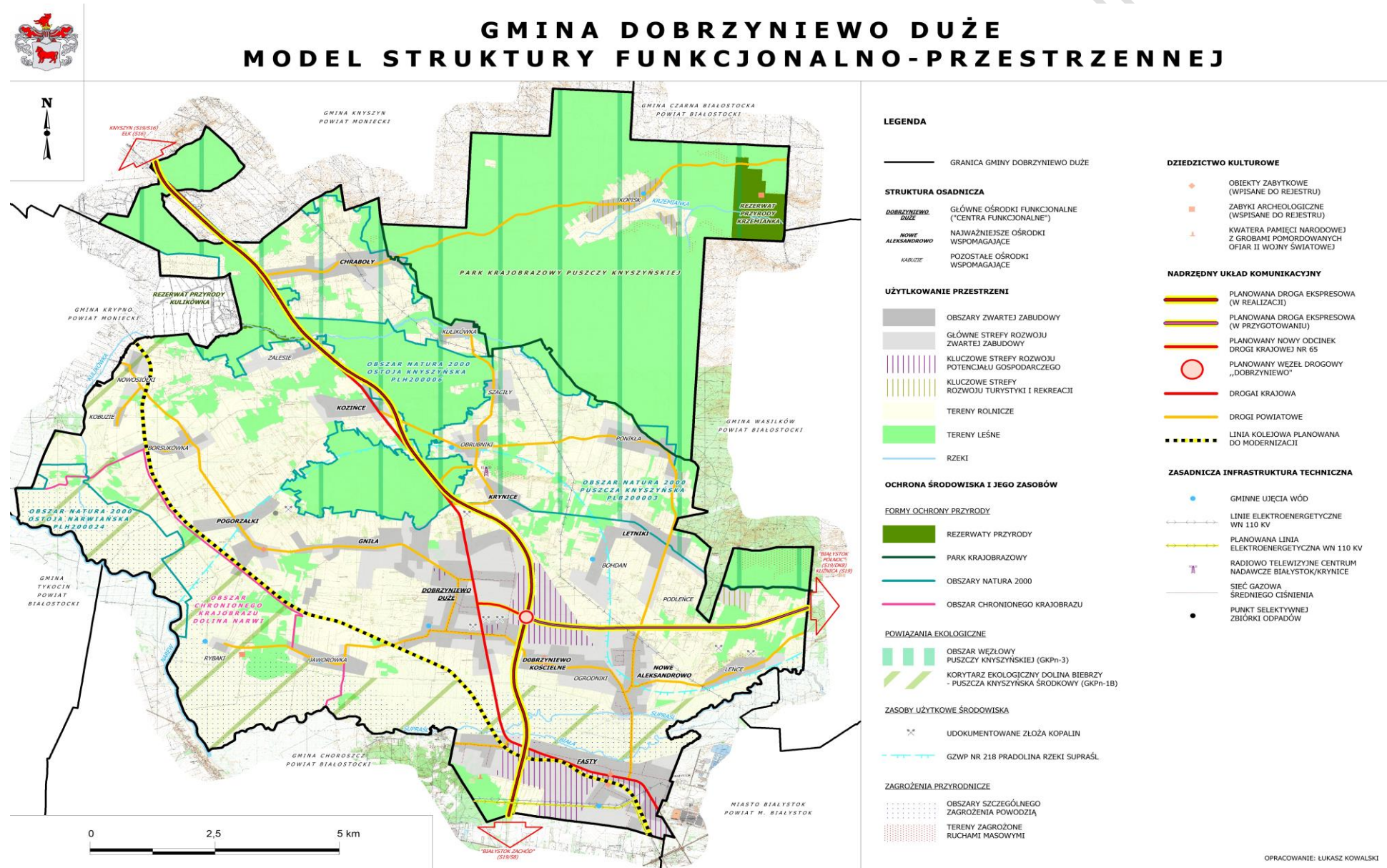
Gmina Dobrzyniewo Duże jest średniej wielkości gminą wiejską, położoną w Powiecie Białostockim, w centralnej części Województwa Podlaskiego. Gmina wchodzi w skład aglomeracji miasta Białegostoku i graniczy: od wschodu z gminą Wasilków, od południowego wschodu z miastem Białystok, od południa z gminą Choroszcz, od zachodu z gminami Krypno i Tykocin, od północy z gminą Knyszyn, a od północnego wschodu z gminą Czarna Białostocka. W jej skład wchodzi 33 miejscowości zgrupowane w 26 sołectw. Powierzchnia gminy to 161 km², co stanowi ok. 5,5% ogólnej powierzchni Powiatu Białostockiego.

Obecnie trzon komunikacyjny stanowi droga krajowa nr 65 (klasy drogi głównej G), relacji Białystok – Knyszyn. Ponadto, w sąsiedztwie gminy przebiega droga krajowa nr 8 (klasy drogi głównej ruchu przyspieszonego GP), relacji Białystok – Augustów, której bezpośrednio powiązanie transportowe z terenami gminy zapewniają droga powiatowa 1397B oraz droga gminna nr 105425B wraz z drogą powiatową nr 1393B. W najbliższych latach planowana jest budowa dróg ekspresowych, wraz z węzłem „Dobrzyniewo”. Trasy stanowią fragment obwodnicy Białegostoku oraz trasy w kierunku Warmii i Mazur. Na terenie gminy planowana jest także modernizacja linii kolejowej nr 38 (E75 „Rail Baltica”), w tym przystosowanie linii do parametrów kolei dużych prędkości z jednoczesną korektą przebiegu w celu spełnienia projektowych parametrów prędkościowych. Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce (ciągi planowane i istniejące), gmina Dobrzyniewo Duże odznaczać się będzie bardzo dobrym poziomem dostępności transportowej – dogodne połączenia ze stolicą i większością miast wojewódzkich, a także Berlinem, Pragą, Wiedniem czy Bratysławą.

Pod względem środowiskowym obserwuje się wyraźne zróżnicowanie wewnętrzne. Największe walory przyrodniczo-krajobrazowe występują w północno-wschodniej i północno-środkowej części gminy, co związane jest obecnością kompleksów leśnych Puszczy Knyszyńskiej. Wyrazem wysokiego potencjału środowiska i różnorodności biologicznej są ustanowienie w tym rejonie formy ochrony przyrody (rezerwat przyrody, Park krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, obszary Natura 2000). Ponadto, przez południowy fragment gminy przebiega dolina Narwi oraz Supraśli i Białej, objęta częściowo ochroną w postaci obszar chronionego krajobrazu oraz obszaru Natura 2000.

Najistotniejszymi ośrodkami funkcjonalnym są Dobrzyniewo Duże i Fasty, będące jednocześnie najbardziej zaludnionymi miejscowościami w gminie (odpowiednio ok. 17% i 18%). Skupiają się tu funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze oraz mieszkaniowe i rolno-

Rysunek 2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Dobrzyńsko Duże

cze. Ponadto, świadczone są usługi ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Dobrzyniewo Duże i Fasty należy zatem uznać „centra funkcjonalne” gminy.

Do najważniejszych „ośrodków wspomagających” należy zaliczyć miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Fastach i Dobrzyniewie Duży), będące zlokalizowanymi wzdłuż drogi krajowej lub dogodnie z nią skomunikowane, wspomagające „centra funkcjonalne” głównie na tle handlowo-gospodarczym, tj.: Kozińce, Dobrzyniewo Fabryczne, Krynice, Letniki, Gniła, Chraboły, Nowe Aleksandrowo i Pogorzałki.

Pozostałe miejscowości pełnią przeważnie funkcje rolnicze i mieszkalne, incydentalnie rekreacyjne (Kopisk) oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia.

9. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 wpisuje się w ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określone w obowiązującej „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030” (przyjętej Uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.). Spójność SRGDD 2023-2033 wyraża się zarówno w poszczególnych celach, kierunkach działań i działaniach przewidzianych do realizacji, jak również w opisanych poniżej, generalnych wytycznych w zakresie kierunkowania polityki przestrzennej i zasad zagospodarowania.

Polityka przestrzenna gminy Dobrzyniewo Duże będzie miała za zadanie tworzenie warunków przestrzennych podnoszących konkurencyjność i atrakcyjność, szczególnie w kontekście położenia w obrębie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku, a także poprawę warunków życia mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu równowagi między aktywnością ekonomiczną, społeczną a środowiskiem przyrodniczym i kulturowym.

Wzmocnienie potencjału gminy Dobrzyniewo Duże zamierza się uzyskać przez kształtowanie optymalnej struktury użytkowania i ładu przestrzennego oraz właściwe ukierunkowanie dalszego rozwoju sieci osadniczej – harmonizacja rozwoju zabudowy oraz przeciwdziałanie nadmiernemu „rozlewaniu się” zabudowy. Dalszy rozwój i niezawodność systemów infrastruktury technicznej i komunikacyjnej przyczyni się do podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej oraz warunków do zamieszkania na terenie gminy, zwłaszcza w kontekście potencjału aglomeracji białostockiej i związanego z nim zapotrzebowania na tereny rozwojowe i inwestycyjne.

Zakłada się, że główną osią rozwoju przestrzennego, koncentracji usług oraz aktywności społecznej i gospodarczej, pozostaną nadal miejscowości: Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Kościelne, Fasty i Nowe Aleksandrowo. Ponadto, w obszarach tych w największym stopniu skupiać się będzie ludność gminy (funkcja mieszkaniowa).

Generalne ustalenia i rekomendacje w zakresie kierunków polityki przestrzennej w gminie to:

- zapewnienie ładu przestrzennego poprzez racjonalne kształtowanie struktur przestrzennych, z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych, ekonomicznych i społecznych oraz kulturowych;

- tworzenie warunków, w tym prawa lokalnego, do harmonizacji i estetyzacji zabudowy, zarówno dla istniejących terenów zabudowy, jak i nowych stref rozwojowych;
- wzmocnienie miejscowości Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Kościelne, Fasty i Nowe Aleksandrowo jako głównych ośrodków rozwoju, oddziaływujących i stymulujących wzrost gospodarczy całej gminy, w związku z położeniem w strefie podmiejskiej Białegostoku oraz istniejącymi i planowanymi powiązaniem infrastruktury technicznej i komunikacyjnej;
- wzmocnienie pozostałych miejscowości gminnych, przez poprawę standardów życia, w tym zapewnienie właściwego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunikację, zapewnienie optymalnego dostępu do usług z zakresu obsługi mieszkańców oraz kształtowanie zwartej struktury zabudowy;
- rozwój gospodarczy poprzez przygotowanie potencjalnych stref inwestycyjnych (terenów aktywizacji gospodarczej), ze szczególnym uwzględnieniem planowanego węzła komunikacyjnego „Dobrzyniewo” oraz projektowanych dróg ekspresowych;
- poprawa sprawności infrastruktury technicznej, poprzez dalszy rozwój systemów oczyszczania ścieków i zaopatrzenia w wodę, poprawę bezpieczeństwa elektroenergetycznego na poziomie dystrybucyjnym, rozwój niskoemisyjny gminy, racjonalną gospodarkę odpadami, rozwój i modernizację infrastruktury telekomunikacyjnej, w dostępie do szybkiego Internetu;
- poprawa efektywności transportowej poprzez modernizację istniejących i budowę nowych dróg o znaczeniu lokalnym w celu zapewnienia właściwego skomunikowania z nadrzędnym układem komunikacyjnym (w tym planowanymi drogami ekspresowymi).
- ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i poprawa ich stanu poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami użytkowymi środowiska (zwłaszcza Puszczy Knyszyńskiej oraz dolin Narwi, Supraśli i Białej), ochronę przyrody (w tym ustanowionych powierzchniowych form ochrony przyrody), zabezpieczenie przed degradacją i pogarszaniem stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz zachowanie i wzmacnianie systemu powiązań przyrodniczych (korytarzy i płatów ekologicznych);
- zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez wykorzystanie potencjału i struktury użytków rolnych (terenów rolniczych o relatywnie najlepszych warunkach agroekologicznych);
- zrównoważone kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej poprzez racjonalne wykorzystanie gospodarcze lasów do tego predysponowanych oraz ochronę zasobów leśnych i dolesienia nieużytków lub terenów nieprzydatnych rolniczo;
- wykorzystanie potencjału rekreacyjno-turystycznego, zwłaszcza rozwój indywidualnych form rekreacji, w tym agroturystyki oraz turystyki przyrodniczej i kwalifikowanej (pieszrowerowej, łowiectwa i zbierania pożytków leśnych, wodnej – kajakarstwo, wędkarstwo), z jednoczesną racjonalizacją rozwoju zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego, w celu minimalizacji oddziaływania na zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego (zachowanie prawnie chronionych obiektów i obszarów).

Polityka przestrzenna Gminy Dobrzyniewo Duże dla poszczególnych obszarów funkcjonalnych powinna przyjmować następujące zasady zagospodarowania (tabela 30):

Tabela 30. Zasady zagospodarowania dla poszczególnych obszarów funkcjonalnych Gminy Dobrzyniewo Duże

SFERY	ZASADY ZAGOSPODAROWANIA
Osadnictwo Funkcje mieszkalne i usługowe	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój miejscowości gminnych, w tym przede wszystkim najważniejszych w skali Gminy: Dobrzyniewo Duże, Gniła, Dobrzyniewo Kościelne, Nowe Aleksandrowo i Fasty, jako lokalnych ośrodków wzrostu gospodarczego, pełniących rolę usługowo-gospodarczą i mieszkaniową, w tym odpowiadającą na nasilający się popyt terenów mieszkaniowych i inwestycyjnych aglomeracji białostockiej;
Osadnictwo Funkcje mieszkalne i usługowe c.d.	<ul style="list-style-type: none"> – kontynuacja i uzupełnienia istniejącej zabudowy – obejmuje tereny zainwestowane wraz z rezerwami przestrzennymi, które umożliwiają dalszy rozwój zabudowy poprzez kontynuację dotychczasowej struktury urbanistycznej; – renowacja zabudowy mieszkaniowej tego wymagającej; – optymalna koncentracja zabudowy, w tym przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na tereny wartościowe przyrodniczo; – rozbudowa i budowa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej (zalecana realizacja wyprzedzająca);
Gospodarka Funkcje produkcyjne i usługowe	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój gospodarczy w oparciu o strefy aktywizacji gospodarczej i potencjalne tereny inwestycyjne, ze szczególnym uwzględnieniem planowanego węzła „Dobrzyniewo” i projektowanych dróg ekspresowych; – kompleksowe uzbrojenie potencjalnych terenów inwestycyjnych aktywizacji gospodarczej; – rozwój stref produkcyjnych poprzez lokowanie obiektów produkcyjnych, produkcyjno-usługowych i gospodarczych w sposób zapewniający minimalizację negatywnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze i warunki życia ludzi;
Turystyka Funkcje usług turystyki i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej indywidualnej (letniskowej) i ogólnodostępnej – rozwój turystyki edukacyjnej, przyrodniczej i kwalifikowanej w oparciu o występujące walory Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej;
Rolnictwo Funkcje rolnicze i produkcji rolnej	<ul style="list-style-type: none"> – intensyfikacja produkcji roślinnej na gruntach o relatywnie wysokiej w skali gminy przydatności rolniczej; – minimalizacja przeznaczenia na cele nierolnicze terenów o najwyższej przydatności rolniczej; – utrzymanie we właściwym stanie technicznym sieci melioracyjnej; – utrzymanie łąkowo-pastwiskowego użytkowania gruntów w dolinach Narwi oraz Supraśli i Białej, – wprowadzanie zalesień na gruntach ornych klas V i VI i nieużytkach;

SFERY	ZASADY ZAGOSPODAROWANIA
Środowisko Funkcje przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie ustanowionych form ochrony przyrody poprzez realizację zagospodarowania niewpływającego negatywnie na cele i przedmiot ich ochrony; – zachowanie związków funkcjonalno-przestrzennych między ekosystemami pełniącymi głównie funkcje przyrodnicze, poprzez podtrzymanie i wzmacnianie składowych systemu przyrodniczego; – racjonalne gospodarowanie zasobami użytkowymi środowiska;
Środowisko Funkcje przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona zasobów środowiska przed zniszczeniem i degradacją, poprzez rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska, eliminację istniejących zagrożeń dla stanu sanitarnego zasobów środowiska lub minimalizację ich negatywnego oddziaływania.

Ponadto, na terenie gminy występują:

1. obszary, w obrębie których nie należy lokalizować nowej zabudowy:
 - obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
 - tereny zagrożone ruchami masowymi;
2. obszary, w obrębie których należy ograniczyć lokalizację nowej zabudowy:
 - w strefie ograniczonego użytkowania od napowietrznych linii elektroenergetycznych;
 - w strefach kontrolowanych od gazociągów;
 - w strefie ochronnej o promieniu 1100 m od radiowo telewizyjnego centrum nadawczego Białystok/Krynice, gdzie obowiązuje maksymalna wysokość zabudowy 30 m;
 - w pasie ochronnym szerokości 60 m od linii radiowej RTCN Białystok/Krynice – SLR Kamień, gdzie, obowiązuje maksymalna wysokość zabudowy 20 m;
 - w pasie ochronnym szerokości 60 m od linii radiowej SLR Białystok/Centrum – RTCN Białystok/Krynice (gdzie, obowiązuje maksymalna wysokość zabudowy 30 m);
 - w obrębie gruntów leśnych oraz chronionych gruntów rolnych, stosownie do przepisów prawa;
 - w obrębie ustanowionych form ochrony przyrody, co wynika z konieczności zachowania i ochrony występujących tam siedlisk przyrodniczych i gatunków flory, będących przedmiotem i celem ochrony;
 - w obrębie udokumentowanych złóż kopalin (ochrona zachowawcza zasobów użytkowych środowiska);
 - w strefach ochrony sanitarnej – odległość 50 m lub 150 m od cmentarzy stosownie do przepisów prawa.

Wskazane powyżej ustalenia i rekomendacje określają pożądane kierunki kształtowania polityki przestrzennej Gminy Dobrzyniewo Duże, nie stanowią natomiast ustaleń planistyczno-proceduralnych.

10. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Zgodnie z art. 5. ust 6b) ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, z dnia 6 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 225, 412), obszar strategicznej interwencji to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne.

W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030) przyjętej przez Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą nr XVIII/213/2020 w dniu 27 kwietnia 2020 r. wyróżniono 6 obszarów strategicznej interwencji (OSI) istotnych z punktu widzenia rozwoju regionu, tj.:

1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.
2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.
3. Subregionalne ośrodki wzrostu.
4. Białystok i jego obszar funkcjonalny.
5. Miasta powiatowe.
6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Gmina Dobrzyniewo Duże położona jest na terenie dwóch z powyższych OSI, tj. na obszarze strategicznej interwencji „4. Białystok i jego obszar funkcjonalny” oraz na obszarze strategicznej interwencji „6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne”.

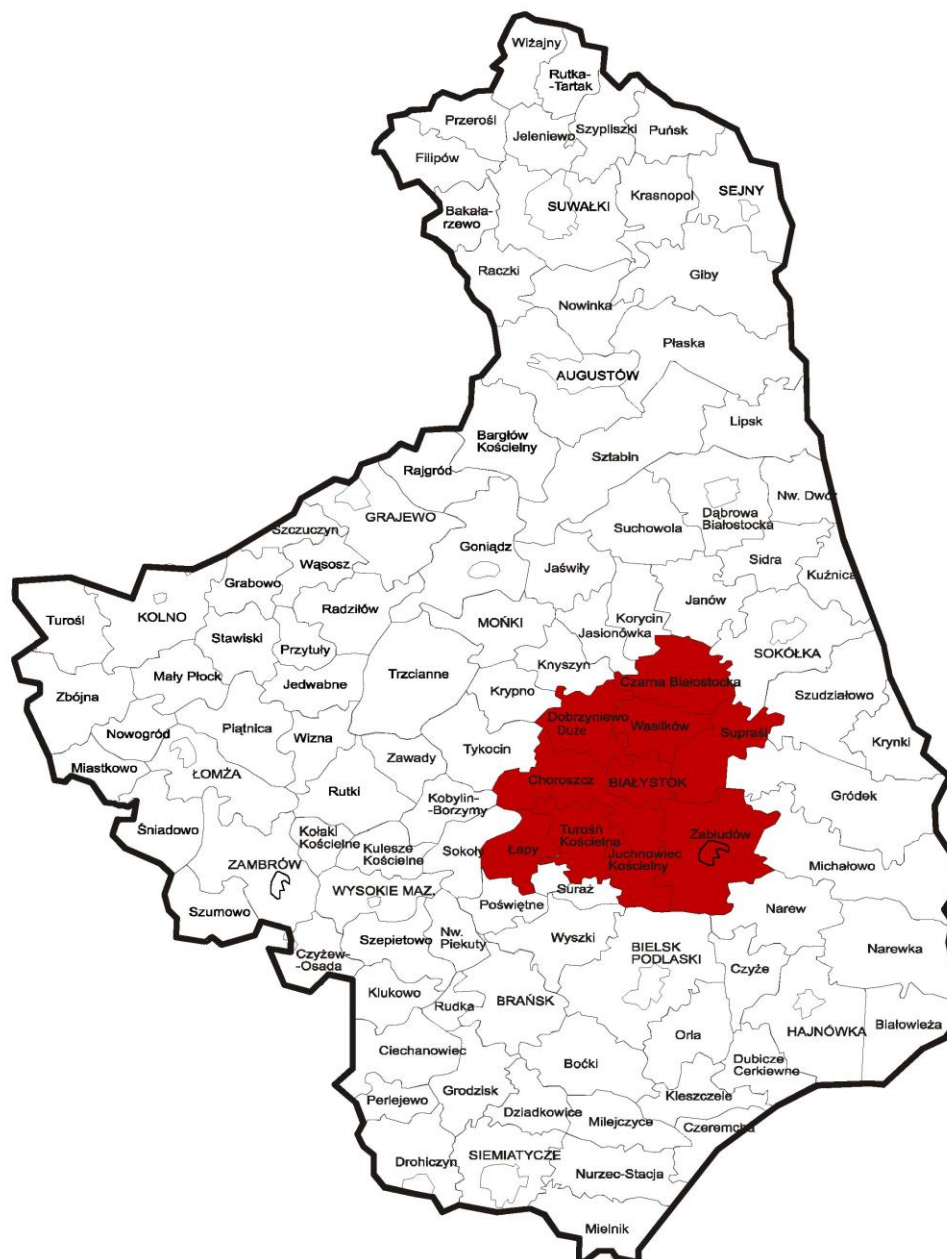
Obszar strategicznej interwencji „4. Białystok i jego obszar funkcjonalny” tworzą Białystok wraz z gminami: Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec, Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków oraz Zabłudów. Oznacza to, że obszar Gminy Dobrzyniewo Duże wchodzi w całości w tym OSI. W formie graficznej zawierającej zobrazowaną treść obszaru tego OSI, zaprezentowany on został na rysunku 3.

Zgodnie z treścią SRWP 2030, przywołującą oraz odnoszącą się w tym zakresie do Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), przyjętej uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. (M.P. 2019, poz. 1060), zakłada się skierowanie do stolic województw działań, które w szczególności wzmocnią mechanizmy planowania i zarządzania strategicznego oraz inicjatywę współpracy i partnerstwa pomiędzy miastami i wewnątrz miejskich obszarów funkcjonalnych, a także wypromują podejście partycypacyjne w zakresie zarządzania miastami.

Zgodnie z treścią SRWP 2030, zakres interwencji na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego powinien się koncentrować na wsparciu kształcenia wyższego i edukacji zawodowej w celu zapewnienia wykształconych kadr na potrzeby dynamicznego rynku pracy oraz ukierunkowaniu posiadanego potencjału na wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności sektora przedsiębiorstw, również na arenie międzynarodowej. W SRWP 2030 przyjęto, że służyć temu będzie realizacja jej celów operacyjnych¹:

¹ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, s. 58.

Rysunek 3. Obszar strategicznej interwencji SRWP 2030 nr 4. Białystok i jego obszar funkcjonalny.

Źródło: Diagnoza Strategiczna Województwa Podlaskiego – Synteza. Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjętej przez Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą nr XVIII/213/2020 w dniu 27 kwietnia 2020 r., s. 32.

- 1.1 Przemysł przyszłości, celu operacyjnego.
- 1.2 Podlaski system otwartych innowacji.
- 2.1 Kompetentni mieszkańcy.

W SRWP 2030 wskazano także, iż zgodnie z przyjętym przez Unię Europejską podejściem do zmian klimatycznych, istnieje potrzeba wspierania rozwiązań opartych na środowisku naturalnym, włączających jego elementy w przestrzeń miejską (np. architektura zielono-niebieska) do rozwią-

zywania problemów zanieczyszczenia środowiska i ułatwienia adaptacji do zmian klimatu. Stwierdzono także, iż BOF może też odegrać ważną rolę w wypracowywaniu modelowych rozwiązań dla całego województwa w zakresie celów dotyczących rewolucji energetycznej i gospodarki obiegu zamkniętego, wskazując na cel operacyjny SRWP 2030¹:

1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego.

W SRWP 2030 podkreślono również, że priorytetem jest wspieranie stosowania zaawansowanych technologicznie i innowacyjnie rozwiązań w zarządzaniu miastem i podnoszenie jakości jego przestrzeni, a także poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej. Wskazano, że sprzyjać będzie temu realizacja działań w ramach celów operacyjnych SRWP 2030:

2.3 Przestrzeń wysokiej jakości.

3.1 Dobre zarządzanie.

Jako istotną, zarówno dla przedsiębiorców, jak i dla mieszkańców BOF, określono w SRWP 2030 także realizację działań w celu operacyjnym SRWP 2030²:

1.5 E-podlaskie.

W ostatnim odniesieniu do omawianego OSI, w SRWP 2030 wskazano, że realizacja celów związanych z partnerskim regionem jest ważna we wszystkich obszarach funkcjonalnych, ale w przypadku BOF należy liczyć na aktywne działania w zakresie dwóch celów operacyjnych SRWP 2030 oddziałujących na cały region, tj.:

3.1. Dobre zarządzanie.

3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne.

Głównie kierunki interwencji wskazane w SRWP 2030 dla wyżej wymienionych celów operacyjnych zawarto w tabeli 31.

¹ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, s. 58.

² Tamże, s. 58.

Tabela 31. Główne kierunki interwencji SRWP 2030 dla celów operacyjnych wskazanych dla OSI 4. Białystok i jego obszar funkcjonalny

		Główne kierunki interwencji SRWP 2030
Cele operacyjne SWWP 2030	Cel operacyjny 1.1. Przemysł przyszłości	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promocja gospodarcza regionu w wymiarze krajowym i międzynarodowym. 2. Internacjonalizacja podlaskich przedsiębiorstw, w szczególności wsparcie eksportu. 2. Wsparcie inwestycji w obszarach inteligentnych specjalizacji województwa. 3. Wsparcie sieciowania przedsiębiorstw, tworzenia i rozwoju klastrów. 4. Wzmacnianie relacji na linii biznes – nauka. 5. Poprawa jakości zarządzania w podlaskiej gospodarce, w tym z wykorzystaniem platform i technologii cyfrowych.
	Cel operacyjny 1.2. Podlaski system otwartych innowacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stymulowanie współpracy nauki i gospodarki. 2. Wspieranie innowacji sieciowych (w ramach klastrów, platform startupowych, porozumień). 3. Wsparcie nowych produktów i usług wysoko zaawansowanych technologicznie. 4. Wspieranie działalności B+R. 6. Ułatwianie dostępu do zróżnicowanych źródeł finansowania działalności innowacyjnej, w tym B+R. 7. Wspieranie innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych. 8. Wsparcie instytucji otoczenia innowacyjnej gospodarki. 9. Innowacje społeczne jako forma rozwiązywania wyzwań społeczno-gospodarczych (starzenie się społeczeństwa, rewolucja cyfrowa, zmiany klimatu, konieczność ciągłego dostosowywania kompetencji mieszkańców i inne).
	Cel operacyjny 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE) i energetyki rozproszonej; 2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym rozwoju inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii. 3. Rozbudowa sieci gazowniczej. 4. Realizacja strategii niskoemisyjnych m.in. w obszarach takich jak: transport publiczny, efektywn. energetyczna, jakość powietrza. 5. Rozwój i wdrażanie w przedsiębiorstwach, instytucjach i gospodarstwach domowych technologii gospodarki ob. zamkniętego. 6. Edukacja ekologiczna.
	Cel operacyjny 1.5. E-podlaskie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa jakości obsługi mieszkańców i przedsiębiorstw dzięki usługom cyfrowym (e-biznes, e-edukacja, e-administ., e-zdrowie). 2. Wykorzystywanie technologii cyfrowych do poprawy konkurencyjności w działalności gospodar., w tym w turystyce. 3. Wdrażanie koncepcji Smart City i Smart Village. 4. Poprawa standardu życia mieszkańców i konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez równy dostęp do Internetu (przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów sieci szkieletowo-dystrybucyjnych). 5. Działania na rzecz przygotowywania społeczeństwa, przedsiębiorców, nauki i administracji do tworzenia i korzystania z rozw. cyf.

		Główne kierunki interwencji SRWP 2030
Cele operacyjne SWWP 2030	Cel operacyjny 2.1. Kompetentni mieszkańcy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szkolnictwo wyższe na potrzeby inteligentnych specjalizacji regionu. 2. Szkolnictwo zawodowe dopasowane do potrzeb rynku pracy, współpracujące w procesie kształcenia z pracodawcami. 3. Kształcenie ustawiczne powszechne i wykorzystujące potencjał regionalnych instytucji edukacyjnych zgodne z potrzebami rozwijającej się gospodarki regionu. 4. Wysokiej jakości edukacja cyfrowa powszechna na wszystkich etapach kształcenia. 5. Rozwój kompetencji kluczowych i talentów uczniów we wszystkich szkołach. 6. Doskonalenie kadry nauczycieli pod kątem nowoczesnych metod kształcenia i potrzeb rozwijającego się regionalnego popytu na kompetencje.
	Cel operacyjny 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej oraz różnych form transportu (w tym autobusowej komunikacji publicznej). 2. Rozwój funkcji komunikacyjnych regionu w ruchu osobowym i towarowym (w tym drogowych, kolejowych i lotniczych) o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym. 3. Rozwój i modernizacja infrastruktury i przestrzeni dla usług zdrowotnych i społecznych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa. 4. Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej i kulturowej. 5. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska i przestrzeni dla gospodarki o obiegu zamkniętym. 6. Działania związane z zapobieganiem i ograniczaniem skutków zmian klimatu, w tym w zakresie infrastruktury służącej retencjonowaniu wód oraz ochronie przeciwpowodziowej. 7. Ochrona zasobów kulturowych, przyrodniczych i wartości krajobrazowych. 8. Wspieranie działań rewitalizacyjnych i związanych z odnową wsi. 9. Wspieranie rozwoju nowoczesnych przestrzeni dla biznesu (m.in. tereny inwestycyjne, przestrzenie coworkingowe, inkubatory przedsiębiorczości, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe).
	Cel operacyjny 3.1. Dobre zarządzanie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmacnianie kompetencji administracji; 2. Wzmacnianie zarządzania publicznego na poziomie regionalnym i lokalnym.
	Cel operacyjny 3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie inicjatyw współpracy podmiotów z województwa podlaskiego z otoczeniem krajowym i zagranicznym (finansowe, organizacyjne, szkoleniowe); 2. Wspieranie aktywności organizacji, których celem jest poszukiwanie i zawiązywanie nowych form współpracy terytorialnej z otoczeniem województwa podlaskiego; 3. Rozwój współpracy transgranicznej.

Obszar strategicznej interwencji „6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne” został wskazany w SRWP 2030 jako obszar gmin wiejskich Województwa Podlaskiego oraz jego gmin miejsko-wiejskich, w których główne miasto liczy poniżej 5 tys. mieszkańców (definicja zgodnie ze Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030; dane monitorowane na poziomie obszaru wiejskiego, pokrywającego się z granicami administracyjnymi gmin)¹. Oznacza to, że obszar Gminy Dobrzyniewo Duże wchodzi w całości w ten OSI. W formie graficznej zawierającej zobrazowaną treść obszaru tego OSI, zaprezentowany on został na rysunku 4.

Zgodnie z treścią SRWP 2030, zakres interwencji dla tego OSI powinien obejmować wachlarz instrumentów podnoszących jakość życia mieszkańców. Wskazano, że będzie temu służyć m.in. rozwój i unowocześnienie szkolnictwa począwszy od etapu przedszkolnego aż do kształcenia ustawicznego, rozwój infrastruktury transportowej, także telekomunikacyjnej i wodno-kanalizacyjnej. Zasygnalizowano, że niezbędne są działania dotyczące przywracania funkcji społeczno-gospodarczych obszarów wiejskich w ramach odnowy wsi. Stwierdzono, że ważne będą działania promujące przedsiębiorczość i umiejętności konkurencyjne na rynku pracy. Wskazano, że w odniesieniu do rolnictwa szczególne zagrożenie zaczyna stanowić brak wody, konkludując, że ważna jest mała retencja, program zalesień terenów nieużywanym rolniczo, ale też ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na nieuzasadnione cele nierolnicze. Za istotną kwestię uznano także pozostawianie poprawy struktury obszarowej gospodarstw².

W SRWP 2030 wskazano też, że ze względu na przyjęty w regionie model energetyki rozporoszonej, w dalszym ciągu należy wspierać inwestycje dotyczące produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, co będzie możliwe przez działania podejmowane w ramach realizacji celu operacyjnego:

1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego.

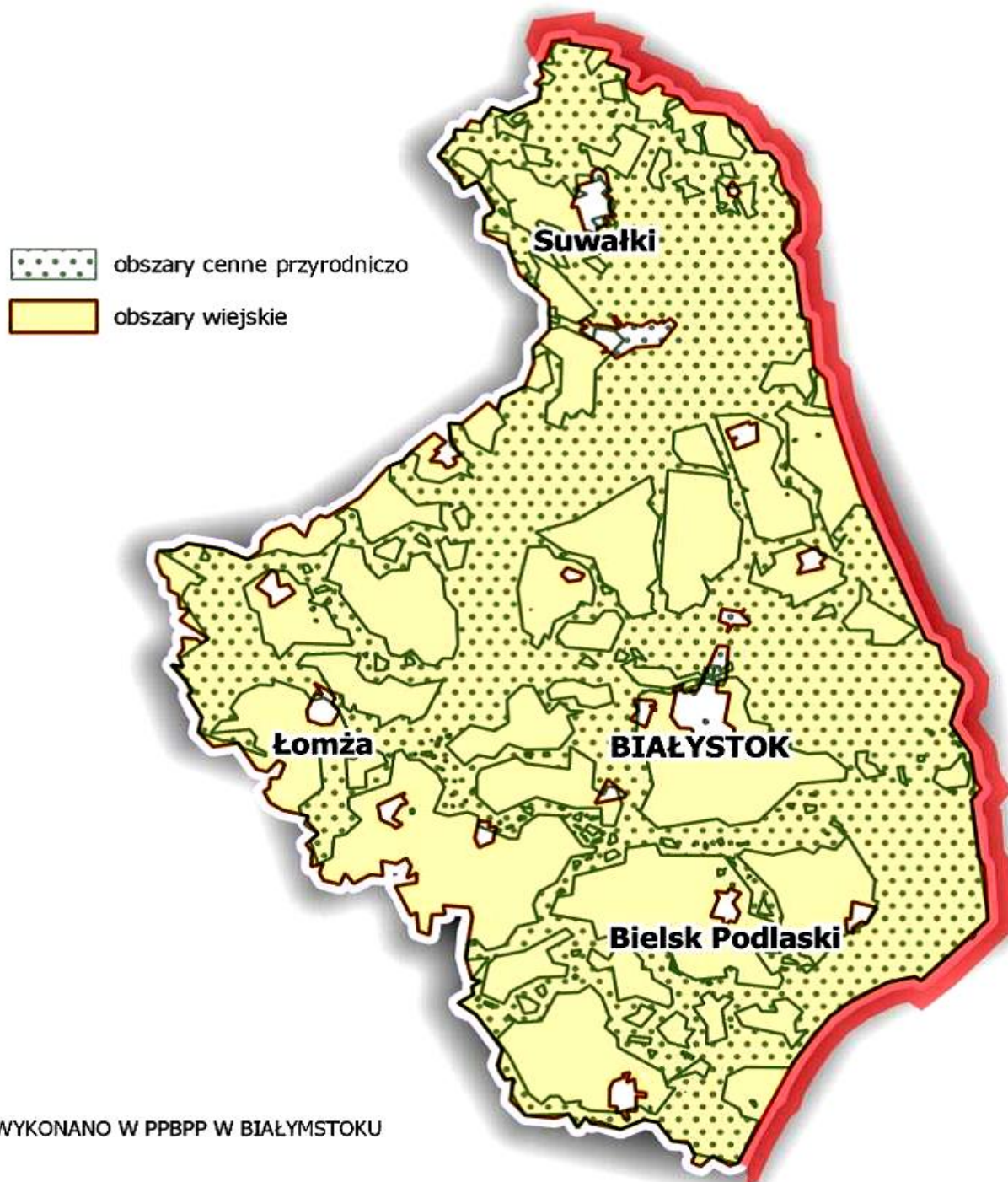
W SRWP 2030 podkreślono również, że polityka regionalna w stosunku do obszarów wiejskich powinna być oparta na inicjatywach lokalnych, rozwijających kapitał społeczny. Stwierdzono, że w gminach, które są objęte szczególną ochroną prawną ze względu na obszary cenne przyrodniczo (m.in. obszary Natura 2000), co w wielu przypadkach może stanowić istotną barierę ich rozwoju, m.in. poprzez ograniczenia organizacyjne, społeczne, prawne i zwiększone koszty inwestycji, należy kontynuować działania z jednej strony dotyczące ochrony środowiska i wartości krajobrazowych, z drugiej zaś wspierające rozwój przedsiębiorczości, która pozwoli zachować walory przyrodnicze, w tym turystyki kwalifikowanej czy ekoturystyki. Wskazano, że rolnictwo na obszarach cennych przyrodniczo powinno rozwijać się w kierunku produkcji żywności wysokiej jakości oraz rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego. Skonkludowano, że na obszarach wiejskich zasadne będzie koncentrowanie się na realizacji działań służących realizacji celów operacyjnych związanych z przestrzenią wysokiej jakości, a także rozwojem przedsiębiorczości w powiązaniu z aktywizacją mieszkańców, szczególnie w zakresie wspierania mieszkańców w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia – dodając przy tym, że w obszarze przedsiębiorczości można liczyć na rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej i powiązany z nimi rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości³. Wspomniane cele operacyjne SRWP 2030 to:

¹ Diagnoza Strategiczna Województwa Podlaskiego – Synteza. Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, s. 48.

² Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, s. 59.

³ Tamże, s. 60.

Rysunek 4. Obszar strategicznej interwencji SRWP 2030 nr 6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta przez Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą nr XVIII/213/2020 w dniu 27 kwietnia 2020 r., s. 60.

- 1.3 Lokalna przedsiębiorczość.
- 2.2 Aktywni mieszkańcy.
- 2.3 Przestrzeń wysokiej jakości.

Głównie kierunki interwencji wskazane w SRWP 2030 dla wyżej wymienionych celów operacyjnych zawarto w tabeli 32.

Tabela 32. Główne kierunki interwencji SRWP 2030 dla celów operacyjnych wskazanych dla OSI 6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne

		Główne kierunki interwencji SRWP 2030
Cele operacyjne SWWP 2030	Cel operacyjny 1.3. Lokalna przedsiębiorczość	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i wiedzy z zakresu prowadzenia działalności gosp. na wszystkich etapach edukacji. 2. Wspieranie powstawania nowych oraz rozwoju istniejących przedsiębiorstw, w tym w aspektach organizacyjnym, edukacyjnym i finansowym. 3. Rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej oraz powiązany z nimi rozwój lokalnego przetwórstwa i sprzedaży żywności wysokiej jakości (także poprzez udział w grupach producentów) i wspieranie koncepcji krótkich łańcuchów dostaw. 4. Wspieranie rozwoju turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne. 5. Wspieranie rozwoju usług uzdrowiskowych.
	Cel operacyjny 2.2. Aktywni mieszkańcy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie mieszkańców, w tym imigrantów w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia. 2. Działania w kierunku wzrostu aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców, w tym osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy. 3. Rozwój oferty kulturalnej, edukacyjnej, sportowej, rekreacyjnej oraz innych form realizacji aktywności społecznych. 4. Rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa. 5. Wspieranie działań promujących przyswajanie i wdrażanie idei zdrowego stylu życia. 6. Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi. 7. Rozwijanie działań z zakresu aktywnej integracji i przedsiębiorczości społecznej.
	Cel operacyjny 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości	<ol style="list-style-type: none"> 10. Rozwój i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej oraz różnych form transportu (w tym autobusowej komunikacji publicznej). 11. Rozwój funkcji komunikacyjnych regionu w ruchu osobowym i towarowym (w tym drogowych, kolejowych i lotniczych) o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym. 12. Rozwój i modernizacja infrastruktury i przestrzeni dla usług zdrowotnych i społecznych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa. 13. Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej i kulturowej. 14. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska i przestrzeni dla gospodarki o obiegu zamkniętym. 15. Działania związane z zapobieganiem i ograniczaniem skutków zmian klimatu, w tym w zakresie infrastruktury służącej retencjonowaniu wód oraz ochronie przeciwpowodziowej. 16. Ochrona zasobów kulturowych, przyrodniczych i wartości krajobrazowych. 17. Wspieranie działań rewitalizacyjnych i związanych z odnową wsi. 18. Wspieranie rozwoju nowoczesnych przestrzeni dla biznesu (m.in. tereny inwestycyjne, przestrzenie coworkingowe, inkubatory przedsiębiorczości, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe).

11. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

11.1. Podmioty realizujące strategię

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże 2023-2033, analogicznie jak inne uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże, **powierzona jest do wykonania organowi wykonawczemu, tzn. Wójtowi Gminy Dobrzyniewo Duże**. Wdrażanie SRGDD 2023-2033 będzie prowadzone przez niego z wykorzystaniem Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostek organizacyjnych i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu gminy w ramach realizacji gminnych zadań własnych, fakultatywnych i zleconych. Wdrażanie SRGDD 2023-2033 odbywać się będzie zatem w ramach statutowej działalności Gminy Dobrzyniewo Duże. Ponadto, do wdrażania SRGDD 2023-2033 wykorzystywany będzie Zespół ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, zwany dalej także ZWS, który powołany zostanie Zarządzeniem Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże. Zastąpi on zespół, który został powołany Zarządzeniem Nr OR.120.10.2020 Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 26 marca 2020 r. w sprawie powołania i zadań Zespołu ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030. Jego organizacja i funkcje zostały przedstawione w rozdziale 11.2.

Wdrażanie SRGDD 2023-2033 prowadzone będzie także przez Radę Gminy Dobrzyniewo Duże. Jako organ stanowiący samorządu, podejmując uchwały, wpływać będzie ona nie tylko na możliwości wdrażania jakie posiada do dyspozycji organ wykonawczy, ale równocześnie samodzielnie decydować o tym wdrażaniu. Jako organ kontrolny, będzie brać udział w ewaluacji SRGDD 2023-2033 przyjmując sprawozdania z realizacji SRGDD 2023-2033. W związku z tym, jej rola we wdrażaniu SRGDD 2023-2033 obejmuje:

1. podejmowanie uchwał zapewniających warunki realizacji działań zgodnych z kierunkami działań, o których mowa w rozdziale 6, w tym dokumentów wykonawczych,
2. opiniowanie projektów uchwał pod względem ich zgodności ze SRGDD 2023-2033, w szczególności dokumentów wykonawczych,
3. przyjmowanie sprawozdań z realizacji SRGDD 2023-2033 przedkładanych przez Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże jako część raportu o stanie gminy.

We wdrażanie działań zgodnych z kierunkami działań określonymi w SRGDD 2023-2033, samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże włączać będzie partnerów, w tym w szczególności publicznych, społecznych i gospodarczych.

Jeśli chodzi o partnerów publicznych, to dotyczy to działań ze wszystkich trzech sferach rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże: społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Partnerami tymi będą przede wszystkim: samorządy Województwa Podlaskiego, Powiatu Białostockiego, Miasta Białystok oraz ich jednostki i spółki, samorządy sąsiednich gmin (Choroszcz, Czarna Białostocka, Knyszyn, Tykocin, Wasilków, Krypno), Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi, Związek Gmin „Czyste Środowisko”, Lokalna Grupa Działania – Puszcza Knyszyńska, Nadleśnictwo Knyszyn, Nadleśnictwo Dojlidy, Regionalny Za-

rząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Komenda Miejska Policji w Białymstoku, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Włączani mogą być też inni partnerzy publiczni.

Jeśli chodzi o partnerów społecznych, to ich udział w działaniach służących wdrażaniu SRGDD 2023-2033 dotyczył będzie przede wszystkim sfer społecznej i przestrzennej rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże. Partnerami tymi będą organizacje pozarządowe, w tym w szczególności te, które posiadają siedziby na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże oraz te, które posiadają siedziby poza tą gminą, ale ich członkami są jej mieszkańcy lub/i działają na jej terenie.

Jeśli chodzi o partnerów gospodarczych, to ich udział w działaniach służących wdrażaniu SRGDD 2023-2033 dotyczył będzie przede wszystkim sfery gospodarczej i społecznej rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże. Partnerami tymi będą podmioty gospodarcze, w tym w szczególności przedsiębiorstwa duże i średnie, które posiadają siedziby na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże, a także organizacje przedsiębiorców posiadających siedziby na jej terenie.

W szerokim ujęciu, bezpośrednio i pośrednio, SRGDD 2023-2033 realizowana będzie przez całą społeczność Gminy Dobrzyniewo Duże. Rola samorządu gminy oraz jego partnerów współrealizujących SRGDD 2023-2033 polegała będzie bowiem przede wszystkim na tworzeniu warunków, inicjowaniu i stymulowaniu społecznych, gospodarczych i przestrzennych procesów rozwoju, podczas gdy procesy te tworzyć będzie właśnie społeczność lokalna gminy.

11.2. Zespół ds. Wdrażania Strategii

Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 wymagać będzie funkcjonowania sztabowego zespołu osób pełniących w samorządzie gminy wyższe funkcje zarządcze. Będzie on realizował najważniejsze czynności koncepcyjne, organizacyjne, koordynacyjne i ewaluacyjne związane z wdrażaniem SRGDD 2023-2033. Jego działalność wzmocni poziome powiązania zarządcze w ramach wszystkich podmiotów tworzących samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże, a w efekcie podniesie trafność, terminowość, kreatywność, skuteczność i efektywność wdrażania SRGDD 2023-2033.

Zespół ten zostanie powołany Zarządzeniem Wójta pod nazwą „**Zespół ds. Wdrażania Strategii**”, w skrócie **ZWS**, niezwłocznie po przyjęciu SRGDD 2023-2033 przez Radę Gminy, zastępując Zespół ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 powołany Zarządzeniem Nr OR.120.10.2020 Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 26 marca 2020 r. W skład ZWS wejdą:

- Wójt, jako jego Przewodniczący,
- Zastępca Wójta (jeśli zastępca zostanie powołany),
- Skarbnik Gminy,
- Sekretarz Gminy,
- kierownicy referatów Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże,
- dyrektorzy / kierownicy jednostek (budżetowych, kultury itp.) samorządu gminy,
- prezesi (ewentualnych, przyszłych) spółek z udziałem samorządu gminy,
- wybrane osoby zatrudnione na stanowiskach samodzielnych.

Przewiduje się możliwość okresowego włączania w skład ZWS dodatkowych osób, zwłaszcza kierujących najważniejszymi projektami realizowanymi przez samorząd gminy lub z jego udziałem.

Funkcjonowanie ZWS nie będzie wymagać zmian regulaminu organizacyjnego Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże. Zespół ten będzie bowiem znaną i wykorzystywaną już od 2020 r. formą współdziałania wybranych osób pracujących w tym urzędzie oraz poza nim, a nie nową komórką w jego strukturze organizacyjnej.

Posiedzenia ZWS zwoływane będą przez Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże nie rzadziej niż raz w miesiącu. Członkowie ZWS będą wykonywać prace przewidziane dla ZWS samodzielnie w ramach dotychczasowych obowiązków służbowych, a także przy wykorzystaniu podległych im kadr w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże lub w jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach gminy.

Biorąc pod uwagę strukturę oraz treść SRGDD 2023-2033, doświadczenia innych samorządów lokalnych o zbliżonym potencjale społeczno-gospodarczym w zakresie wdrażania ich strategii rozwoju, wyniki badań naukowych zarządzania publicznego, a także cechy charakterystyczne Gminy Dobrzyniewo Duże, przyjmuje się, że ZWS będzie pełnił niżej wskazane funkcje.

Funkcja planistyczna. Polegać będzie na przygotowywaniu dokumentów wykonawczych SRGDD 2023-2033, o których mowa w rozdziale 11.3, w tym w szczególności planów, programów

i innych niż SRGDD 2023-2033 strategii rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, w następującym zakresie:

- a.) kierowanie pracami nad każdym dokumentem wykonawczym przez co najmniej jednego członka ZWS,
- b.) prezentowanie i omawianie na forum ZWS projektów dokumentów wykonawczych, a także zgłaszanie do nich uwag (por. wytyczna konsultacji wewnętrznych, rozdział 11.3).

Funkcja ewaluacyjna. Jednym z najważniejszych warunków wdrażania SRGDD 2023-2033 jest jej ewaluacja. Posiada ona dwa cele. Jej celem pierwszym jest cykliczne dostarczenie władzom gminy wiarygodnych informacji na temat postępów we wdrażaniu SRGDD 2023-2033, tak aby mogły one lepiej dobierać i udoskonalać działania temu służące. Celem drugim jest cykliczna weryfikacja czy SRGDD 2023-2033 jest nadal trafna, a co za tym idzie, czy konieczne jest zastąpienie jej nową Strategią Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże. Na ewaluację składać się będą: monitoring wdrażania SRGDD 2023-2033, przygotowywanie sprawozdań z postępów we wdrażaniu SRGDD 2023-2033 wraz z zaleceniami dotyczącymi doskonalenia tego wdrażania, a także przedkładanie ich Radzie Gminy Dobrzyniewo Duże. Szczegóły procesu ewaluacji zawarto w rozdziale 11.4. Rolą ZWS w procesie ewaluacji będzie:

- c.) coroczne przeprowadzanie monitoringu wdrażania SRGDD 2023-2033 w roku poprzednim z wykorzystaniem oczekiwanych rezultatów planowanych działań oraz wskaźników ich osiągnięcia, o których mowa w rozdziale 7,
- d.) przygotowywanie na podstawie ww. monitoringu corocznych sprawozdań z postępów we wdrażaniu SRGDD 2023-2033 oraz zaleceń dotyczących doskonalenia tego wdrażania,
- e.) omawiane ww. sprawozdań,
- f.) wnioskowanie (opcjonalnie) do Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże o wystąpienie do Rady Gminy Dobrzyniewo Duże o podjęcie uchwały w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania nowej Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.

Funkcja wewnętrznej dystrybucji informacji, uzgodnień i konsultacji. Skuteczność i efektywność wdrażania SRGDD 2023-2033 jest uzależniona od wymiany informacji, uzgodnień i konsultacji decyzji dotyczących służących temu działań między organami samorządu gminy, kierownictwem referatów Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże, naczelnym kierownictwem jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek samorządu gminy, a także kierownictwem partnerów współdziałania strategicznego. ZWS będzie zatem:

- g.) pełnić rolę forum wymiany bieżących informacji, poglądów, koncepcji oraz uzgodnień związanych z realizacją działań na rzecz wdrażania SRGDD 2023-2033.

Funkcja kooperacyjna. Realizacja licznych działań na rzecz wdrażania SRGDD 2023-2033 odbywać się będzie we współpracy z partnerami samorządu gminy. W szczególności będą to samorządy Województwa Podlaskiego, Powiatu Białostockiego, Miasta Białostok oraz ich jednostki i spółki, samorządy sąsiednich gmin (Choroszcz, Czarna Białostocka, Knyszyn, Tykocin, Wasilków, Krypno), Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi, Związek Gmin „Czyste Środowisko”, Lokalna Grupa Działania – Puszcza Knyszyńska,

Nadleśnictwo Knyszyn, Nadleśnictwo Dojlidy, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Komenda Miejska Policji w Białymstoku, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.. Dotyczy to także innych, niezdefiniowanych na etapie prac nad SRGDD 2023-2033, instytucji publicznych, podmiotów gospodarczych i ich organizacji, partnerstw, związków i stowarzyszeń, których samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże będzie członkiem, instytucji dystrybuujących środki pomocowe lub wspierającymi samorządy w sposób pozamaterialny oraz organizacji pozarządowych. W odniesieniu do wielu działań przewidzianych SRGDD 2023-2033 współpraca z tymi partnerami to ważny warunek ich skuteczności i efektywności, a w odniesieniu do części, to warunek ich realizacji w ogóle. To także warunek pozyskania środków pieniężnych na realizację SRGDD 2023-2033, zwłaszcza pomocowych. W związku z tym ZWS będzie:

- h.) omawiać możliwości rozwoju współpracy samorządu gminy, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek z dotychczasowymi oraz nowymi partnerami,
- i.) zapraszać przedstawicieli aktualnych i potencjalnych partnerów samorządu gminy na swoje posiedzenia w celu omówienia bieżących aspektów oraz możliwości i planów współpracy z samorządem gminy, w tym z jego (ewentualnymi, przyszłymi) jednostkami i spółkami,
- j.) przedkładać Wójtowi Gminy Dobrzyniewo Duże propozycje włączenia działań zgodnych z kierunkami działań przyjętych w SRGDD 2023-2033 do kompleksowych lub branżowych planów, programów i strategii przyjmowanych przez partnerów, w tym w szczególności przez samorządy Województwa Podlaskiego, Powiatu Białostockiego, Miasta Białostok oraz ich jednostki i spółki, samorządy sąsiednich gmin (Choroszcz, Czarna Białostocka, Knyszyn, Tykocin, Wasilków, Krypno), Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi, Związek Gmin „Czyste Środowisko”, Lokalna Grupa Działania – Puszcza Knyszyńska,
- k.) przedkładać Wójtowi Gminy Dobrzyniewo Duże propozycje uwag, opinii itp. do planów, programów i strategii przekazywanych do konsultacji samorządowi Gminy Dobrzyniewo Duże przez partnerów w ramach obligatoryjnych i fakultatywnych procedur konsultacyjnych

Funkcja prewencyjna. Jednym z zagrożeń SRGDD 2023-2033 jest znacząca redukcja wysiłków na rzecz jej wdrażania ponoszonych przez kolejne władze samorządu gminy. Może być to efektem ograniczonej wiedzy na temat trafności SRGDD 2023-2033, a także podjętych, podejmowanych i planowanych działań na rzecz jej wdrażania, jak również odniesionych na tym polu sukcesów. W związku z tym, w celu ograniczenia tego zagrożenia, ZWS:

- l.) przygotuje dla nowej Rady Gminy Dobrzyniewo Duże i przedstawi jej syntetyczną informację na temat SRGDD 2023-2033 i jej dotychczasowej realizacji.

Funkcja koordynacyjna. W ramach i dla wdrażania SRGDD 2023-2033 sporządzane i wdrażane będą dokumenty wykonawcze spełniające wytyczne, o których mowa w rozdziale 11.3. W związku z tym, zadaniem ZWS będzie:

- a.) okresowa ocena spełniania przez dokumenty wykonawcze wytycznych w zakresie ich spójności ze SRGDD 2023-2033,

b.) prowadzenie aktualnej „Mapy koordynacji dokumentów wykonawczych Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033” ilustrującej wzajemnie zależność między SRGDD 2023-2033 oraz dokumentami wykonawczymi oraz wyróżniającej następujące grupy dokumentów wykonawczych:

- **obowiązujące i merytorycznie aktualne**, tzn. takie, których uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże lub zarządzenia Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże są w mocy, a jednocześnie ZWS uznaje je za trafne wobec aktualnej oraz spodziewanej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Dobrzyniewo Duże, a także gwarantujące zadowalającą skuteczność i efektywność działań w nich przewidzianych;
- **obowiązujące, ale wymagające aktualizacji**, tzn. takie, których uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże lub zarządzenia Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże są w mocy, a jednocześnie ZWS uznaje je za niewystarczająco trafne wobec aktualnej oraz spodziewanej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Dobrzyniewo Duże, albo nie gwarantujące zadowalającej skuteczności i efektywności działań w nich przewidzianych, wobec czego powinny zostać zaktualizowane przed upływem okresu, dla którego zostały sporządzone i ponownie uchwalone (przyjęte zarządzeniem);
- **obowiązujące, ale wskazane do uchylecia**, tzn. takie, których uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże lub zarządzenia Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże są w mocy, a jednocześnie ZWS uznaje je wskazane do uchylecia ze względu na brak przesłanek do ich wdrażania;
- **nieobowiązujące, ale wskazane do przyjęcia**, tzn. takie, których nie przyjęto uchwałą Rady Gminy Dobrzyniewo Duże lub zarządzeniem Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże, a jest to zasadne, ze względu na skuteczność i efektywność wdrażania SRGDD 2023-2033 lub z powodu regulacji ustawowych.

Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże może, w zależności od potrzeb, modyfikować funkcje wdrożeniowe ZWS, jak również zakres jego zadań realizowanych w ramach wskazanych wyżej funkcji.

11.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Dokumenty wykonawcze to plany, programy i – inne niż SRGDD 2023-2033 – strategie rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, przyjmowane uchwałami Rady Gminy Dobrzyniewo Duże lub zarządzeniami Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże. Są one oficjalnymi dokumentami planistycznymi samorządu gminy, które obejmują działania konieczne dla osiągnięcia celów operacyjnych, a poprzez nie, celów strategicznych SRGDD 2023-2033.

Dla dokumentów wykonawczych przyjmuje się niżej przedstawione wytyczne, których zastosowanie:

- zapewni ich spójność ze SRGDD 2023-2033,
- zapewni ich spójność wzajemną, tzn. spójność dokumentów wykonawczych sporządzanych z już obowiązującymi,
- zapewni ich spójność wertykalną, tzn. spójność z dokumentami planistycznymi wyższych rzędów, w szczególności przyjętymi przez Powiat Białostocki, Województwo Podlaskie, Rzeczpospolitą Polską i Unię Europejską,
- zapewni ich spójność horyzontalną, tzn. spójność z dokumentami planistycznymi gmin sąsiednich i związków samorządowych, których samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże jest członkiem,
- zapewni zgodność działań w nich wskazanych z obowiązującym lub mającym wejść w życie prawem,
- zwiększy prawdopodobieństwo pozyskania środków zewnętrznych na realizację działań w nich zawartych,
- zwiększy skuteczność i efektywność realizacji działań w nich zawartych,
- zapewni ich dobrą jakość merytoryczną, przejrzystość i zrozumiałość.

Wytyczna spójności ze SRGDD 2023-2033. Aby wdrażanie dokumentów wykonawczych prawidłowo przyczyniało się do wdrażania SRGDD 2023-2033, powinny one być z nią spójne, stanowiąc jej rozwinięcia i uszczegółowienia, czyli tworzyć z nią spójną, hierarchiczną strukturę celów i działań na ich rzecz. W związku z tym powinny:

- a. zawierać działania przyczyniające się do osiągnięcia co najmniej jednego z celów operacyjnych SRGDD 2023-2033 oraz informacje na ten temat, w tym w szczególności odpowiednie do ich zakresu merytorycznego działania wskazane w rozdziale 6,
- b. być wolne od działań ograniczających możliwości realizacji działań mieszczących się w kierunkach działań wskazanych w rozdziale 6 lub w inny sposób ograniczające możliwości osiągnięcia celów operacyjnych SRGDD 2023-2033,
- c. zawierać oświadczenie autora (autorów) o spełnieniu ww. wytycznych,
- d. być pozytywnie zaopiniowane co do spójności ze SRGDD 2023-2033 przez właściwą komisję Rady Gminy Dobrzyniewo Duże.

Wytyczna spójności wzajemnej. Spójność wzajemna to spójność (komplementarność, zgodność) treści poszczególnych dokumentów wykonawczych. Bezpośrednim celem wytycznej spój-

ności wzajemnej jest zapewnienie koordynacji działań zawartych w dokumentach wykonawczych oraz uniknięcie ich sprzeczności oraz dublowania treści. Celem pośrednim jest zwiększenie efektywności tych działań poprzez uzyskanie efektów synergicznych i mnożnikowych ich zgodnej realizacji, a co za tym idzie zwiększenie skuteczności wdrażania dokumentu wykonawczego i SRGDD 2023-2033. W związku z tym, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych zapewnią, że:

- a. działania w nich zawarte nie powielają działań zawartych w obowiązujących dokumentach wykonawczych, a jeśli powinny je powielać, to powielenia te są wskazane w nich i uzasadnione,
- b. działania w nich zawarte nie uniemożliwiają lub nie utrudniają realizacji działań zawartych w obowiązujących dokumentach wykonawczych,
- c. działania w nich zawarte są skoordynowane w czasie i przestrzeni z działaniami zawartymi w obowiązujących dokumentach wykonawczych,
- d. będą zawierać informację o zachowaniu spójności wzajemnej z obowiązującymi dokumentami wykonawczymi.

Wytyczna spójności wertykalnej. Spójność wertykalna to spójność dokumentu wykonawczego z planami, programami i strategiami przyjętymi przez organy stanowiące lub wykonawcze Powiatu Białostockiego, Województwa Podlaskiego, Rzeczypospolitej Polskiej i Unii Europejskiej, zwanych dalej podmiotami wyższego rzędu. Zachowanie tej spójności zwiększa szanse samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, na pozyskanie środków pomocowych (jak również merytorycznego i informacyjnego wsparcia ich działań) na realizację przez ww. podmioty pożądaných inwestycji i tzw. projektów miękkich na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże, a także zwiększa prawdopodobieństwo ich współpracy z samorządem Gminy Dobrzyniewo Duże. Dla zapewnienia spójności wertykalnej, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych:

- a. zidentyfikują programy, plany i strategie przyjęte (lub znajdujące się w fazie konsultacji społecznych) przez podmioty wyższego rzędu, które są związane merytorycznie z tymi dokumentami wykonawczymi,
- b. zapewnią spójność celów lub/i działań lub/i innych części dokumentów wykonawczych z analogicznymi częściami ww. programów, planów i strategii,
- c. wprowadzą do nich informacje o ww. spójności.

Wytyczna spójności horyzontalnej. Spójność horyzontalna to spójność dokumentu wykonawczego z planami, programami i strategiami przyjętymi przez organy stanowiące lub wykonawcze sąsiednich samorządów gminnych oraz związków samorządowych, których samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże jest członkiem. Zachowanie tej spójności zwiększa szanse samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, na pozyskanie środków pomocowych, jak również merytorycznego i informacyjnego wsparcia ich wspólnych działań, a także zwiększa prawdopodobieństwo rozwoju ich współpracy z samorządem Gminy Dob-

rzyniewo Duże. Zwiększa również prawdopodobieństwo realizacji na ich terenie, przez ww. podmioty wyższego rzędu, pożądaných inwestycji. Dla zapewnienia spójności horyzontalnej, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych:

- a. zidentyfikują programy, plany i strategie przyjęte (lub znajdujące się w fazie konsultacji społecznych) przez sąsiednie samorządy gminne oraz związki samorządowe, których samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże jest członkiem, które są związane merytorycznie z tymi dokumentami wykonawczymi,
- b. zapewnią spójność celów lub/i działań lub/i innych części dokumentów wykonawczych z analogicznymi częściami ww. programów, planów i strategii,
- c. wprowadzą do nich informacje o ww. spójności.

Wytyczna zgodności prawnej. W przypadku dokumentów wykonawczych sporządzanych na podstawie ustaw lub rozporządzeń (np. programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, programów ochrony zabytków), zachowanie zgodności prawnej polega na sporządzaniu ich zgodnie z regułami określonymi w tych ustawach i rozporządzeniach. Ta forma zgodności prawnej jest zatem zagwarantowana przepisami i nie jest przedmiotem niniejszej wytycznej. Jej przedmiotem jest natomiast zgodność działań zawartych w dokumentach wykonawczych z przepisami prawa lokalnego. Jej brak obniża bowiem ich skuteczność i efektywność. Dla zapewnienia tak rozumianej zgodności prawnej, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych:

- a. zapewnią zgodność działań zawartych w dokumentów wykonawczych z obowiązującym lub mającym wejść w życie prawem lokalnym;
- b. zapewnią wskazanie w dokumencie wykonawczym podstawowych elementów nowych rozwiązań prawnych, jeśli takie rozwiązania są warunkiem koniecznym lub dostatecznym realizacji działań zawartych w tym dokumencie.

Wytyczna maksymalizacji pomocowych źródeł finansowania. Samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże nie dysponuje środkami własnymi pozwalającymi na pełne zrealizowanie SRGDD 2023-2033. Niezbędne jest pozyskanie środków pomocowych z zewnętrznych źródeł finansowania. Sporządzając dokumenty wykonawcze należy zatem ukształtować je tak, by zwiększyć tego prawdopodobieństwo. W związku z tym, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych:

- a. zweryfikują możliwości pozyskania środków pomocowych na osiągnięcie celów dokumentu wykonawczego, w tym analizując zapowiadane krajowe i zagraniczne programy wsparcia,
- b. wprowadzą do dokumentu wykonawczego działania, co do których istnieje istotne prawdopodobieństwo pozyskania na nie środków pomocowych – pod warunkiem, że łączny, długookresowy bilans korzyści i kosztów tego działania jest dla Gminy Dobrzyniewo Duże korzystny,

- c. wskażą w dokumencie wykonawczym ww. możliwości pozyskania środków pomocowych, a opcjonalnie także kluczowe tego warunki.

Wytyczna konsultacji wewnętrznych. W celu zapewnienia wysokiej jakości dokumentów wykonawczych, niezbędne jest konsultowanie ich projektów na forum ZWS (por. funkcja planistyczna, rozdział 11.2). W związku z tym, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych:

- a. zaprezentują na posiedzeniu ZWS projekt dokumentu wykonawczego, w tym w szczególności te jego części, które dotyczą działalności realizowanej w referatach, jednostkach i (ewentualnych, przyszłych) spółkach kierowanych przez pozostałych członków ZWS,
- b. rozpatrzą opcjonalnie uwagi złożone w wyniku ww. prezentacji przez członków ZWS.

Wytyczna procedur wdrożeniowych. Dokumenty wykonawcze obejmują liczne działania zmierzające do osiągnięcia wyznaczonych w nich celów. Aby mogły być one skutecznie i efektywnie wdrożone, niezbędne jest określenie procedur ich wdrażania. Z tego powodu, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych zapewnią wskazanie w nich:

- a. okresów lub terminów lub częstotliwości realizacji działań w nim zawartych, z dokładnością co najmniej do roku,
- b. podmiotu pełniącego funkcję realizatora głównego dokumentu wykonawczego oraz – jeśli są oni inni niż główny – realizatorów poszczególnych działań zawartych w tym dokumencie,
- c. oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, przy czym zaleca się wykorzystanie rezultatów wskazanych w SRGDD 2023-2033,
- d. system realizacji dokumentu wykonawczego dostosowany do jego charakteru.

Wytyczna procedur ewaluacyjnych. Wdrażanie dokumentów wykonawczych wymaga ich ewaluacji, która ma trzy cele. Pierwszy to modyfikacja dokumentu wykonawczego w trakcie jego wdrażania, jeśli wymaga tego osiągnięcie zawartych w nim celów. Cel drugi to identyfikacja przesłanek i właściwego momentu uchylecia dokumentu wykonawczego oraz ewentualnego zastąpienia go nowym. Trzeci cel to zapewnienie optymalnych, prawno-organizacyjnych warunków wdrażania dokumentu wykonawczego. Brak ewaluacji dokumentów wykonawczych będzie skutkowało spadkiem skuteczności i efektywności ich wdrażania, a co za tym idzie także i SRGDD 2023-2033. Dlatego, kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy odpowiedzialni za opracowanie dokumentów wykonawczych zapewnią wskazanie w nich:

- a. wskaźników osiągnięcia oczekiwanych rezultatów działań, przy czym zaleca się wykorzystanie rezultatów wskazanych w SRGDD 2023-2033:
- b. podmiotu przeprowadzającego ewaluację oraz podmiotu przyjmującego wyniki ewaluacji.
- c. częstotliwości przeprowadzania ewaluacji.

Inny sposób wypełnienia wytycznej procedur ewaluacyjnych stosowany będzie, gdy został on określony w przepisach prawa lub w wytycznych podmiotów dystrybuujących środki pomocowe, w stosunku do dokumentu wykonawczego wykorzystywanego w procesie ich pozyskiwania.

Niespełnienie wytycznych spójności ze SRGDD 2023-2033, spójności wzajemnej, spójności horyzontalnej i spójności wertykalnej jest dopuszczalne, gdy ich spełnienie jest niemożliwe lub ograniczone ze względu na regulacje prawne, albo gdy wymaga tego interes Gminy Dobrzyniewo Duże, jej samorządu, w tym jednostki lub (ewentualnej, przyszłej) spółki. W takiej sytuacji kierujący referatem Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże, jednostką organizacyjną lub (ewentualną, przyszłą) spółką gminy, odpowiedzialny za opracowanie dokumentu wykonawczego, wprowadzi do niego informację na ten temat.

V.2.0 PROJEKT DO KONSULTACJI

11.4. Ewaluacja i sprawozdania z realizacji strategii

W trakcie wdrażania SRGDD 2023-2033 prowadzona będzie jego ewaluacja. Służyć ona będzie trzem celom. Po pierwsze, informowaniu władz i kierownictwa samorządowego gminy, a także jego mieszkańców o postępach we wdrażaniu SRGDD 2023-2033. Po drugie, na podstawie wyników ewaluacji, władze i kierownictwo samorządowe gminy podejmować będzie decyzje doskonalące warunki wdrażania SRGDD 2023-2033. Trzecim celem ewaluacji będzie identyfikacja przesłanek i właściwego momentu zastąpienia SRGDD 2023-2033 nową Strategią Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.

W ewaluacji wdrażania SRGDD 2023-2033 udział brać będą ZWS oraz Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże i Rada Gminy Dobrzyniewo Duże.

Ewaluacja wdrażania SRGDD 2023-2033 przeprowadzana będzie corocznie dla kolejnych lat wdrażania SRGDD 2023-2033, naprzemiennie w dwóch wariantach, podstawowym oraz rozszerzonym. W obu wariantach składać się będzie ona z 3 następujących, realizowanych kolejno procedur:

1. monitoringu wdrażania SRGDD 2023-2033, w wariantcie podstawowym lub rozszerzonym,
2. opracowania na podstawie ww. monitoringu oraz omówienia przez ZWS sprawozdania z wdrażania SRGDD 2023-2033 w poprzednim roku kalendarzowym,
3. przedłożenia ww. sprawozdania Radzie Gminy Dobrzyniewo Duże przez Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże, jako część raportu o stanie gminy, o której mowa w art. 28aa, ust 2 ustawy o samorządzie gminnym.

Monitoring w wariantcie podstawowym zostanie przeprowadzony dla lat 2024, 2026, 2028, 2030 i 2032 wdrażania SRGDD 2023-2033, w terminie do końca marca roku następującego po roku, dla którego jest on przeprowadzany. Oznacza to, że pierwszy monitoring w wariantcie podstawowym zostanie przeprowadzony w roku 2025 i będzie dotyczyć wdrażania SRGDD 2023-2033 w roku 2024. W tym wariantcie monitoringu ZWS ustali wartości wskaźników sytuacji (a uzupełniając wskaźniki działania) przedstawione w rozdziale 7.

Monitoring w wariantcie rozszerzonym zostanie przeprowadzany dla lat 2025, 2027, 2029, 2031 i 2033 wdrażania SRGDD 2023-2033, w terminie do końca marca roku następującego po roku, dla którego jest on przeprowadzany. Oznacza to, że pierwszy monitoring w wariantcie rozszerzonym zostanie przeprowadzony w roku 2026 i będzie dotyczyć wdrażania SRGDD 2023-2033 w roku 2025. W tym wariantcie monitoringu, ZWS ustali wartości wskaźników sytuacji (a uzupełniając wskaźniki działania) oraz wartości wskaźników opinii przedstawione w rozdziale 7.

Sprawozdanie z wdrażania SRGDD 2023-2033 zostanie opracowane przez ZWS do końca kwietnia roku następującego po roku, dla którego jest ono sporządzane. Podstawą sprawozdania będą wartości wskaźników ustalone w ramach monitoringu (odpowiednio podstawowego lub rozszerzonego) i będzie ono odnosić się do oczekiwanych rezultatów działań wskazanych w rozdziale 7. Postępy w osiąganiu rezultatów zostaną zilustrowane porównaniami wartości wskaźników uzyskanych w roku, za który prowadzony był monitoring do wartości w roku poprzednim i do wartości z roku uchwalenia SRGDD 2023-2033. Zaleca się aby, poza wskaźnikami, opisy rezultatów bazowały także na obserwacjach członków ZWS lub innych źródłach informacji. Sprawozdanie

zostanie omówione na posiedzeniu ZWS, a na jego podstawie kierujący referatami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jednostkami organizacyjnymi i (ewentualnymi, przyszłymi) spółkami gminy podejmą decyzje doskonalące prawne, przestrzenne, organizacyjne, finansowe, informacyjne i inne warunki wdrażania SRGDD 2023-2033, w tym decyzje dotyczące dokumentów wykonawczych. Ponadto, opcjonalnie, na jego podstawie ZWS będzie wnioskować do Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże o wystąpienie do Rady Gminy Dobrzyniewo Duże o podjęcie uchwały w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania nowej Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.

Przedłożenie sprawozdania z wdrażania SRGDD 2023-2033 Radzie Gminy Dobrzyniewo Duże przez Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże nastąpi do końca maja roku następującego po roku, dla którego jest ono sporządzane, jako część raportu o stanie gminy, o której mowa w art. 28aa, ust 2 ustawy o samorządzie gminnym. Na podstawie sprawozdania Rada Gminy Dobrzyniewo Duże będzie podejmować decyzje doskonalące prawne, przestrzenne, organizacyjne, finansowe, informacyjne i inne warunki wdrażania SRGDD 2023-2033, w tym decyzje dotyczące dokumentów wykonawczych.

12. Ramy finansowe i źródła finansowania

Wdrażanie SRGDD 2023-2033, tzn. przygotowanie i realizacja działań, których kierunki zostały wskazane w rozdziale 6, dla osiągnięcia oczekiwanych rezultatów przedstawionych w rozdziale 7, a co za tym idzie, do osiągnięcia celów operacyjnych i strategicznych rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże przedstawionych w rozdziałach 4 i 5, wymagać będzie zaangażowania przez jej samorząd odpowiednich nakładów finansowych. Niemniej, nie jest możliwe ustalenie ich przewidywanych wartości. Przesądza o tym kilka faktów. Po pierwsze, zgodnie z ideą zarządzania strategicznego oraz obowiązującym w tym zakresie prawem, SRGDD 2023-2033 zawiera postulaty określone ogólnie na poziomie celów strategicznych i operacyjnych, kierunków działań oraz działań przykładowych, które nie wyczerpują ich zbioru mieszczącego się w tych kierunkach. Po drugie, w długim, ponaddziesięcioletnim horyzoncie czasowym SRGDD 2023-2033, niemożliwe jest zadowalająco dokładne prognozowanie uwarunkowań przesądzających o kosztach realizacji działań, zwłaszcza takich jak inflacja, stopy procentowe, koszty materiałów budowlanych, energii, pracy i informacji, poziom bezrobocia, czy skala i skutki anomalii pogodowych będących wynikiem zmian klimatycznych. Wykraczające poza możliwości prognozowania są także zmiany systemu dochodów samorządów gminnych, jakie zajądą w tym okresie, a także decyzje alokacyjne o przyznaniu lub odmowie przyznania środków, o jakie Gmina Dobrzyniewo Duże, jej jednostki i (ewentualne, przyszłe) spółki, a także współrealizujący SRGDD 2023-2033 będą aplikować do różnych, wskazanych dalej funduszy, programów i projektów. Co więcej, funkcjonujące i zapowiadane obecnie fundusze, programy i projekty, stanowiące potencjalne źródła finansowania działań SRGDD 2023-2033, obejmują tylko pierwsze kilka lat wdrażania, przy czym część z nich jest cyklicznie aktualizowane, a niektóre znacząco opóźnione.

W związku z powyższym, ramy finansowe działań SRGDD 2023-2033, w tym w długookresowych działaniach jednorazowych oraz działań stałych i cyklicznych, określać będą coroczne budżety gminy, a także kolejne wersje Wieloletniej Prognozy Finansowej. Dotyczyć to będzie zarówno poszczególnych przedsięwzięć, zwłaszcza inwestycyjnych, jak i poszczególnych kategorii wydatków budżetowych (poszczególnych typów zadań gminy). Ramy czasowe finansowe SRGDD 2023-2033 wyznacza z kolei okres na jaki została ona przyjęta.

Z punktu widzenia samorządu gminy, źródła finansowania działań SRGDD 2023-2033 można podzielić na własne i zewnętrzne, przy czym na drugie z nich składać się będą źródła zwrotne oraz bezzwrotne.

Własnymi źródłami finansowania realizacji SRGDD 2023-2033 będą:

- **dochody budżetowe gminy**, w tym dochody uzyskiwane z odpłatności pobieranych za usługi komunalne świadczone przez jednostki gminy, a także dochody z prosumenckiej sprzedaży energii elektrycznej wytworzonej w źródłach energii odnawialnej należących do gminy,
- **dochody (ewentualnych, przyszłych) spółek gminy**,
- **środki lokalnych organizacji pozarządowych** współrealizujących z gminą działania przewidziane w SRGDD 2023-2033,

- **środki lokalnych podmiotów gospodarczych** współrealizujących z gminą działania przewidziane w SRGDD 2023-2033.

Zwrotnymi w całości lub części źródłami finansowania realizacji SRGDD 2023-2033 będą:

- **kredyty bankowe** zaciągane przez gminę i jej (ewentualne, przyszłe) spółki na komercyjnych, rynkowych zasadach, a także zaciągane na zasadach preferencyjnych, w szczególności wspierane przez państwo i ukierunkowane na inwestycje służące transformacji energetycznej, ochronie środowiska oraz przygotowaniu terenów inwestycji gospodarczych,
- **emisje obligacji** gminnych,
- **pożyczki** udzielane przez państwowe fundusze celowe gminie i jej (ewentualnym, przyszłym) spółkom, w szczególności ukierunkowane na inwestycje służące transformacji energetycznej, ochronie środowiska, budowie infrastruktury technicznej.

Bezzwrotnymi w całości lub części źródłami finansowania działań SRGDD 2023-2033 będą:

- **środki Powiatu Białostockiego** angażowane we współrealizację ww. działań,
- **środki gmin sąsiednich** angażowane we współrealizację ww. gminy,
- **środki w postaci dotacji, pożyczek oraz instrumentów finansowych** z funduszy krajowych (w tym Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Zająć Sportowo-Rekreacyjnych dla Uczniów, Funduszu Promocji Kultury, Fundusz Solidarnościowego, Funduszu Dostępności, Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków, Funduszu Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego, Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Funduszu Niskoemisyjnego Transportu, Funduszu Dróg Samorządowych, Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych o Charakterze Użyteczności Publicznej, Funduszu Szerokopasmowego) lub/i projektów oraz programów ministerialnych udzielane samorządowi gminy, a także jego (ewentualnym, przyszłym) spółkom oraz organizacjom pozarządowym i przedsiębiorstwom współrealizującym działania gminy,
- **środki w postaci dotacji, pożyczek, instrumentów finansowych, kapitałowych oraz gwarancyjnych, a także instrumentów łączących finansowanie zwrotne i dotacyjne udzielane poprzez programy i pochodzące z funduszy Unii Europejskiej** (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego+, Funduszu Spójności) udzielane samorządowi gminy, a także jego (ewentualnym, przyszłym) spółkom oraz organizacjom pozarządowym i przedsiębiorstwom współrealizującym działania gminy.
- **środki w postaci dotacji, instrumentów finansowych, kapitałowych oraz gwarancyjnych a także instrumenty łączących finansowanie zwrotne i dotacyjne udzielane przez inne źródła zagraniczne** samorządowi gminy, a także jego (ewentualnym, przyszłym) spółkom oraz organizacjom pozarządowym i przedsiębiorstwom współrealizującym działania gminy.

Środkami bezzwrotnymi służącymi realizacji wybranych działań SRGDD 2023-2033 mogą być też **środki partnerów prywatnych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP)**. Partnerstwo to jest sposobem realizacji zadań publicznych, opartym na wieloletniej umowie określającej

podział zadań i ryzyk pomiędzy podmiotem publicznym a partnerem prywatnym. Jego celem jest świadczenie określonej usługi publicznej przez partnera prywatnego w oparciu o infrastrukturę publiczną, za wynagrodzeniem. Przedsięwzięcie PPP to budowa lub remont infrastruktury publicznej połączone z jej utrzymaniem i/lub zarządzaniem. Wykorzystanie tej formy finansowania działań SRGDD 2023-2033 wiązałoby się z powołaniem spółki prawa handlowego z udziałem Gminy Dobryńiewo Duże.

Jeśli chodzi o fundusze Unii Europejskiej, to zgodnie z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021-2027, której implementacja jest już rozpoczynana, przeznaczone one będą na wsparcie działań m. in. w zakresie: rozwoju infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej, prawno-przestrzennego przygotowania terenów inwestycyjnych, redukcji zanieczyszczeń środowiska, sanacji ekosystemów, innowacyjności, wzrostu potencjału kapitałów ludzkiego, społecznego oraz kulturowego, prewencji i aktywizacji dziedzictwa kulturowego, poszerzania komunikacji publicznej, prewencji i rozwiązywania problemów społecznych, niwelacji wykluczeń i integracji społecznej, wykorzystania odnawialnych energii odnawialnej, adaptacji klimatycznej, bezpieczeństwa i porządku publicznego itp. Ich beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego, ich spółki, związki, porozumienia oraz stowarzyszenia, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, a (pośrednio) także osoby fizyczne.

Zgodnie z treścią dokumentów programowych regulujących ramy finansowe przedmiotowego wsparcia udzielanego ww. beneficjentom, w tym przede wszystkim:

- Umowy Partnerstwa dla Realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce,
- Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027,
- Next Generation EU (tymczasowego instrumentu wsparcia gospodarczej regeneracji po pandemii Covid-19 i budowy bardziej zielonej, cyfrowej i rezylientnej przyszłości),

środki z funduszy europejskich będą rozdysponowane na podstawie programów regionalnych (wojewódzkich), a także krajowych. Będzie je można wykorzystywać do 2029 r.

Dla pozyskiwania środków z funduszy europejskich na wdrażanie SRGDD 2023-2033 kluczowy będzie w tym zakresie program **Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 „Podlaskie '21-'27 – rozwój w NATURALnym rytmie!”**, wobec którego Komisja Europejska w dniu 7 grudnia 2022 r. podjęła zatwierdzającą decyzję wykonawczą C(2022) 8892, i który został przyjęty Uchwałą Nr 311/5776/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2022 r. Budżet tego programu to blisko 1,3 mld euro, z czego ponad 937 mln euro będzie pochodzić z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a 361 mln euro będzie pochodzić z Europejskiego Funduszu Społecznego+. Zgodnie z tym programem jego środki zostaną rozdysponowane na działania mieszczące się w 12 priorytetach: Priorytet I: Badania i innowacje; Priorytet II: Region przyjazny środowisku; Priorytet III: Lepiej skomunikowany region; Priorytet IV: Przestrzeń społeczna wysokiej jakości; Priorytet V: Zrównoważony rozwój terytorialny; Priorytet VI: Zrównoważona mobilność miejska; Priorytet VII: Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych; Priorytet VIII: Fundusze na rzecz edukacji i włączenia społecznego; Priorytet IX: Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego; Priorytet X: Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności; Priorytet XI: Pomoc techniczna (EFRR); Priorytet XII: Pomoc techniczna (EFS+).

Dla pozyskiwania środków z funduszy europejskich na wdrażanie SRGDD 2023-2033 kluczowy również będzie **Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027** (FEnIKS)⁹ o budżecie ponad 24 mld euro. Zgodnie z tym programem jego środki zostaną rozdysponowane na działania: zwiększające efektywność energetyczną mieszkalnictwa, budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw oraz udział wykorzystywanej energii ze źródeł odnawialnych; rozwijające sieci elektroenergetyczne i gazowe; przyczyniające się do wzrostu odporności na zmiany klimatu (w tym na susze i powodzie); chroniące dziedzictwo przyrodnicze (retencja, systemy monitorowania i zarządzania kryzysowego); poprawiające gospodarkę wodno-ściekową; chroniące bioróżnorodność i naturalność ekosystemów; rozwijające systemy monitorowania zasobów przyrodniczych; redukujące emisję w transporcie i rozwijające transport szynowy; zwiększające dostępność komunikacji zbiorowej i alternatywne wobec dróg łańcuchy logistyczne; rozwijające linie kolejowe oraz drogi krajowe; zwiększające skuteczność i dostępność pacjentów do wysokiej jakości usług zdrowotnych; chroniące zabytki oraz wspierające adaptację instytucji kultury do nowych funkcji kulturalnych i społecznych. przedsiębiorstw. Z punktu widzenia finansowania SRGDD 2023-2033 ważne jest, iż FEnIKS przewiduje udzielanie wsparcia jednostkom samorządu terytorialnego, podmiotom świadczącym usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego (a zatem potencjalnie jednostkom samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jej (ewentualnym, przyszłym) spółkom), instytucjom kultury, instytucjom ochrony zdrowia, właścicielom budynków mieszkalnych, dostawcom usług energetycznych, zarządcom dróg krajowych i linii kolejowych, Państwowej Straży Pożarnej, organizacjom pozarządowym.

Do głównych programów, w ramach których finansowane mogą być działania SRGDD 2023-2033 zaliczyć można także **Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027** (FERS) o budżecie 21,7 mld zł, z czego wkład UE to 18 mld zł. Program ten ukierunkowany jest m. in. na: wsparcie samozatrudnienia; rozwój potencjału instytucji i służb rynku pracy; wpieranie przedsiębiorców, innych pracodawców oraz ich pracowników w obszarach kluczowych dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju; poprawę jakości systemów kształcenia oraz rozwój edukacji włączającej; wspieranie procesu uczenia się przez całe życie (w tym kompetencji cyfrowych osób dorosłych); wspieranie instytucji odpowiedzialnych za integrację społeczno-zawodową migrantów; rozwój potencjału instytucji działających w sferze integracji społecznej, usług społecznych i ekonomii społecznej; rozwój opieki nad najmłodszymi dziećmi m.in. poprzez tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i podnoszenie kompetencji kadr w tym obszarze; zapewnienie równych szans dla osób z niepełnosprawnościami; wsparcie systemu ochrony zdrowia; budowanie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego; rozwój innowacji społecznych i upowszechnianie przetestowanych rozwiązań. Dla osiągnięcia tych celów, FERS adresowany jest do szeregu podmiotów, spośród których w Gminie Dobrzyniewo Duże występują: jednostki samorządu terytorialnego (samorząd gminy, ale też samorzady powiatowy i wojewódzki działające w m. in. w tej gminie); osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny; rodzice dzieci do lat 3; organizacje pozarządowe; przedsiębiorcy i pracodawcy; nauczyciele i organy prowadzące szkoły; lekarze, pielęgniarki i podmioty systemu ochrony zdrowia.

⁹ Program ten stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 oraz 2014-2020

Wśród programów posiadających potencjalne, duże znaczenie dla finansowania działań SRGDD 2023-2033 znajduje się również **Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027** (FEPW) dysponujący ok. 2,65 mld euro i adresowany do województw: lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i części województwa mazowieckiego. Służy on bowiem m. in.: wsparciu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw (wsparcie rozwoju startupów, automatyzacji i robotyzacji, transformacji modeli biznesowych w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego); rozwojowi zrównoważonej mobilności miejskiej (gmina korzysta z komunikacji publicznej organizowanej przez Komunalne Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. w Białymstoku); zwiększaniu dostępności transportowej Polski Wschodniej (rozbudowa ponadregionalnej infrastruktury drogowej i kolejowej); rozwojowi inteligentnych sieci energetycznych; ochronie bioróżnorodności, podnoszeniu świadomości ekologicznej oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu dzięki turystyce (tworzenie ponadregionalnych szlaków turystycznych i inne inwestycje w turystykę). Z kolei wśród uprawnionych do korzystania ze środków FEPW w Gminie Dobrzyniewo Duże znajdują się lub działają: samorząd gminy, samorząd Białegostoku (jako organizator transportu w obszarze funkcjonalnym), samorząd Województwa Podlaskiego (jako tworzący ponadregionalne szlaki turystyczne) mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa; operator dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych; organizacje pozarządowe; PKP PLK S.A. (jako zarządca infrastruktury kolejowej).

Źródłem finansowania niektórych działań w ramach SRGDD 2023-2033 może być także **Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027** (FERC)¹⁰ o budżecie ok. 2 mld euro. Wśród różnych podmiotów, które mogą z niego korzystać w Gminie Dobrzyniewo Duże znajdują się podmiot administracji publicznej (samorząd gminy), instytucja kultury (Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym) oraz podmioty lecznicze. Spośród różnych kierunków finansowania działań z FERC, z punktu widzenia SRGDD 2023-2033 interesującymi są: budowa społeczeństwa gigabitowego w Polsce; zwiększenie dostępu do ultra-szybkiego Internetu szerokopasmowego; udostępnienie zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców (4 i 5 stopień e-dojrzałości usług), zapewnienie cyberbezpieczeństwa; rozwój gospodarki poprzez zwiększenie ilości danych wysokiej jakości otwartych do ponownego wykorzystania; rozwój współpracy na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych; wsparcie rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych kadr zaangażowanych w świadczenie usług, produktów lub procesów cyfrowych, w szczególności w obszarze cyberbezpieczeństwa.

W ograniczonym zakresie, źródłem finansowania działań w ramach SRGDD 2023-2033 może być też **Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027** (FENG)¹¹. Środki z niego pochodzące, w ramach jego „Priorytetu I Wsparcie dla przedsiębiorców” mogłyby wesprzeć te podmioty gospodarcze, zwłaszcza średnie i duże, funkcjonujące na terenie gminy lub wchodzące na jej teren, które inwestują w prace badawczo-rozwojowe, implementację nowych rozwiązań, internacjonalizację, rozwój kompetencji, cyfryzację oraz ich spójność z ideą zielonej gospodarki (jedynymi podmiotami funkcjonującymi w Gminie Dobrzyniewo Duże mogącymi być beneficjentami FENG są przedsiębiorstwa, a pojawienie się podmiotów sektora nauki, konsorcjów

¹⁰ Program ten stanowi kontynuację Programu Polska Cyfrowa 2014-2020.

¹¹ Program ten stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020.

przedsiębiorców z organizacjami badawczymi, ośrodków przedsiębiorczości i innowacji jest niskie). Analogiczna sytuacja dotyczy „Priorytetu III - Zazielenienie przedsiębiorstw”, ukierunkowanego na wsparcie projektów bezpośrednio przyczyniających się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, w tym neutralności klimatycznej, zielonej transformacji gospodarki i zrównoważonego rozwoju. Automatycznie aktywny będzie też „Priorytet IV - Pomoc techniczna” służący zapewnianiu systemowego wsparcia dla potencjalnych beneficjentów FENG w ubieganiu się o środki z niego, wspieraniu beneficjentów w realizacji projektów itp. Prawdopodobieństwo uzyskania możliwości wykorzystania środków programu na wdrażanie działań SRGDD 2023-2033 z „Priorytetu II Środowisko przyjazne innowacjom” jest małe, ponieważ dotyczy on wspierania projektów o strategicznym znaczeniu dla polskiej gospodarki, w tym m.in. rozbudowy publicznej infrastruktury badawczej, transferu i komercjalizacji technologii powstających na uczelniach i w instytutach, wzmocnienia potencjału instytucji otoczenia biznesu takich jak akceleratory, klastry, instytucje badawcze, szerokie wsparcie startupów oraz rozwój przedsiębiorstw rozpoczynających działalność innowacyjną - Innovation Coach.

Wąski, ale społecznie istotny zakres w finansowaniu działań SRGDD 2023-2033 może mieć **Program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (FEPŻ)**¹², którego łączny budżet to ok. 583 mln EUR. W ramach FEPŻ będą realizowane przede wszystkim działania w zakresie przekazywania pomocy żywnościowej najbardziej potrzebującym, ale prócz nich program wesprze finansowo działania służące ich włączeniu społecznemu.

W finansowaniu działań SRGDD 2023-2033 wykorzystane mogą być też niektóre **Programy Interreg (Europejskiej Współpracy Terytorialnej)**, których beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze, w tym:

- **Program Interreg NEXT Polska-Ukraina 2021-2027** o budżecie ponad 187 mln euro. Finansować on może istotne z punktu widzenia SRGDD 2023-2033 projekty w zakresie: zwiększania odporności na zmiany klimatu (katastrofy naturalne i pożary); zapobiegania i łagodzenia skutków innych zagrożeń lokalnych i katastrof związanych z działalnością człowieka; ochrony i poprawy stanu zasobów wodnych; zrównoważonego zarządzania gospodarką wodną; poprawy sieci wodociągowej; rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej i poprawy gospodarki ściekowej; ochrony, regeneracji i zrównoważonego użytkowania cennych chronionych obszarów przyrodniczych; ochrony różnorodności biologicznej i monitorowania stanu środowiska; poprawy dostępności i rozwoju infrastruktury diagnostyczno-profilaktycznej; poprawy dostępu do medycyny specjalistycznej; zapobiegania występowaniu i skutkom epidemii i konfliktów zbrojnych (akcent na zjawiska lokalne); rozwoju cyfryzacji i telemedycyny w ochronie zdrowia; podnoszenia kwalifikacji i efektywności personelu medycznego i ratowniczego; ochrony, rozwoju i promocji dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, w tym rozwijania infrastruktury turystycznej; promocji dziedzictwa przyrodniczego i ekoturystyki, w tym rozwijania infrastruktury turystycznej; dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych w dziedzinie turystyki do potrzeb rynku turystycznego i zmian na nim zachodzących; promocji współpracy transgranicznej prawnej i administracyjnej - między instytucjami oraz między obywatelami i instytucjami; poprawy dostępu do informacji na temat warunków prawnych, podatkowych i formalnych związanych z działalno-

¹² Program ten stanowi kontynuację Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020

ścią gospodarczą i publiczną; integracji mieszkańców obszaru Programu w dziedzinie sztuki i kultury; wspólnych oddolnych inicjatyw dotyczących środowiska i zmiany klimatu; inicjatyw integracyjnych i budowania zdolności w dziedzinie opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa.

- **Program Współpracy Transgranicznej Interreg VI-A Litwa-Polska 2021-2027** o budżecie ok 57 mln euro. Finansować on może istotne z punktu widzenia SRGDD 2023-2033 projekty w zakresie: wspólnej edukacji ekologicznej; utrzymania i poprawy stanu zielonych przestrzeni publicznych; wspólne opracowanie pilotażowych rozwiązań wodno-ściekowych i wykorzystania wód opadowych; wymiany praktyk w zakresie wykorzystania źródeł energii odnawialnej przez gospodarstwa domowe, gminy, szkoły, przedszkola itp.; wspólny rozwój lub modernizacja usług opieki zdrowotnej, usług opieki długoterminowej, usług on-line związanych ze zdrowiem, pogotowia ratunkowego; wspólne szkolenia dla personelu medycznego, pomocniczego i wolontariuszy; wspólne działania i współpraca zachęcające do aktywnego i zdrowego starzenia się (np. promowanie aktywności fizycznej, regularne badania kontrolne, pomoc medyczna itp.); rozwój mobilnych usług opieki zdrowotnej; wspólne działania i współpraca w obszarze zdrowia psychicznego; opracowania wspólnych strategii marketingowych i ich realizacji; rozwoju wspólnych szlaków turystycznych i kulturowych, produktów i usług; wspólnych wydarzeń i działań kulturalnych; promocji ekoturystyki i rozwiązań na rzecz zmiany zachowań w zakresie ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego; zrównoważonego rozwoju dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego dla zrównoważonej turystyki, kultury i zaspokojenia społecznych i edukacyjnych; wspólnych inicjatyw w zakresie konserwacji i rewaloryzacji obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego; wprowadzania nowych technologii, rozwiązań cyfrowych dla zachowania zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego; wspólnej poprawy odporności sektora kultury dla grup w trudnej sytuacji; wymiany doświadczeń w ww. działaniach.
- **Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027** o budżecie ponad 207 mln euro. Ze względu na swój charakter, jako źródło finansowania działań SRGDD 2023-2033 może on mieć charakter uzupełniający (korzystanie pośrednie tzn. poprzez udział w projektach innych podmiotów) dla projektów w zakresie: zrównoważonej turystyki; przeciwdziałaniu regionalnym (miejsko-wiejskim) dysproporcjom w kapitale ludzkim i drenażowi mózgow; zarządzania zasobami energii na szczeblu lokalnym; odporności na zmianę klimatu i adaptacji klimatycznej; odporności na ekstremalne warunki pogodowe i związane z nimi zagrożenia (opady deszczu, powodzie, upały, susze, niedobór wody, pożary itp.); zwiększania świadomości ryzyk klimatycznych oraz zapobiegania i zarządzania nimi; ochrony i odtwarzania różnorodności biologicznej, dziedzictwa przyrodniczego, ekosystemów i obszarów cennych przyrodniczo; zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska; planowania krajobrazu; zrównoważonej turystyki i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego; transportu publicznego; dostępności obszarów wiejskich do głównych korytarzy transportowych; multimodalnego transportu i łańcuchów logistycznych łączących tereny wiejskie z połączeniami transportowymi.
- **Program Interreg Europa 2021-2027** o budżecie ponad 379 mln euro. Ze względu na swój charakter, jako źródło finansowania działań SRGDD 2023-2033 może on mieć charakter uzupełniający (korzystanie pośrednie tzn. poprzez udział w projektach innych pod-

miotów). Program jest źródłem finansowania dla projektów wspierających władze lokalne w opracowywaniu i realizacji lepszych polityk rozwoju, zwłaszcza służących dzieleniu się rozwiązaniami problemów rozwoju regionalnego, wymianie dobrych praktyk, szkoleń władz. kierownictwa publicznego itp.

Istotny dla działań realizowanych w ramach SRGDD 2023-2033 będzie też **Program Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich na lata 2021-2027** (PTFE) o budżecie ok. 2,5 mld zł. W jego ramach finansowane będą bowiem działania wzmacniające potencjał beneficjentów Funduszy Europejskich w zakresie ich pozyskiwania i wykorzystania, co w przypadku Gminy Dobrzyniewo Duże może dotyczyć jej samorządu oraz jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców. Chodzi tu przede wszystkim o działania szkoleniowe i eksperckie, a także o wsparcie wdrożenia instrumentów rozwoju terytorialnego.

Z punktu widzenia przyciągania inwestycji zewnętrznych do Gminy Dobrzyniewo Duże, ważny może być także **Program InvestEU**, który jest nowym instrumentem inwestycyjny Unii Europejskiej. Polskim partnerem wykonawczym programu jest BGK, który w jego ramach wspiera inwestycje w tzw. zielony transport, ekologiczny tabor, terminale intermodalne, odnawialne źródła energii, efektywność energetyczną, w sieci szybkiego Internetu, a także w innowacyjność i cyfryzację podmiotów gospodarczych i jednostek publicznych.

Działania SRGDD 2023-2033 mogą być też wsparte z **Programu Erasmus+ na lata 2021-2027**, który wspiera kształcenie, szkolenie, młodzież i sport, z jednoczesnym naciskiem na włączenie społeczne, transformację ekologiczną i cyfrową oraz promowanie uczestnictwa w życiu demokratycznym. Jego beneficjentami mogą być m. in. uczniowie, słuchacze, kursanci, nauczyciele i wolontariusze uczestniczący w międzynarodowych projektach służących podnoszeniu kompetencji, a także instytucje i organizacje publiczne wspierające edukację formalną oraz uczenie się pozaformalne i nieformalne osób w każdym wieku.

Ponadto, ważnym źródłem finansowania działań SRGDD 2023-2033 będzie **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności** (KPO) zasilany środkami europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (58,1 mld euro, w tym środków bezzwrotnych 23,9 mld euro) oraz środkami krajowymi. KPO ukierunkowany jest na odbudowę i tworzenie odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19. Obok pakietu reform przewiduje on wsparcie różnorodnych inwestycji, w tym realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Składa się z 6 komponentów od A do F, spośród których dla działań SRGDD 2023-2033 istotne będą komponenty obejmujące wsparcie działań m. in. na rzecz:

- A: dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu; przygotowania terenów inwestycyjnych (w tym scalenia gruntów, uregulowanie kwestii technicznych i prawnych), doprowadzenie niezbędnej infrastruktury (woda, gaz, energia) oraz budowa powierzchni produkcyjnych i magazynowych na cele przemysłowe, usługowe; opracowania przez gminy planów ogólnych; zwiększenia dostępności do miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3; maksymalizowania pozytywnego oddziaływania podmiotów ekonomii społecznej w zakresie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podnoszenie kwalifikacji lub przekwalifikowania zawodowego w dziedzinach związanych z branżą spożywczą i rolno-hodowlaną; edukacji, umiejętności i zatrudnienia, w tym poprzez rozwój

opieki długoterminowej; działań na rzecz dłuższego pozostawania na rynku pracy osób w wieku średnim i starszych; ograniczenia segmentacji rynku pracy oraz wsparcia przedsiębiorstw, w szczególności MŚP.

- B: rozwoju gospodarki ciepłno-energetycznej z wykorzystaniem dostępnych nowoczesnych technologii; efektywności energetycznej budynków jedno- i wielorodzinnych i upowszechniania niskoemisyjnych źródeł energii; wsparcia placówek oświatowych o niskiej efektywności energetycznej; rozwoju lokalnych odnawialnych źródeł energii realizowanych przez społeczności energetyczne (w tym klastry energii, spółdzielnie energetyczne oraz inne społeczności energetyczne); budowy mieszkań o podwyższonych standardach energetycznych, przeznaczonych dla gospodarstw domowych o niskich i umiarkowanych dochodach; wzmocnienia odporności obszarów wiejskich na kryzysy, w tym w zakresie retencji i gospodarki wodno-ściekowej;
- C: rozwoju infrastruktury sieciowej (likwidacja białych plam w dostępie do Internetu szerokopasmowego); zwiększania dostępności cyfrowych usług publicznych; podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa; inwestycje związanych z cyfrową szkołą; wzmocnienia cyberodporności systemów informacyjnych; rozwiązań IT usprawniających funkcjonowanie administracji i sektora rolno-spożywczego;
- D: modernizacji infrastruktury podmiotów leczniczych oraz szerszego wykorzystania rozwiązań cyfrowych, sprzyjające zwiększeniu dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych bez względu na miejsce zamieszkania;
- E: zwiększania zrównoważonego dostępu do nisko- i zeroemisyjnego transportu, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiedniej jakości usług zbiorowych przewozów; poprawienia efektywności usług transportu intermodalnego
- F: usprawnienie procesu konsultacji oraz innych form zaangażowania obywateli w rządzenie.

Prócz środków pochodzących z Funduszy Europejskich i dystrybuowanych w ramach przedstawionych wyżej programów, źródłem finansowania działań SRGDD 2023-2033 będą mogły być także inne fundusze zagraniczne, w tym przede wszystkim **Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy** (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG). Są formą bezwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein państwom Europy Środkowej, w tym Polsce, a także państwom Europy Południowej oraz krajom bałtyckim. W zamian za udzielaną pomoc finansową, państwa-darczyńcy korzystają z dostępu do rynku wewnętrznego UE mimo, że nie są jej członkami. Głównym celem Funduszy norweskich i EOG jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmocnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem. W chwili obecnej kończona jest III edycja Funduszy norweskich i EOG obejmująca lata 2014-2021. Nie są znane jeszcze szczegółowe kierunki alokacji środków edycji IV na lata 2022-2028. Bazując jednak na kierunkach poprzednich edycji oraz głównym celu Funduszy norweskich i EOG, należy założyć, że obejmą one obszary: ochrony środowiska, transformacji energetycznej, adaptacji klimatycznej, kultury, ochrony zdrowia, edukacji, przedsiębiorczości, innowacyjności oraz społeczeństwa obywatelskiego.

W zakresie krajowych potencjalnie istotnych źródeł finansowania działań SRGDD 2023-2033 wskazać należy programy:

- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg**, udzielający wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego realizującym inwestycje na drogach samorządowych. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli. Jego celem jest także poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawa oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Akcent stawiany jest na te działania w zakresie lokalnej infrastruktury drogowej, które są komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, tak by stworzyć spójny i zintegrowany system transportowy.
- **Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych**, udzielający wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego będącym organizatorami publicznego transportu zbiorowego. Jego środki przeznaczone na dofinansowanie zadań zapewnianających funkcjonowanie przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, z wyłączeniem komunikacji miejskiej.
- **Fundusz Inwestycji Samorządowych**, udzielający wsparcia kapitałowego (obejmowanie nowych akcji/udziałów spółek komunalnych, celowych, w tym w modelu PPP oraz stosowanie podobnych instrumentów) w przedsięwzięciach służących m. in. rozwojowi samorządowych dróg i infrastruktury okołodrogowej, infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, infrastruktury społecznej (w tym sportowo-rekreacyjnej), gospodarki odpadowej, transportu zbiorowego, infrastruktury sportowej, a także infrastruktury wspierającej biznes.
- **Program „MALUCH+” na lata 2022-2029**, udzielający wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego na tworzenie nowych miejsc w placówkach żłobkach i klubach dziecięcych dla dzieci do 3 roku życia. Środki mogą być przeznaczone na budowę lub renowację żłobków i klubów dziecięcych oraz zakup nieruchomości i infrastruktury. Udzielane jest także dofinansowanie kosztów ich funkcjonowania przez 36 miesięcy.
- **Program "Senior+" na lata 2021-2025**, udzielający wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadań własnych, polegających na prowadzeniu i zapewnieniu miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+” (Dziennych Domach „Senior+” i Klubach „Senior+”). Wsparcie dotyczy rozbudowy ich infrastruktury oraz zwiększenia liczby oferowanych przez nie miejsc dla wsparcia seniorów tj. osób nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej. Celem jest umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także usług w zakresie aktywności ruchowej, kinezyterapii, edukacji, kultury, rekreacji i opieki.
- **Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład**, w ramach V poprzednich edycji udzielał wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego na ich. działania służące rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości, poprawie warunków życia obywateli, powstawaniu nowych miejsc pracy, ochronie środowiska i zrównoważonemu wykorzystaniu jego zasobów. Z rządowych zapowiedzi wynika, że program ten będzie kontynuowany. Z punktu widzenia

Gminy Dobrzyniewo Duże istotne będzie wsparcie udzielane na inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, modernizację źródeł ciepła na zeroemisyjne, gospodarowanie odpadami, żłobki, przedszkola i ścieżki rowerowe.

- **Program TERMO**, udzielający wsparcia finansowego m. in. jednostkom samorządu terytorialnego. W ramach programu uzyskać premię termomodernizacyjną (wsparcie spłaty części kredytu zaciągniętego na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego), premię remontową (wsparcie spłaty części kredytu zaciągniętego na realizację przedsięwzięcia remontowego), premię MZG (zwrot 50% kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego lub remontowego w przypadku, gdy spełnia ono dodatkowe warunki).
- **Program „Stop Smog”**, udzielający wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego na likwidację lub wymianę źródeł ciepła na niskoemisyjne oraz termomodernizację w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych osób najmniej zamożnych.
- **Program Dostępność Plus**, udzielający wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego na likwidację barier dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach. W ramach programu wspierane są głównie działania dostosowawcze przestrzeni publicznej, architektury i transportu.
- **Program „Sportowa Polska – Program rozwoju lokalnej infrastruktury sportowej”**, udzielający wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego na poprawę stanu przyszłolnej infrastruktury sportowej, przeznaczonej na potrzeby realizacji zajęć wychowania fizycznego, służącej jednocześnie lokalnym społecznościom do aktywnego spędzania czasu wolnego, jak również – w miarę możliwości – umożliwiającej współzawodnictwo sportowe. W ramach programu wsparcie finansowe udzielane jest też na budowę nowej (nieprzyszłolnej) infrastruktury sportowej, dającej możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego, stanowiącej ważny element profilaktyki zdrowotnej oraz umożliwiającej współzawodnictwo sportowe. Program realizowany jest w edycjach rocznych.

Obok programów państwowych, istotnymi źródłami finansowania działań SRGDD 2023-2033 będą projekty i programy poszczególnych ministerstw, w tym w szczególności:

- Ministerstwa Sportu i Turystyki, np.: Program „Mikro Granty”, Program „Sportowe Wakacje+”, Program „Sport dla Wszystkich”, Program „Umiem pływać”, Program "Prozdrowotnych Wakacyjnych Półkolonii", Program „Sport Wszystkich Dzieci”, Program Upowszechniania Strzelectwa,
- Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, np.: Program „Opieka wytchnieniowa”, Program „Opieka 75+”, Program „Aktywni+”, Program „Sprawiedliwość”, Program "Posiłek w szkole i w domu",
- Ministerstwa Cyfryzacji, np.: Program Rozwoju Kompetencji Cyfrowych,
- Ministerstwa Edukacji i Nauki, np.: Program „Międzypokoleniowe Centra Edukacyjne – wsparcie integracji międzypokoleniowej”, Program „Inwestycje w oświacie – wsparcie trwających inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego prowadzące jednostki systemu oświaty”, „Aktywna tablica”, Program „Poznaj Polskę, Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0,

- Ministerstwa Klimatu i Środowiska, np.: Program Rozwoju Elektromobilności”, Projekt „Dom z klimatem”
- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, np. Program „Infrastruktura domów kultury”, Program „Kultura cyfrowa”, Program „Kultura Dostępna”, Program „Kultura Ludowa i Tradycyjna”, Program „Ochrona Zabytków Archeologicznych” Program „Ochrona Zabytków”, Program „Promesa dla Kultury”, Program „Taniec”.
- Ministerstwa Rozwoju i Technologii, np.: Projekt „Nowy model urbanizacji w Polsce – praktyczne wdrożenie zasad odpowiedzialnej urbanizacji oraz miasta zwarte (NewUrbPact)”,
- zespoły ministerstw: np.: Program „Od papierowej do cyfrowej Polski”.

Należy podkreślić, że wskazane źródła finansowania działań SRGDD 2023-2033 mają charakter zmienny. Do roku lat 2027-2028, w małym stopniu dotyczyć to będzie programów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej, z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, a także innych funduszy zagranicznych. Są bowiem przedmiotem umów międzynarodowych. Jednak na kolejne lata zaprogramowane zostaną one od nowa, przy czym – zakładając kontynuację rozwoju Polski – należy spodziewać się, że ulegną one diametralnej zmianie dla naszego kraju. Wysoka zmienność w całym okresie realizacji SRGDD 2023-2033 dotyczyć natomiast będzie programów, planów i projektów rządowych oraz ministerialnych finansowanych ze środków krajowych. Obok tych z nich, które są umocowane ustawowo i zaprojektowanych jako średnio- lub długookresowe, pojawiają się bowiem inne, stanowiące reakcję na bieżące uwarunkowania społeczno-gospodarcze i przestrzenno-środowiskowe kraju, a liczba ich edycji lub okres obowiązywania, jak również łączna skala finansowa są trudne do prognozowania.

Oznacza to konieczność prowadzenia przez samorząd Gminy Dobrzyńewo Duże, a także władze jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek, stałego monitoringu krajowych programów, planów i projektów mogących stanowić źródła finansowania działań SRGDD 2023-2033. Konieczne także będzie wspieranie przez samorząd gminy w takim monitoringu jego partnerów współrealizujących działania SRGDD 2023-2033, w szczególności organizacji pozarządowych. Oznacza to także konieczność przeprowadzenia na przełomie lat 2027/2028 kompleksowej oceny nowych możliwości pozyskania środków z programów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej, z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, a także innych funduszy zagranicznych.

13. Spójność SRGDD 2023-2033

13.1. Spójność SRGDD 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 (SRGDD 2023-2033) jest spójna ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030) przyjętą przez Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą nr XVIII/213/2020 w dniu 27 kwietnia 2020 r.

Poniższa tabela 33 prezentuje spójność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 zarówno na poziomie zarówno celów strategicznych, jak i operacyjnych. Wszystkie cele operacyjne, a co za tym idzie wszystkie cele strategiczne SRGDD 2023-2033, są spójne z odpowiednimi celami operacyjnymi i celami strategicznymi SRWP 2030. Na spójność tę składa się spójność merytoryczna treści powyższych celów, a także odpowiadających im kierunków działań. Co więcej, jest to silna spójność sieciowa, ponieważ z każdym celem operacyjnym SRWP 2030 jest spójnych od kilku do kilkunastu celów operacyjnych SRGDD 2023-2033.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 i osiągnięcie jej celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych przyczyniać się zatem będzie do osiągnięcia celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. Z kolei wdrażanie SRWP 2030 i osiągnięcie jej celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych, przyczyniać się zatem będzie do osiągnięcia celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych SRGDD 2023-2033. Dotyczy to w szczególności wykorzystania instrumentów interwencji przewidzianych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, takich jak:

- wsparcie finansowe udzielane Gminie Dobrzyniewo Duże, w tym jej jednostkom oraz (ewentualnym, przyszłym) spółkom na realizację, na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże, działań mieszczących się w kierunkach działań SRGDD 2023-2033,
- wsparcie finansowe udzielane Powiatowi Białostockiemu, w tym jego jednostkom, Stowarzyszeniu Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego i innym organizacjom samorządowym, organizacjom pozarządowym, podmiotom gospodarczym oraz osobom fizycznym na realizację na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże działań mieszczących się w kierunkach działań SRGDD 2023-2033,
- samodzielna realizacja przez Województwo Podlaskie, w tym jego jednostki oraz spółki, na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże działań mieszczących się w kierunkach działań SRGDD 2023-2033,

o których mowa w rozdziale 6.

Tabela 33. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

z celami strategicznymi i operacyjnymi SRWP 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
SRWP 2030: Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka		
SRWP 2030: Cel operacyjny 1.1. Przemysły przyszłości	O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza. O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.	S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.
SRWP 2030: Cel operacyjny 1.2. Podlaski system otwartych innowacji	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SRWP 2030: Cel operacyjny 1.3. Lokalna przedsiębiorczość	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.
SRWP 2030: Cel operacyjny 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnic-

z celami strategicznymi i operacyjnymi SRWP 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
	O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa. O24 Spójna gospodarka odpadowa. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	twem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SRWP 2030: Cel operacyjny 1.5. E-podlaskie	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalist. opieka zdrowotna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna. O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna. O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa. O24 Spójna gospodarka odpadowa. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

SRWP 2030: Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy

SRWP 2030: Cel operacyjny 2.1. Kompetentni mieszkańcy	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalist. opieka zdrowotna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infra-
---	--	---

z celami strategicznymi i operacyjnymi SRWP 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
	O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna. O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	strukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SRWP 2030: Cel operacyjny 2.2. Aktywni mieszkańcy	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SRWP 2030: Cel operacyjny 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalist. opieka zdrowotna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w

z celami strategicznymi i operacyjnymi SRWP 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
	O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna. O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń. O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa. O24 Spójna gospodarka odpadowa. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

SRWP 2030: Cel strategiczny 3. Partnerski region

SRWP 2030: Cel operacyjny 3.1. Dobre zarządzanie	O5 Obywatelska społeczność lokalna. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SRWP 2030: Cel operacyjny 3.2. Kapitał społeczny	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

z celami strategicznymi i operacyjnymi SRWP 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
	O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe. O27 Sprawczy samorząd gminy.	
SRWP 2030: Cel operacyjny 3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SRWP 2030: Cel operacyjny 3.4. Gościnny region	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna. O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna. O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń. O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

13.2. Spójność SRGDD 2023-2033 Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 (SRGDD 2023-2033) jest spójna ze Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku (SR BOF 2030) stanowiącą strategię rozwoju ponadlokalnego, przyjętą przez ??? Uchwałą ??? nr ??? w dniu ??? 2023 r.¹³

Poniższa tabela 34 prezentuje spójność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku zarówno na poziomie zarówno celów strategicznych, jak i operacyjnych. Wszystkie cele operacyjne, a co za tym idzie wszystkie cele strategiczne SRGDD 2023-2033 są spójne z odpowiednimi celami operacyjnymi i celami strategicznymi SR BOF 2030. Na spójność tę składa się spójność merytoryczna treści powyższych celów, a także odpowiadających im kierunków działań. Co więcej jest to silna spójność sieciowa, ponieważ z każdym celem operacyjnym SR BOF 2030 jest spójnych od kilku do kilkunastu celów operacyjnych SRGDD 2023-2033.

Wdrażanie SRGDD 2023-2033 i osiągnięcie jej celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych przyczyniać się zatem będzie do osiągnięcia celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych SR BOF 2030. Z kolei wdrażanie SR BOF 2030 i osiągnięcie jej celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych, przyczyniać się zatem będzie do osiągnięcia celów operacyjnych, a pośrednio celów strategicznych SRGDD 2023-2033. Dotyczy to w szczególności wykorzystanie instrumentów interwencji przewidzianych w SR BOF 2030, takich jak:

- wsparcie finansowe udzielane Gminie Dobrzyniewo Duże, w tym jej jednostkom oraz (ewentualnym, przyszłym) spółkom na realizację działań mieszczących się w kierunkach działań SRGDD 2023-2033,
- wsparcie finansowe udzielane Powiatowi Białostockiemu, w tym jego jednostkom, organizacjom pozarządowym, podmiotom gospodarczym oraz osobom fizycznym na realizację na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże działań mieszczących się w kierunkach działań SRGDD 2023-2033,
- samodzielna realizacja przez Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże, działań mieszczących się w kierunkach działań SRGDD 2023-2033,

o których mowa w rozdziale 6.

¹³ Projekt z dnia 8 listopada 2022 r.

Tabela 34. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku

z celami strategicznymi i operacyjnymi SR BOF 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
SR BOF 2030: Cel strategiczny 1. Inteligentne Zarządzanie BOF		
SR BOF 2030: Cel operacyjny 1.1. Inteligentne planowanie strategiczne	O5 Obywatelska społeczność lokalna. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 1.2. Inteligentne organizowanie	O5 Obywatelska społeczność lokalna. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 1.3. Inteligentne przewożenie	O5 Obywatelska społeczność lokalna. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 1.4. Inteligentne monitorowanie	O5 Obywatelska społeczność lokalna. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

z celami strategicznymi i operacyjnymi SR BOF 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
SR BOF 2030: Cel strategiczny 2. Mieszkańcy otwarci na przyszłość		
SR BOF 2030: Cel operacyjny 2.1. Mieszkańcy kompetentni – przygotowani na gospodarkę 4.0	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O24 Spójna gospodarka odpadowa. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 2.2. Mieszkańcy w dobrej kondycji	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O7 Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalist. opieka zdrowotna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 2.3. Mieszkańcy aktywni i zintegrowani	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O10 Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna. O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.

z celami strategicznymi i operacyjnymi SR BOF 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
SR BOF 2030: Cel operacyjny 2.4. Mieszkańcy bezpieczni	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O5 Obywatelska społeczność lokalna. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych.
SR BOF 2030: Cel strategiczny 3. Przedsiębiorczość podstawą rozwoju		
SR BOF 2030: Cel operacyjny 3.1. Promocja przedsiębiorczości	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 3.2. Promocja gospodarcza	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 3.3. Oferta inwestycyjna	O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

z celami strategicznymi i operacyjnymi SR BOF 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
SR BOF 2030: Cel strategiczny 4. Zeroemisyjny rozwój		
SR BOF 2030: Cel operacyjny 4.1. Zeroemisyjny rozwój	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń. O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa. O24 Spójna gospodarka odpadowa. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 4.2. BOF zielony, odporny, o dobrej jakości środowiska	O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna. O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń. O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel strategiczny 5. Zrównoważona mobilność miejska		
SR BOF 2030: Cel operacyjny 5.1. Integracja systemu publicznego transportu zbiorowego BOF	O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem.

z celami strategicznymi i operacyjnymi SR BOF 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
SR BOF 2030: Cel operacyjny 5.2. Poprawa przestrzeni miejskiej	O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 5.3. Zrównoważony rozwój środków transportu	O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

SR BOF 2030: Cel strategiczny 6. Zrównoważenie funkcjonalno-przestrzenne

SR BOF 2030: Cel operacyjny 6.1. Integracja funkcjonalna	O1 Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie. O2 Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji. O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O9 Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne. O11 Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
--	--	--

z celami strategicznymi i operacyjnymi SR BOF 2030...	...są spójne cele operacyjne SRGDD 2023-2033...	...oraz cele strategiczne SRGDD 2023-2033
SR BOF 2030: Cel operacyjny 6.2. Racjonalne zagospodarowanie	O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O15 Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna. O20 Kompleksowo zaplanowana przestrzeń. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 6.3. Sieciowa infrastruktura	O12 Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza O13 Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O17 Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna. O18 Zrównoważona infrastruktura energetyczna. O19 Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna. O21 Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa. O22 Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa. O27 Sprawczy samorząd gminy.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.
SR BOF 2030: Cel operacyjny 6.4. Poprawa kulturowych walorów przestrzeni	O3 Włączająca kultura aktywności i tożsamości. O4 Działalność biblioteczna nowego wzoru. O6 Żywe dziedzictwo kulturowe. O8 Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny. O14 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne. O16 Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna. O23 Kompleksowa prewencja środowiskowa. O25 Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń. O26 Upowszechnione postawy prośrodowiskowe.	S1 Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej, lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych. S2 Dynamiczna gospodarka integrująca kapitał zewnętrzny i lokalną przedsiębiorczość ze strategicznym położeniem i dostępną infrastrukturą, a także z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałem ludzkim, społecznym i kulturowym, dopełniana nowoczesnym rolnictwem. S3 Zrównoważone wykorzystanie przestrzeni oraz dziedzictwa środowiskowego gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zaangażowanie społeczności i gospodarki lokalnej oraz samorządową, kreatywną, nowoczesną politykę rozwoju.

13.3. Spójność z innymi dokumentami planistycznymi

Prócz, przedstawionej w rozdziałach 13.1 i 13.2, spójności Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 oraz ze Strategią Rozwoju BOF do 2030 roku, zachowuje ona także celowo-kierunkową spójność z innymi, obowiązującymi strategiami, programami i planami, przyjętymi przez Rzeczpospolitą Polską, Województwo Podlaskie i Powiat Białostocki. Spójność ta integruje z nimi SRGDD 2023-2033, potwierdza jej trafność oraz wspiera jej przewidywaną skuteczność i efektywność, o których mowa w art. 10a ust 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 225, 412). Otwiera jednocześnie możliwości rozwoju współpracy samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jego jednostek i (ewentualnych, przyszłych) spółek z ww. podmiotami w wybranych zakresach oraz zwiększa szanse na pozyskanie środków pomocowych oraz innego wsparcia, dystrybuowanych w ramach implementacji tych strategii, programów i planów. Te z nich, które stanowią bezpośrednią podstawę owego wsparcia wskazane zostały w rozdziale 12. Pozostałe, posiadające charakter głównie strategiczny i kierunkowy, zawarto w tabeli 35.

Tabela 35. Pozostałe strategie, programy i plany, z którymi SRGDD 2023-2033 jest spójna.

	pełna nazwa dokumentu
Rzeczpospolita Polska	Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)
	Krajowa Strategii Rozwoju Regionalnego 2030
	Krajowy Plan Działań Dotyczący Efektywności Energetycznej dla Polski (Czwarty)
	Polityka Ekologiczna Państwa 2030 - Strategia Rozwoju w Obszarze Środowiska i Gospodarki Wodnej
	Polityka Energetyczna Polski do 2040, z założeń. do aktualizacji Polityki energetycznej Polski do 2040 r. z III 2022 r.
	Polska Strategia Wodorowa do roku 2030 z perspektywą do 2040 r.
	Rządowy Program Budowy Dróg Krajowych do 2030 r. (z perspektywą do 2033 r.)
	Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020
	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
	Strategia Produktyności 2030
	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030
	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030
	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku
	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030
	projekt Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2028
	projekt Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030
	projekt Strategii „Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030”
Województwo Podlaskie	projekt Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2023-2028
	Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Podlaskiego z 2017 r.
	Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 r.
Powiat Białostocki	Powiatowy program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy na lata 2021-2025
	Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Białostockim na lata 2021-2025
	Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych na lata 2021-2025

Spis tabel

Tabela 1. Skróty nazw dokumentów wykonawczych zastosowane w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyń Duży na lata 2023-2033.....	3
Tabela 2. Pozostałe skróty i terminy zastosowane w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyń Duży na lata 2023-2033	4
Tabela 3. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O1 „Nowoczesne i dostępne edukacja, opieka i wychowanie”.....	119
Tabela 4. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O2 „Powszechna i regularna aktywność sportowo-rekreacyjna dla zdrowia i integracji”.....	121
Tabela 5. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O3 „Włączająca kultura aktywności i tożsamości”.....	123
Tabela 6. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O4 „Działalność biblioteczna nowego wzoru”.....	124
Tabela 7. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O5 „Obywatelska społeczność lokalna”.....	124
Tabela 8. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O6 „Żywe dziedzictwo kulturowe”.....	125
Tabela 9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O7 „Dostępna profilaktyka oraz podstawowa i wybrana, specjalistyczna opieka zdrowotna”.....	126
Tabela 10. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O8 „Powszechne bezpieczeństwo i porządek publiczny”.....	128
Tabela 11. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O9 „Aktywni, zintegrowani seniorzy i osoby niepełnosprawne”.....	131
Tabela 12. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O10 „Skuteczna i zapobiegająca pomoc społeczna”.....	132
Tabela 13. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O11 „Komunikacja publiczna integracji wewnętrznej i aglomeracyjnej”.....	134
Tabela 14. Oczekiwane rezultaty planowanych działań w obszarze celu op. O12 „Wysoka atrakcyjność inwestycyjna i aktywność gospodarcza”.....	136
Tabela 15. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O13 „Minimalne bezrobocie i dobre miejsca pracy”.....	138
Tabela 16. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu o. O14 „Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne”.....	139
Tabela 17. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O15 „Nowoczesne, zintegrowane rolnictwo”.....	140

Tabela 18. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O16 „Zrównoważona infrastruktura komunikacyjna”.....	141
Tabela 19. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjn. O17 „Zrównoważona infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna”.....	143
Tabela 20. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O18 „Zrównoważona infrastruktura energetyczna”.....	143
Tabela 21. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O19 „Zintegrowana infrastruktura hydrotechniczna”.....	144
Tabela 22. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O20 „Kompleksowo zaplanowana przestrzeń”.....	145
Tabela 23. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O21 „Zrównoważony rozwój mieszkalnictwa”.....	146
Tabela 24. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O22 „Zintegrowana zieleń gminna oraz mała architektura aktywności i rekreacji”.....	147
Tabela 25. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O23 „Kompleksowa prewencja środowiskowa”.....	148
Tabela 26. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O24 „Spójna gospodarka odpadowa”.....	150
Tabela 27. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O25 „Dostępne informacje o stanie środowiska i źródłach jego zanieczyszczeń”.....	151
Tabela 28. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O26 „Upowszechnione postawy prośrodowiskowe”.....	151
Tabela 29. Oczekiwane rezultaty planowanych działań dla celu operacyjnego O27 „Sprawczy samorząd gminy”.....	153
Tabela 30. Zasady zagospodarowania dla poszczególnych obszarów funkcjonalnych Gminy Dobrzyniewo Duże.....	161
Tabela 31. Główne kierunki interwencji SRWP 2030 dla celów operacyjnych wskazanych dla OSI 4. Białystok i jego obszar funkcjonalny.....	166
Tabela 32. Główne kierunki interwencji SRWP 2030 dla celów operacyjnych wskazanych dla OSI 6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.....	170
Tabela 33. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.....	197
Tabela 34. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2033 ze Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku.....	203
Tabela 35. Pozostałe strategie, programy i plany, z którymi SRGDD 2023-2033 jest spójna.	209

Spis rysunków

Rysunek 1. Cele strategiczne w strukturze SRGDD 2023-2033.	35
Rysunek 2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Dobrzyniewo Duże	158
Rysunek 3. Obszar strategicznej interwencji SRWP 2030 nr 4. Białystok i jego obszar funkcjonalny.	164
Rysunek 4. Obszar strategicznej interwencji SRWP 2030 nr 6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.....	169

V.2.0 PROJEKT DO KONSULTACJI